UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sermones prestantissimi viri Ro||berti de Litio: ordinis Minoru[m] sacre theologie professo||ris: pontificis Aquinatis

Caracciolo, Roberto

Lugd., Anno d[omi]ni. M.cccccxiij. vi. no.Maij.

Sequitur ipsius tractatus de timore iudiciorum dei: comprehendens sermones. xix.

urn:nbn:de:hbz:466:1-70607

Visual Library

Tabula ſermonū de timore iudiciorū dei.

¶ Sequitur ipſius tractatus de timore iudiciorum dei: comprehendens ſermones. xix.

De ſacre ſcp̄ture ſublimitate: ac euāgelij multiplicitate. Sermo.j.

De iudicijs dei: ⁊ q̄re a multis vilipēdunt: ⁊ quomō vicina eſſe cognoſcunt ⁊ quomodo euitantur. Sermo.ij.

De iudicio dei contra ſuperbientes angelos. Sermo.iij.

De demonū preſidentia: atqꝫ potentia grādi qbꝰ nihilominꝰ hoīes dei adiutorio reſiſtere poſſunt. Ser.iiij.

De fructibus ſuperbie. Ser.v.

De iudicio dei contra primos parentes noſtros. Sermo.vj.

De iudicio dei contra mundū laſciuientem facto tempore Noe. Ser.vij.

De mulieribus que multorum ſunt cauſa peccatorum. Sermo.viij.

De iudicio dei contra fetidos ſodomitas. Sermo.ix.

De iudicio dei contra Pharaonē et egyptios. Sermo.x.

De iudicio dei ꝯtra iudaicū populū in deſerto murmurantē. Ser.xj.

De iudicio dei contra iudeos hieruſalem habitantes. Sermo.xij.

De iudicio dei cōtra iudeos xp̄m et eccleſiam perſequentes. Ser.xiij.

De iudicio dei contra Dauid populum numerantem. Ser.xiiij.

De iudicio dei cōtra Sennacherib. blaſphemum. Sermo.xv.

De iudicio dei contra Nabuchodonoſor ſuperbientem. Sermo.xvj.

De iudicio dei cōtra Antiochū crudeliſſimū in iudeos. Ser.xvij.

De cognitione dei: et de debito ſibi honore exhibendo. Ser.xviij.

De honore ⁊ reuerentia deo exhibendis. Sermo.xix.

¶ Epiſtola venerabilis clariſſimiqꝫ in ſacra theologia magiſtri fratris roberti Carazoli de Licio ordinis minoꝝ: ad reuerendiſſimum ⁊ illuſtriſſimū dn̄m dn̄m Johannem de aragonia: sereniſſimi dn̄i nr̄i Ferdinandi regis ſicilie ⁊c. filium ⁊ locū tenētē generalē ap̄lice ſedis prothonotarium: in qua ſua doctitas commendatur.

Reuerendiſſimo patri ⁊ dn̄o: dn̄o Johanni de Aragonia xp̄ianiſſimi regis Ferdinandi filio: ſedis ap̄lice digniſſimo p̄thonotario: frater Robertus carazolus de Licio ordinis Minorū ſacre theologie magiſter humiliter ſe cōmēdat. Inter p̄clariſſimas virtutes tuas ingentesqꝫ animi dotes: docilitas magnope fulget. Quo fit vt animum ſemper p̄ptū: beniuolūqꝫ exhibeas ad intelligendū doctrinam ſapiētū. Neqꝫ ꝯo elegātiſſimo ingenio tuo ſatis eſſe poſſunt: q̄ in palatio tue reſidentie ſingulis diebꝰ ab eruditiſſimis viris audire contendis: quin immo diuinarū: humanarūqꝫ rerū inueſtigare ac ſcire rationē cupiens: pia religione frequentare ſoles templa ſacra dei: vt etiam ibi haurias: quicquid ab his qui declamatorie vt ad populū loqui ſolet edocetur. Laudabilis profecto inſtitutio iſta nedū in adoleſcente vel iuuene: verūetiā in quolibet antiquiſſimo ⁊ ſene: ex eo ꝙ nullus tam ſapiens tāqꝫ doctus eſſe poteſt: quin audiendo doctor fieri valeat. Ex quo ſtat ſententia illa.j.c. Prouerb. Audiēs ſapiens ſapientior erit. Et ⁊ iuriſcōſultꝰ ff. de fideicōmiſſarijs libertatibꝰ. l. apō Julianū. dicit cupiditatē diſcēdi optimam eſſe rationē viuendi. Vñ Julianꝰ dixiſſe fertur. Etſi alterū pedē in ſepulcro haberem: adhuc diſcere aliq̄d vellē. Quare valerius in rubrica de ſtudio et induſtria: miris laudibꝰ extollit Solonem p̄hm: qui ſupremo die vite aſſiſtētibus amicis: quidāqꝫ inter ſe ⁊ ferentibus ſatis iam preſſum caput erexit. Interrogatusqꝫ quapropter id feciſſet Reſpondit. Ut cum iſtud quicquid eſt de quo diſputatis percepero: moriar.

Sacer ꝟo Hiero. in epl'a ad Palma/
chiū ⁊ Oceanū ſic de ſeipo fatet. Dum
eſſem iuuenis: nimio feruebam amore
diſcēdi: nec iurta quorūdam pſumptio
nē ipſe me docui: Apollinarem audiui
Antiochie frequēter ⁊ colui. Iā comis
ſpargebatur caput canis: ⁊ magiſtrum
potꝰ q̄ͣ diſcipulū me eſſe dicebat: Per/
rexi tn̄ Alerandriā: audiui Didimuz: in
multis ei grās ago. Q: qᵭ neſciebā di/
dici: qᵭ ſciebā (illo docēte) nō perdidi.
Putabant me homies finē feciſſe di/
ſcendi. Ueni rurſus Hieroſolymam et
Bethleē. Quo labore: quo pcio: Bara/
niā nocturnū habui pceptorem: Time
bat eñ Iudeos: et alterū mihi erhibe/
bat Nicodemū. hec Hiero. Hoꝝ ſtudia
imitanda ſunt: nō eoꝝ q̄ ſibi ſcioli vidē
tur: ⁊ ſpernūt oēm diſciplinam. De his
loquit ſic Seneca li. de trāq̄llitate ani
mi. Puto multos ad ſapiētiā puenire
potuiſſe niſi putaſſent ſe pueniſſe. Sz
tu ſapiētie cultor: ⁊ venerator pcipuꝰ:
oēm diligētiā apponis: vt a multꝭ mul
ta cognoſcas. et licz dignata ſit dn̄atio
tua: dū Neapoli predicabā quaſi quo/
tidie ſermonibꝰ meis adeſſe: hortari tā
dē me voluiſti vt opus de timore iudi/
cioꝝ dei ī ſcriptis redigerē: illudq̄ʒ do/
minationi tue legendū trāſmitterē. Fe
ci libēs qᵭ iuſſiſti: ⁊ operā dedi: vt mo/
rē tue gererē volūtati. Accedet hoc ad
vtilitatē plurimoꝝ: qm̄ q̄ noua ſunt al/
licere ſolent humanas mētes. Nam vt
ſcribit Actuū. rvij. Dū Paulꝰ eſſet athe
nis diſputaretq̄ʒ ī ſynagoga cū iudeis
⁊ colentibꝰ deū: ⁊ in foro p oēs dies cū
epicureis ⁊ ſtoicis phis: q̄dā dicebant
eū ſemiuerbium. i. ſeminatorē verboꝝ.
Alijꝟo nouoꝝ demonioꝝ annūciatorē:
ideſt nouarū ſcientiaꝝ: ſm̄ Nicolaum
de lyra. Propter quod durerūt eum ad
Ariopagū dicentes: Poſſumus ſcire q̄
eſt hec noua (que a te ḋr) doctrina: No
ua eñ quedā infers auribus nr̄is. Uo/
lumus ergo ſcire quidnam velint hec
eſſe. Athenieſes autem oēs et aduene
hoſpites ad nihil aliud vocabant niſi
dicere aut audire aliquid noui. Hoc eſt
qᵭ Ouiḋ. in lib. ij. de ponto. Eſt quoq̄ʒ
cunctarū nouitas chariſſima reruz. Et
de hoc Sen̄. in q̄ſtionibꝰ naturalibus.
Naturale ē magis noua q̄ͣ magna mi/
rari. Et idē in. iiij. declamationuz. Ad
noua hoīes ꝯueniūt: ad noua ꝯcurrūt.
Cicero inſuper in ſua rhetorica docet
auditores fieri poſſe attentos: ſed de
rebus nouis et inuſitatis nos pmiſe/
rimꝰ ꝟba facturos. Scripſi igit donā/
te deo: nō indoctis hūane ſapiētie ver
bis: q̄cq̄d legere aut inuenire potui: qᵭ
hoīm corda ad timēdū deū gl'ioſum re
uocet ⁊ inducat. Accipe itaq̄ʒ tu pater
colēdiſſime libellū iſtū: in quo ſi q̄d bo
ni reppereris pba. ſi q̄dꝟo aut ſupfluū
aut minꝰ rectū in illo deprehēderis: cor
rige. Oro tn̄ humaniſſimā dn̄ationem
tuā ne cōmunicet aut tardat illū inui/
dis ⁊ maliuolis meis: quos multos no
ſti: q: vt vtar verbis Hiero. in plogo in
Eſdrā. Inuidoꝝ ſtudia oē qᵭ ſcribimꝰ
rephēdēdū putāt ⁊ interdū ꝯ ſe ꝯſcien
tia repugnāte publice lacerāt q̄ occul/
te legūt: intātū vt clamare cōpellar ac
dicere illud ps̄. cir. Dn̄e libera animaz
meā a labijs iniq̄s: et a lingua doloſa.
Benevale ſpeculum bonoꝝ moꝝ: ⁊ me/
mento mei dum bene tibi fuerit.

¶ Incipit plogus in opꝰ de timore di
uinoꝝ iudicioꝝ: in quo exponunt myſti
ce verba Iobis in themate. Sermo. j.

VIdi alterū an/
gelū volantē p medium
celū habentē euāgelium
eternū: vt euangelizaret
ſedētibꝰ ſup terrā: ⁊ ſup
oēm gentē ⁊ tribū ⁊ linguā: ⁊ ſup popu
lum dicēs magna voce: Timete dn̄m ⁊
date illi honorem: q: venit hora iudicij
eius. Habentur hec verba Apoc. xiiij.
Ad tantam inſaniam cecitatēq̄ʒ mētis
mortales homines iam deuenerūt: vt
deum excelſum non arbitrentur ſuoruz
peccatoꝝ vltorem. Adijciunt indies ini
quitatē iniq̄tati; et in malicia pſeuerā/

tes nolunt ꝯſiderare formidabilia iudicia magni dei. Ipſe vtiqꝫ minatꝰ xpianis ingratis pro ſuis execrandis ſceleribus terribilia mala: poſita iā ſecuris eſt ad radicē: ⁊ tm̄ pauci rariſſimiqꝫ inueniuntur qui ſua corda humiliēt ſub manu illius cuius potētie reſiſtere nemo pōt. Et reuera nil perículoſiꝰ ꝙ imminētia pericula non timere. Qꝛ iuxta Ariſtotelis ſentētiā. ij. rhetorice. timor facit hoīes ꝯſiliatiuos. Qua de re ad excitandas mentes duras q̄ penitētiā fugiunt et bene beateqꝫ viuere nolunt: decreui opus p̄ſens ſub titulo de timore iudicioꝝ diuinoꝝ cōpilare. Pro clariore tm̄ dicēdoꝝ noticia: in hoc ꝓlogo per moduꝫ ſermonis ip̄a verba Iohis in themate exponenda ſe offerunt: In q̄bꝰ tria myſteria declaranda ꝯtinenꝰ.

Primū dꝛ ſcripture ſcrē ſublimitas.
Secundum euāgelij multiplicitas.
Tertiū timoris diuini rōnabilitas.

¶ De excellentia et ſublimitate ſcripture ſancte que deſignatur per angelum volantem. Capitulum. j.

PRimum myſterium declarādū quod continetur in verbis Johannis: dicitꝰ ſcriptu re ſancte ſublimitas: que ꝑ per angelum volantē recte meritoqꝫ deſignatur. Eſt aūt ſcriptura ſacra vetus ac nouū teſtamentū; vt dꝛ diſt. ix. decretoꝝ. c. quis neſciat. Qꝛ nō hec diminutꝰ eſt hoībꝰ inſpirata: atqꝫ de celo miſſa. ſꝫm illud. ij. Petri. j. ſunt ſancti dei hoīes. Iō angelus dici pōt. Nam teſte Iſidoro lib. vij. etymolꝰ. Angelus nūcius vel miſſus interpretatur. In altū autē ipſa ſcriptura volat ꝑ medium celū: qꝛ publice in eccl'ia legitur ⁊ predicatur. Inq̄t eīn Greg. in homelꝰ. Regū celorū p̄ſentis tpis eccl'ia dicitꝰ: Quanta ergo ſit huiꝰ ſcripture ſublimitas: ex q̄ttuor dep̄hendere poſſumus.

Primo ex eius dignitate.
Scdo ex eius veritate.
Tertio ex eiꝰ ꝓfunditate.
Quarto ex eiꝰ vtilitate.

¶ Qꝛ ſcriptura ſacra eſt excellentiſſima ratione dei.

PRimo ſiquidem intelligere poſſumus ſublimitatē ⁊ excellentiā ſcripture ſancte ex eiꝰ dignitate. Eſt eīn incomparabiliter dignior oībꝰ ſciē tijs ⁊ ſcripturꝫ: eo ꝙ eſt de digniore ſubiecto. ſ. altiſſimo deo. Unde Aug. libro viij. de ciui. dei. c. j. Theologia inq̄t eſt ſermo vel ratio de deo. Neqꝫ obſtat ꝙ Ariſt. dicit. j. poſterioꝝ. ꝙ in qualibet ſciētia opꝫ ſupponere ſubiectū q̄d eſt. Et Dama. dicit: In deo quid eſt dicere impoſſibile eſt. Quare nec deꝰ ſubiectū ſic eſſe poterit ſcripture ſancte ⁊ theologie. Qm̄ vt īquit Tho. j. parte. q. j. ar. vij. in reſpōſione ad primū argumētū. lꝫ de deo nō poſſumus ſcire q̄d ſit: vtimur tm̄ effectu eiꝰ vel nature vel gr̄e loco diffinitionis ad ea q̄ de deo in ſcriptura ſacra conſiderantur. Ip̄a igitur ſcriptura a principio vſqꝫ ad finē predicat mirabilia facta dei. Ex quo illi comparari non valent cuncta q̄ a grāmaticis rhetoribus dialecticis p̄his geometris muſicis medicis aſtrologis poetis ⁊ iuriſconſultis fuere conſcripta. Verſantur oīa illa circa infima hec et mortalia vilia atqꝫ terrena. h̄ decēter oīm ſcientiaꝝ regina mentē hoīs ad deum cognoſcendum diligēdumqꝫ ſubleuat. Neqꝫ de aduentu Enee in italiā canit: vt Vergilꝰ. qui dicit: Arma virūqꝫ cano troie qui primꝰ ab oris ⁊c̄. Nec ad bella ciuilia inuitat deplorāda. ſicut ⁊ Lucanꝰ q̄ ait: Corduba me genuit rapuit nero prelia dixi. Que geſſere pares hic ſocer: inde gener. Bella per amathios plus ꝙ ciuilia campos. Iuſqꝫ datum ſceleri canimus: populūqꝫ potētē. In ſua victrici ꝯuerſum viſcera dextra: et reliqua. Nō de his minimis ſcriptura diſſerat: ſed de deo creatore celi ⁊ terre diſſerit: de illius prouidētia bonitateqꝫ iuſticia: ceteriſqꝫ perfectionibus diuinis claro ſermone loquiꝰ: Veruntm̄ pleriqꝫ dubitare ſolent cur hec ſcriptura ma-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

gnalia dei depromens rudi ac ſimplici
ſtilo eſt ānotata. Et quidā abſolute re-
ſpondere ſolent ꝙ eloquentia inutilis
eſt: immo et dānoſa: q: bonis viris vti
minime licet. Ad eoꝝ autem robur aſſu
munt verba Lactātij: q lib. v. diui. iſti.
ait: Hec ī primis cā eſt cur apud ſapiē-
tes ⁊ doctos ac principes huius ſeculi
ſcriptura ſancta fide careat: ꝙ ꝑphe cō
muni ac ſimplici ſermone ſicad popu-
lū ſunt locuti. Cōtēnūtur itaqꝫ ab his
qui nihil audire vel legere (niſi expoli-
tū ac deſertū) volunt. Nec quicꝙ̄ inhe
rere animis eoꝝ pōt: niſi qͦ aures blā-
diore ſono mulcet. Illa vͦo q̄ ſordida vi
dent: anilia inepta vulgaria extiman-
tur. Ideo nil verū putant niſi qͦ audi
tu ſuaue eſt: nil credibile niſi quod pōt
incutere voluptatē. Nō credūt ergo di-
uinis q: fuco carēt. Sed ne illis quidē
qui eas interpretanť: q: ipſi ſunt omni-
no rudes: aut certe parū docti. Nam et
plene ſint eloquētes perraro contingit
cuius rei cauſa in aperto eſt. Eloquen
tia enī ſeculo ſeruit pplo ſe iactare ⁊ in
rebus malis placere geſtit. Siquidem
veritatē ſepius expugnare conatur vt
vim ſuam mōſtret: opes appetit: hono
res cōcupiſcit: ſummū deniqꝫ gradum
dignitatis expoſcit. Hucuſqꝫ Lactāti⁹
de Hiero. inſup glīoſo narrať ꝙ ab an
gelo fuit correptus: eo ꝙ ciceronianus
eſſet: ſicut notať. xxxvij. diſt. decretoꝝ
c. legim⁹. Qͦd ⁊ īpemet ī epl̄a ad Euſto.
ꝓfiteť. Quare eloquētiā oīno reijcien-
dā multi accuſant. Quib⁹ ego dico ſal-
ua eoꝝ reuerētia ꝙ eloquentia exornat
oēm gradū: oēm ſtatū: oēm deniqꝫ ho-
minē recte fulgentez. Qua Hiero. poſt
verbera vt apparet vti inſup voluit: de
qua ⁊ Cicero in. j. rhetorice ait: Cū ho-
mines multis in reb⁹ humiliores et in-
firmiores ſint beſtijs: hac in re maxime
beſtijs preſtare videnť ꝙ loqui poſſunt
Quare preclarū quoddā mihi videtur
adeptus qui in ea re hoīb⁹ antecellit:
qua in re homines beſtijs preſtant. Ob
id iudicio meo rectius dici pōt ꝙ elo-
quētia de ſe bona eſt ⁊ laude digna: dū
tn̄ ea quiſqꝫ vtatur bene. Quod ſic per-
polite narrat Quintilianus lib. ij. de
oratoria inſtitutione. Quidā inquit ve
hementer in eam. ſ. rhetoricam vel elo-
quentiam inuehi ſolent: ⁊ quid ſit indi
gniſſimum in excuſationes oronis vtū
tur orādi viribus; eloquentiū eſſe que
penis eripiat ſceleſtos: cui⁹ fraude dā-
nentur interim boni: cōſilia ducanť in
penis: nec ſeditiōes modo turbeqꝫ po
pulares: ſed belle etiā inexpiabilia ex-
citentur. Cuius deniqꝫ cum maxime ſit
vſus cum pro falſis contra veritatē va
let. Nam ⁊ ſocrati obijciunt comici do
cere eū quomodo peiorē cauſam melio
rem faciat. ⁊ contra Tiſiā ⁊ Gorgiā ſi-
milia dicit polliceri Plato. Ex his adij
ciunt exempla grecorū romanorūqꝫ et
enumerāt q perniciosa nō ſingulis tm̄:
ſed rebus etiam publicis vſi eloquen-
tia: turbauerunt ſtatus ciuitatum vel
euerterūt: eoqꝫ ⁊ lacedemoniorū ciuita
te expulſam: ⁊ athenis quoqꝫ vbi actor
mouere affectus vetabať: velut reciſaꝫ
orādi poteſtatē. Quo quidē modo nec
duces vtiles erūt: nec magiſtratus: nec
medicina: nō deniqꝫ ipſa ſapiētia. Nā
et dux Flaminis et Gracchi ſaturnini
glaucie magiſtrat⁹ egere: et in medicis
venena: et in his qui phorū noīe male
vtuntur grauiſſima nonnunꝙ̄ flagitia
dephēſa ſunt. Cibos aſpernemur attu
lerūt ſepe valitudinis cauſas. Nūꝙ̄ te-
cta ſubeam⁹: ſup habitantes aliqn̄ ꝑcu
nabunt. Nō fabriceť militi gladi⁹: pōt
vti eodē ferro latro. Quis neſcit ignes
aquas: ſine quibus nulla ſit vita: et ne
terrenis immorer: ſolē: lunāqꝫ: ꝑcipua
ſyderū aliqn̄ nocere. Num igiť negabi
tur deformē Pyrhi pacē cecus ille Ap
pius dicēdi viribus diremiſſe: aut non
diuina Marci Tullij eloquentia ⁊ con
tra leges agrarias popularis fuit: ⁊ Ca
tiline fregit audaciam ⁊ ſupplicatiōes
qui maximus honor victoribus bello
ducibus datur: in toga meruit? Non-
ne perterritos militum animos fre-

quēter a metu reuocat orator: ⁊ tot pu-
gnandi pericula ineuntibus laudē vita
potiorē eſſe perſuadet? Nec ꝟo me Lace
demonij aut Athenienſes magis moue
rint ꝙ populus romanus: apud quem
ſumma ſemꝑ oratoribus dignitas fuit?
Equidē nec Urbiū cōditores reor aliter
effecturos fuiſſe vt vaga illa multitudo
coiret in populos: niſi docta voce cōmo
ta. Nec legū repertores ſine ſumma vi
orandi cōſecutos: vt ſeipſi hoīes ad ſer-
uitutē iuris aſtringerēt quin ipſa vite
precepta: etiam ſi vera ſint et honeſta:
plus tū ad formādas mētes valēt: quo-
tiens pulchritudinē rerum claritas ora
tionis illuminat. Quare etſi in vtrāqꝫ
partē valēt arma facūdie: nō tamen eſt
equū illud haberi malū: quo bene vti li
cet. hec Quintilianus. ¶ Ex q̄bus oībus
cōcludimus laudabiliſſimā eloquētiaꝫ
eſſe. Sed illā diuinus ſermo nō ſequit:
q: vt Lact. li. vj. diui. inſti. ait: Summa
prouidētia carere fuco voluit ea que di-
uina ſunt: vt oēs intelligerent: que ipſe
oībus loquebatur. ¶ Scđo cōprehendi
mus excellentiā ſcripture ſancte ex eius
veritate: q: in ipſa ſola nihil cōtinetur
falſum. In alijs ꝟo tā pħorum ꝙ poe-
tarum: aliorūqꝫ litteris quāta inueniā-
tur mēdacia: dicāt hi qui ſtudioſiſſime
legere illas. ¶ Sed ob cām iſtā dubita-
ri ſolet vtruꝫ liceat legere libros genti-
lium: illorūqꝫ dicta aſſumere in rebus
noſtris. ¶ Ad qđ reſpondemus ꝙ ſi id
fiat ſcriptura ſacra contēpta: ⁊ vt errori
bus gentiliū eſſentiatur iniquū eſt ⁊ il-
licitū: ſicut ptꝫ diſt. xxxvij. decretoꝝ. c. ſa
cerdotes vbi ſic habet: Sacerdotes dei
omiſſis euāgelijs ⁊ ꝓphetis: videmus
comedias legere: amatoria bucolicorum
verſuū verba cātare: tenere Uergiliū: et
id qđ in pueris eſt cā neceſſitatis: in ſe
crimē facere voluptatis. Ad idem eſt in
eadē diſt. c. nonne. ⁊. c. ideo. ⁊. c. ep̄s. ⁊. c.
vnio. Illi igitur qui plus debito dele-
ctabiliter inſudāt ad legendas litteras
ſeculares reprehenſibiles ſunt: quoniā
vt inquit Hiero. ad Damaſum papam
de filio prodigo: demonū cibus eſt car-
mina poetarū: ſecularis ſapiētia: rheto
ricorū pōpa verboꝝ. Hec ſua oēs ſuaui
tate delectāt: ⁊ dū aures dulci verſibus
modulatione currētibus capiūt: animā
quoqꝫ penetrant ⁊ pectoris interna de-
uinciūt. Ubi cum ſummo ſtudio fuerint
ac labore perlecta: nil aliud niſi inanem
ſonū ⁊ ſermonū ſtrepitū ſuis lectoribus
tribuunt. Nulla ibi ſaturitas veritatis:
nulla iuſticie refectio reperit. Studioſi
earum in fame veri: et virtutū penuria
perſeuerāt. hec ille. ¶ Sed ſi q̄s gētiliū
ſcripturas perſcrutet: vel vt eoꝝ cogno
ſcat ⁊ confutet ineptias: vel vt per illas
in quibuſdā ſentētijs moralibꝰ arguat
criminoſos: vel vt ex illis capiat ſi quid
veri reperit: vtiqꝫ bene facit. Confirmat
hoc diſt. xxxvij. decretoꝝ. c. qui de mēſa.
c. turbat. c. ſi quis artem. Hinc Aug. li.
ij. de doctrina xp̄iana ait: Si qua verba
noſtre fidei pħi accōmoda dixerūt: non
ſolū formidāda nō ſunt: ſed etiā ab eis
tanqꝫ ab iniuſtis poſſeſſoribus in no-
ſtrum vſum vendicāda. Qr pħi quiqꝫ ⁊
gētiles vera dixerūt teſtatur Hiero. qui
ſuꝑ primū. c. Daniel' dicit: Simulqꝫ ani
maduertendū eſt ſm̄ Anagogen. qꝛ rex
Babylonis non potuerit vniuerſa dei
vaſa transferre: ſed partē vaſoꝝ templi
dei que intelligēda ſunt dogmata veri-
tatis. Si em̄ cūctos pħorum reuoluas
libros: neceſſe eſt vt in his reperias ali
quā parteꝫ vaſoꝝ dei. Ut apud Plato-
nē fabricatorē mūdi deū: apud Zenonē
ſtoicoꝝ principē inferos et immortales
aīas ⁊ vnū bonuꝫ honeſtatē. Sed quia
iungūt mēdacium veritati ⁊ nature bo
num multis perdunt malis: ideo partē
vaſoꝝ dei: ⁊ non oīa vaſa integra atqꝫ
perfecta accepiſſe memorantur. hec ibi.
Ipſe adhuc Hiero. in ꝓlogo. in expoſi-
tione Danielis de lr̄is ſecularibꝰ ita fa-
tur. Ad intelligendas extremas partes
Danielis multiplex grecoꝝ hiſtoria ne-
ceſſaria eſt. Suetonij videlꝫ Calinici:
Diodori: Hieronymi: Polibij: Poſſido-
nij: Claudij: Theonis: ⁊ Andrionici: Io-

ſephi quoqȝ ⁊ eorum quos ponit Joſephus precipueqȝ noſtri Liuij ac Pōpei Trogi atqȝ iuſtini: qui oēs extreme viſionis narrāt hiſtoriā: ⁊ poſt Alexandrū vſqȝ ad Ceſarē Auguſtū ſyrie et egypti i. ſeleuci et antiochi ⁊ ptolomeorū bella deſcribūt. Et ſi qn̄ cogimur ſecularium litterarū recordari ⁊ aliqua ex his dicere que olim omiſimus: nō noſtre eſt volūtatis: ſed vt ita dicā grauiſſime neceſſitatis: vt probem⁹ ea que a ſanctis ꝓphetis ante ſecula multa predicta ſunt: tam grecoꝝ q̄ȝ latinorū: ⁊ aliarū gentiū litteris cōtineri. Et ipſe idem Hiero. in epl̄a ad magnū oratorem vrbis dicit: ꝙ apl̄s Paulus in epl̄a ad Titū Eximinādris poete vſus eſt verſiculo dicēs: Cretēſes male beſtie mēdaces ventres pigri. Et ne multa dicamus: tā Hieronymus q̄ȝ Auguſtinus: reliquiqȝ greci et latini doctores in ſuis dictis perſepe ad ſuū propoſitū gētiliū ſentētias trahūt. Tamē vt prediximus: ſola ſcriptura dei eſt que ab omni falſo ⁊ mēdacio immunis extitit: et quicquid loquitur veriſſimum eſt eo ꝙ verax eſt deus qui nobis illam dignatus eſt reuelare. Ob qđ Lactātius li. j. de diui. inſtitu. ait: Omiſſis terrenis huiuſce phie autoribus nihil certi aſſerētibus aggrediamus viam rectam. Quos equidē ſi putarē ſatis idoneos ad bene viuendū duces eſſe: ⁊ ipſe ſequerer: ⁊ alios vt ſequerentur hortarer. Sed cū magna inter ſe concertatione diſſideant ſecūqȝ ipſi plerūqȝ diſcordēt: apparet eoꝝ iter nequaq̄ȝ eſſe directū. Siquidē ſibi quiqȝ vt eſt libitū ꝓprias vias impreſſerūt cōfuſionēqȝ maximā inqrentibus veritatē reliquerūt. Nobis aūt qui ſacrm̄ religionis accepimus: cuȝ ſit veritas reuelata diuinitus: cū doctorē ſapiētie: ducēqȝ ꝟitatis deū ſequamur: vniuerſos ſine vllo diſcrimine vel ſexus vel etatis ad celeſte pabulū cōuocamus. Nullus eniȝ ſuauior aīo cibus eſt q̄ȝ cognitio veritatis. hec ille. Sed ſtatim increduli nos aggrediūtur obijciētes ꝙ ſancti qui ſcripſerūt cōfingere mendaciter a deo accepiſſe que tradūt. O pernicioſa ⁊ deteſtāda opinio q̄ refelli facile pōt: ſi conſideremus quāto amore ꝓphete ⁊ amici dei veritatē complexi ſunt. Inq̄t Lactā. lib. j. de diui. inſti. Volūtas fingēdi ac mētiēdi eorū eſt qui opes appetūt qui lucra deſiderant. Que res ꝓcul a ſanctis viris fuit. Ipſi ꝟo ſeuiſſima paſſi ſunt tormēta: diroſqȝ cruciatus pro defenſione veritatis quā docebant. Vn̄ Hieronymus in epl̄a ad Palmachiuȝ ⁊ Oceanū ait: An putam⁹ fratres: qꝛ iocādo prophete predicent: ridendo loquātur apl̄i: chriſtus iudicium infantiliter comminetur? Sed ioci non ſunt vbi ſupplicia intercedūt. Si iocādo paſſi ſunt credantur iocando locuti. Eſaias ſerra ſecatur: Daniel leonib⁹ deputatur: Paulus truncatur gladio: et Petrus dn̄i exēplo in cruce ſuſpēditur. Et hoc totum vt nos a peccatis ſua doctrina reuocarent. Non eſt igitur fictio aut mendacium: qđ de vita futura proclamatur: qđ de inferni penis preconizatur: ⁊ qđ predicatur de ipſius dei perfectionibus admirandis.

¶ De profundo ſenſu ſcripture ſancte q̄ omne humanū ingeniū ſuperatur.

Tertio apparet excellentia et ſublimitas ſcripture ſancte ex eius profunditate. In ipſa quidē non ſolū voces ſignificant: verūetiam res per voces ſignificate. Ratio ſm̄ Tho. j. parte. q. j. arti. x. qꝛ autor ſcripture eſt deus: in cuius poteſtate eſt ꝙ non ſolū voces ad ſignificādum accōmodet: ſed etiā res ipſas. Illa ergo prima ſignificatio qua voces ſignificant res: pertinet ad primum ſenſum: qui ſcȝ eſt hiſtoricus vel litteralis. Illa autē ſignificatio qua res ſignificate per voces iterum res alias ſignificant dicitur ſenſus ſpiritualis. Hic aūt trifariā diuiditur. Sicut enim dicit apl̄s: lex vetus figurata eſt noue legis ⁊ ipſa noua lex vt ait Dionyſius libro de celeſti hierarchia: eſt figura future glorie. In noua etiā lege ea que in capite geſta ſunt:

ſunt ſigna eorum que nos agere debe-
mus. Scdm ergo ꝙ ea que ſunt vete-
ris teſtamenti ſignificāt ea que ſunt no
ue legis: eſt ſenſus allegoricus. Allego-
ria em idez eſt qđ aliena ductio: ab alle
qđ eſt alienū: ⁊ goges ductio. Scdm vo
ꝙ ea que in chriſto facto: vel in his que
chriſtū ſignificāt ſunt ſigna eorum que
nos agere debemus: eſt ſermo tropolo-
gicus. i. conuerſus ad mores. Prout vo
ea que ſunt in noua lege ſignificant ea
que ſunt in eterna glīa: eſt ſenſus ana-
gogicus. Anagogia: ideſt ſurſum du-
ctio: ab ana qđ eſt ſurſum: et goges du-
ctio. Eſt itaqꝫ ſcriptura ſacra in ſenſu
litterali plana ⁊ facilis. In ſenſu vo ſpi
rituali omne deuincit ⁊ ſuperat huma-
num ingeniū. Hinc Aug. lib. ij. ſup Ge-
ne. ait: Maior eſt huius ſcripture auto-
ritas: q̄ꝫ oīs humani ingenij perſpicaci
tas. Et idē in epl'a ad Voluſianū dicit:
Tanta eſt em̄ chriſtianorū profunditas
litterarū: ꝙ in eis quotidie proficerē: ſi
eas ſolas ab ineūte puericia vſqꝫ ad de
crepitam ſenectutem maximo ocio: ſum
mo ſtudio: meliore ingenio conarer ad-
diſcere. Nō ꝙ in eis que ad ſalutē ſunt
neceſſaria tanta perueniatur difficulta
te: ſed cū fidem ibi quiſqꝫ tenuerit ſine
qua pie recteqꝫ nō viuit: tā multa tāqꝫ
multipliciū myſterioꝝ vmbraculis opa
ca intelligenda ꝓficientibus reſtant: vt
annoſiſſimis acutiſſimis flagrātiſſimiſ-
qꝫ ſuauitate diſcēdi cōtingat. Qđ eadē
ſcriptura in quodā loco cōmemorat: ſcꝫ
Eccī. xviij. Cum conſummauerit homo
tūc incipiet. hec ille. Et Hierony. ſup illo
verbo pš. cxlvij. Adipe frumenti ſatiat
te. Pinguiſſimus eſt ſermo diuinus.
Quicqđ vis ex ſermone diuino naſcit.
Et Greg. xx. Moral. c. j. Omnē ſapiētiā
atqꝫ doctrinā ſacra ſcriptura tranſcen-
dit. Que vera predicat: ad celeſtem vitā
inuitata terrenis deſiderijs cor legētis
reuocat: dictis obſcurioribꝰ fortes exer-
cet: paruulis humili ſermone blāditur.
Nec ſic clauſa eſt vt paueſci debeat: nec
ſic patet vt vileſcat: ſed vſu faſtidiū tol-
lit: et tanto plus diligitur quanto am-
plius meditatur. Quāte autē ſit profun
ditatis ſcriptura ſacra apparet ex toti
bus: ſermonibus: homelijs: expoſitioni-
buſqꝫ pene innumeris. In quibus do-
ctores tam greci q̄ꝫ latini totis viribus
deſudarūt. Et omiſſis alijs inſpiciamꝰ
quot quātave volumina edidit Orige-
nes. ⁊ poſt illuz Aug. de quibus ita in-
quit Iſidorus lib. vj. etymol. Origenes
oēs tam grecos q̄ꝫ latinos operū ſuoꝝ
magnitudine ſuperauit. Deniqꝫ Hiero.
ſex milia libroꝝ eius ſe legiſſe fatet. Ve
rum tñ omniū ſtudia vicit Aug. qui tā-
ta ſcripſit vt diebꝰ ac noctibus nec lege
re quiſqꝫ ſufficiat libros illius. Vlterius
ſcripture altitudinē cōprehendere vale
mus ſi reuocemus ad mentez miracula
que veraciter proclamātur de interpre
tatione facta tēpore Ptolomei. Vnde vt
dicit Rabanus. xiiij. li. de origine rerū
fuit peritiſſimus oīm litterarū: diſcipu
luſqꝫ ſtrabonis phī: q̄ bibliothecā fecit:
in qua habere voluit libros legis iudeo
rum: qui ad ſacrā ſcripturam pertinēt.
Ut em̄ tradit Iſið. lib. vj. etymol. tēpori
bus eiꝰ alexādrie. lxx. milia libroꝝ inuē
ta ſunt. Aſſerit autē Euſebiꝰ in hiſtoria
eccl'iaſtica. ꝙ Theopōpus hiſtoricus tē
tauit ſcripturā ſacrā de hebreo in grecū
transferre: ⁊ dei iudicio per. xxx. dies in
amētiam eſt verſus. Theodocus etiam
ob eādem cauſam cecatus eſt. Verū pe
nitētes ſanati ſunt. Ob qđ miſit Ptolo
meus ꝓ interpretibꝰ ad Eleazarū pon-
tificem iudeoꝝ. Et de hoc ſi loquit Au-
gu. li. xviij. de ciui. dei. c. xlij. Poſt alexā
dri macedonis qui etiā magnus cogno
minatus eſt: mirificētiſſimā minimeqꝫ
diuturnam potentiam qua aſiā vniuer
ſam: immo pene totū orbem partim vi
et armis partim terrore ſubegerat: q̄
inter cetera orientis regna etiam iudeā
ingreſſus obtinuit: eo mortuo comites
eius cum regnū illud ampliſſimum nō
pacifice inter ſe poſſeſſuri diuiſiſſent:
ſed potiꝰ diſſipaſſent bellis oīa vaſtatu
ri, Ptolomeos reges habere cepit egyp-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ptus. Horũ primus Lagi filius multos ex iudea captiuos in egyptũ tranſtulit. Huic autẽ ſuccedẽs alius Ptolomeus qui eſt appellatus Philadelphus: oẽs quos ille captiuos adduxerat liberos redire permiſit. Inſuper et dona regia in tẽplũ dñi miſit: petiuitq; ab Eleazaro tũc põtifice dari ſibi ſcripturas quas pfecto audierat fama pdicãte diuinas. Et ideo illas habere cupiebat in bibliotheca quã nobiliſſima fecerat. Has cum idẽ põtifex eidem miſiſſet hebreas: poſt et ille interpretes poſtulauit: et dati ſunt ei.lxxij. de ſingulis duodecim tribubus ſeni homĩes vtriuſq; lingue doctiſſimi grece ſalʒ et hebree: quoꝝ interpretatio vt ſeptuaginta vocet' iã obtinuit cõſuetudo. Tradit' ſane tam mirabilẽ ac ſtupendũ planeq; diuinũ in eorum verbis fuiſſe cõſenſum: vt cũ ad hoc opus ſeparatim ſinguli ſederint: ita enim placuit ptolomeo regi eoꝝ fidem explorare: in nullo vbo qḋ idẽ ſignificaret: ⁊ tãtũdeʒ valeret: ⁊ in verborũ ordine alter ab altero diſcreparet. Sed tanq̃ vnus eſſet interpres ita qḋ oẽs interpretati ſunt vnũ erat: qm̃ reuera ſpũs vnus erat in oibus. hec Aug. ¶ Ad plenius tñ intelligenda illius verba ſciendum q̄ vt Juſtinus refert poſt mortem Alexandri factus eſt primus rex egypti: Ptolomeus qui regnauit annis.xl. tam clare vt oẽs regnantes ab eo poſtea dicerent ptolomei. Hic ſm̃ Siccardũ ſuo lib. de tẽporibus in die ſabbati aſcẽdit hieruſalem ſimulans velle ſacrificare deo: ſciens iudeos tali die abſtinere ab armis. Itaq; cepit Hieruſalẽ. Succeſſor vero eius fuit Philadelph⁹ q̄ regnauit annis.xxxviij. ⁊ fuit ſtudioſiſſimus. Et hic vt dicit Augu. cõſtitui fecit copioſiſſimã bibliothecam. ¶ Notandũ inſup ſm̃ Iſido. li.vj. etymol. q̄ bibliotheca ḋr: a biblio grece: qḋ eſt libroꝝ et theca repoſitio Bibliothecã aũt veteris teſtamenti Eſdra ſcriba poſt incẽſam legẽ a chaldeis dum iudei regreſſi fuiſſent in hieruſalẽ: diuino afflatus: oĩs afflatus ſpiritu reparauit: cũctaq; legis ac prophetarũ volumina que fuerũt a gẽtibus corrupta correxit ¶ Apud grecos bibliothecã primus inſtruxit Piſiſtratus tyrãnus athenieñſiũ: quã deinceps ab athenieñſibus auctam Xerſes incẽſis athenis euexit in perſas: lõgoq; poſt tẽpore Seleucus Nicanor rurſus in greciã retulit. Dehinc magn⁹ Alexander et ſucceſſores eoꝝ inſtruendis omniũ libroꝝ copijs animũ intẽdere maxime Ptolomeus Philadelphus Rome prius libroꝝ copiã aduexit. Emilius paulus perſa rege macedonũ deuicto: deinde Lucullus e pontica preda. Poſt hec Ceſar dedit Marco Uarroni negocium maxime bibliothece conſtruende. De his ſatis. Ad ſcripturam ſanctam iam ſermo vertẽdus eſt: que profunditate ſua tot peritiſſimoꝝ virorum vt dictũ eſt excitauit ingenia.

¶ De vtilitate legendi aut audiẽdi ſcripturam ſacram.

Quarto cognoſcere poterim⁹ excellentiã ⁊ ſublimitatẽ ſcripture ſancte ex eius vtilitate. Prodeſt quidem ⁊ nõ parum illã deuote legẽtibus ac audiẽtibus. Uñ et Paulus.ij. Timoth. iij.c. dicit: Oĩs ſcriptura diuinit⁹ inſpirata vtilis eſt ad docendũ et arguẽduʒ: ad corripiẽdũ: ad erudiendũ in iuſticia: vt perfectus ſit homo dei ad om̃e opus bonũ inſtructus. Hec peccatoribus per pniam ſalutis fiduciam preſtat: hec iuſtos perſeuerare ſuadet in via dñi: hec vicia deteſtatur: virtuteſq; extollit: hec ſummũ bonũ deſiderãdũ pdicat: hec infernũ fugiendũ hortat': hec dei mãdata ſeruãda monet: hec blãditur humilib⁹: cõminatur impenitẽtibus: ⁊ recte viuẽtibus aut poſt peccata ad deũ redeuntibus vitam pollicetur eternam. Hãc qui valent legant delectabiliter: qui vero legere non poſſunt negocijs familiarib⁹ impediti audiant illã benedicẽtes precipue predicatores: quibus cura peruigil eſſe deʒ ſcripturas ipas pncipaliter predicare. Uenite ergo o populi et audite

diſciplinā ſacrarū litterarū : qꝫ vt dicit᷑ xxviij. di. decretoꝝ. c. ſicut. Sicut ſtellas celi nō extinguit nox: ita mentes fideliū inherētes firmamēto ſctē ſcripture nō obſcurat mūdana iniq̄tas. Dictū ſit de ſublimitate ſacre ſcṗture q̄ fons eſt irriguus refocillās ⁊ ſatiās oēm animam iuſticiā ⁊ veritatem ſitientem.

¶ De multiplici euangelio: et qualiter ſcriptura tota nos excitat vt timeam⁹ deum. Capl'm. ij.

Exiſtimo rem gratā facere: ſi in hoc ſcdo myſterio aperuero euangelij varietatē ex eo ꝙ quaſi ꝑplexus eſt multoꝝ anim⁹: q̄ i̅telligere ambiunt quid in verbis Johis nomie euāgelij eterni importetur. Sunt ⁊ adhuc pleriqꝫ predicatorib⁹ inſultātes: dū euāgelicū textū ṗdicare omittunt: quaſi trāſgreſſores exiſtant precepti dn̄ici Marci vl. c. vbi dr: Eūtes in mundū vniuerſuꝫ ṗdicate euāgeliū oī creature. Quare ad hmōi ꝑplexitate amouēdā in hac parte de multiplicitate euāgelij erit diſceptandū : vt ſic vniuſcuiuſqꝫ animus quieſcat in cognitione euangelice veritatis : neqꝫ decetero ṗdicatoribus detrahatur: qui vt dictū eſt: euangelicam litteram non ſemꝑ ſequunt᷑. Quadruplex ergo euangelium diſtinguemus.

Primū eſt euāgeliū approbatū.
Secundū euāgelium dubitatū.
Tertium euangelium reuelatū.
Quartū euangeliū interpretatū.

¶ De euangelio quod ſcripſerūt quattuor euangeliſte.

Primū eſt euangeliū approbatū. illud ſcꝫ qđ ſcripſerūt quattuor euāgeliſte. Ut em̄ hr̄ ex dictis Hiero. in ꝓlogo in Mattheū. et Iſidori. vj. lib. etymolo. prim⁹ qui ſcripſit euāgeliū fuit Matthe⁹. anno. ſ. xpi. xlij. Naꝫ volens ex iudea recedere: q̄ ſic dicta eſt ex tribu iuda: poſtq̄ꝫ intrauerūt terram ꝓmiſſionis. Nam antea dicebat᷑ terra chanaā: eo ꝙ poſt diluuium habitauerūt ibi filij cham. ſcripſit euāgeliū litteris hebraicis: vt ſic remaneret apud iudeos credentes memoria eoꝝ q̄ docuerat. Ubi apparet quāta ſit vis litteraꝝ. Jō dicit Iſid. lib. j. etymol. Uſus litterarū repert⁹ eſt ꝓpter memoriā rerū. Nā ne obliuione fugiāt: litteris alligātur. In tanta em̄ rerū varietate nec diſci audiēdo poterant oīa: nec memorie retineri. Et addit ipſe Iſid. ꝙ lr̄e ſunt iudices rerū: ſigna verboꝝ: qb⁹ tāta vis eſt vt dicta nobis abſentiū ſine voce loquant᷑. Hebreoꝝ lr̄as moyſes: ſyroꝝ ⁊ chaldeoꝝ abraā reperto. Ideo cuꝫ lr̄is nūero ⁊ ſono ꝯcordāt: ſolis characteribus diſcrepāt. Egyptioꝝ lr̄as Iſis regina Inachi filia a grecia veniēs in egyptū repperit ⁊ egyptijs tradidit. Grecarū litterarū vſum primi fenices inuenerunt: de quibus ait Lucanus. Fenices primi fame ſi creditur auſi: Mānſuram rudibus vocē ſignare figuris. Cadmus Agenoris filius grecas litteras ex fenice. xvij. attulit in greciam. Iſponiades troiano bello tres adiecit: poſt quē ſimonides miles tres alias addidit. Latinas lr̄as Carmētis nimpha prima italis tradidit. Carmētis aūt dicta qꝫ carminibus futura canebat. Hec ꝓprie vocata eſt Nicoſtrata. Chartaruꝫ vō vſus vt Iſidorus dicit. vj. lib. etymol. in mēphi egypti ciuitate inuentus eſt. Ante em̄ ſcribebāt vel in tabulis marmoreis vel latericijs. Apud gētiles vō Frigius Dares: de grecis ⁊ troianis hiſtoriā edidit: quā in folijs palmarū ab eo conſcriptam eſſe ferūt. Redeūdum iam eſt ad efficaciā litterarū ſine quibus multa et quidem neceſſaria oblitterata eſſent. Quapropter Johannes ſolobrienſis in ꝓlogo Policratonis ait: Exēpla maiorum que ſunt incitamēta ⁊ fomēta virtutis nullū oīno erigerēt aut ſeruarēt: niſi pia ſollicitudo ſcriptoꝝ et triūphatrix inertie diligētia eadem aliquid ad poſteros tranſmiſiſſet. Et iterum idem. Quis alexādros ſciret: aut ceſares: quis ſtoicos aut peripateticos miraret᷑: ni-

ſ eos inſignirēt monimēta ſcriptorum? Quis apl'orum aut propheta rū amplectāda imitaretur veſtigia: niſi eos poſteritati diuine littere cōſecraſſet. hec ibi. Mattheus ergo vt dicit Nico. de lyra. interpretatur dat⁹: qꝛ inter euāgeliſtas primo datus eſt a deo ad ſcribēdū euangeliū. Secūdus ſcripſit euāgeliū Marcus anno ſequēti eloquio greco ſm Iſidorū in italia ſecutus Petrū vt diſcipulus. Tertius Lucas greci ſermonis eruditiſſimus ſm Iſidorum et Hierony. in grecia in Achaye partib⁹ ſcripſit euāgeliū ſub Theophilo epo. Quartus ⁊ vltimus Johānes ſcripſit euāgeliū in aſia: qui fuit in ſcribēdo vltimus: vt inquit Hiero. in prologo in Johānem ex eo ꝙ erat virgo et iuuenis. Quare vt verecūdus ſe ingerere noluit quouſqꝫ ab epis aſie rogaret ⁊ ab hereticis excitaretur. Sed hic tria dubia ſunt aperiēda.

Primum quare nō vnus ſcripſit euāgelium.

Scōm quare xp̄s benedictus nō ſcripſit quicq̄ poſteris relegendū?

Tertiū vtrū predicatio veteris teſtamēti repugnet predicationi euāgelij?

¶ Ad primū rūdet quedā glo. ꝙ euāgeliſte ſunt teſtes dn̄i: ⁊ hoc nō ꝓpter indigentiā claritatis diuine: ſed infirmitatis humane: que firmius et certi⁹ credit pluribus q̄ꝫ vni. In ore em̄ duorum vel triū teſtiū ſtat oē verbū: vt dr̄ Mat. xviij. ⁊. ij. q. iiij. c. ſ. Et. ij. ad Cor. xiij. ⁊ Deut. xix. ⁊. xlviij. di. c. qm̄. ⁊. xſ. q. iij. c. p̄cipue. ⁊ ex̄ de teſti. ⁊ atteſta. c. licet. ſ. et ex̄ de teſta. c. relatū. ſ. Et iō diſpoſuit diuina ſapiētia vt plures eſſent euangeliſte: q ſi oīno diuerſa dicerēt: fidē nō firmarēt. Ad hoc em̄ vt teſtimoniū ſit ſolidum: neceſſe eſt teſtes cōcordare. Si xͦo oīno idē dicerēt: iā totū vnū eſſet ⁊ ſuperfluū. Ut ergo certū eſſet teſtimoniū ⁊ nihil ꝯtineret ſupfluū: diſpoſuit ſpūſſanctus vt aliqua ſingulariter narrarēt aliqua cōiter: nulla xͦo diſcorditer. Jō dicit Aug. de ꝯſenſu euangeliſtarū: ꝙ non oēs euangeliſte idē dixerunt: Sed vbi cōcurrerūt in idē narrādū nō diſcordāt. ¶ Ad ſcōm dubiū reſpōdere poſſumus ex dictis ſcti Tho. iij. parte. q. xlij. ar. iiij. ꝙ xp̄s bn̄dictus nō ſcripſit: qꝛ nō fuiſſet cōueniēs dignitati ſue ita ſcribere: ſicut expediebat cōi vtilitati eorū q̄bus doctrina ſua erat tradenda. Si xͦo ſcripſiſſet ſm altitudinē dignitatis ſue nullus fuiſſet capax myſterioꝝ: ⁊ ſic ſcriptura illa fuiſſet fruſtra. ¶ Ad tertium dubiū iam īmorandū eſt ꝓpter nōnullos q palatū infectum habētes me mordent: qꝛ in hoc ope hiſtorias veteris teſtamēti p̄dicandas conſcripſi. Uidetur forte ipſis vetus teſtamentū abijciēdū. Sed caueāt ne ſeueriani ſint. De q̄bus dicit Iſid. viij. li. etym̄. ꝙ fuerūt q̄dā heretici ſic noīati a Seuero hereſiarcha: nō recipiētes vetus teſtamentū ⁊ reſurrectionē. Dicim⁹ ergo ꝙ q̄cūqꝫ p̄dicat ea q̄ continent in euangelio p̄dicat euāgeliū. ſed q p̄dicat vetus teſtamētū p̄dicat ea q̄ cōtinent in euāgelio: ergo p̄dicat euangeliū. Mattheus nāqꝫ. ſ. c. genealogiā xp̄i explicat noīans patres et reges veteris teſtamēti. Et in eo īducit autoritatē Eſa. vij. Ecce virgo cōcipiet. ⁊ in. ij. c. allegat dictum Michee. v. Et tu bethleē ⁊c. ⁊ eodē. c. dictum Oſee. xſ. Ex egypto vocaui filium meum. ⁊. iij. c. dictum Eſa. xl. c. Uox clamantis in deſerto parate viam dn̄i. Et. iiij. c. dictum Deut. vſ. Non tentabis dominum deū tuum. ⁊. xij. c. exemplum Jone: q fuit in ventre ceti. ⁊. xv. c. textum Eſaie. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum lōge eſt a me. ⁊. xvij. c. apparitionē exprimit moyſi ⁊ helie. ⁊. xix. c. chriſtus docet precepta decalogi que ponuntur Exo. xx. ⁊. xxij. c. allegatur autoritas dauid. Dixit dominus domino meo: ſede a dextris meis. pſ̄. cix. Et. xxvſ. c. autoritas Zacharie prophete. xiij. c. Scriptū eſt: percutiam paſtorem ⁊ diſpergentur oues gregis. ⁊ Lu. ij. c. dicitur: Impleti ſunt dies purgationis marie ſm legem moyſi Leuit. xij. c. Eodem. c. circunciſus eſt puer. ⁊. xvſ. c. dixit xp̄s verba abraā.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Habent moyſen ꝛ prophetas: audiant illos. Et vltimo.c. Neceſſe eſt ipleri omnia que ſcripta ſunt in lege moyſi ꝛ ꝓphetis ꝛ pſalmis de me. Utiqȝ hec ꝛ ſimilia ex veteri teſtamento ſumpta in euangelijs continentur. Quare qui ea que ſunt veteris legis ad chriſtum ordinata predicat: euangelium vtiqȝ non omittit.

¶ De euangelijs apocriphis: quibꝰ nō adhibetur plena fides.

SEcūdū eſt euāgeliū dubitatum: vt Nicodemi Jacobi ꝛ aliorū que inter apocripha computātur.xv.diſ.c. Sancta romana eccleſia. Scdm autē Jſidoꝝ lib.vj.etymol. apocripha dicta.i.ſecreta: quia ī dubium veniūt. Jn his apocriphis etſi inueniatur aliqua veritas: tamen propter multa falſa nulla eſt eis canonica autoritas: q̄ recte a prudentibus iudicantur nō eſſe credenda quibus aſcribuntur. Nā multa ꝛ ſub nominibus prophetarum ꝛ recentiora ſub nominibus apoſtolorū ab hereticis proferuntur: que omnia ſub nomine apocriphorum autoritate canonica diligēti examinatione remota ſunt. hec Jſido.

¶ De euangelio beati pauli aplī.

TErtiū eſt euāgeliū reuelatū: de q̄ apl̄s ad Gal.j. Notū vobis facio euāgeliū qđ euāgelizatū eſt a me: q: nō eſt ſm hominez. Neqȝ em̄ ego ab hoīe accepi illud: neqȝ didici: ſed per reuelationem ieſu chriſti.

¶ De euangelio large ſumpto quod eſt tota ſcriptura ſancta.

QUartum eſt euangeliū interpretatū. Tota ſiquidem ſcriptura ſacra large euāgeliuz dici pōt. Scdm em̄ Jſidoꝝ: euangeliū interpretatur bona annūciatio. Grece eu: bonum: angeliuz: annunciatio dicitur: Hoc eſt illud euangelium eternuz ſcriptura.ſ. ſacra: bene annuncians nobis eternā veritatem dei nobis tpalr̄ reuelatā. Jđ dicit Hiero.j.q.j.c. marchiō. Marchiō ꝛ baſilides ꝛ cetere hereticoꝝ ſecte non hñt dei euangelium: quia non habent ſpiritū ſanctū ſine quo humanū euangeliuȝ nō docetur. Nec putemus in v̄bis ſcripturarū eſſe euangeliū ſed in ſenſu: nō in ſuperficie: ſed in medulla: nō in ſermonū folijs: ſed in radice rationis. hec ille. Que verba contra illos dicta ſunt qui litteram tm̄ quattuor euāgelioꝝ nomine euāgelij volunt intelligi. Nos v̄o oēm ſcripturam dei vltra quattuor euangelia: vt prediximus: euangelium appellamus. Hec ergo eſt que bene oībus annūciat vt deū timeāt. Excitentur iam oēs populi: oēs gētes: oēs vtriuſqȝ ſexus: et audiant quid vndiqȝ ſcriptura canit. Certe a principio vſqȝ ad finē. Timete deū: timete deū: timete deuz. Hoc dr̄ Leuit.xxv.c. Timeat vnuſquiſqȝ deū ſuū. Et de hoc ſcribitur Deut.iiij. Dixit deus ad moyſen. Cōgrega ad me populum vt audiāt ſermones meos et diſcāt timere me oīni tēpore. Et Deut.vj. Dominū deū tuū timebis ꝛ illi ſoli ſerui es. Et Joſue.xxiiij. Timete deum: et ſeruite ei corde perfecto. Et.j. Reg.xij. Timete dñm: et ſeruite ei in veritate. Et pš.ij. Seruite dño in timore. Et pš.xxxiij. Timete dñm oēs ſancti eiꝰ. Et pš.cxj. Beatus vir qui timet dñm. Et Tobie.iiij. Multa bona habebimus ſi timuerimꝰ deū. Et Judith.xvj. Qui timent te magni erunt apud te per omnia. Et Eccl.j. Timēti dñm bene erit in extremis: et in die defunctionis ſue benedicet. Et.ij.c. Fili accedēs ad ſeruiturē dei: ſta in iuſticia ꝛ in timore. Et.x.c. Gloria diuitū honoratorū ꝛ pauperū timor dei eſt. ꝛ.xix.c. Da locū timori altiſſimi: quia oīs ſapientia timor dei. Et.xxiij. Nihil melius q̄ȝ timor dei. Et.xxv. Beatus vir cui donatum eſt habere timorez dei. Et Prouerb.iij. Time deum ꝛ recede a malo. Et xiiij.c. Timor dñi fons vite: et declinet a ruina mortis. Et.xxiij.c. Jn timore dñi eſto tota die: q: habebis ſpē in nouiſſi

mo. Et Eccs. viij. Ego cognoui ꝙ erit
bonū timētibus deū. Et Malach. j. Si
ego dñs ſum: vbi eſt timor meus? Et
Neemie. v. Quare non in timore dei no
ſtri ambulatis? Et Michee. vj. Salus
erit timētibus nomen eius. Et. ij. Cor.
v. Scientes timorem dñi hoibus ſuade
mus. Et Luce. ij. Et miſericordia eius a
progenie in progenies timētibus eum.
Hec eſt tonās illa vox oīs diuine ſcri-
pture: de qua Johannes dicit ꝙ omni-
bus populis alte ſonanda eſt. Timere
deum. Qui quare timēdus ſit: in ſequē-
tibus oſtēdemus.

¶ Qꝛ rationabile eſt timere deum.

Capitulum. iij.

Sunt plurimi qui de timore
dei audiētes loqui non ſolū
non formidāt ⁊ pauēt: quin-
immo in deriſum habēt que
dicuntur. Aiunt em̄ clemen-
tem eſſe deū ⁊ natura miſericordē a quo
nullū ma'ū prouenire poteſt. Et vt do-
cet Ariſto. ij. rhetorice: illa timemus ex
quibus nobis mala ꝓueniunt. Sed nō
aduertūt theologoꝝ ſnīam: et precipue
ſancti Tho. ij. ij. q. xix. ar. j. ꝙ malum pe
ne etſi ſit malū ſm quid: inquātum ſcilꝫ
ledit eos quibus infertur: verūtamē eſt
bonū ſimpliciter inquātum prouenit ex
ordine diuine iuſticie. Eapropter vt in-
telligant omnes quare timendus deus
eſt a quo proueniunt mala pene in hoc
c. de ratione diuini timoris erimus tra
ctaturi: qꝛ Johannes ſubdit: qm̄ venit
hora iudicij eius. Sunt em̄ quattuor in
deo iudice ⁊ pctōꝝ vltore: ꝓpter q̄ meri
to timeri debet.

Primū eſt noticia.
Scdm̄ diſplicētia.
Tertiū potētia.
Quartū iuſticia.

¶ Qꝛ deus bñdictus cognoſcit oīa pctā
tā ſecreta ꝙ publica.

Primuꝫ qđ eſt in deo quare
timeri dꝫ eſt noticia. Ipſe
vtiqꝫ oīa nr̄a mala: nō ſolū
publica ⁊ manifeſta: ſed etiā
occulta ⁊ in corde latētia noſcit: ſcruta-
turqꝫ intima oīa: ⁊ penetralia cordiuꝫ.
Probat hec v̄itas autoritatib⁹ oīs ſcri-
pture diuine ⁊ humane. Ait ḡ Job. xlij.
c. Scio dñe qꝛ oīa potes: ⁊ nulla te la-
tet cogitatio. Et ſapiens Prouer. v. Re-
ſpicit dñs viā hoīs: ⁊ oēs greſſus ei⁹ cō
ſiderat. ⁊ Eccli. vij. Non te iuſtifices añ
deū: qm̄ agnitor cordis ipſe eſt. ⁊. xvj. c.
Nō dicas a deo abſcōdar: ⁊ q̇s mei me-
morabit? Oē cor itelligit a deo. ⁊. xxxix.
Nō eſt q̇cq̄ꝫ abſcōditū ab oculis eius. ⁊
ps̄. xciij. Dñs ſcit cogitationes hoīm. ⁊
j. Reg. xvj. Hō videt ea q̄ parēt: de⁹ aūt
intuet cor. ⁊. j. Paral. c. penul. Oīa cor-
da ſcrutat dñs: ⁊ vniuerſas mētiū cogi
tationes intelligit. ⁊ Dañ. xiij. c. Deus
eterne q̇ abſcōditoꝝ oīm es cognitor: et
q̇ noſti oīa añꝙ fiāt. ⁊ Paulus ad Heb.
iiij. c. Oīa nuda ⁊ apta ſunt oculis eius.
⁊ Job. j. canoñ. iij. c. Maior eſt de⁹ cor-
de nr̄o: ⁊ nouit oīa. ⁊ in decretis. diſtin.
xxxij. c. erubeſcāt. Secretorū ⁊ cognitor
deus ⁊ iudex eſt. ⁊. ij. q. j. c. deus om̄ipo-
tens. ⁊. ij. q. v. c. conſuluiſti. Deus ſolus
nouit corda filioruꝫ hoīm. ⁊ ad idē facit
qđ ſcribit. xj. q. j. c. ſacerdotibus. ⁊. xviij.
q. ij. c. ꝑniciosſam. ⁊. xxiij. q. v. c. ꝓdeſt. et
xxiij. q. j. c. odi. ⁊. xxvj. q. v. c. nec miruꝫ.
⁊. xxvj. q. vj. c. agnouimus. ⁊. xxxij. q. j. c.
apud. ⁊ de peni. di. j. c. queꝫ penitet. ⁊ ex
de offi. lega. c. nouit. ⁊ de ſimonia. c. tua
nos. ⁊ Hiero. ad Demetriadē virgineꝫ.
Omnium operum ⁊ cogitationuꝫ tua-
rum ſpeculatorem tuum crede deum. ⁊
Sixtus pythagoricus in ſentētijs ſuis.
Cogitatio hoīs deum non latet: ⁊ ideo
cogitatio tua pura ſit ab omni malo. et
Sene. ad Lucil. Quid prodeſt aliquid
ab homine eſſe ſecretuꝫ? Nihil deo clau
ſum eſt. Ipē cogitationibus noſtris in-
teruenit: ſic interuenit dico vt nunꝙ ali
quādo inde diſcedat. ⁊ Ouid. in. iij. me-
tamor. Aſpiciūt oculis ſuperi mortalia
iuſtis. ¶ Sed contra iſta obijcitur mul
tipliciter. Primo qꝛ deus nō cognoſcit:
aut intelligit aliud a ſe: ergo nō cognoſ-
cit noſtra pctā. Vt enim dicit Ariſt. xj.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Meta. Intelligibile eſt pfectio intellectus. Si igit deus intelligeret aliud a ſe: intellectus eius pficeret ab alio: ⁊ ſic aliqd eſſet nobilius ipſo: qd eſt falſum. ¶ Scdo arguit ſm Anſel. Omne qd eſt melius circa deū eſt ponēdū: ſed qdam meli⁹ eſt neſcire ꝙ ſcire: ſicut dicit Augu. in enchiridiō: ergo neceſſe eſt ponere ꝙ de⁹ illa nō ſciat. Sed illa ſunt pctā ergo de⁹ neſcit nr̄a pctā. ¶ Tertio ſicut deus eſt oīm ſciēs: ita deus eſt oīpſ: ſed deus nō pōt mala: ergo nec ſcit mala. ¶ Quarto arguit Abachuc. i. dī: Mundi ſunt oculi tui dn̄e: ne videas malū. ¶ Ad primū reſpōdet Bon̄. in. i. di. xxxix. ar. i. q. i. ꝙ cognoſcere aliud a ſe eſt dupliciter. Aut per aliud a ſe cognoſcēte: aut per ſe. Qn̄ cognoſcēs cognoſcit aliud ⁊ per aliud: tūc verū eſt ꝙ perfectionem habet aliunde: ⁊ tūc eius intellect⁹ eſt in potētia: ⁊ recipit aliunde pfectionem: ⁊ iō additionē ⁊ tranſmutationē: ⁊ hoc oīno eſt impoſſibile circa deū: qꝛ vt inqt cōmentator ſup. xii. Meta. Intelligere dei eſt ſua ſubſtātia. Patet qꝛ ſua ſubſtātia eſt ſua actio. Patet etiam qꝛ eſt actus purus ⁊ ſimplex. Et ibidē cōmētator dicit ꝙ intellectus in deo. i. intellectio ⁊ intellectus idē ſunt. Deus ergo illa q̄ ſunt extra ſe: nō per illa: ſed p ſuā eſſentiā intelligit: qꝛ illa ſuū intellectū non poſſunt pficere mouere ac in ſeipſis terminare: ⁊ iō intellectus diuinus cognoſcēdo vilia non vileſcit. Propterea dicit Diony. li. de diui. no. materialia deus cognoſcit immaterialiter: diuiſibilia indiuiſibiliter: ⁊ multa vnitiue. Rō qꝛ deus immaterialis eſt ⁊ ſimplex ⁊ vnus. Un̄ qualis eſt ipſe: talis eſt eius cognitio. Ex qbus oībus ſequitur ſm Tho. i. parte. q. xiiii. ar. v. in reſponſione ad ſcdm argumētū: ꝙ nihil aliud eſt pfectio diuini intellectus: niſi ipſa eſſentia dei. ¶ Ad ſcdm obiectū reſpondet Bon̄. vbi. ſ. q. ii. ad. i. ꝙ aliqd dicit melius dupl'r. ſ. ſimpl'r ⁊ ſm ſtatū. Dico ergo ꝙ ſcire oīa ſimpliciter meli⁹ eſt ⁊ nobilius. Sed hoi corrupto q̄ accipit occaſionē peccādi ex cognitione melius eſt qdā neſcire. Iō non ſequit ꝙ ſit deo attribuēdū. ¶ Ad tertiū dicit Bon̄. vbi ſ. ad. iiii. ꝙ non eſt ſimile de potentia ⁊ ſcīa: qꝛ rectitudo manens rectitudo: eſt rō cognoſcēdi malū. Sed rectitudo nō eſt cauſa mali niſi declinādo a rectitudine in deficiēdo. Iō ſcire mala eſt de pfectione ſcīe: ſed poſſe mala nō eſt de pfectione potētie. ¶ Ad quartū dicit Bon̄. ꝙ in deo eſt duplex cognitio. Una approbationis: alia ſimplicis noticie. Cognitio approbationis notat cōplacentiā voluntatis. Et hac nō cognoſcit deus oīa ⁊ ſic nec mala nec malos: ſed tm̄ bona ⁊ bonos: ⁊ ſic dicunt autoritates. Eſt alia cognitio ſimplicis noticie. Et hec qꝛ habet rōnem cognoſcēdi a veritate: q̄ eſt lux ſumma cui nihil pōt occultari: nec etiā tenebre obſcurant ab ipſo ideo cognoſcit omnia magna ⁊ parua: bona ⁊ mala.

¶ Qꝛ peccata diſplicent deo cōtra illos qui dicunt ꝙ deus de peccatis noſtris non curat.

Secundū qd eſt in deo quare timere debet eſt diſplicētia: Diſplicēt em̄ ſibi pctā ꝓpter q̄ pctōres abominat ⁊ odit. Un̄ Dauid in pſ. xxx. Odiſti oēs obſeruātes vanitates. Et Eccli. xii. Altiſſimus odio habet pctōres. ⁊ Sap. xiiii. Similiter ſunt odio deo impius ⁊ impietas eius. ⁊ Augu. li. de peni. ⁊ de peni. di. iii. c. ſunt plures. Scio dn̄m inimicum oī criminoſo. ⁊ idē li. xii. de ciui. dei. c. iii. Dicūt i ſcripturis inimici dei oēs q̄ non natura ſed vitiis eius aduerſant imperio. Cur deus odit diabolum niſi ꝓpter pctm̄: vtiq nec Petrū diligeret ſi criminoſus eſſet. Intantum nāq pctm̄ eſt ei exoſum: ꝙ filiū ſuū crucifigi voluit: vt cum illo peccatum crucifigeret. inquit Aug. ſuper epl'aȝ ad Col. Innocēs occidit: pctm̄ crucifigit. Aia aduerte o peccatrix aīa: ⁊ conſidera dei filium in cruce pendentem: liuoribus ⁊ plagis plenum: ⁊ pie ipſum interroga. O deli

catiſſime iuuenis: o fili dei altiſſimi cur
iſta pateris? cur tāto dolore cōcuteris?
Et reſpōdebit tibi ꝓtinus. Hec oīa pa
tior vt patri meo ꝓ pctō humani gene-
ris ſatiſfaciā. Hoc eſt qḋ Eſa. dixit. liij.
Uulneratus eſt ꝓpter iniq̄tates nr̄as:
⁊ attritus eſt propter ſcelera nr̄a. Diſci
plina pacis nr̄e ſuꝑ eū: cuius liuore ſa-
nati ſumus. ⁊ Petrus. j. epl̄a. c. ij. Pctā
noſtra ipſe ꝑtulit in corpore ſuo ſuꝑ li-
gnū vt pctīs mortui iuſticie viuamus:
cuius liuore ſanati ſumus. O quantuꝫ
timeret ſubditus regis cū certitudina-
liter ſciret ſe in eius fore odio ac diſpli-
centia. Semper pauidus eſſet ac nimio
terrore correptus tacitus cogitaret. O
q̄d cōtra me rex erit facturus. Heu me:
diſplicui ſibi: odiū in me iecit ſuū. Quā-
to magis tu īfelix anima timere debes
dū mente recogitas: ꝙ regē regū offen
diſti. Expaueſce ⁊ cōtremiſce: q: iniq̄ta-
tes tuas ſi te nō correxeris puniet.

¶ Qꝛ potētie dei nullus reſiſtere pōt.

Tertiū qḋ eſt in deo: quare ti
mendus eſt potētia dī: Dixi
mus in quadrageſimali de
pnīa: in ſermone de omnipo
tentia dei: qualiter ipſi dn̄o
celoꝝ nulla creatura angelica vel huma
na reſiſtere pōt. Apparebit etiā hoc ī ſe
quentibus cū in particulari de iudicijs
eius verba faciemus.

¶ Qꝛ iuſticia eſt in deo: qua etiā in pre-
ſenti ſepenumero punit malos.

Quartuꝫ qḋ eſt in deo: quare
timere oēs illū tenent̄ eſt iu
ſticia: de qua inſuper eſt di-
ctum diffuſe in ſermonibus
de iuſticia dei in quadrage-
ſimali de pnīa. Nūc vō id ſcire ſufficiat:
ꝙ lꝫ in generali iudicio oīa ſint mala
puniēda: tn̄ frequētius multa in hoc ſe
culo puniunt̄: vt oſtendatur ꝙ deus iu
ſtus iudex cōcidit ceruices pctōꝝ. Ne-
ceſſe eſt ergo vt pctōꝛibꝫ duris dicamus
id ps. vij. Niſi cōuerſi fueritis: gladium
ſuū vibrauit: arcū tetēdit ⁊ parauit illū
q: venit hora iudicij eiꝰ. A quo nos mi-
ſericorditer liberet qui eſt bn̄dictus ī ſe
cula ſeculoꝝ. Amen.

¶ De diuinis iudicijs ⁊ flagellis: que a
ſtultis pctōꝛibus nō timent̄. Sermo. ij.

Duriora ſaxis
humana corda pſepe vi-
dent̄ eſſe: q̄ nullo dei ti-
more terrent̄: neq꞉ pctā
deponere ſtudēt. Infixa
manēt in fecibus ſuis ⁊ deū celi illis cō
minantem cōtemnūt: iccirco ad excitan
das aīas inertes: vt auſu temerario de-
poſito timeāt deū: in pn̄ti ſer. de timore
dei in generali dicemus: Uidebimuſq꞉
de illo tria myſteria principalia.

Primū dꝛ vilipenſionis.
Scdm̄ cognitionis.
Tertiū euitationis.

¶ Quare hoīes nō timēt immo ꝯtēnūt
iudicia dei. Cap. j.

Talis eſt multorum cōditio: vt
dei iudicia ſpernāt atq꞉ deri-
deāt. Qḋ quidē rōne quadru
plici facere cognoſcunt̄.

Prima dꝛ incredulitatis.
Scda lōganimitatis.
Tertia apparētis bonitatis.
Quarta mūdane ꝓſperitatis.

¶ Qꝛ multi nō credunt q̄ dicunt̄ de iu-
dicijs dei.

Primo nō timent̄ dei iudicia
ꝓpter incredulitatē: q: cum
narrant̄ aut legunt̄: nolunt
excecati pctōres fideꝫ pſtare
dictis: q: male libēter quis
acceptat qḋ nolet: immo ꝯtrariū: ſm il
lud Seń. in. j. tragedia. Qḋ nimis miſe
ri volūt hoc facile credūt. Sic euenit tē
pore diluuij: de quo paulo inferius tra
ctabimus. Nunq꞉ voluit gens illa peri
tura Noe arcā fabricāti dare fidē. Sic
accidit Balthaſar regi babylonis: de q̄
dicit Nico. de ly. ſuꝑ. v. c. Daniel: ꝙ cum
publice diceret̄ regnuꝫ eius debere pſi-
ſtere vſq꞉ ad finē captiuitatis iudeoꝝ:
de qua pdixerat Hieremias Hiere. xxix.
c. ſcꝫ ꝙ ſeptuaginta annis erat duratu

ra: deridebat oēs. Et cū ſibi diceret ꝙ exercitus darij ⁊ Cyri validiſſimus veniebat contra eum: negligebat ꝓuiſionem contra venientes. Dum ṽo obſeſſa eſſet babylon fecit grande cōuiuiū ⁊ celeberrimū optimatibus ſuis: ⁊ in contēptum bibebat in vaſis tēpli que aſportauerat nabuchodonoſor. Et ſic vacans epulis vidit manū ſcribentē in pariete Mane: Techel: Phares. Aduocato aūt Daniele interp̄tatus eſt viſionē dicens Dan. v. Mane: numerauit deus regnū tuū: ⁊ cōpleuit illud Techel: appēſus es in ſtatera: ⁊ inuētus es minus habens Phares: diuiſum eſt regnum tuum: et datum eſt medis ⁊ perſis. Cum aūt hoc audiſſet: lȝ honoraſſet Danielem: tñ ſtabat in pertinacia ſenſus ſui. Quare eadem nocte babylō capta fuit: ⁊ Balthaſar interfect⁹ ac iugulatus. De iſta euerſione babylonis dicit Oroſius li. ij. Babylon eo tempore a Cyro rege ſubuerſa quo p̄mū roma tarquinorum dominatione liberata eſt. Siquidē ſub vna eademq̄ꝫ conuenientia temporum illa cecidit: iſta ſurrexit: ⁊ quaſi moriens dimiſit hereditatem.

¶ Qr̄ deus lōganimis eſt ⁊ patiens: tñ ad longū iudicat impenitentes.

SEcundo nō timentur dei iudicia ꝓpter dei patientiā ⁊ lōganimitatē. Aiūt nāq̄ꝫ pctōres ceci. Tandiu ſuſtinuit nos deus: ⁊ nunc nec aliter faciet. De his Augu. li. iiij. de doctrina xp̄iana ſic loq̄t: Pleroſq̄ꝫ incredulos miſerationis dei patiētia lōga peccare facit intrepidos: q̄ deū nō arbitrātur ſuoꝝ pctōꝝ vltores. Verūtñ librāda ſunt illa verba Valerij li. j. de neglecta religione. Lēto etēm gradu ad ſui vindictā diuina ꝓcedit ira: tarditatemq̄ꝫ ſupplicij grauitate cōpēſat. Et Hiero. in comēto ſup Hiere. inq̄t: Quanto maior eſt numerus tempoꝝ q̄bus obliuiſcimur deum tanto maior eſt pena peccati quod nec longitudine ſeculorum potuerit edomari.

¶ Qr̄ multa bona opera fiunt ſm̄ nō ꝓpter deum.

TErtio nō timent̄ iudicia dei ꝓpter apparentē bonitatē. Fiūt q̄nq̄ꝫ aliq̄ bona ſimulata: nō ꝓpter deū: ſed ad cōplacētiam hoim. Vadūt ad miſſas vſurarij: libros in manib⁹ deferētes: ſodomite: fornicatores: ⁊ alij ſiles frequētāt diuina nō vt honorēt deū: ſꝫ vt boniviri eſſe videant̄. Q̄nq̄ꝫ aūt ſuaſu p̄dicatoꝝ ⁊ inſpirāte deo p̄ donū gratie gratis date: ad talia pagēda ducunt̄ tñ grādia pctā nō relinquūt: ⁊ ꝑſuadēt ſibi ex quo operant̄ aliq̄d bonū: timēdū eis nō eſſe. Quibus ego dico: ꝙ ſi deus aliquādiu retardat ſniam ꝓpter hmōi bona: veruntñ niſi ſequat̄ vera ⁊ realis emēdatio: tandē ad ſua iudicia ſepenumero manū extendet.

¶ Qr̄ multi cōfidūt in ꝓſperitate: ⁊ tñ ex inſperato ſepe flagellant̄ a deo.

QVarto nō timent̄ iudicia dei ꝓpter mūdanā ꝓſperitatē. In qua q̄dē velut ebrij iā facti putāt ſe eſſe deos in diuitijs: in robore corporis: i gloria ſcꝫ: licere ipis arbitrant̄ facere q̄cq̄d velint. In q̄bus vt dicit Sene. in tragedijs: ꝓſperū ac felix ſcelus virtus vocatur. Cōfidūt i vanitate ſua: ⁊ de ſua virtute ac tpalib⁹ bonis p̄ſumūt ⁊ gliant̄. Contra quos dicit Sene. in tragedijs. Nemo cōfidat nimiū ſcđis. ⁊ idē ad Lucil. Noli huic tranq̄llitati ꝯfidere. Momēto mare euertit̄ ⁊ eodē die vbi luſerunt nauigia ſorbent̄. Hinc Eſa. xlvij. c. ciuitati affluēti ꝓſperitate ⁊ nō timēti deū ait: Audi hec delicata: ⁊ habitās cōfidēter: q̄ dicis in corde tuo: ego ſum et nō eſt p̄ter me amplius. Non ſedebo vidua: ⁊ ignorabo ſterilitatē. Veniēt tibi hec duo ſubito in die vna: ſterilitas: et viduitas. O quot ciuitatibus ex improuiſo ſuꝑuenit ira dei. Et vt omittamus reliqua: inſpiciam⁹ q̄d factū eſt p̄ inopinatos terremotus. Accepi oīa q̄ ſequuntur: ex q̄dā chronica ricobaldi ferrarieñ

ſis. Regnāte Tigrane ī Syria terremo tu facto periere hoim ſeptuagīta milia: vrbes alique ſubuerſe. Anno. v. Tiberij tredecim vrbes in Aſia cecidere terremo tu cōcuſſe. Imperāte Nerone tres ī aſia vrbes terremotu corruere. Anno. viij. Veſpaſiani tres vrbes terremotu ceci dere. Anno. viij. Traiani Nicei τ Nico demia corruerūt. Anno eiuſdē. xvſ. An tiochia pene tota corruit terremotu. Imperante Diocletiano terremotu fa cto apud Tirū τ Sydonē multa milia hoim piere. Tpe Cōſtātini. ij. terremot⁹ in oriente plurimas vrbes ſolo ſtrauit. Nō oia τ ſingula explicari pñt: in q̄bus appet q̄ terribilis τ formidāda eſt dex tera dei oipotētis: q̄ i momēto ɔfundit oēm ſupbiā hoim: iō ſemp timēdus eſt.

¶ Quibus ſignis debemus veriſimili ter eſtimare quando iudicia dei ſunt ꝓ pinqua. Cap. ij.

Icꝫ īſcrutabilia ſint iudicia dei: τ noſtrū nō ſit cognoſce re tpa τ momēta: q̄ in ſua po ſita ſunt ptāte: nihilominus ꝑ ſigna q̄dā cognoſcere poſſum⁹ q̄n ti mēdū eſt ne in breui veniāt ſup nos ma la. Nec pſumptuoſum eſt ita loq̄: aut te nere. q̄nquidẽ ipſe dñs ieſus bñdictus Matth. xxiiij. τ Lu. xxj. dixit: Ab arbo re aūt fici diſcite parabolā: cū videritis q̄ ramus eius tener fuerit: τ folia nata ſcitis q̄ ꝓpe eſt eſtas. Quare ī hac pte notabimus quattuor ſigna: ꝑ q̄ ſcire de bemus q̄n timēdū ſit: ne de ꝓximo nos pulſent iudicia τ flagella dei.

Primū dr̄ magnitudo.
Scḋm multitudo.
Tertiū cōſuetudo.
Quartū prōptitudo.

¶ Qr̄ cū cōmittunt grauia pctā ꝓxima ſunt iudicia dei.

Rimū ſignū quo cognoſcunt in ꝓximo vētura iudicia dei dr̄ ma gnitudo pctōꝝ. Qñ. ſ. fiunt pctā horrēda grauia ſiue nefanda. Nec tenē da eſt opinio ſtoicoꝝ: de q̄b⁹ dicit Tho. ſ. ij. q. lxxiij. ar. ij. q̄ volebāt oia pctā eſſe paria. Quinimmo ſm diuerſitatē τ qua litatē circūſtantiarū vnuꝫ alio grauius iudicat. ff. de penis. l. aut facta. Sūt er go oia pctā mortalia grauia: quedā tñ ceteris grauiora: ſicut ſunt ſimonie: pro phanationes ſacrorum locorum: irreue rentia diuini cultus: filicidia: ſacrilegia adulteria: inceſt⁹: ſodomie: blaſphemie periuria: crudelitates: violētie: rapine: vſure: odia: liuores: rācores: fraudes: de ceptiones: ꝓditiones: τ ſimilia.

¶ Qr̄ multitudine peccantium deus iu dicat populos.

Ecundū ſignū quo cognoſcū tur in proximo dei iudicia vē tura dicitur multitudo pec cantium. Quando enim pec cata grauia cōmittunt a paucis: adhuc equanimiter ſuffert deus. Sed ſi a mul tis perpetrant nō diu cōtinebit manuꝫ ſuā. Vhe τ iterum vhe nobis: q̄ nos ſu mus in quos fines ſeculoꝝ deuenerunt in quibus cōplet dictū ps. xiij. Oēs de clinauerūt ſil' inutiles facti ſunt: nō eſt q̄ faciat bonū: nō eſt vſq₃ ad vnū. Rara inq̄t Hiero. aduerſus Vigilantiū virt⁹ eſt nec a plurib⁹ appetit. τ Ouid. lib. ij. de pōto ait: Nec facile multis iuuenes milibus vnuꝫ. Virtutē ꝑai q̄ putet eſſe ſui. O q̄ exiguus eſt numer⁹ ſeruiētiuꝫ deo in veritate. O quāta eſt ſeq̄la diabo li: O quot diſcipulos iā hꝫ antixpe: Nō eſt v̄itas: nō eſt bonitas in filijs hoim. Deſcēdētibus ab vniuerſalibus ad par ticularia iubet Plato quieſcere.

¶ Qr̄ cōſuetudo τ pſeuerātia in pctis ꝓ uocat deum ad iram.

Ertiū ſignū quo timēda ſūt in ꝓximo vētura iudicia dei dicitur ɔſuetudo: q̄n. ſ. pctā grauia a multis cōmiſſa: cō ſuetudine: τ longa perſeue rantia in cordibus populoꝝ leuia facta ſunt. Defendunt nāq₃ multi pctā ſua: τ excuſant ɔſuetudinē allegantes: nō ad uertētes oim doc. ſniaꝫ: q̄ firmiter aſſe uerāt q̄ ɔſuetudo nec excuſat: nec alle uiat pctā: immo aggrauat τ adauget.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quare diſt.viij.c.mala.dr: Mala conſuetudo non minus ꝙ pernicioſa corruptela vitãda eſt. Et ibi in.c.veritate. Veritate manifeſta cedat cõſuetudo veritati. Et infra. Nemo cõſuetudinẽ rationi ꝛ veritati ꝑponat: qꝛ ꝯſuetudinẽ ratio ꝛ veritas ſemp excellit: alꝰs excludit. Et eadem diſ.c.cõſuetudinẽ. Uſus qui veritati eſt ꝯtrarius abolẽdus eſt. Et in.c. qui contẽpta. Cũ xp̃s vitas ſit magis veritatẽ ꝙ conſuetudinẽ ſequi debemus. Et in.c.cõſuetudo. Cõſuetudo ſine vitate vetuſtas erroris eſt. Propter quod relicto errore ſequamur veritatem. Et ex̃ de conſue.c.ad noſtrã. Cõſuetudo que canonicis obuiat inſtitutis nullius debet eſſe momẽti. Idẽ habetur codẽ de cõſue.c. cũ venerabilis. ex̃ de auto. ꝛ vſu palli.c. ex tuarum. ex̃ de offi.archidi.c.cum ſatis. ex̃ de iuramento calũnie.c.ceterũ. ex̃ de vita ꝛ hone.cleri.c.cũ decorẽ. ex̃ de ſtatu mona. c.ea que. ex̃ de cõſe.eccle.c. aqua. ex̃ de ſimo.c.tua nos. ꝛ intantũ. ex̃ de cõſuetudine.c.conſuetudinẽ.li.vj. ex̃ de cenſibus.c.ꝙꝙ.li.vj. Hec dixiſſe volui ad refellendam reprimendãqꝫ temerariã excuſationẽ tranſgreſſoꝝ diuine legis: qui ſemp ad conſuetudinẽ querũt ſubterfugere. Sic faciunt vſurarij: ſic mercatores fraudulenti: ſic mulieres vane: ſic ambitioſi clerici: ſic per nomen dei invanũ crebro iurantes: ſic blaſphemãtes deum ꝛ ſanctos: ſic deniqꝫ oẽs diſſoluti corde. Qui tanto magis debent timere iudicia dei quãto vidẽt ſe ꝑ conſuetudinem a peccatis detineri.

¶ Qr ira dei vicina eſt: quando peccatores nec timent deum: nec de hominibꝰ erubeſcunt.

Quartum ſignũ ad cognoſcẽdum iram dei fore ꝓpinquã eſt promptitudo. Qñ.ſ.tota animaduerſione ꝛ promptitudine cõmittũtur peccata horrẽda a multis in quolibet ſtatu cõſuetudinarie ꝛ perſeueranter ſine timore dei ꝛ ſine verecundia hominũ. Quo me vertam: vnde incipiã: an tacere debeam. Vhe mũdo a ſcandalis. Nõ erubeſcunt amplius hoĩes pecuniam petere: pecuniam dare in quibus erubeſcendũ eſſet: nõ adulterari ꝛ alia nefanda cõmittere publice: non mutuare ad vſuram: non facere queqꝫ turpia. Et tñ Cicero gentilis o xp̃iane peſſime lib.j. de officijs ait: Sine verecundia nihil rectum eſſe poteſt: nihil honeſtum. Et Ualerius lib.iiij. Verecũdia eſt parẽs omnis honeſti conſilij: tutela ſolẽniũ officioꝝ: magiſtra innocẽtie: chara ꝓximis: accepta alienis omni loco: oĩ tpe fauorabilẽ: pre ſe ferens vultũ. Et Apuleius lib. de deo Socratis. Artes alie ſiue ſcientie poſſunt ignorari ſine erubeſcentia ſicut ratio pingendi: ſaltãdi: ſiue cantandi: quas vir bonus põt ſine vituperatione contẽnere. Sed neſcire bene viuere nunꝙ audebis dicere ſine pudore. Et Berñ. ſup cantica. Verecũdia inquit ſp̃ũalis glĩa ꝯſcientie eſt: fame cuſtos vite decus: ſedes virtutũ: primitie laus: nature inſigne: ꝛ totius honeſti. Prochdolor. Pudet dicere ꝙ ſũt his tẽporibus inuerecũde: impudẽter: elata facie: ꝛ cum deriſione ꝛ contẽptu dei. O xp̃iana religio que omnis mundicie ꝛ ſanctimonie ſpeculum eſſe debe res: hodie quia verecundia eſt extincta facta es turpis ꝛ ſordida: ꝛ tẽplum oĩs immundicie et diſſolutionis.

¶ De remedijs quibus euitari poſſunt iudicia dei. Caplm.iij.

Reſtat hoc loco tertio differẽdũ qualiter dei iudicia poſſumus euitare. Inqt Hiero. ſup Hieremiã. Admirabilis clemẽtia dei populos ad penitentiam inuitat: malens ſaluare conuerſos ꝙ perdere delinquentes. Icirco ſi voluerimus nobis prouidere caue reqꝫ a furore dñi: notabimus quattuor principalia precipuaqꝫ remedia.

Primũ dr̃ pctoꝝ emẽdatio.
Secundũ corpoꝝ afflictio.
Tertiũ orõnũ frequẽtatio.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quartū ſanctoꝝ viroꝝ deuotio.

¶ Quare ceſſandum eſt a peccatis vt fugiamus iudicia dei.

PRimū remediū eſt emendatio pctoꝝ: vt pctōres emendent ꝛ corrigant deponātqꝫ ꝑ vererēvitā. Nā ſi ceſſante cā ceſſat effectꝰ: vt dr̄ ex̄ de renun. c. poſt tranſgreſſionē. ꝛ ex̄ de appel. c. cū ceſſante. ex̄ de iureiurādo. c. et ſi xp̄s. ex̄ de peni. ꝛ re. c. cū infirmitas. ꝛ. lvj. di. c. ſtatuimus. §. his oībus. ꝛ. c. neophitus. ꝛ. j. q. j. c. qḋ ꝑ neceſſitate. et. j. q. vij. c. qḋ pro remedio. Si igitur deus flagellat populos ꝑpter pctā: deficiētibꝰ pctīs deficiet ꝛ plaga. Hoc eſt qḋ Aug. dixit: Nouit deus mutare ſententiā: ſi tu noueris emēdare delictum. Que vba notanꝶ. xxij. q. iiij. c. vnuſqſqꝫ c. incōmutabilis: ꝛ de peni. diſt. j. c. nouit dn̄s. Et zach. j. dixit deꝰ. Cōuertimini ad me ꝛ ego conuertar ad vos: dicit dn̄s. An ad hoc oſtenſtēdū inualidū eſt exēplū ezechie: Abſit. De illo vtiqꝫ. iiij. Reg. xx. narrat ꝙ cū egrotaſſet ad mortē: veīt ad eū eſaias ꝓpha. xxxviij. c. di. Diſpone domui tue: qꝛ morieris ꝛ non viues. Qui ꝯuertit faciē ſuā ad parietē: fleuitqꝫ fletu magno ꝛ orauit dn̄m: ꝛ anteꝙ̄ egredereꝶ Eſaias mediā partē atrij: factꝰ eſt ſermo dn̄i ad eā dicens: Reuertere: ꝛ dic ezechie. Audiui orōnē tuam: ꝛ vidi lachrymas tuas. Ecce ego adijciā ſup dies tuos q̄ndecim annos. Ergo pꝫ ꝙ deꝰ reuocat: multotiēs ſn̄iaꝫ cōminatoriā cū peccatores ad illū humiliter conuertuntur.

¶ Quare ieiuniaꝛ diſciplīe mitigāt irā dei.

SEcūdū remediū quo euadere poſſumus dei iudicia eſt corpoꝝ afflictio. Ut. ſ. corpa caſtigemus diſciplinis atqꝫ ieiunijs: ſicut viri niniuite fecerūt. De qbꝰ Jone ꝑ totū clara narraꝶ hiſtoria. De his dicit Hiero. lib. ij. contra Jouinianū. Niniue ciuitas magna: irā dn̄i ieiunioꝝ miſeratione retorſit. Quam vtiqꝫ ſodoma atqꝫ gomorra placaſſent: ſi ieiunio patrocināte deuꝫ conciliare voluiſſent. Cū em̄ audiſſent niniuite Jonā clamātē. adhuc. xl. dies ꝛ niniuite ſubuerteꝶ: nō deriſerunt eū: nō ſpreuerūt vocē eius: ſꝫ credētes illi veſtiti ſunt ſaccis: ꝛ ieiunauerūt: ꝛ dominus miſertus eſt illorum.

¶ Quare orōnibꝰ et elēynis placaꝶ ira dei.

TErtiū remediū ad irā dei declinādū dr̄ orōnū frequētatio. Ut fiant elēyne ꝛ orōnes aſſidue: dicatqꝫ vnuſquiſqꝫ. Ne reminiſcaris dn̄e delicta nr̄a vel parentū noſtroꝝ: neqꝫ vindictā ſumas de pctīs nr̄is. Bona inqt Tob. xij. eſt orō cū ieiunijs ꝛ elēyna. Inducanꝶ pueri et puelle: vt virginē glīoſam precenꝶ ſalutentqꝫ reuerenter cum Aue Maria.

¶ Quare itercessio bonoꝝ viroꝝ flectit deū

QUartū remediū eſt bonoꝝ viroꝝ ꝛ ſctōꝝ deuotio. Dū em̄ ſe ppl̄i pctōres cognoſcunt: inducāt bonos religioſos ꝛ ſp̄ūales viros vt depceꝶ ꝓ illis deū. Qui crebro vota illoꝝ exaudiens: pp̄los ſuſtinet: ꝛ tādē largiꝶ graꝫ: q̄ mediāte ꝑueīre pn̄t ad glīam. Amē.

¶ De iudicio dei contra angelos ſuꝑbientes. Sermo. iij.

DE iudicijs dei diſticte particulariterqꝫ decetero locuturi: ab illo ſumemꝰ iīitiū qḋ ꝑmū a diuina iuſticia factuꝫ. oēs doctores ſcti indubitāter affirmāt qm̄. ſ. angeli mali ꝑpter pctm̄ a celo empyreo ꝯfuſibilr̄ eiecti: ꝑ diffinitiuā ſententiaꝫ penis eternis fuerūt deputati. Ad hoc aūt bene intelligēdū opus erit de angelica natura aliqua ſubinferre: quibus intellectis admirari timereqꝫ cogemur ne demonū ſectātes veſtigia cū illis tādē dānemur eternalr̄ ī inferno. Si em̄ ipi nō peccaſſent: vna cum beatis alijs q̄ remāſere habitarēt ī delitijs paradiſi. Sꝫ qꝛ deo īmortali auſi ſunt fieri rebelles: exulabūt in ꝑpetuū

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

s patria illa oī leticia ⁊ vbertate refer-
ta. De ipis igiꝭ in hoc ſermone tria my
ſteria proponimus declaranda.

Primū dꝛ cōditionis.
Secundū offenſionis.
Tertium punitionis.

¶ De excellētia demonū ꝛ ꝯditiōe ſubli
mi anteq̄ peccaſſent. Caplm. j.

Diligēter in hoc myſterio pri
mo pſcrutari debem⁹ q̄ egre
gia ſublimiſq̄ fuerit condi
tio demonuꝫ anteq̄ diuine
rebelles fuerunt maieſtati.
Hoc vo ex quattuoꝛ colligere poſſum⁹.

Primo ex parte nature.
Secūdo ex parte gratie.
Tertio ex parte glorie.
Quarto ex parte excedētie.

¶ Qꝛ deus bn̄dict⁹ creauit oēs demo-
nes bonos natura.

Primo colligiꝭ dignitas an-
geloꝝ an̄ pctm̄ ex pte natu-
re. Ubi queriꝭ a doctoribus
vtrū demones fuerunt mali
natura? Et aliq̄ nituntꝭ pba
re q̄ ſic triplici medio. ¶ Prio qꝛ Aug.
lib. x. de ciui. dei. c. xj. dicit: Eſt qdā ge
nus demonuꝫ natura fallax: ſimulans
deos ⁊ aīas defunctoꝝ. ¶ Scdo qꝛ pec
catū eoꝝ poniꝭ fuiſſe in pmo īſtāti ſue
creationis. Pꝫ: qꝛ Joh. viij. dꝛ: Jlle ho
micida erat ab īitio. Et. j. Joh. iij. Qui
facit pctm̄: ex diabolo eſt: qꝛ ab initio
diabol⁹ peccat. Et Aug. xj. ſup Gen. ad
lrām. Fact⁹ ꝯtinuo ſe a luce vitatꝫ auer
tit ſupbia tumid⁹ ⁊ ꝓprie ptātꝫ delecta
tiōe corrupt⁹. Et idē. xj. de ci. dei. Mox
vt fact⁹ eſt ī ſupbiā erupit. ¶ Tertio ar
guiꝭ a ſili. Qꝛ ſi aliq̄ hoīes ſunt natura
liter mali: de qb⁹ dꝛ Sap. xij. Erat eoꝝ
malicia naturalis: g̃ ⁊ aliq̄ āgeli pn̄t na
turalr̄ eſſe mali. ¶ Sꝫ ꝯ. magr̄ ſentētia
rū i tertu diſ. iij. libri. ij. dicit: Boni erāt
oēs āgeli qn̄ pmo facti ſunt: ſꝫ ea boni-
tate quā natura incipiēs acceperat. Di
cēdū g̃ q̄ de⁹ fecit oēs angelos bonos:
qꝛ vt dꝛ Gen. j. Uidit de⁹ cūcta q̄ fece-
rat ⁊ erant valde bona. Et Hierony. ad
Paulinū ait: Bon⁹ eſt de⁹ ⁊ oīa q̄ ꝗq̄
facit bona ſint neceſſe eſt. ¶ Ad primū
itaq̄ dicēdū q̄ vba illa non ſunt Aug.
ſed Porphyrij: quē ipſe reprehēdit ple
ne conteſtās q̄ demones nō ſunt natu
ra mali: ſꝫ ꝓpria voluntate. ¶ Ad ſcdm
dicit Bon. in. ij. diſt. iij. parte. ij. ar. j. q.
ij. q̄ fuit quorūdam opinio q̄ ſimul tē
pore fuit diabolus ⁊ peccauit: nec vnq̄
fuit niſi malus. Que opinio excōicata
eſt ab epo Pariſienſi. Jdeo theologi in
hoc oēs conueniūt q̄ inter creationē
⁊ lapſum fuit aliqua morula: licꝫ adeo
paruula q̄ pro nihilo reputaꝭ: qꝛ vt dꝛ
ij. phyſicoꝝ. Qd̄ modicū deeſt: q̄ſi nihil
deeſſe videꝭ: Jdeo autoritates intelli
gende ſunt recte p illa morula non pro
ſimultate nature ⁊ pcti. ¶ Rādulfus ait
in. ij. diſt. iiij. q. iiij. cōclu. v. ponit quat
tuoꝛ moras. Prima eſt in qua oēs ange
li fuerūt creati in pfectis naturalib⁹ et
iuſticia originali. Scda in qua boni cō
uerterūt ſe ad deū ⁊ mali ad ꝓpria na
turalia ſe ardētiſſime diligēdo. Jdeo i
iſta mora boni grām receperūt non po
nēdo obicē: mali pdiderūt. Tertia mo
ra in qua mali opati ſunt varia pctā et
tētauerūt bonos ⁊ fuit illud plin: ⁊ bo
ni fecerūt mlta bona ⁊ viril̄r reſtiterūt.
Quarta mora in qua boni pmiati ſunt
mali puniti. Jſte vo more diſtinguunt
vel p coexiſtētiā ad aliquas ptes tpis
nrī: lꝫ valde paruas: vel ex diſtinctione
iſtoꝝ ſtatuū ⁊ opationū ſeu variationū
in angelis. ¶ Ad tertiū obiectū dic ſan
ctus Tho. j. pte. q. lxiij. ar. iiij. ad ſcdm
argu. q̄ malicia aliquoꝝ hoīm pōt dici
naturalis: vel ꝓpter cōſuetudinē q̄ eſt
altera natura: vt dicit Ariſ. li. de memo
ria ⁊ reminiſcētia. ⁊ vij. ethi. ⁊ j. rheto.
Uel dꝛ naturalis ꝓpter naturalē incli
nationē ex parte nature ſenſitiue ad ali
quam inordinatā paſſionē: ſicut quidā
naturaliter dicuntur iracundi vel con
cupiſcētes: nō aūt ex parte nature intel
lectualis. Angelis itaq̄ hoc cōpetere
non poteſt: quia vt dicit Diony. Angeli
ſunt ſpirituales mentes in quibus nō

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

eſt natura ſenſitiua.

¶ De opinionib⁹ varijs doctoꝝ an angeli fuerunt creati cum gratia.

SEcũdo apparet dignitas angeloꝝ ante pctm̃ ex pte gr̃e. Fuerũt etem̃ a deo ſic ꝓducti ꝙ gr̃e capaces erãt. Hic ꝟo iter doctores nõ parua eſt controuerſia. Utrũ ſcʒ ante lapſum habuerũt demones gr̃am gratũ facientẽ. Quidã dicere voluere ꝙ angeli nulla gr̃a indiguerũt et ꝯuerterent ĩ deũ: qm̃ ſupeſt gr̃a ad aliquẽ effectũ vbi ſufficit natura. Angelus ꝟo naturalr̃ conuertitur in deũ: qꝛ naturalr̃ deũ diligit ergo gr̃a nõ eſt illi neceſſaria. ¶ Sʒ cõtra hãc opinionẽ eſt oĩs doctrina theologoꝝ. Ideo dicit Tho. .j. parte. q. lxij. ar. .j. ꝙ angeli indiguerũt gr̃a ad hoc vt conuerterẽtur in deũ ꝓut eſt obiectum beatitudinis. Nã angelus naturalr̃ diligit deũ inquantũ eſt ꝓncipiũ naturalis eſſe: nõ aũt inquãtũ eſt beatificans per ſue eſſentie viſionem. Uidere ꝗ̇ppe deũ ꝑ eſſentiã eſt ſupra naturã intellectus creati. Uñ nulla creatura põt habere modũ volũtatis ordinatũ ad illaʒ beatitudinem niſi mota a ſupnaturali agente: et hoc dicimus auxiliũ gratie. Quare angeli indiguerũt gr̃a gratũ faciẽte vt conuerterẽt ſe ad deũ ſub ratione formalis obiecti beatitudinis: quia voluntas creata ſiue angelica ſiue humana inferior eſt ipſo obiecto beatifico. Fuerunt alij dicentes ꝙ ex quo gr̃a erat eis neceſſaria vt cõuerterentur in deũ habuerunt gratiã gratũ faciẽtem. Nam Aug. xij. de ciui. dei. dicit: Creauit deus angelos: ſimul in eis cõdens naturã: ⁊ largiens gratiã. Et Hiero. ſup Oſeã. Demones cũ magnitudine ⁊ pinguedine ſpũſſancti ſunt creati. Alioꝝ ꝟo opinio eſt: ꝙ angeli nõ fuerũt creati cũ gratia gratũ faciẽte. Hanc opinionem tenet dñs Boñ. ar. .j. q. ij. ⁊ Scot⁹ et Fran. de mayrone: ⁊ communiter oẽs moderni in. ij. diſ. iiij. aſſerentes: ꝙ boni angeli poſt creationẽ ante cõfirmationem acceperunt gr̃am: demones ꝟo nunꝙ̃ illã habuerũt. Et hoc ꝑpter diſpoſitionẽ nature angelice: q̃ fertur ĩ id qꝺ appetit ſine retardatione. Uñ ſicut ex cõuerſione ad malũ ita ꝓfunde conuerſi ſunt vt nõ poſſent redire: ſic ĩmo multo magis ex cõuerſione ad bonum ſiue ex habilitate ita bono totalr̃ adheſiſſent ſi gr̃aʒ gratũ faciẽtẽ habuiſſent: ꝙ nunꝙ̃ lapſi eſſent. Uñ nõ vr̃ ꝓbabile ꝙ lucifer habuerit illã gr̃aʒ: ⁊ ſic nec alij. Huic opinioni adheret mgr̃ in tex. vbi inducit Aug. q̇ ait: ꝙ angelus ⁊ hõ lʒ acceperit vñ ſtare poſſet: nõ tñ gr̃am vñ ꝑficere poſſet. Et Aug. lib. ij. ſuper Gen. ad lr̃am dicit: Intellectualis natura ꝓ̇mo creata eſt ĩformis: poſtea ꝟo formata. Hugo inſup lib. ij. de ſacris. parte. v. c. viij. aſſerit quattuor fuiſſe angelis in ſua creatione attributa.

Primũ fuit diſcretio ꝑſonalis.

Scðm intelligentie claritas.

Tertium ſubſtãtia ſimplex.

Quartũ liberi arbitrij facultas.

¶ Et non enumerat gratiã. Qui ꝟo hãc opinionẽ ſequunt̃ reſpõdẽt ad autoritates inductas in ſcða opiniõe: ꝙ gr̃a ſumitur triplr̃. ſ. cõmuniſſime: cõmuniter ⁊ ꝓprie. ¶ Primo mõ gr̃a ꝺꝛ quicq̇d ſupadditt̃ donis nature ſine quo hõ eſt homo: ⁊ ſine quo homo põt ſaluari: et cum quo etiã poteſt damnari: ſicut eſt habere excellens ingeniuʒ: fecũdã memoriam: ſingularẽ fortitudinẽ ⁊ robur corporis: elegantẽ aſpectũ: eloquentiã copioſam: ⁊ ſimilia. ¶ Secundo modo gratia ꝺꝛ quicquid ſuperadditur libero arbitrio diſponens ad ſalutem propriã vel alterius: ſicut timor ſeruilis: lumen prophetie: gratia predicandi: ⁊ reliqua que pertinẽt ad gratiã gratis datam. De hac gratia dicit Alexan. in. ij. ſumme ſue. q. lxxiij. mem. ij. Gratia gratis data eſt donum infuſum rationali nature ſine meritis quantum in ſe eſt: diſponens ad ſalutem propriam vel alterius. ¶ Tertio modo dicitur gratia quicquid ſuperadditur libero ar

bitrio perficiēs illud in merito. Et hec
eſt gratia gratū faciēs. Poſſumus ergo
dicere ꝙ angeli a pꝛincipio ſue creatio-
nis habuerūt gratiam pꝛimo ⁊ ſcđo mō
dictā. Sz Tho. vbi. ſ. ar. iij. arguit ſic ꝫ
iſta: ꝙ exquo grā erat āgelis neceſſaria
vt cōuerterētur in deū: habuerūt grām
gratū faciētē: qꝛ ſicut nature coꝛpali in-
dite ſunt rōnes ſeminales ad ſuos effe-
ctꝰ. vt Aug. dicit ſuper Gen̄. ita angeli-
ce nature ad ſuos. Sed talis ratio ſemi
nalis reſpectu diuini obiecti eſt ipa grā
qꝛ gratia gratū faciens hoc modo cōpa
ratur ad beatitudinez: ſicut ratio ſemi-
nalis in natura ad effectuz naturalem.
Iſta tn̄ non admittūtur ab alijs docto
ribus: qꝛ vt dicit Lādulfus in. ij. diſt. v.
q. iij. conclu. ij. conuerti ad deum vt ad
obiectū beatificū eſt dupliciter. Uel de
cōgruo: et per grām ꝓuenientē: qua deꝰ
mouet liberꝝ arbitriū vt ꝯuertaꝛ in ipz:
et ita ꝯuerſio nō fit ꝑ grām gratū faciē-
tem: ſed diſponit ad ipam: qꝛ niſi ſit bo-
nus motus in voluntate potente vti ra
tione: nō datur gratia gratum faciens.
Uel cōuerſio ad dn̄m accipitur per mo
dum merentis et ꝓficientis: qđ fit cum
gratia gratum faciente. Hec nō fuit cū
angelis in ſua creatione.

¶ Qꝛ angeli nō fuerūt in ſua creatione
beati neqꝫ ante confirmationem et la-
pſum videre eſſentiam dei.

TErtio demonſtratur demo-
num excellentia ⁊ ſublimis
cōditio ex parte gloꝛie: quia
ad gloꝛiam ⁊ beatitudinem
erant habiles et diſpoſiti.
Ueruntamen dubitari ſolet vtrum de-
mones ante lapſum fuerunt in beatitu
dine. Et videtur quibuſdaz ꝙ ſic. Nam
de lucifero dꝛ Ezechiel. xxviij. Tu ſigna-
culum ſimilitudinis plenus ſapientia:
perfectus in decoꝛe: in delitijs paradiſi
dei fuiſti. Sed eſſe in delitijs paradiſi
eſt eſſe in beatitudine. Et iteruz Augu.
lib. de mirabilibus ſacre ſcripture. Dia-
bolus in ſummo ſui oꝛdinis honoꝛe cō-
ſtitutus eſt lapſus. Et iterū Augu. li. de
fide ad petrū. Angelici ſpūs ꝓ eo q̄ ra-
tionales facti ſunt eternitatis ⁊ beatitu
dinis donum in ipſa nature ſue ſpūalis
creatione diuinitꝰ acceperūt. Et idē Au
gu. in li. de eccl̄iaſticis dogmatibꝰ. An
geli qui in illa qua creati ſunt beatitu
dine perſeuerāt: nō natura poſſidēt ꝙ
nō mutētur. Cōtrarium eſt qđ rei veri-
tas cōfiteꝛ: ꝙ ſcz angeli ante cōfirma
tionem ⁊ lapſum nō fuerunt beati. Nā
beatitudo in viſione diuine eſſentie cō
ſiſtit. Si igiꝛ demones vidiſſent eſſentiā
dei nunqꝫ lapſi eſſent: qꝛ ſm̄ Tho. ſ. q.
v. arti. iiij. Impoſſibile eſt ꝙ aliquis vi
dēs diuinā eſſentiā velit eā non videre:
qm̄ omne bonū habitū quo quis carere
vult aut eſt inſufficiens: ⁊ quęriꝛ aliqđ
ſufficiens loco eius: aut habet aliquod
incōmodū annexū ꝓpter qđ in faſtidiū
venit. Uiſio autē diuine eſſentie replet
videntē oībus bonis. Siꝉr etiam nō hꝫ
aliquod incōmodū adiunctū: ergo pro
pria volūtate beatus non pōt eā deſere
re. Similiter nō poteſt eā perdere deo
ſubtrahēte. Qꝛ cū ſubtractio beatitudi
nis ſit quedā pena: non poteſt talis pe
na a deo iuſto iudice prouenire niſi pro
aliqua culpa: in quā cadere nō pōt qui
dei eſſentiā videt: cū ad hanc viſionē de
neceſſitate ſequaꝛ rectitudo volūtatis.
Jccirco dicēdū eſt ad autoꝛitates alle
gatas ꝙ beatitudo ſm̄ Bon̄. diſtin. iiij.
ar. ſ. q. ſ. poteſt dupliciter dici. Uno mō
ſtatus perfectꝰ priuatione oīs mali ſed
nō plenitudine oīs boni. Et ſic fuerunt
angeli in creatione beati. Alio mō ſta-
tus perfectus tam priuatione oīs mali
q̄ꝫ plenitudine oīs boni. Et hoc vt di-
ctum eſt in clara dei viſione cōſiſtit. Et
ſic angeli vt dictū eſt nō fuerūt beati.

¶ Qꝛ angeli dignitate nature excedunt
oēs creaturas excepta aīa xpi.

QUarto lucet demonū excellē
tia ante pctm̄ ex pte excedē
tie. Producti equidē fuerūt
angeli in tāta naturaliū ex
cedētia: ꝙ minimꝰ diabolus
qui cecidit ſm̄ naturā excedit decoꝛe et

perfectionē quarūlibet creaturarū cor-
poraliū ⁊ ſpiritualiū nō loquēdo de aīa
xp̄i dei verbo vnita. Un̄ Aug. xi. de ciui.
dei inq̄t de angelica natura. Oīa cetera
que deus cōdidit nature dignitate pre-
cellit. ¶ Sed cōtra hoc aliqui mouent
et dicūt: ꝙ hō eſt nobilior ⁊ excellentior
productus a deo q̄ȝ angelus: qꝛ deus fe
cit hoīem ad imaginē et ſimilitudinem
ſuā ⁊ non angelū. Dicit Aug. in quodā
ſermone. Deus nulli alij creature dedit
ꝙ ſit ad imaginē ei⁹ niſi hoī. Sed Tho.
j. parte. q. xciij. ar. iij. ad. j. Reſpondet ꝙ
Aug. hoc dicit reſpectu creaturarū infe
riorū intellectu carentiū ⁊ non reſpectu
angelorū. Quinimmo in ipſis angelis
dignitas imaginis reperit̄. Un̄ Diony.
ait: Angelus nō eſt imago dei: manife-
ſtatio occulti luminis. Et Grego. xxvij.
moral. exponēs illud Ezech. Tu ſignacu
lū ſimilitudinis inq̄t: Licȝ hō ad ſimili-
tudinē dei creatus ſit: angelo tn̄ quaſi
maius attribuēs nō eū ad ſimilitudinē
cōditū ſed ipſum ſignaculū ſilitudinis
dei dicit: vt quo ſubtilior eſt in natura
eo in illo ſilitudo dei plenius credatur
expreſſa. ¶ Notādū tn̄ ſm Richardum
de media villa. in. ij. diſt. xvj. ⁊ Tho. vbi
ſ. in cor. q. ꝙ de imagine dei loqui poſ-
ſumus dupl̄r. Uno mō quantū ad id in
quo primo cōſideratur rō imaginis qḋ
eſt intellectualis natura. Et ſic imago
dei magis eſt in angelis q̄ȝ ſit in homi-
nibus: qꝛ intellectualis natura ꝑfectior
eſt in eis. Scḋo pōt conſiderari imago
dei in homīe quātum ad id in quo ſecū-
dario cōſiſtit: prout ſcilȝ in hoīe inueni-
tur quedā dei imitatio inquātū ſcilȝ hō
eſt de hoīe ſicut deus de deo et inquātū
aīa hoīs eſt tota in toto corpore eius: et
iterū tota in qualibet parte ipſius ſicut
deus ſe hȝ ad mūdum. Et ſm hec ⁊ ſilia
magis inuenit̄ dei imago in hoīe q̄ȝ in
angelo. Sed qꝛ hec cōſideratio acciden
talis eſt imagini: iō nō cōcludit ſimpli-
citer: ſed ſm quid quātū ad aliqua acci
dētalia. Jō ſimpliciter angelus magis
eſt ad imaginē dei q̄ȝ homo. Et ſic con-
cludimus ꝙ de⁹ glorioſus plus ceteris
creaturis excellētes condidit angelos.
Inter oēs autē ſiue bonos ſiue malos
preſtātior fuit lucifer: de quo Grego. de
peni. di. ij. c. principiū. ait: Hunc primū
cōdidit: quē reliquis angelis eminētio-
rem fecit. Huius primatus eminentiaȝ
cōſpicit ꝓpheta cū dicit Ezech. xxxj. Ce
dri nō fuerunt altiores illo in paradiſo
dei: abietes nō adequauerūt ſummita-
tem eius: platani non fuerunt equales
frōdibus illius. Omne lignū precioſum
paradiſi dei nō eſt aſſimilatum ei ⁊ pul
chritudini ei⁹: qm̄ ſpecioſum fecit eū et
multis cōdenſiſq; frōdibus. Quid nāq;
accipi in cedris ⁊ abietib⁹ ⁊ platanis po
teſt: niſi illa virtutū celeſtiū ꝓcere celſi-
tudinis agmina in eterne leticie viridi-
tate plātata? Que q̄uis excelſa ſint con
dita: huic tn̄ nec prelata ſunt nec equa-
ta. O quāta benignitate vſus eſt deus
tam precelſa munera largiēs illis quos
preſciebat ingratos et malos futuros.
Diſcāt illi qui liberales volūt eſſe atq;
magnifici: nō detineri quin benefaciāt
illis quos beneficijs iudicauerint eſſe
indignos: dūmodo beneficētia cedat ad
gloriaȝ benefactoris. Sit virtus ſeipſa
cōtenta. Ecce pater ſumm⁹ tā ineffabi-
lia bona cōtulit demonib⁹: q̄ tn̄ vt dicet
in ſequēti myſterio totis virib⁹ maieſta
ti ſue ſeſe obiecerūt. Neq; ꝑ ignorantiā
peccauerūt. De quib⁹ dicit magiſter in
textu diſt. iij. lib. ij. ꝙ tāta luce ſapiētie
prediti fuerunt: ꝙ erat in eis naturalis
cognitio triplex: qꝛ ſciebāt ꝙ facti erant
⁊ a quo facti erant: et cū quo: ſcilȝ mūdi
facti erant: ⁊ habebāt aliquā boni ⁊ ma
li noticiā intelligētes q̄d appetendum
vel reſpuendū illis foret.

¶ Qualiter angeli mali volūtate ꝓpria auerterunt ſe a deo: ⁊ facti ſunt ei rebelles. Capitulum. ij.

C Irca offenſionē ruentiū an-
gelorū hoc ſecūdo loco erit
immorandū: quatin⁹ agno-
ſcētes peccati eoꝝ grauitatē
intelligam⁹ deū iuſtuȝ illos

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nõ immerito ſempiternis cruciatibꝰ cõ
demnaſſe. Nouit ipſe totiꝰ cõditor crea
ture: ex quocũqꝫ malo bonuꝫ elicere: vt
Aug. dicit in lib. de libero arbitrio. Ip-
ſeqꝫ decore in hoc perfecit vniuerſi: ꝙ
bonis tribuit eternalia premia: malis
vo nunq̄ finitura ſupplicia: vt prefatꝰ
Aug. lib. xi. de ciui. dei expreſſe fatetur.
Qualiter ergo demones voluntate ſua
in maliciã cõſenſerũt: cõtẽdemꝰ hoc ple
ne diſſerere. Circa quorum offenſionem
quattuor nobis occurrũt ꝯſideratiões,

Prima dr̃ poſſibilitatis,
Scd̃a numeroſitatis.
Tertia qualitatis.
Quarta cõtrarietatis.

¶ Qr̃ angeli potuerũt peccare in puris
naturalibus conſtituti propter liberta-
tem arbitrij.

IN prima conſideratione per-
ſcrutari debemꝰ: vtrũ angeli
potuerũt peccare. Quibuſdã
videt ꝙ nõ. ¶ Primo: q: erãt
in celo empyreo loco ſublimi et ſancto.
Quibꝰ reſpõdemus: ꝙ locus nõ prohi-
bet q̇n hõ in hoc ſeculo: ⁊ angelus ante
cõfirmationeꝫ in celo potuerit peccare.
Ideo dr̃ diſt. xl. c. nos, c. nõ loca. c. multi.
c. quelibet. Nõ locus hoĩem ſanctificat:
ſed homo locuꝫ. ⁊. c. uõ eſt. Nõ ſunt filij
ſanctoꝝ q̄ tenẽt loca eoꝝ: ſed q̄ exercent
opera eoꝝ. ¶ Scd̃o arguũt: ꝙ angelus
in puris naturalibꝰ ꝯſtitutꝰ peccare nõ
potuit ꝑ locũ a minori. Qr̃ ſi in corpori-
bus celeſtibꝰ nõ põt eſſe malũ: vt dicũt
phi: ergo neqꝫ in angelis: cũ ipſi ſint di-
gniores. ¶ Ad h̃ dicit Tho. j. pte. q. lxiij.
ar. j. ad. ij. ꝙ corꝑa celeſtia nõ habẽt ope
rationẽ niſi naturalẽ: ⁊ iõ ſicut in natu-
ra eoꝝ non põt eſſe corruptionis mate-
ria: ita nec in actione naturali eorũ põt
eſſe malũ inordinationis. Sed in ange
lis vltra actionẽ naturalẽ eſt actio vo-
lũtaria liberi arbitrij ſm̃ quã contingit
in eis eſſe maluꝫ. Vñ magiſter in textu
dr̃. iij. lib. ij. Poterant inq̃t ꝑ liberũ arbi
triũ ſine violẽtia ⁊ coactione ad vtrũli-
bet ꝓpria volũtate deflecti. ¶ Tertio ar
guũt: q: appetitus nõ eſt niſi boni vel
apparẽtis boni. Sed in angelis nõ põt
eſſe apparẽs bonũ: qđ nõ ſit verũ bonũ
q: in eis vel oĩno error eſſe nõ põt: vel
ſaltẽ nõ põt precedere culpã: ergo ange
li nõ poſſunt appetere niſi illud qđ eſt
vere bonũ. Sed nullus appetẽdo illud
quod eſt vere bonũ peccat: ergo angeli
nõ potuerũt peccare. In cõtrariũ eſt rei
veritas. Unde Job. iiij. Ecce qui ſeruiũt
ei non ſunt ſtabiles: ⁊ in angelis ſuis re
perit prauitatem, ⁊. ij. Petri. ij. Deus an
gelis peccãtibus non pepercit. Dicit er
go ſanctus Tho. vbi. ſ. ad. iiij. ꝙ pecca-
tum mortale in actu liberi arbitrij con
tingit eſſe dupliciter. Uno modo ex hoc
ꝙ aliqđ malũ eligitur: ſicut homo pec
cat eligẽdo adulteriũ qđ ſm̃ ſe eſt malũ
Et tale peccatũ ſemper ꝓcedit ex igno-
rantia vel errore: alioquin id qđ eſt ma-
lum nõ eligeretur vt bonũ. Errat quĩ
dem adulter in particulari eligẽs hanc
delectationẽ inordinati actus: quaſi ali
quod bonũ ad nũc agẽdũ propter incli-
nationẽ paſſionis aut habitus: etiã ſi
in vniuerſali nõ erret: ſed veram de hoc
ſententiã teneat. Hoc mõ angelis pecca-
tũ eſſe nõ potuit: q: in angelis non ſunt
paſſiones quibꝰ ratio aut intellectus li-
getur: nec ante peccatũ habitus prece-
dere potuit ad peccatũ inclinans. Alio
modo cõtingit peccare per liberũ arbi-
triũ eligẽdo aliquid qđ ſm̃ ſe eſt bonũ:
ſed nõ cuꝫ ordine debite mẽſure aut re-
gule: ita ꝙ defectꝰ inducẽs peccatuꝫ ſit
ſolũ ex parte electionis: q̄ nõ hꝫ debituꝫ
ordinẽ: non ex parte rei electe: ſicut ſi ali
quis eligeret orare nõ attẽdẽs ordinem
ab eccl̃ia inſtitutuꝫ. Et hmõi pctm̃ non
preexigit ignorãtiã: ſed ſolũ abſentiã cõ
ſiderationis eoꝝ q̄ cõſiderari debẽt. Et
hoc mõ angeli peccauerũt: cõuertẽdo ſe
ꝑ liberũ arbitriũ ad ꝓpriuꝫ bonũ abſqꝫ
ordine ad regulã diuine volũtatis. Ala
dulfus autẽ dicit in. ij. diſt. iij. q. j. con-
clu. iiij. ꝙ abſqꝫ errore hoĩs vel angeli
in intellectu põt eſſe malicia in volũta-
te. Iõ prima radix poſſibilitatis peccãdi

di in angelis fuit voluntas creati arbitrij que potuit in oppoſita ꝓ libito.

¶ De numero angeloꝝ qui peccauerũt.

SEcũda cõſideratio circa offenſionẽ angeloꝝ dicit numeroſitas. Ubi videre habebimus: vtrum plures angeli peccauerũt ꝙ̃ adheſerunt deo. Et ꝙ plures aliqui ſic oſtẽdũt. Prio q2 phs dicit: Malũ eſt vt in pluribꝰ: bonũ vt in paucioribus. Itẽ Juſticia et peccatũ eadẽ rõne inuenit in angelis ⁊ hoibus: ſed in hominibus plures inueniunt mali ꝙ̃ boni: ſm illud Eccĩ. j. Stultoꝝ infinitꝰ eſt numerus: ergo in angelis plures defecere in malicia ꝙ̃ ſteterũt i iuſticia. ¶ Cõtra iſtos eſt glo. iiij. Reg. vj. c. vbi dicit: Plures nobiſcum ſunt ꝙ̃ cũ illis: qd̃ de bonis angelis exponit qui ſunt nobis in auxiliũ: ⁊ de malis q̃ nobis aduerſantur. ¶ Rñdet Tho. vbi. ſ. ar. ix. ꝙ plures angeli remãſerũt ꝙ̃ peccauerunt. Et qd̃ obijcit de malo: et de hoibus: intelligit de hoibus non de angelis: q2 in hoibus malũ eſt: vt in pluribus ex eo ꝙ ſequuntur bona ſenſibilia: que ſunt pluribꝰ nota: deſerto bono rõnis: qd̃ eſt paucioribus notũ: in angelis nõ eſt niſi natura intellectiua. Uñ nõ eſt ſilis ratio. Uerũ eſt ꝙ nonnulli curioſius inueſtigare conati ſunt: quot hoies erũt ſaluandi. Et quidã dixerũt: ꝙ tot quot angeli perierũt. Quidã ꝙ tot quot remãſerũt. Quidã vero ꝙ tot quot ceciderunt: ⁊ inſuꝑ ꝙ tot quot fuerũt oẽs ſimul: vt dicit Tho. j. parte. q. xxiij. ar. vij. Sed meliꝰ eſt illud relinquere ſapiẽtie dei cui eccĩa i quadã collecta dicit: Deꝰ cui ſoli cognitꝰ eſt numerus electoꝝ in ſupna felicitate locãdus. Qr vero de numero angelorum loquimur: notãdũ ꝙ nõ eſt acceptãda ſententia phoꝝ humana ſapientium. Plato eñ poſuit numerũ ſubſtantiarũ ſeparatarũ ſm numerũ ſpecierũ ſenſibiliũ. Et Ariſto. xij. Meta. ſm numerũ orbiũ aut motuũ: ſcilꝫ ad plus. Immo firmiter tenendũ eſt ſm Landulfum in. ij. di. iij. q. vlti. cõcluſione. ij. ⁊ Tho. j. parte. q. v. ar. iij. ꝙ plures numero ſunt angeli: ꝙ̃ oĩa alia etiã ſimul ſumpta: ⁊ arene maris: ⁊ gutte aque: ⁊ ſtelle celi. Qd̃ probat per Diony. xiiij. c. cele. hierarchie di. Multi ſunt exercitꝰ ſupnarũ mãſionũ infirmaꝫ ⁊ ꝯſcriptã noſtroꝝ materialiũ numerorũ cõmenſurationẽ excedẽtes. De numero angeloꝝ dr̃ Dañ. vij. Milia miliũ miniſtrabãt ei: ⁊ decies centena milia aſſiſtebãt ei. Ponit hic numerꝰ determinatus ꝓ indeterminato. ⁊ Mat. xxvj. c. dicit xps: An putas q2 nõ poſſum rogare patrẽ meũ: ⁊ exhibebit mihi nõ plus ꝙ̃ duodecim legiones angeloꝝ. Quare autem tot ſint angeli a deo producti. dicit Tho. j. parte. q. v. ar. iij. Quis quãto aliqua ſunt magis ꝑfecta: tãto ſunt in maiori exceſſu creata a deo. Sicut aũt i corporibus exceſſus attẽdit ſm magnitudinẽ: ita in rebꝰ incorporeis exceſſus poteſt attendi ſm multitudinẽ. Uidemus aũt ꝙ corpora ſuperiora que ſunt perfectiora excedũt quaſi incõparabiliter corpora inferiora ſm magnitudinẽ. Nã tota ſphera actiuoꝝ et paſſiuoꝝ eſt aliq̃d modicũ reſpectu corpoꝝ celeſtiũ. Uñ rationabile eſt ꝙ ſubſtãtie immateriales excedãt ſm multitudinẽ ſubſtãtias materiales: quaſi incõparabiliter.

¶ Quale fuit peccatum luciferi angeloꝝ ſibi adherentium.

TErtia cõſideratio de angelis peccãtibus dr̃ qualitatis. In qua ſolerter attẽdẽdũ eſt vt ſciamus quale fuit luciferi ⁊ alioꝝ pctm̃. Et refert Boñ. di. v. ar. j. q. j. ſcd̃i. ꝙ pctm̃ luciferi inchoatũ eſt in preſumptione. Statim eñ vt ſuã pulchritudinẽ vidit ꝑſumpſit. Cõfirmatũ i ambitione: q2 ꝑſumẽs de ſe appetijt qd̃ omnino ſupra ſe fuit: ⁊ ad qd̃ ꝑuenire non potuit. Cõſummatũ eſt i inuidie et odij auerſione: q2 ex quo obtinere nõ potuit qd̃ appetijt deo inuidere cepit: ⁊ affectu odij cõtrarie. Angeli vero minores adheſerũt lucifero querẽtes eſſe beati ſine meritis. Et vt dicit Hugo de ſcõ victore. oẽs in eandẽ maliciã cõſenſerũt: ⁊ vnuꝫ

ordinē ꝑuerſe ſocietatis fecerūt. Qua-
re tā lucifero ꝙ̄ reliqꝫ ꝓpria ⁊ volūta-
ria ſupbia fuit cā illoꝝ ruine. Nihilomi
nus in his dubitare ꝯtingit: vtrū luci-
fer appetijt eſſe ſicut de⁹? Et ꝙ ſic: pꝫ ꝑ
Eſaiā. xiiij. c. Dicit em̄ ibi ī. ꝺ. c. diabol⁹
Aſcendā in celū ⁊ ero ſilis altiſſimo. Et
Aug. in li. q. noui ⁊ veteris teſtamenti
dicit: Elatiōe inflat⁹ voluit dici de⁹. Et
in lib. de virginitate ſubdit: Diabol⁹ in
celo voluit eſſe ſicut de⁹. Sꝫ mirū videt
immo īpoſſibile q̄buſdā ꝙ angel⁹ tāta
luce ſapiētie ꝑdit⁹ appetierit id qđ erat
impoſſibile: cū vt inq̄t Ariſt. iij. ethi. ele
ctio nō ſit īpoſſibiliū. Propterea ſcien
dū ſm̄ Tho. pte. j. q. lxiij. ar. iij. ꝙ appe
tere eſſe vt de⁹ pōt ītelligi dupl'r. Uno
mō ꝑ eq̄parātiā ſeu equalitatē. Scđo
mō ꝑ ſilitudinē. Primo mō nō potuit
appetere eſſe vt de⁹: q2 ſciuit hoc eē im
poſſibile naturali cognitiōe: nec primū
actū peccādi in ipo ꝓceſſit vel habitus
vel paſſio ligās ipſi⁹ cognoſcitiuā ꝟtu-
tē: vt ī particulari deficiēs eligeret im-
poſſibile: ſicut in nobis īterdū accidit.
Appetere aūt eſſe vt de⁹ ſm̄ ſilitudinē
cōtingit dupl'r. Uno mō quātū ad id ī
quo aliq̄d natū eſt aſſimilari deo. Et ſic
ſi aliq̄s quātū ad h̄ appetat eē deo ſilis
nō peccat: dūmō ſilitudinē dei debito
ordine appetat adipiſci. vt. ſ. illā a deo
habeat. Peccaret nāqꝫ ſi q̄s appeteret
ſm̄ iuſticiā eē ſilis deo ꝑ ꝓpriā ꝟtutē: ⁊
nō ex virtute dei. Alio mō pōt aliquis
appetere eſſe ſilis deo quantū ad id in
quo nō eſt natus aſſimilari: ſicut ſi q̄s
appeteret creare celū ⁊ terrā qđ eſt pro
priū dei: in quo appetitu eſſet peccatū
hoc modo lucifer appetijt eſſe vt deus:
q2 appetijt finalem beatitudinē ꝑ ſuā
virtutē habere: quod eſt proprium dei.
❡ De bello realiter geſto inter angelos
bonos et malos.

Quarta cōſideratio dꝫ cōtra-
rietatis. In qua de bello ge
ſto ī angelica natura tractā-
dū eſt: de quo Apoc. xij. ſcri
bit̄ ſic. Factū eſt preliū ma-
gnū in celo michael ⁊ angeli ei⁹ ꝑliabā
tur cū dracone: ⁊ draco pugnabat ⁊ an
geli ei⁹: ⁊ nō valuerūt neqꝫ locus eoꝝ
āplius īuētus eſt in celo. ❡ Querit̄ hic
vtrū illđ fuit bellū reale? Et Frāciſcus
de mayrone ī. ij. di. vj. dicit ꝙ ſic: lꝫ nō
fuerit corpale. Naꝫ ꝑter ea q̄ ꝑtinet ad
potētiā executiuā exprimur aliqua ḡna
belloꝝ ꝑtinentiū ad opatiōes īmanen
tes. Primū eſt īter appetitū ſenſitiuū
⁊ ītellectiuū. Appetit⁹ em̄ iſti īclinant̄
ad oppoſita. Scđꝫ bellū ē int̄ ītellectū
⁊ volūtatē: ſicut qn̄ rō iudicat aliq̄d fa-
ciēdū ⁊ volūtas renuit. Tertiū bellū eſt
īter volūtatē ⁊ volūtatē: nō vnius ad
ſe: ſꝫ duoꝝ hoim. Quartū bellū ē inter
intellectū et intellectū: ex cōtrarijs opi
nionibus ꝑ rōnes oppoſitas. Bellū er-
go angelorum bonoꝝ ⁊ maloꝝ actū eſt
iuxta tria q̄ in ſpūali natura repiūtur
que ſunt: ratio: volūtas: ⁊ facultas. Per
rōnem nempe electi ⁊ reprobi angeli cō
traria ſentiebāt. Per volūtatē ad cōtra
ria afficiebātur. Per facultatē ad cōtra-
ria nitebātur. Nā electi angeli ſublimi-
ter ſentiebāt de deo ⁊ gratia eius: et ad
gratiā ⁊ gloriā ei⁹ afficiebātur: ⁊ ꝑ facul
tate ſibi data ꝓ illis nitebant̄. Angeli
ꝟo ſuperbiētes contēnentes gratiam ⁊
gloriā dei ſublimiter ſentiebāt de boni-
tate nature ſue: ⁊ ꝓpter hoc ad propriā
gloriā afficiebātur: ⁊ toto niſu in cōtra-
rium electis ſpiritibus ferebātur. Ma-
gnis ergo affectionibus electi et repro-
bi angeli in cōtraria ferebātur: boni in
creatorem: mali in naturā: boni in gra-
tiam: mali cōtra illā: boni in diuinum
amorē: mali in odiū dei.

❡ Qualiter angeli mali puniti ſunt: nec
potuerūt reſiſtere potētie dei. Capm̄. iij.

Experti ſunt angeli mali ꝙ̄ro
buſta ſit ⁊ valida manus dei
excelſi. Nulla equidē ſua vir
tute: nulla ſapiētia: nulla po
tētia: nullaqꝫ concordi conuentione ad
malū potuerūt reſiſtere ire dei. Ipſe de-
poſuit eos de ſede et inimicos ſibi fa-
ctos punit grauiſſima pena. Idcirco in

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

hoc tertio myſterio de illorum pene grauitate erimus verba facturi. Quā quadrupliciter cōſiderabimus: videlꝫ

Primo rōne impedimēti.
Scđo ratione loci.
Tertio rōne ſupplicij.
Quarto rōne termini.

¶ Qꝛ demones nō poſſunt ꝓ libito vti donis nature: q̄ adhuc manent in ipſis.

PRimo conſiderare debemus grauitatē pene maloꝝ angelorū rōne impedimēti. Quia cū dona nature in ipſis maneant integra: vt dicit Diony. lib. de diui. nomi. verūtñ impeditur actus executio ꝛ vſus illoꝝ: ita vt nō poſſint facere ea que velint. Sunt autem inter cetera tria in demonibus: de quibus pro libito diſponere nō poſſunt.

Primū eſt naturalis exiſtētia.
Scđm naturalis ſapiētia.
Tertiū naturalis potētia.

¶ Primū qđ eſt in demonibus eſt naturalis exiſtentia. Sunt enī demones natura pulcherrimi: neqꝫ quantū ad ſubſtātiam ſue nature ſunt angelis bonis turpiores: ꝛ tamē hominibꝰ in ſui ſubſtātia ꝛ decore apparere nō poſſunt: immo apparent in corporibus aſſumptis in aliqua viſione: ſicut deo placet cū deformitate tali ac tanta ꝙ vidētes illos in tali aſpectu maxime terrētur ꝛ cōtriſtanť. Quo fit vt virgo glorioſa in ſuo felici trāſitu petierit ab angelo: vt hāc pre ceteris filius eius ieſus benedictus grām dignareť cōcedere: ne imūdos demones: horribileſqꝫ videret. Sed fabule videnť iſta q̄buſdam: q̄ multa ſcire ſe arbitranť. Inquiūt enī demones nō reperiri cōtra quos offerūt ſe iuincibilia teſtimonia oīſs ſcripture. Vñ Leuiť. xvij. c. bꝛ: Nequaꝙ̄ vltra imolabūt hoſtias ſuas demōibus. ꝛ Tobie. vj. c. Sara tradita fuit ſeptē viris: ꝛ demoniuꝫ illos occidit. ꝛ pš. xcv. Oēs dij gētium demonia. ꝛ pš. cv. Immolauerūt filios ſuos ꝛ filias ſuas demonijs. ꝛ Matth. iiij. c. Obtulerūt xp̄o eos q̄ demonia habebāt. ꝛ Matth. vij. In noīe tuo demonia eiecimus. ꝛ Mat. viij. Obtulerūt ei multos demonia habētes. ꝛ Mat. xij. Oblatꝰ eſt ei demoniū hñs. ꝛ Mat. xv. Filia mea male a demonio vexatur. Et Mat. xvij. Exijt demoniū ꝛ curatus eſt puer. ꝛ Mar. j. Demonia multa eijciebat. ꝛ. xvj. In noīe meo demonia eijciēt ꝛ Luce. iiij. In ſynagoga erat hō demoniū habēs ꝛ exclamauit. ꝛ Luc. vij. Venit Iohes baptiſta nō māducās panē: neqꝫ bibēs vinū. ꝛ dicitis: Demoniū habet. ꝛ Luc. viij. Occurrit ei vir quidam q̄ habebat demoniū iā tpibus multis. ꝛ Lu. xj. Erat ieſus eijciēs demonium. et Ioh. viij. Ego demoniū nō habeo. ꝛ Iohā. x. Dicebāt multi demoniū hꝫ ꝛ inſanit. ꝛ Apoca. xviij. Cecidit babylon illa magna: ꝛ facta eſt habitatio demonioꝝ. ꝛ Plato in Thim. Inuiſibiliū diuinarū poteſtatū: q̄ demones nuncupanť p̄ſtare rōnē: maius eſt opus q̄ꝫ ferre valeat hoīs ingeniū. ꝛ Apuleius de quo meminit Aug. ponit demones eſſe. ꝛ Porphyrius adhuc de illis loquiť: vt patuit. ſ. Lacť. li. ij. diuinarū inſtitutionū. Poete ꝛ ſciunt eſſe demones: ꝛ loquunť. Tales mileſius mūdum animatū eſſe dicit ac demonibus plenū. Socrates eſſe circa ſe aſſiduū demoniū loquebať: vt dicit Lacť. Idez teſtať Apuleius: qui ſup hoc librum edidit queꝫ vocauit de deo Socrates. ꝛ teſte Xenophōte li. de morte Socratis in orone quā ab atheniēſibus condemnandus fecit: ſic inter cetera dicit: Enimuero iā bis mihi defenſionem paranti demonium aduerſať Ariſto. in ꝓlogo li. de ſomno ꝛ vigilia querit. An ſomnum ꝓcedat a cauſa aliqua naturali: vel eum aliqđ demonium operetur. Hermes termegiſtus ſm Augu. de ciui. dei. li. viij. c. xxiiij. demones eſſe fateť Calcidius ſuper Thim. Platonis de demonibus diffuſe mentionem facit Ptolomeꝰ in quarto quadripartiti malignos ſpiritꝰ demones appellat. Sufficere ergo debēt tātoꝝ teſtimonia ad fidē faciendā de demonibus reprobatis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ De cognitione ⁊ ſcientia demonū.

Secundū qꝺ eſt in demonibꝰ eſt naturalis ſapientia. Iſidorus in. viij. etymo. ait: Angelus malus ꝺr diabolus hebraice. i. deorſum fluens: grece vero diabolus. i. criminator. Vocatur etiam ſathanas. i. aduerſariꝰ ⁊ demon. i. peritus ac rerū ſcius. Vellēt ergo demones contra nos vti omni aſtutia ſua: ſed nō ſinit illos deus; qui ſua clementia ad euitandas fraudes ⁊ deceptiones eoꝝ reſperſit nos luce veritatis: miſitqꝫ filiū ſuū vnigenitū in mundū: q̄ fuit lux ⁊ ſplendor oīs doctrine. Ioh. j. Erat lux vera. ⁊ Ioh. viij. dicebat: Ego ſum lux mundi. et Ioh. xiiij. Ego ſum via veritas et vita. ¶ Hic tñ dubitari ſolet. Utrū intellectus demonis poſt peccatū cognoſcat aliquā veritatem? Et arguitur ꝙ non. Primo: qꝛ ſi aliquā veritatē cognoſcerent: maxime cognoſcerēt ſeipſos: quod eſt cognoſcere ſubſtantias ſeparatas. Hoc aūt eorū miſerie non conuenit: cū ad magnā felicitatē pertinere videatur: in tantū ꝙ quidā vltimam beatitudinē poſuerūt in cognitione ſubſtantiarū ſeparataꝝ: ergo demones priuant̄ omni cognitione veritatis. Inquit eñ Lact. Nullius eſt ſuauior anime cibus ꝙ̄ cognitio veritatis. ⁊ Ariſ. x. ethi. dicit: Videt̄ phīa admirabiles delectatiōes habere. Delectatio aūt non cōuenit demonibus: ergo nullam veritatē cognoſcūt: ⁊ eoꝝ intellectus eſt totaliter excecatꝰ. ¶ Reſpondet his Tho. j. parte. q. lxiiij. ar. j. ꝙ duplex eſt cognitio veritatis. Una que habetur per grãm. Alia ꝑ naturā. Prime cognitio duplex eſt. Una eſt ſpeculatiua tm̄: ſicut cū alicui aliqua ſecreta diuina reuelantur. Alia vero que eſt effectiua: producens amorē dei: ⁊ hec proprie pertinet ad donum ſapientie. Harū autē trium cognitionū: cognitio naturalis nec eſt ablata nec diminuta. Conſequuntur eñ ipſam naturā angeli qui ſm ſuā naturaꝫ eſt q̄dā intellectꝰ vel mēs. Cognitio aūt q̄ eſt ꝑ grãm in ſpeculatiōe ꝯſiſtēs nō eſt eis totaliter ablata: ſꝫ diminuta; qꝛ de hmōi ſecretis diuinis tātū eis reuelat̄ quātū oportet vel mediātibꝰ angelis: vel ꝑ aliquos tēporales diuine ꝟtutis effectꝰ. vt Aug. dic̄. ix. de ciui. dei. c. xxiij. nō aūt ſic ipſis ſctis angelis q̄bꝰ plura ⁊ clariꝰ reuelātur in ipo ꝟbo. Cognitione aūt effectiua totalr̄ priuati ſunt ſicut ⁊ charitate. ¶ Ad argumētū vero dicēdū: ꝙ felicitas cōſiſtit in applicatione ad id qꝺ ſupꝛ eſt. Subſtantie aūt ſepate ſunt ordine nature ſup nos. Un̄ aliq rō felicitatis eſſe pōt homini ſi cognoſcat ſubſtātias ſeparatas: lꝫ pfecta felicitas ſit in cognoſcēdo ſubſtātiā primā ſcꝫ deū. Sed ſubſtātie ſeparate cognoſcere ſubſtātiā ſeparatā eſt cōnaturale: ſicut et nobis cognoſcere naturas ſenſibiles. Unde ſicut nō eſt in hoc felicitas hoīs ꝙ cognoſcat naturas ſenſibiles: ita non eſt felicitas angeli in hoc ꝙ cognoſcat ſubſtantias ſeparatas. Ad autoritates vero allegatas q̄ vidētur excludere cognitionē naturalē a demonibꝰ dicit Rich. in. iiij. diſt. l. ar. iij. q. j. ad. j. ꝙ q̄uis vſus ſciētie ſit ꝑ ſe delectabilis: tñ ꝑ accidēs pōt eſſe triſtabilis. Natura q̄ppe dānatoꝝ tā angeloꝝ q̄ꝫ hoīm ita eſt plene cōprehenſa triſticia: vt oīno ſint indiſpoſiti ad aliquam delectationē: quare vſus ſcientie in eis nullam poterit generare delectationem aut ſuauitatē.

¶ De naturali potētia demonū.

Tertiū qꝺ eſt in demonibꝰ eſt naturalis potentia: de qua Iob. xlj. c ꝺr: Nō eſt ptās ſup terrā que cōparetur ei. Poſſunt demones facere mira: etſi nō miracula: ⁊ naturā adiuuando ad ſtupēdos effectus cōcurrere vt patebit. Poſſunt ſenſus deludere poſſunt vexare corpora poſſunt aquas maris ſup terrā ſpargere: ⁊ alia facere que ipi vellēt que ſi permitteret deꝰ: tota pene mūdialis machina turbaret̄: ſuffocarent̄ hoīes: ruerent domus: ſiccarent̄ herbe: arboreſqꝫ ꝛ pu

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tationes indies viderent in oībus ele=
mētis. O pietas dei bñdicti: que impe=
tū inimicoꝝ extinguit: nec ſinit illos cō
tra nos exercere qḋ ſatis ambiunt et ſi
qñq̨ id fieri ꝑmittat: iuſta ſunt eiꝰ iudi
cia et nobis inſcrutabilia. Ex dictis tñ
oībus demones atrociter cruciātur.

¶ Q demones vſq̨ ad diē iudicij ſunt
in hoc aere caliginoſo: et poſt ad infer=
num deſcendēt.

SEcūdo cōſiderāda eſt pena
demonū rōne loci. Proiecti
equidē fuerūt a celo empy=
reo in hūc aerē caliginoſuꝫ:
de quo ait Aug. iij. ſup Ge=
ne. ad litterā. Aer caliginoſus eſt quaſi
carcer demonibꝰ vſq̨ ad tēpus iudicij.
Et Tho. j. parte. q. lxiiij. arti. iiij. Locus
iſte datur demonibus ratione exercita=
tionis humane. Naꝫ procuratio ſalutis
noſtre protēditur vſq̨ ad diē iudicij: et
vſq̨ tūc durat miniſteriū angeloꝝ ⁊ ex=
ercitatio demonū. Deſcendūt tñ aliqui
ad infernū: vt ibi dānatos verent. Poſt
diē vo iudicij ſimul cū dānatis hoībus
ibi oēs recludētur. Sed hic ſpeculari li
bet: qm̄ eſſe extra celū empyreum nō de=
bet demonibus in penam cedere: qm̄ ſpi
ritualis natura nō afficit loco: ergo nul
lus locus eſt demonibꝰ penalis. Reſpō=
det Tho. j. parte. q. lxiiij. ar. iiij. ad. j. ꝙ
locꝰ nō eſt penalis angelo aut aīe quaſi
afficiēs alterādo naturā: ſed quaſi affici
ens volūtatē ꝯtriſtādo dū angelus vel
aīa apprehēdit ſe in loco nō cōuenīēti.
Si vo obijceret ꝙ angelus nō ſit in lo
co: qꝛ vt dicit Boe. in li. de hebdomadi
bus. Cōis animi cōceptio apud ſapien=
tes eſt incorporalis in loco non eſſe. Et
Ariſt. iiij. phyſ. Nō oē qḋ eſt: eſt in loco
ſed mobile corpus: ergo angelus nō eſt
in loco. Reſpōdet Tho. j. parte. q. lij. ar.
j. ꝙ equoce dr̄ eſſe angelus in loco ⁊ cor
pus. Corpus em̄ eſt in loco ꝑ hoc qꝛ ap=
plicat loco ſm tractū dimēſiue quātita
tis: q̄ quidē in angelis nō eſt: ſed eſt in
eis quātitas virtualis. Per applicatio=
nē ergo virtutis angelice ad aliquē lo=
cū qualitercūq̨ dr̄ angelus eſſe in loco
corporeo. Et ſm hoc pꝫ ꝙ nō opꝫ dicere:
ꝙ angelus cōmenſuret loco: vel ꝙ ha=
beat ſitū in cōtinuo. Hec em̄ cōueniunt
corporali locato: put eſt quantū quan=
titate dimēſiua. Similiter etiaꝫ nō opꝫ
ꝓpter hoc ꝙ cōtineat a loco. Nā ſubſtā
tia incorporea ſua virtute cōtingēs rem
corporeā ꝯtinet ipſam: ⁊ nō cōtinet ab
ea. Aīa em̄ eſt in corpore vt continens:
nō vt contēta. Sic angelus dr̄ eſſe in lo
co corporeo: non vt contentū: ſed vt cō
tinens aliquo mō. Addit Thomas vbi
ſ. ar. ij. in fine. ꝙ diuerſimode eſſe in lo=
co conuenit corpori: angelo ⁊ deo. Nam
corpus dicitur eſſe in loco circūſcriptiue
quia commenſuratur loco: angelus nō
circūſcriptiue cum nō menſuretur loco:
ſed diffinitiue: qꝛ ita eſt in vno loco qḋ
non in alio. Deus autem neq̨ circūſcri=
ptiue: neq̨ diffinitiue: qꝛ eſt vbiq̨. Quo
modo autem hoc ſit non poteſt intelli=
gi ab humano ſenſu: vt dicit magiſter
in. j. di. xxviij. vbi inducit Chryſ. ſuper
epiſtolam ad Heb. dicētem: Sicut mul
ta de deo intelligimus que loqui peni=
tus non valemus: ita multa loquimur
que intelligere non ſumus idonei. Ver=
bi gratia. Q vbicunq̨ deus eſt, ſcimus:
⁊ dicimus: Quomodo autem vbiq̨ ſit
intellectu non capimus. Item ꝙ eſt in=
corporea quedam virtus que omnium
eſt cauſa bonorum ſcimus: que autem
ipſa ſit penitus ignoramus. Ut autem
redeamꝰ ad angelos nota ſm Landul.
diſtin. viij. ij. q. ij. conclu. ij. propo. iiij. ꝙ
opinio eſt modernorum: ꝙ angelus nō
eſt in loco per applicationem virtutis:
ſed per ſuam ſubſtātiam diffinitiue: ſeu
preſentialiter non cōmenſuratiue. Naꝫ
in angelo eſt potentia paſſiua ad plura
vbi nec eſt determinatus reſpectus ali=
cuius: ergo in eo eſt potētia paſſiua ad
eſſendum in omnibus illis. Q autē an
gelus habeat potentiam paſſiuam ad
vbi patet: qꝛ articulus eſt excommunica
tus dicere ꝙ ſubſtantie ſeparate nuſq̄
ſunt. Similiter error eſt dicere ꝙ ange

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

lus eſt vbiq̄ʒ:ergo opoꝛtet dicere ꝙ angelus poſſit recipere aliqua vbi.

¶ Qꝛ demones punient̄ pena ignis.

TErtio cōſiderāda eſt pena demonū rōne ſupplicij:qꝛ puniuntur in igne. Probatur hoc Mat. xxv. Ite maledicti in ignē eternū:q̄ paratus eſt diabolo ꝛ angelis eius. ꝛ Apoc. xx. Diabolus q̄ ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnuʒ ignis et ſulphuris vbi beſtia ꝛ pſeudo ꝓphete cruciabunt̄ die ac nocte in ſcl'a ſcl'oꝛuʒ. Et de hoc inq̄t Aug. in li. de fide ad Petrū. Firmiſſime tene ꝛ nullatenus dubites:diabolū ꝛ angelos eius in ignē eternum a xp̄o eſſe mittēdos:vbi nūq̄ʒ carebūt pena quā eis ꝑparauit diuina iuſticia. Qualr̄ v̄o ſpūs ſeparati patiunt̄ ab igne dictū eſt abunde in quadrageſimali de penitentia.

¶ Qꝛ pena demonū nūq̄ʒ terminabit̄.

QUarto cōſideranda eſt pena demonū rōne termini: quia nūq̄ʒ finiet̄. Et q̄d ſuper hoc dixit Oꝛigenes adhuc in q̄drageſimali diffuſius eſt ꝑtractatū. Quare ex dictis ꝯſtat q̄ʒ diſtrictus iudex eſt deꝰ:q̄ ꝓpter vnū pctm̄ angelis nūq̄ʒ pepcit. ꝛ vt dicit Tho. ſ. pte. q. lxiij. ar. ij. tenendū eſt firmiter ꝙ volūtas bonoꝝ angeloꝝ ꝯfirmata eſt i bono:ꝛ volūtas demonuʒ obſtinata eſt in malo. Cauſam aūt huiꝰ obſtinatiōis nō opʒ accipe ex grauitate culpe:ſed ex cōditiōe nature ſeu ſtatꝰ:qꝛ vt dicit Aug. li. de fide ad petrū ſic deꝰ creauit āgelos vt q̄ vellēt ꝑpetuo boni eēnt:q̄ aūt nollēt nūq̄ʒ eos diuino munere repararet. Sicq̄ʒ in eternū demones obſtinati luent penas neq̄cie ſue: q̄bus nos liberet xp̄s redēptoꝛ benignus. Amen.

¶ De bello q̄ꝺ ꝯtinue gerit̄ inter demones ꝛ hoīes. Sermo. iiij.

SUmus in quotidiana frequentiq̄ʒ pugna cuʒ angelis malis: q̄ nos tētare nō deſinūt vt peccātes tandē eoꝝ iūgamur ſocietati. Ex hoc Petrus. ſ. epl'a. c. v. dicebat: Sobrij eſtote ꝛ vigilate:qꝛ aduerſarius veſter diabolus tāq̄ʒ leo rugiēs circuit q̄rēs quē deuoꝛet:cui reſiſtite foꝛtes in fide. Et eccl'ia ſctā i officio apl'oꝝ nos admonet ſic: Eſtote foꝛtes i bello:ꝛ pugnate cū antiquo ſerpēte:ꝛ accipiet̄ʒ regnū eternū. Qꝛ tn̄ plerīq̄ʒ q̄nq̄ʒ diffidūt:nec arbitrant̄ ſe poſſe demonū effugere mille nocēdi modos:ſicq̄ʒ in peſſima pctā labunt̄:iccirco i hoc ſermone aliqua de ipſis demonibus apiemus:q̄bus intellectis poterit quilibet animi vires aſſumere ad pugnādū ſtrēnue cū illis q̄ noſtrā ꝑditionē ꝓcurāt. De q̄bus tria myſteria erunt declaranda.

Primū d̄r preſidentie.
Scōm potentie.
Tertiū reſiſtētie.

¶ De p̄ſidētia demonum ꝛ qualr̄ oīa diſponūt ad iteritū hoīm. Ca. ſ.

HAbēt demones īter ſe deputata maledictionis officia:ꝛ cūcta q̄ p̄nt oꝛdinant ad trahēdum hoīes vt dei p̄cepta trāſgrediant̄. Imperāt ſupioꝛes:ꝛ infeꝛioꝛes obediūt. Sed ꝓ huiꝰ partis clarioꝛe noticia de p̄ſidētia demonū locuturi:ꝯſideremꝰ illā ſm̄ triplicē reſpectū.

Primo reſpectu angeloꝝ maloꝝ.
Scd̄o reſpectu angeloꝝ bonoꝝ.
Tertio reſpectu coꝛpoꝝ ſuperioꝝ.

¶ Qualr̄ demones p̄ſunt demonibus.

PRimo ꝯſideremꝰ p̄ſidētiam demonū reſpectu ipſoꝝ angeloꝝ maloꝝ vtrum. ſ. inter eos ſit p̄latio. Et arguūt q̄dā ꝙ nō. Primo qꝛ oīs p̄latio eſt ſm̄ aliquē oꝛdinē iuſticie:ſed demones totaliter a iuſticia ceciderūt: ergo in his non eſt p̄latio. Scd̄o vbi nō eſt obediētia et ſubiectio ibi nō eſt p̄latio. Hec aūt ſine ꝯcoꝛdia eſſe nō p̄nt:q̄ in demonibꝰ nulla eſt: ſm̄ illud Prouer. xiij. Inter ſupbos ſemꝑ ſunt iurgia:ergo in demonibus nō eſt p̄latio. Tertio ſi i demonibꝰ eſſet aliqua p̄latio; aut hoc ptineret ad

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

eoꝝ naturā: aut ad eoꝝ culpā vel penaꝫ ſed nō ad eoꝝ naturā: q2 ſubiectio ⁊ ſeruitus nō eſt ex natura: ſed ex pctō ſubſecuta. Nec ptinet ad culpā vel penaꝫ: q2 ſic ſuperiores demones q̄ magis peccauerūt inferioribus ſubderent. Nō ergo eſt p̄latio in demonibus. In ꝯtrariū eſt veritas. Nā glo. ſ. ad Coꝝ. xv. dicit: Q̄ͦdiu mūdus durat: angeli āgelis: hoīes hoībus: ⁊ demones demonibus p̄ſunt. Rñ quare inter demones eſt p̄latio ſm Tho. q. cx. ar. ij. q2 actio ſequit̃ naturaꝫ rei. Quorūcūq3 nature ſunt ordinate: opꝫ ꝙ etiā actiones ſibiinuicē ordinentur: ſicut pꝫ in rebus corporalibus. Q2 em̄ inferiora corpa naturali ordine ſunt infra celeſtia corpora: actiones ⁊ mot9 eoꝝ ſubdunt̃ actionibus ⁊ motib9 celeſtiū corpoꝝ. Manifeſtum eſt aūt ꝙ demonū q̄dā naturali ordine ſub alijs cōſtituuntur: vñ ⁊ actiones eoꝝ ſunt ſub actionibus ſuperiorum. Et hoc eſt qd̄ rōnē p̄lationis facit: vt. ſ. actio ſubditi ſubdat̃ actioni p̄lati. Sic igit̃ ipſa naturalis demonū diſpoſitio req̄rit ꝙ in eis ſit p̄latio. Conuenit etiā hoc diuine ſapiētie: q̄ nihil in vniuerſo inordinatū relinq̄t q̄ attingit a fine vſq3 ad finē fortiter: ⁊ diſponit oīa ſuauiter: vt dicitur Sap. viij. Ad primū ergo dicēdū ꝙ p̄latio demonū nō fundat̃ ſup eoꝝ iuſticia ſed ſup iuſticia dei cūcta ordinātis. Ad ſcōm dicendū ꝙ ꝯcordia demonū q̄ quidā alijs obediūt: nō eſt ex amicitia quā inter ſe habent: ſed ex cōi nequicia qua hoīes odiūt: ⁊ dei iuſticie repugnāt. Eſt em̄ ꝓpriū hoim impioꝝ vt eis ſe adiungāt ⁊ ſubijciāt ad ꝓprias nequiciam vt exequēdā quos potiores viribus vidēt. Ad tertiū dicēdū ꝙ demones non ſunt equales ſm naturā. Vñ in eis eſt naturalis prelatio: qd̄ in hoībus nō ꝯtingit q2 natura ſunt pares. Q2 aūt ſupiorib9 inferiores ſubdant̃: nō eſt ad bonum ſuperioꝝ: ſed magis ad malū eoꝝ: q2 cum mala facere maxime ad miſeriā ptineat p̄eſſe in malis eſt eſſe magis miſerū.

¶ Qualiter angeli boni habēt p̄lationē ſuper demones.

Secundo cōſideremus p̄ſidētiā demonū reſpectu angelorum bonoꝝ. Ubi videndum erit an boni angeli habeant p̄lationē ſup malos. Et poſſet argui ꝙ non. ¶ Primo q2 p̄latio angeloꝝ p̄cipue attendit̃ ſm illuminationes: ſed mali angeli cū ſint tenebre non illuminantur a bonis: ergo boni angeli nō habēt p̄lationē ſup malos. ¶ Secūdo ad negligentiā preſidētis ptinere vident̃ ea que p ſubditos male fiūt: ſicut pꝫ. lxxxiij. di. c. error. c. q̄d em̄ ꝓdeſt. ⁊ c. cōſentire. lxxxiiij. di. c. ꝓuenit. lxxxvj. di. c. culpā. ⁊. ij. q. vij. c. negligere. xvij. q. ij. c. ſi q̄s. xxiij. q. iij. c. q̄ pōt. ⁊ ex̄ de homicidio. c. ſicut dignū. Sed demones multa mala faciūt. Si ergo ſubſunt p̄lationi bonoꝝ angeloꝝ: videt̃ ī angelis bonis eſſe aliqua negligētia: qd̄ eſt incōueniens. ¶ Tertio p̄latio angeloꝝ ſequit̃ nature ordinē ſed ſi demones de ſingulis ordinibus ceciderūt: vt cōiter dr̄: q2 ipſi etſi nō fuerūt in ordinibus ſimpliciter: fuere ſm quid: inquātū erāt aliq̄ diſpoſiti ſi ſteriſſent eſſe de vno ordine: alij de alio ſm variā diſpoſitionē ſuoꝝ naturalium. Sic multi demones multis bonis angelis ſunt ſuperiores ordine nature. Nō ergo boni angeli p̄lationē habent ſup oēs malos. Cōtra iſtos eſt auctoritas Aug. qui. iij. de tri. ait: Spūs vite deſertor atq3 pctōr regit̃ per ſpm̄ vite rōnalē: piū ⁊ iuſtū. ⁊ Greg. dicit ꝙ poteſtates dicunt̃ angeli: quoꝝ ditioni virtutes aduerſe ſubiecte ſunt. Reſpōdet Tho. vbi. ſ̄. ar. iiij. ꝙ totus ordo p̄lationis primo ⁊ originaliter eſt ī deo: ⁊ participatur a creaturis ſm ꝙ deo magis appropinquant. Ille em̄ creature ſuper alias influentiam habēt: q̄ ſunt ꝑfectiores ⁊ deo ꝓpinquiores. Maxima autē ꝑfectio: ⁊ p quā maxime deo appropinquat̃ eſt creaturarū fruentiū deo: ſicut ſunt ſcti angeli: qua ꝑfectiōe demones priuant̃. Et iō boni angeli ſuper malos prelationē habēt: ⁊ per eos reguntur.

¶ Ad primū ergo dicēdū ꝙ per ſanctos angelos multa de diuinis myſterijs demonibus reuelant cum diuina iuſticia exigit: vt per demones aliqua fiant: vel ad punitionē maloꝝ vel ad exercitationē bonoꝝ. Sicut in rebus humanis aſſeſſores iudicis reuelāt tortoribus eius ſententiam. Huiuſmodi aūt reuelationes ſi ad angelos reuelātes cōparētur illuminatiōes ſunt: qui ordināt eas ad deū. Ex parte vero demonū non ſunt illuminationes: q2 eas in deū nō ordinant: ſed ad expletionem ꝓprie iniquitatis.
¶ Ad ſecundum dicendum: ꝙ ſancti angeli ſunt miniſtri diuine ſapientie. Unde ſicut diuina ſapientia permittit aliqua mala fieri per malos angelos vel homines propter bona que ex eis elicit: ita et boni angeli nō totaliter cohibēt malos a nocendo. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ angelus qui eſt inferior ordine nature: preeſt demonibus quāuis ſuperioribus ordine nature: q2 virtus diuine iuſticie cui inherēt boni angeli potior eſt quā virtus naturalis angeloꝝ. Unde et apud homines ſpiritualis iudicat omnia. vt dicitur. j. ad Cor. ij.

¶ Ut demones non ſubdunt actionibꝰ corporum celeſtium.

TErtio ꝯſideremus ꝯſidentiā demonū reſpectu corpoꝝ ſuperioꝝ. Ubi diſputandū eſt vtrum demones ſubdantur actionibus corpoꝝ celeſtiū? Et quidam contendunt probare ꝙ ſic. ¶ Primo q2 demones ſcḋm certa augmēta lune aliquos hoīes vexant: qui propter hoc lunatici vocantur. vt pȝ Mat. iiij. et xvij. ſed hoc non eſſet niſi corporibus celeſtibus ſubiacerent: ergo ſubiacent actionibus celeſtium corporum.
¶ Scḋo nigromātici obſeruant certas conſtellationes ad inuocandos demones: qḋ non facerent ſi demones corporibus celeſtibus non ſubderētur. ¶ Tertio celeſtia corpora virtuoſiora ſunt quā inferiora: ſed quibuſdā inferioribus corporibus demones arcent. ſ. herbis: lapidibus: et ſonis quibuſdam ac vocibus: vt a Porphyrio dictum Augu. introducit. x. de ciui. dei. c. xj. ergo multomagis demones ſubduntur actioni celeſtium corporuȝ. Contra iſta oīa eſt ipſa ratio. Nam demones ſunt ſuperiores ordine nature quā corpora celeſtia. Agens autē eſt ſuperius patiente: vt Aug. dicit. xij. ſuper Geñ. ad litteram. Cū ergo demones ſint ſubſtantie intellectuales corporibus non vnite: pȝ ꝙ non ſubduntur actioni corpoꝝ celeſtium nec per ſe: nec per accidens: nec directe nec indirecte.
¶ Ad primū reſpondet Tho. q. cxv. ar. v. ad. j. prime partis. ꝙ demones ſcḋm certa augmenta lune contingit vexare propter duo. Primo quidem ad hoc ꝙ infament creaturam dei. ſ. lunaȝ. vt Chryſ. et Hiero. dicunt. Secundo q2 cū nō poſſint operari niſi mediantibus naturalibus virtutibus vt dicetur in ſuis operibus conſiderant corporum aptitudines ad effectus intentos. Manifeſtū eſt autem ꝙ cerebrum eſt humidiſſimum omnium partium corporis: vt Ariſt. dicit: et iō maxime ſubijcitur operationi lune que ex ſua ꝓprietate habet mouere humorem. In cerebro aūt perficiuntur virtutes animales. Et ideo demones ſcḋm certa augmenta lune perturbant hoīs fantaſiam: qū conſiderant cerebruȝ ad hoc eſſe diſpoſitum. Ad ſcḋm dicit Tho. ꝙ demones aduocati in certis cōſtellationibus veniunt propter duo. Primo vt homines in hunc errorem inducant ꝙ credant aliqḋ numen eſſe in ſtellis. Secundo q2 conſiderāt ſcḋm aliquas certas conſtellationes materiam corporalem eſſe magis diſpoſitaȝ ad effectus pro quibus aduocant. Ad tertiuȝ vero dicit Augu. x. de ciui. dei. c. xj. ꝙ demones alliciūtur per varia genera lapidum: herbarum: lignorum: animalium: carminum: rituū non vt animalia cibis: ſed vt ſpiritus ſignis: inquantum hec eis exhibentur in ſignum honoris diuini: cuius ipſi ſunt cupidi. Nā vt dicitur. xxvj. q. v. c. Nec mirum. Ad hoc nititur diabolus vt adoret

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quaſi deus.

¶ De potētia demonū q̄ ſupat ſm natu
rā oēm potētiā hoim. Cap.ij.

AD potentiā demonū iam ſer
mo noſter vertēdus eſt. Eq̄
dēvix poſſunt credere multi
que de illa veriſſime ſunt cō
ſcripta. Verūtn̄ p̄terea que
ſcti doctores dicūt: adſunt quotidiana
exēpla eoꝝ qui magicis artibus inuolu
ti ſtupēda ⁊ ineffabilia quodāmō opa
ri videnť. Has artes vt Iſid. inq̄t. viij.
li. ethy̅. primus inuenit Zoroaſtes rex
bactrianoꝝ: quē Ninus rex aſſirioꝝ in
terfecit. De quo etiā Aug. li. xxj. de ciui.
dei. c. xiiij. aſſerit ꝙ qñ natus eſt primo
riſit. Immiſcent ſe hmōi artibus demo
nes: ⁊ pmittente deo fiunt que hoies fa
cere nullo pacto poſſent. Ut tn̄ iſta ma
gis nobis innoteſcant: cōſideranda no
bis occurrit potentia demonum ſm tri
plicem reſpectum.

Primo reſpectu miraculoꝝ.
Scd̄o reſpectu deluſionū.
Tertio reſpectu vexationū.

¶ Qr demones q̄uis nō poſſint facere
miracula pn̄t tn̄ facere vera opa ſm fa
cultatē hominū.

PRimo cōſiderāda eſt demo
nū potētia reſpectu miracu
loꝝ. Ubi a doctorib⁹ diſpu
tať vtrū demones poſſint
miracula facere? Et reſpon
det Alex. in. ij. volu. ſum. q. xiij. ⁊ Tho. j.
parte. q. cxiij. ar. iiij. ꝙ ſi miraculū p̄prie
accipitur: demones miracula facere nō
poſſunt: nec aliqua creatura: ſed ſolus
deus: qꝛ miraculū proprie dr̄ qđ fit p̄ter
ordinē totius nature create: ſub quo or
dine ois virtus creature cōtineť. Dicit
tn̄ qñq; miraculū large: qđ excedit hu
manā facultatē ⁊ ꝯſiderationē. Et ſic de
mones poſſunt facere miracula: que. ſ.
hoies miranť inquantū eoꝝ facultatē
⁊ cognitionē excedunt. Nā vnus hō in
quantū facit aliq̄d qđ eſt ſupra faculta
tem ⁊ cognitionē alterius: ducit alium
in admirationē ſui corporis: vt quodā
modo videať miraculū operari. Scien
dū tn̄ ꝙ q̄uis hmōi opa demonū que
mirabilia videnť ad verā rationē mira
culi nō ꝯtingāt: ſunt tn̄ qñq; vere res.
Sicut magi pharaōis p virtutē demo
nū veras ſerpentes ⁊ ranas fecerūt. Et
ſicut qñ ignis de celo cecidit ⁊ familiam
Iob cū gregib⁹ pecoꝝ vno impetu ab
ſumpſit ⁊ turbo domū deijciens filios
eius occidit ſic etiā demonibus operan
tibus factū eſt: vt terre athenienſiū va
ſtarenť aquis. Refert Aug. xviij. lib. de
ciui. dei. c. ix. ꝙ poſtq̄ condite fuerunt
athene vt athene vocarenť qđ certe no
men a Minerua eſt: que grece athena
dicitur. Hanc cauſam Uarro indicat: cū
appuiſſet illic repēte oliue arbor ⁊ alio
loco aqua erupiſſet regē ꝓdigia iſta mo
uerūt. Et miſit ad Apollinem delphicū
ſciſcitandum quid intelligendum eſſet:
quidve faciendū. Ille reſpondit ꝙ olea
Mineruam ſignificaret: vnda Neptu
num: ⁊ ꝙ eſſet in ciuium poteſtate: ex cu
ius potius nomine duoꝝ deorum quo
rum illa ſigna eſſent ciuitas vocaretur.
Iſto cecrops oraculo accepto: ciues oēs
vtriuſq; ſexus. Mos enim eis tunc in
eiſdem locis erat vt etiam femine publi
cis conſultationib⁹ intereſſent: ad feren
dum ſuffragium conuocauit. Conſulta
igitur multitudine mares pro Neptu
no: femine pro Minerua tulere ſenten
tias. Et quia plus vna inuenta eſt femi
narum minerua vicit. Tunc Neptunus
iratus marinis fluctibus eſtuantibus:
terras athenienſium populatus eſt qm̄
ſpargere latius quaſlibet aquas diffici
le demonibus non eſt. hec Aug. Sequi
tur Tho. vbi. ſ. ad. ij. ar. ꝙ q̄uis mate
ria corporalis non obediat angelis bo
nis ſeu malis ad nutū nec demones ſua
virtute poſſint tranſmutare materias
de forma in formam: poſſunt tamē ad
hibere quedam ſemina que in climati
bus mūdi inueniūtur ad aliquos effe
ctus cōplēdos: vt di. Aug. in. iij. de tri.
Ideo oēs tranſmutationes corporaliū
rerum que pn̄t fieri per aliquas virtu

tes naturales ad quas ꝑtinent p̄dicta
ſemina poſſunt fieri ꝑ opatione demo
nū hmōi ſeminibꝰ adhibitis ſicut cum
aliq̄ res trāſmutant̄ in ſerpētes vel ra-
nas que ꝑ putrefactionē gn̄ari poſſunt
Jlle vo trāſmutationes corpaliū reruꝫ
que nō poſſunt fieri virtute nature nul
la operatione demonis perfici poſſunt
ſm̄ rei veritatē: ſicut ꝙ corpus huma-
num mutetur in corpus beſtiale: aut ꝙ
corpus hominis mortuū reuiuiſcat. Di
cta ſunt omnia iſta ad ꝯfirmationē p̄ce
dentiuꝫ. Nā niſi pietas dei nobis ſub-
ueniret a poteſtate demonum nunq̄
effugeremus.

¶ Qualiter demones poſſunt multipli
citer deludere ſenſus humanos.

SEcūdo cōſiderāda eſt demo
nū potētia reſpectu deluſio
nū. Ut em̄ dicit Bonauen.
in. ij. diſt. viij. queſtione. iij.
poſſunt demones deludere
ſenſus humanos: ⁊ hoc tripliciter.

Primo oñdendo pn̄s eſſe qđ nō eſt.
Scđo oñdendo rem aliter q̄ eſt.
Tertio abſcōdēdo qđ preſens eſt.
Primū q̄dē facit ſpēs offerendo.
Secundū quidē facit ſenſum vel ob
iectum variando.
Tertiū vo īpedimētū preſtando.

¶ Primū intelligi pōt ſic. Qn̄ fātaſma
ta exiſtētia īteriꝰ offerūt̄ forti oblatiōe
ipi virtuti interiori: vel virtus interior
fortiter illis intēdit. ſīlitudo rei videt̄
eſſe veritas. Hoc manifeſtū eſt ꝑ natu-
ram. Nā frenetico ꝓpter aſcēſuꝫ fumo-
ſitatū ad cerebrū ex modica occaſione
exteriori videt̄ ꝙ videat vl' audiat mul
ta que nō ſunt ſibi pn̄tia. Silr̄ per for-
tem cōuerſionē intentionis fantaſma
videtur veritas: ſicut Aug. exēplificat:
ꝙ quidā tanta cōuerſione recogitabat
cuiuſdā mulieris imaginē: ꝙ ei carna-
liter cōmiſceri videbat̄ etiā vigilando.
Per hunc modū poteſt demon diuerſa
homini facere apparere. Eſt de hoc exē
plum in. ij. dialogorum li. Ubi narrat
Greg. qualiter dum cōſtrueret̄ mona-
ſteriū quoddā: in quo aderat ſctūs Be
nedictus inuētū eſt ſub terra idolū quo-
dam eneuꝫ: qđ cum fratres portaſſent
in coquinā viſuꝫ eſt eis ꝙ exiliſſet inde
flamma ignis que totā coquinam po-
tuiſſet incendere. Qđ cū per ſpm̄ cogno
uiſſet beatus Bn̄dictꝰ cucurrit ad eos:
⁊ orōne facta fantaſticū illud euanuit.

¶ Scđo poteſt diabolus deludere ſen-
ſus oſtendēdo rem aliter q̄ eſt. Nā na-
turaliter pōt contingere hoc ꝓpter va
riationem aliquā ex parte organi: ſicut
quando humor ſanguineus vel vapor
igneus deſcendit ad oculos videtur ho
mini ꝙ ea que exterius ſunt ſint rubea:
vel propter variationē aliquā ex parte
obiecti: ſicut contingit aliqñ ꝙ ex poſi
tione candele: vel diſpoſitione palearū
videntur palee eſſe ſerpentes. ¶ Tertio
poſſunt diaboli deludere ſenſus abſcō-
dendo quod preſens eſt. Nam res que
preſens eſt duplr̄ poteſt latere ſenſum
noſtrū. Aut quia impedit̄ virtꝰ ſenſus:
ne perueniat ad ſenſibile. Aut q: impe-
ditur ſpēs ſenſibilis ne ꝑueniat ad ſen
ſum. Et vtroqꝫ modo fieri poteſt virtu
te demonis. De hac deluſiōe diffuſe lo-
quitur Aug. xviij. li. de ciui. dei. c. xvij.
et. xviij. ⁊. xix. vbi inducit ꝙ tradūt gen
tiles de ſocijs diomedis cōuerſis in vo
lucres: dicūtqꝫ templuꝫ Diomedis eſſe
in inſula diomedia non longe a monte
gargano: qui eſt in apulia: ⁊ hoc tēplū
circūuolare atqꝫ incolere aues illas tā
mirabili obſequio: vt roſtrum aqua im
pleāt ⁊ aſpergant: ⁊ eo ſi greci venerint
vel grecorꝫ ſtirpe ꝓgeniti: nō ſolū quie
tas eſſe verum ⁊ ſuꝑaduolare. Si autē
alienigenas viderint ſubuolare ⁊ capi-
ta tanq̄ grauibus ictibus vulnerarent
etiā perimant. Nam duris ⁊ grādibus
roſtris ſatis ad hec prelia perhibentur
armate. Hec Uarro vt aſtruat cōmemo
rat alia non minus incredibilia de illa
magna et famoſiſſima circe que ſocios
quoqꝫ Ulixis conuertit in beſtias: ⁊ de
arcadibꝰ qui ſorte ducti tranſnatabant
quoddā ſtagnū: atqꝫ ibi conuertebant̄

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

in lupos ⁊ cũ filibus feris ꝑ illiꝰ regio-
nis deſerta viuebãt. Si aũt carne non
veſcerentur humana rurſus poſt nouẽ
annos eodẽ renatato ſtagno reforma-
bant in hoĩes. Si eñ dixerimꝰ hec nõ
eſſe credẽda: nõ deſunt etiã nũc qui di
cant talia fuiſſe expertos. Nam et nos
inqͭt Aug. cũ eſſemus in italia audieba
mus talia de quadã regione illaꝝ par-
tiuꝫ: vbi ſtabularias mulieres in caſeo
dare ſolere dicebant imbutas his ma-
lis artibus: quibus vellent ſeu poſſent
viatoribus: vn̄ in iumenta ilico verterẽ
tur: ⁊ neceſſaria queqꝫ portarent poſtꝙ̄
perfuncta opa iterũ ad ſe redirent: nec
tñ fieri in eis mentẽ beſtialẽ ſꝫ rõnalẽ
humanãqꝫ ſeruari: ſicut apuleius in li
bris quos aſini aurei titulo inſcripſit
ſibi ipſi accidiſſe vt accepto veneno: hu
mano animo ꝑmanẽte aſinꝰ fieret: aut
indicauit: aut finxit. Hec vel falſa ſunt:
vel tã inuſitata vt merito nõ credãtur.
Firmiſſime tñ credẽdũ eſt nõ ſolũ ani-
mũ: ſed nec corpus quidẽ vlla ratione
arte vel poteſtate demonũ in membra
⁊ liniamẽta beſtialia veraciter poſſe cõ
uerti. Sed põt eſſe vt corpora ipſa ho-
minũ alicubi iaceant viuẽtia quidẽ: ſꝫ
multo grauius atqꝫ vehemẽtiꝰ ꝙ̄ ſum-
mo ſuis ſenſibꝰ obſeratis taliſqꝫ etiam
ſibi hõ eſſe videaṫ: ſicut talis videri ſi-
bi poſſit in ſomnis ⁊ portare onera que
onera ſi vera ſunt corpora portantur a
demonibꝰ vt illudatur hoĩbꝰ. Nã qdã
nomine preſtantius patri ſuo cõtigiſ-
ſe indicabat vt venenũ illud ꝑ caſeum
in domo ſua ſumeret: ⁊ iaceret in lecto
ſuo quaſi dormiẽs: qui tñ nullo mõ po
terat excitari. Poſt aũt aliquot dies eũ
velut euigilaſſe dicebat: ⁊ quaſi ſomnia
narraſſe que paſſus eſt: caballũ ſe ſcilꝫ
factũ annonã inter alia iumẽta militi-
bus baiulaſſe: qđ ita vt narrauit factũ
fuiſſe compertũ eſt: que tñ ei ſua ſom-
nia videbantur indicauit: ⁊ aliud ſe do
mui ſuper noctẽ anteꝙ̄ requieſceret vi
diſſe venientẽ ad ſe pħm quendam ſibi
notiſſimum: ſibiqꝫ expoſuiſſe nõnulla
platonica que antea rogatus expone-
re noluiſſet. Et cum ab eodẽ pħo queſi
tuꝫ fuiſſet cur in domo eius fecerat qđ
in domo ſua petenti negauerat. Nõ fe
ci inquit: ſed me feciſſe ſomniaui. Ac ꝑ
hoc alteri per imaginẽ fantaſticã exhi-
bitum eſt vigilanti: quod alter vidit in
ſomnijs. Hec ad nos eis referentibus
peruenerunt quos non eſtimamꝰ fuiſſe
mentitos. Hec Aug.

¶ Qualiter demones poſſunt vexare corpora.

TErtio conſiderãda eſt demo
nũ potentia reſpectu vexa-
tionũ: poſſunt eñ vexare hu
mana corpora vt inqͭt Aug.
li. de natura demonũ. Nam
propter ſubtilitatẽ nature pñt penetra
re qͣcũqꝫ corpora ſine obſtaculo. Inſuꝑ
poſſunt illa corpora perturbare ⁊ mole
ſtare vt clare patꝫ in euangelijs de his
quos xp̄s liberauit. Diebus etiã meis
aliquas mulieres demoniacas vidi: et
audiui illas loquẽtes talia que nõ niſi
demones dicere potuerũt: ⁊ virtute ie
ſu xp̄i liberate fuerunt. Inter ceteras
tamen vna fuit Neapoli: anno domini.
Mcccclxx. de qua expertus ſum qͣ refe-
rã. Predicante me ibi tp̄e quadrageſi-
mali ſonabat vndiqꝫ rumor ꝙ aĩe quo-
rũdã defunctoꝝ intrauerãt corpus eiꝰ.
Loquebatur illoꝝ idiomata: cõmemo-
rabat geſta: ⁊ que nunꝙ̄ ipa didicerat
enarrabat. Acceſſit ad eã cũ ſuis illu-
ſtriſſimus calabrie dux regis primoge-
nitus. Duxit eũ in admirationẽ nõ par
uã: dũ ſecretiſſima illoꝝ defunctoꝝ ape
riebat. Quadã ỽo die ego ipe ad eã vi-
dendã acceſſi: ⁊ ꝙ̄ primũ intraui came-
rã in qua multi aderant: ipa ỽo iuuen-
cula iacebat in lecto cepit furere: oclos
torquere: vultũqꝫ minacẽ ⁊ triſtẽ exhi-
bere. Tandẽ clamans aiebat: Tu veni-
ſti huc? Ad qđ? Ad quid? Ego reſpõdi.
Ut tecũ ꝑlier in noĩe ieſu xp̄i glioſi. At
illa. Quid vis? Uolo dixi ſcire quiſnam
es? Illa reſpondit. Ego ſum ſtephanus
ſiculus quondã armiger ⁊ ſtipẽdiariꝰ.

Ego ſubiunxi. Mentiris o fallax ⁊ imū
de ſpiritus. Adiuro te per ieſum: in cu-
ius noīe omne genu flectitur celeſtiuꝫ
terreſtriū ⁊ infernoꝝ vt veritatē patefa
cias. Tunc cū grandi moleſtia illi⁹ cor-
poris arroganter reſpondit. Ego ſum
diabolus. At ego. Quare dicebas ꝙ
eras aīa ſtephani ſiculi? Et ille. Ut de-
cipiam. Ad hoc enim intēdim⁹: vt deci
piamus: quia vellemus oēs hoīes fore
damnatos ſicut ⁊ nos ſumus. Iterum
ego interrogaui eam. Et quare me non
decepiſti: ſed mihi verum confeſſus es.
Ille addidit. Propter officiū tuū: quia
tu predicas euangelicam veritatē: ⁊ es
inimiciſſimus nr̄. Ego replicaui. Qua-
re? Quia inquit nos ſollicitam⁹ homi-
nes vt perdantur: tu vero trahis illos vt
conuertantur. Dixi ad hec ego. Quis
ego ſum? Reſpondit. Tu es frater Ro
bertus qui per omnem italiam pluri-
bus annis fuiſti contrarius operibus
noſtris: ⁊ nouiter veniſti Neapolim: et
prima die quadrageſime predicaſti in
caſtro corum rege Ferdinādo. Ego pe-
tij ab illo. Quare odio habetis deum?
Reſpōdit. Quia eiecit nos a celo empy
reo: et priuauit nos dignitate nr̄a. Et
ne immorer multis: per longū ſpacium
ad interrogata reſpondit: licꝫ quādoqꝫ
male libenter ⁊ ita docte ita efficaciter
ita etiam hoſtiliter veritatem exprime-
bat: ꝙ omnino ⁊ infallibiliter deprehē
di ipſum diabolum eſſe. Cui cū prece-
piſſem vt in nomine ieſu corpus illud
exiret nec illud lederet poſt multas ca-
uillationes faciēte miſericordia dei ab
ſceſſit. Remanſit vero puella illa pallida.
Et a me interrogata quid faceret: reſpō
dit ſe a ſomno euigilaſſe cum omnium
membrorum ſuorum colliſione. Quare
autem deus permittat aliquando ho-
mines ſic vexari? Reſpondeo ꝙ hoc fa
cit aut ad malorum punitionem: aut
ad bonorum purgationem et proba-
tionem: aut ad ſue glorie manifeſta-
tionem. Iudicia tamen eius abyſſus
multa.

¶ Qr omnes volētes poſſunt nō ſolum
reſiſtere demonib⁹: ſed etiā illos vince-
re ⁊ ſuperare. Cap. iij.

Cum audiunt homies que
de demonib⁹ dicta ſunt: ni
mio terrore corripiunt dif-
fiduntqꝫ poſſe ſaluari: quoꝝ
opus eſt cū hoſtib⁹ tā terri
bilibus conſerere manus. Uerūtamen
vt Greg. ait: debilis eſt hoſtis ⁊ nō vin
cit niſi volentē. Quare facile eſt non ſo
lū reſiſtere virib⁹ demonū: ſꝫ etiā illos
vincere ⁊ ſuperare. Qd vt plene inno-
teſcat in hoc tertio myſterio oſtēdem⁹
ꝙ quilibet volens diabolū ⁊ oēs demo
nes ad malū nos īpellētes poſſe ꝓſūde
re. Probabimus aūt hoc triplici rōne.
Primo ratione ligationis.
Scdo rōne cuſtoditionis.
Tertio ratione puniſſionis.

¶ Qr per dominū ieſum xp̄m ligata eſt
poteſtas demonum.

Primo pōt vnuſquiſqꝫ dia-
bolo reſiſtere: illūqꝫ vincere
⁊ ſupare rōne ligationis: q̄r
per dn̄m ieſum ſaluatorē no
ſtruꝫ ei⁹ ptās eſt ligata. Un
Apoc. xx. Iohānes ait: Uidi angelū. i.
xp̄m deſcendentem de celo: habentem
clauem abyſſi: ⁊ catenā magnā in ma-
nu ſua. Et apprehendit draconē ſerpē
tem antiquū: qui eſt diabolus ⁊ ſatha-
nas et ligauit eū. Notandū tamen ſm
Boñ. diſt. xix. tertij libri. ar. j. q. iij. ꝙ ſi-
cut etiā dicit magiſter in tertu p paſſio
nem xp̄i ſum⁹ a poteſtate diaboli libe-
rati: oēs quidē quantū ad ſufficientiā:
ſed illi ſoli qui ſunt de eius corpore: qd
eſt eccleſia quantum ad efficaciā. Dia-
bolus enim ante paſſionem xp̄i habe-
bat duplicem manuꝫ ſcilꝫ attrahentē
⁊ impellentē. Manus attrahens erat
poteſtas trahēdi ad limbū etiā iuſtos
⁊ ſanctos. Manus ipellens erat ptās
precipitādi in malū: vel p fallacias: vel
per violentiā: q̄r tentabat vt draco: tē
tabat vt leo. Et prima manus. ſ. attra-
ctiua erat tante potentie vt nullus poſſet

ti reſiſtere. Et hec fuit ei oīno amputa-ta per xp̄m. Jam enī nullū iuſtū pōt ad limbū trahere: qꝛ per paſſionē xpi dele-tū eſt cyrographū pctī ade. Manū aūt impellentē habebat ita fortē vt cū ma-gna difficultate poſſet q̄s ei reſiſtere. Et iō fere in oībus regnabat. Oēs enī vel ſupabat p̄ fraudulentiā vel p̄ violē-tiā. Et hec ptās debilitata eſt p̄ xp̄m: p̄ quē lumen veritatis aperit ꝯ fraudulē-tiā diabolicā: et adiutoriū virtutis tri-buitur ꝯ diabolicā violentiā. Apparuit autē lumen veritatis ⁊ interius p̄ diui-nam inſpirationē: ⁊ exterius per huma-nam inſtructionem. Jam enī oībus eſt veritas propalata: et ideo deſtructa eſt idolatrie q̄ prius regnabat. Adiutoriuꝫ etiā virtutis tribuitur per grē infuſio-nem que reprimit concupiſcentiā.

¶ Qꝛ ꝑpter angelum cuſtodiētē poſſu-mus diabolo reſiſtere.

SEcundo pōt vnuſq̄ſqꝫ diabolo reſiſtere illūqꝫ vincere et ſupare rōne cuſtoditionis. Nā hñt oēs hoīes angeluꝫ cuſtodiētē. vt Hiero. docet ſup Matth. ⁊ ponit magiſter in. ij. diſ. xj. Quare ſi tentat diabolus ad maluꝫ: angelus cuſtodiens inducit ad bonuꝫ. De cuſtodia vo bonoꝝ angeloꝝ dictum eſt in q̄dragesimali in ſermone de amore dei ad animaꝫ: ideo hic nō curo dif-fuſius de illa tractare.

¶ Qꝛ deus nō permittit vt diabolos tē-tet hominem pro voluntate ſua.

TErtio pōt vnuſq̄ſqꝫ diabolo reſiſtere illūqꝫ ſuperare ra-tione p̄miſſionis. Ut enī di-cit apl's. j. ad Coꝛ. x. Fide-lis aūt deus eſt q̄ nō patieꝷ vos tentari ſupra id qđ poteſtis: ſꝫ fa-ciet etiā cū tētatione prouentū. Nunq̄ ergo deus ſinit aliquē a demone impu-gnari cui nō preſtet gratiā ne decipiaꝷ aut opprimatur. Noſtra igitur intereſt fortiter dimicare: quia ſi legitime certa-uerimus coronabimur: quia vt dicitur Jacobi. j. Beatus vir qui ſuffert tenta-tioneꝫ: qm̄ cū probatus fuerit accipiet coronā vite: quā nobis largiaꝷ xp̄s dei filius qui viuit et regnat per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

¶ De cognitione ſuperbie que fugien-da eſt ne cum angelis ruentibus depu-temur. Sermo. v.

PAulum admodū p̄deſſet nobis īntelli-gere q̄ dicta ſunt de iu-dicio dei ꝯ āgelos trāſ-greſſores niſi oī ſtudio ⁊ diligētia elaborauerimꝰ tumētē ſupbiā fugere ⁊ deteſtari. Ipa ſiq̄dē eſt oīm vi-tioꝝ regina quā difficile multi cogno-ſcunt: qꝛ vitiū eſt ſpūale: latet in corde: viget in mēte: feruet ī aīo: ⁊ ſola volūta-te deliberata cōpleꝷ. Qꝛ tñ p̄ extriſeca: cognoſcunꝷ ītrinſeca: vt ſic ſupbiam co-gnoſcamus: mūdoſqꝫ nos ab eius labe ſeruemus: de fructibus ⁊ ſignis ſupbie dicemus in preſenti. Diſtinguemꝰ autē ſub tribus articulis. xij. fructus.

¶ Fructus primi articuli.
Primus fructus eſt extollētia.
Secundus arrogantia.
Tertius vana gloria.
Quartus iactantia.

¶ Fructus ſecundi articuli.
Primus fructus ambitio.
Secundus hypocriſis.
Tertius pertinacia.
Quartus ingratitudo.

¶ Fructus tertij articuli.
Primus fructus inobediētia.
Secundus curioſitas.
Tertius contentio.
Quartus preſumptio.

¶ Qꝛ ſuperbi deificant ſeipſos et ſper-nunt deum celi: quia ſe cognoſcere no-lunt. Articulus. j.

PRimꝰ fructꝰ q̄ ſignū ē ſupbiē-tis animi extollētia dr. qñ. ſ. aliq̄s ꝑpter dona aut natu-re aut fortune vt ſic loq̄mur: aut ſpiritualia aut corpalia: aut tpalia puta ꝑpter diuitias: generis nobilita-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tem:corporis formoſitatē:robur ⁊ forti-
tudinē:elegantiā:ſubtilitatē ingenij:fe
cūditatē memorie: ⁊ ſilia deificat ſeipm
⁊ deū cognoſcere negligit. Contra illud
qđ dr Hiere.ix. Nō glorieꝑ ſapiēs in ſa-
piētia ſua:nec fortis in fortitudine ſua:
nec diues in diuitijs ſuis:ſed in hoc glo
rietur q̄ gloriaꝑ ſcire ⁊ noſſe me. Sequi-
tur ex hoc ignorātia ſui: que obliuionē
inducit infirmitatis et fragilitatis hu-
mane. Et certe dānificaꝑ in hoc hō: dū
deficit ab ea regula que cūctis eſt oīs ſa
piētie fundamentū. Uoce quippe oīum
tam ſanctoꝝ ꝙ pħorum cognitio ſuꝑ-
ſius predicaꝑ lex precipua fructifere ve-
reqꝫ ſapiētie. Ūn Bern. lib. de cōſidera-
tione ad Eugeniū ait: Noueris licꝫ oīa
myſteria lata terre: alta celi: profunda
maris:ſi te neſcieris:ſilis eris edificanti
ſine fundamēto: ruinā nō ſtructurā fa-
cies. Et Aug. in ꝓemio.iiij.lib.de trini.
Laudabilior eſt animus cui nota eſt in-
firmitas ꝓpria: ꝙ qui ea non reſpecta:
vias ſiderū:fundamēta terrarū: ⁊ faſti-
gia celoꝝ ſcrutaꝑ. Et Hugo lib.j.de aīa.
Melior eſt ſi teipſuꝫ cognoſcas:ꝙ ſi te
neglecto:cognoſceris curſus ſiderū:vi-
res herbarum:cōplexiones hoīm:natu-
ras animaliū: celeſtiū ⁊ terreſtriū ſcien-
tiā haberes. Multi em̄ multa ſciunt: et
ſeipſos neſciūt: cū tn̄ ſumma pħia ſit co
gnitio ſui. Et Macrobius lib.de ſom-
no Scipionis. Delphinici vox hec fuit
oraculi cōſulēti ad beatitudinē quo iti-
nere ꝓuenire poſſet. Si te inquit noue-
ris. Supbi itaqꝫ cōtempto deo in ſeip-
ſo cōfidunt:nō arbitrātes deū ſuperio-
rem:nec ſe periculis paſſionibus ⁊ mor-
ti ſubiectos. Talis erat ſuperbia Atrei:
qui dū fratris filios in odiuꝫ occidiſſet
dicebat: Equalis aſtris gradior et cun-
ctos ſupero:altū ſupbo v̄tice attingens
celum. Talis fuit ſuperbia romanoꝝ:de
quibus Augu.lib.j.de ciui. dei.c.j. dicit
ꝙ ad tantā ſuperbiam extollentiā repu
tationemqꝫ deuenerunt ꝙ ſe deos eſti-
mabant. Ūn inquit: Hoc x̄o qđ dei eſt:
ſuperbe q̄ꝫ aīe ſpirit⁹ inflatus affectat:

amatqꝫ ſibi in laudibus dici: Parcere
ſubiectis ⁊ debellare ſupbos. Talis fuit
ſupbia Domitiani imperatoris: qui vt
ſcribit Suetonius Eutropius. ⁊ Beda
lib.de tēporibus fuit Ueſpaſiani filius
⁊ frater iunior Titi. Cui Tito Domitia-
nus in imperio ſucceſſit: immo ita fuit
regnādi cupidus ꝙ ſepe fratrē interfi-
cere ſatagebat ⁊ clam ⁊ palā ſemp frau
des illi parabat: quē Titus ſemp fere-
bat patiēter. Tandē mortuo Tito:in im
periū ſublimat⁹ oſtendit ſe in principio
moderatū valde:ſimulauit diligere ſtu
dia litterarū ⁊ bibliothecas reficere:ita
videbaꝑ horrere ſedes: vt ne boues im-
molare mādauerit. Sed firmatus ſeue-
rus apparuit. Senatores etiā nobiliſſi-
mos occidit. Perſecutus eſt chriſtianos
⁊ iudeos ſm Euſebiū lib.iij.hiſtorie ec-
cleſiaſtice. Et ſm Oroſium lib.vij.ſe deū
⁊ dominū iuſſit appellari: et in cunctis
primordijs litterarū ſuarū dicebat: Do-
minus et deus veſter Domitianus ita
mādat. Tādem deo permittēte a cubicu
larijs ſuis ſeptē vulneribus occiſus eſt
anno etatis ſue quadrageſimoquinto.
Ad extollētiā inſuper aſcendit eos He-
rodis agrippe qui occidit Jacobum et
Petrum incarcerauit. Refert quidem
Joſephus.xix.antiquitatū li.ꝙ cū ceſa-
ream adueniſſet et ad eum totius pro-
uincie viri vnanimiter conueniſſent:il-
le veſte fulgēti ex auro: argētoqꝫ mira-
biliter contexta indutus:incipiente die
ꝓceſſit ad theatrū: vbi cū primos ſolis
radios veſtis argētea ſuſcepiſſet:reper-
cuſſo ſplēdore duplicatā ſpectātibus lu
cem fulgor metalli vibrantis effudit vt
intuentibus perſtringeret aciem terror
aſpectu. Ilico adulantis vulgi concre-
pant voces dicētis: Nuncuſqꝫ vt homi-
nem te timuimus:ſed ex hoc iam ſupra
humanam naturam te eſſe fatemur. Et
dum adulatorijs demulceretur honori-
bus ⁊ oblatos ſibi diuinos hono[illegible] nō
reſpueret:repente mortifero viſcerū do
lore corripitur: ⁊ dū per manus ſuorum
deportaretur dicebat: En ego veſter de

ducor ad mortē. Vixit igitur quinq₃ dies et vermibus eius viſcera corrodētibus expirauit. Nec mirū: q2 vt dicitur Jaco bi.iiij. Deus ſuperbis reſiſtit. ⁊ Sene ca tragedia. ſ. Sequitur ſuperbos vi ctor a tergo deus.

¶ Qr ſuperbi cum ſuis proximis conuer ſantur arroganter.

SEcūdus fruct⁹ ſuperbie: qui ſignū eſt ſuperbi cordis ar rogantia d2: Hic facit proxi mos paruipēdere: ⁊ in dictis geſtis moribus cunctiſq₃ ex trinſecis reb⁹ ſuperbe cū ꝓximis ſe ha bere. Que ſic eſt arrogans ſuperbe ince dit: ſuperbe loquif: ſupbe ingreditur et egredif: ſuperbe comedit: ſupbe oīa fa cit cū clamore ⁊ ſtrepitu: minis ⁊ contu melijs. Veruntā contra iſtos eſt autori tas Ecci.iij.c. dicentis: Quāto maior es humilia te in oib⁹. ⁊ Cicero in.ſ. de offi cijs inqt: In rebus etiā ꝓſperis ſupbia fugiēda ⁊ arrogātia. Nam vt aduerſas res: ſic ⁊ ſecūdas immoderate ferre leui tatis eſt. et Ouidius.iij. de arte amādi. Nō natet in vultu dānoſa ſuperbia ve ſtro. Dicit Caſſiodorus in epl'is: Orna mentum omniū bonoꝝ eſt ſincera beni gnitas. Igif ſi in gradu: aut dignitate: aut virtute ſuperas reliquos: noli illos pedib⁹ cōculcare. Sis amabilis: affabi lis: et vultu facieq₃ placidus: et vt dicit Senē. ad Lucillū. Sic cū inferiore viuas queadmodū tecū ſuperiorē viuere vel les. Scribitur in policratone. lib. v. ꝙ Gratianus optimus imperator arguen tibus eum amicis: ꝙ in oēs familiaris eſſet nimium ⁊ comis. Reſpondit ſe ta lem velle imperatorē eſſe priuatis: qua les imperatores ſibi eſſe priuatū optaſ ſet. Bene eſt vt qui alijs imperat timea tur: ſed melius vt diligatur. De hoc Ci cero lib.ij. de officijs ait: Omniū rerum nec aptius quicq₃ ad opes tuendas ac tenendas ꝙ diligi: nec alienus q₃ time ri. Laudatur ergo māſuetudo in omni bus etiam magnis viris: dūmodo tāta nō ſit vt vileſcat autoritas. Recitat Va lerius lib. v. c. ſ. de Alexādro magno: ꝙ cum vidiſſet militē quēdam ſenio con fectum frigore nimio ſtupefactum: cum ipſe eſſet in ſede ſublimi ꝓpinqua igni ſurrexit: et ſuis manibus illum in ſede ſua repoſuit dicēs: illud ſalutare ſibi fu turū. Sed nobis qui xp̄iani ſumus exē plum xp̄i ſatis eſſe debet: de quo ſic pul chre loquitur Hiero. in epl'a ad Anto nium monachum. Dn̄s noſter humilita tis magiſter diſceptātibus de dignita te diſcipulis: vnum apprehendit ⁊ par uulis dicēs: Niſi cōuerſi fueritis et effi ciamini ſicut paruuli: non intrabitis in regnum celorū. Qd̄ ne ſe docere tm̄ nec facere videretur docuit exemplo dū di ſcipulorum pedes lauat: dum loquitur cum ſamaritana: dum ad pedes ſibi ſe dente Maria de celorum diſputat re gno: dum traditorem oſculo excipit: dū reſurgens primo mulierculis apparuit. Ad idem eſt textus Cypriani. xciij. diſt. c. dominus.

¶ Qr ſuperbi querunt gloriam tempo ralem que nihil eſt.

TErtius fructus qui ſignū eſt ſuperbie eſt vana gloria. Sed quomodo vana gloria dicaf pleriq₃ audire cupiunt. Nam ſi loquamur de illa beata de qua ps̄. in ps̄. cxlix. ait: Exultabunt ſancti in glo ria: certe vana non eſt quā cuncti deſi derare tenētur. Tēporalis adhuc gloria vana non eſt: que virtuti fauet: confor matur nature: ⁊ animū ad queq₃ diffici lia ⁊ ardua roborat. Et hec ſm Ambro ſium libro de officijs clara cū laude no ticia. Et ſm Tulliū in rhetorica eſt fre quens de aliquo fama cuꝫ laude. Laus ꝟo vt dicit Ariſtoteles. ſ. rhetoricorū eſt ſermo elucidās magnitudinem rei. Vn̄ Augu. ſuper Johannē. Gloriari idēꝫ eſt qd̄ clarificare. De hac gloria inquit Se neca ad Lucillum. Nulla eſt tam excel ſa virtus que dulcedine glorie non tan gatur. Et Hieronymus ad Sabinia num. Naturali ducimur malo: ⁊ adula toribus noſtris libenter fauemus. Et

q̄ꝫq̄ nos reſpōdeamus indignos: ꝛ cali
dus rubor ora perfundat: tamen ad lau
dem ſui intrinſecus anima letatur. Et
Claudianus. Gaudet eniꝫ virtus teſtes
ſibi iūgere muſas. Carmen amat q̄ſq̄s
carmine digna gerit. Et Ouidius libro
de triſtibus. Deniq̄ʒ nō paruas animo
dat gloria vires. Et fecunda facit pecto
ra laudis amor. Et Ecc̄i. xlj. Curam in-
quit ſapiēs habe de bono noīe. ꝛ Pro-
uerb. xv. Fama bona impinguat oſſa. ꝛ
xij. q. j. c. nolo. Aug. famam tuendā hor
tatur. Et idem. v. de ciui. dei. c. xij. dicit
de romanis. Gloriam ingētem: diuitias
honeſtas volebant. Hanc ardentiſſime
dilexerunt. Propter hanc viuere volue-
runt. Propter hanc ꝛ mori non dubita-
uerunt. Et. xviij. eiuſdem. Hec ſunt duo
illa libertas ꝛ cupiditas laudis huma-
ne que ad facta cōpulere mirāda roma-
nos. Non ergo videtur gloria fugienda
quā oēs efferunt miris laudibus. Sed
Alexan. in. ij. q. cliij. mem. j. ꝛ Tho. ij. ij.
q. cxxxij. ar. j. dicunt: Q glorie tempora
lis pōt appeti ordinate et inordinate.
Cū primo modo appetitur nullum eſt
peccatū. Nā cū quis cogitat bonū ſuuꝫ
dignū laude et approbat illud cupiens
ab alijs laudari: aut propter diuinū ho
norem: aut propter proximorum ſalutē:
aut appetendo non appetit contra deū
ꝛ proximum: nec in gloria finem conſti-
tuit de ſuperbia ꝛ vana gloria reprehē-
di non pōt. Inordinate vō gloria appe
titur primo qn̄ quis querit gloriam de
eo qd̄ eſt peccatum: ſicut luxurioſus de
carnalitate: iracūdus de vindicta ꝛ con
tumelijs ꝛ ſimilia. de quibus aliqui glo
riātur: quos reprehēdit pſ. dicēs pſ. lj.
Quid gloriaris in malicia: qui potens
es in iniquitate. Secūdo gloria appeti
tur inordinate cum eā quis querit de eo
qd̄ nō habet puta de ſciētia: de ſapien-
tia: de ſanctimonia vite: ꝛ hmōi. Tertio
qn̄ quis querit gloriaꝫ de eo qd̄ non eſt
gloria dignū: vt de diuitijs: de pulchri-
tudine: de fortitudine: de edificijs: de do
minijs ꝛ quibuſlibet tēporalib⁹ bonis.

Fatue quippe hoīes in his gloriātur et
vane: qꝛ omnia iſta fum⁹ ꝛ fauilla ſunt.
Ideo ſapiens Ecc̄s. j. p iſtis dicit. Vani
tas vanitatū ꝛ omnia vanitas. Chryſo.
ſuper Iohannē ſic ſequitur: Hūc verſi
culum ſi ſaperent qui in potētia verſan
tur in parietibus ſuis oībus et veſtibu
lis ſcriberēt in domo: in foro: ꝛ in egreſſi
bus: ꝛ ante omnia in cōſcientijs ſuis: et
ſemper eum ꝛ oculis cernerent: et corde
ſentirent: qm̄ multe ſunt rerum facies
imagines falſe que decipiunt incautos.
Iſtud oportet quotidie carmen ſaluta
re et in prandijs: ꝛ in cenis: et in oībus
cōuentibus libenter vnūquēq̄ʒ proxi
ſuo canere: ꝛ a proximo ſuo libēter audi
re: qꝛ vanitas vanitatuꝫ ꝛ omnia vani
tas. hec ille. An nō videmus q̄ꝫ breui de
ficiant oīa. Dicit Eſaias. xl. c. Omnis ca
ro fenū: et oīs gloria ei⁹ quaſi flos agri.
Ericcatum eſt fenū. ꝛ cecidit flos. Ideo
Hugo lib. j. de aīa inquit: Dic mihi vbi
ſunt amatores mūdi: qui ante pauca tē
pora vobiſcū erāt. Nihil ex eis remāſit:
niſi cineres ꝛ vermes. Homines fuere ſi
cut tu. Comederūt: biberūt: riſerūt: du
xere in bonis apparentibus dies ſuos:
in puncto autē ad inferna deſcendere.
Hic caro eoꝝ vermib⁹: illic anima eter
nis ſupplicijs deputatur: donec rurſus
infelici cōmercio colligati ſempiternis
inuoluātur incēdijs. Et Baruch. iij. Vbi
ſunt principes gentiū ꝛ qui dominātur
beſtias que ſunt ſup terrā: qui in auib⁹
celi ludūt: qui argentuꝫ theſauriꝫant: ꝛ
aurū in quo confidūt homines: et non
eſt finis acquiſitionis eoꝝ qui argentū
fabricant: et ſolliciti ſunt: nec eſt inuen-
tio operū illorū. Exterminati ſunt: ꝛ
ad inferos deſcenderūt. Et alij loco eo-
rum ſurrexerunt. Ad hoc facit exemplū
de quodam imperatore mortuo: ad cu
ius ſepulcrū accedēs quidā phs: tumu
lo patefacto videns cadauer illud horri
bile dixit: Intuitus ſum cadauer ceſa
ris in ſepulcro: ꝛ vidi eum liuido colore
coloratū putredine circūdatum: aluum
eius diruptum: et vermium cateruas

qui per illum tranſeūtes diſcurrebant. Duo famelici angues in oculoꝝ foueis paſcebātur: crines nō adherebāt capiti: dētes patebāt labijs cōſumptis. Et dixi: Ubinam ceſar chorus puellarum: magnitudo diuitiaruꝫ: caterua baronum: acies militum? Ubi ſunt canes venantes: eque veloces: aues rapaces: thalamus depictus: lectus eburneus: aureuꝫ atriū? Ubi ſunt tot mutatoria veſtimēta: diuerſa cibaria: canticū lyre: organorum ſonit⁹: odor aromaticus. Te verebātur hoies: timebant principes: colebant vrbes: eſt tāta potētia: ⁊ tam preclara magnificentia. Et reſpōdit mihi. Hec omnia defecerunt in me quādo defecit in me ſpiritus meus: et reliquerūt in hoc me miſerū ſepulcro circūuolutū putredine carnis mee.

¶ Q̄ ſuperbi de ſe iactanter loquātur ⁊ qualiter pōt q̄s abſq̧ pctō ſe laudare.

Quartus fruct⁹ qui ſignū eſt elate mētis iactātia dr: et eſt cū quis ꝓprio ore ſe laudat. Hoc aūt incōueniēs eē dict̄ſanctoꝝ ⁊ phoꝝ demōſtrat. Un̄ ſapiens Prouerb̄.xxvij. ait: Laudet te alienus: ⁊ nō os tuū: extraneus ⁊ nō labia tua. ⁊ Cicero.in.j.de officijs. Turpe eſt de ſeipſo predicare. et Quintilianus li.viij.de oratoria inſtitutione. Uitioſa eſt iactatio: infertq̧ audientibus nō modo faſtidium: ſed etiam plerūq̧ odiū. ⁊ Seneca libro.ij.de officijs. Retrahēda eſt inanis iactatio. Res loquātur nobis tacētibus. Quādo autē quis pōt de ſeipſo dicere abſq̧ peccato: lꝫ dictum ſit in quadrageſimali: tn̄ hic repetendū eſt. Ideo nota ſm̄ doctrinā Alexādri in.ij.volumine ſumme: q̄ aliquis pōt tripliciter ſe laudare,

Primo meritorie.
Secūdo venialiter.
Tertio mortaliter:

¶ Primo cū merito. Et hoc tripliciter,
Aut ꝓpter charitatē dei.
Aut ꝓpter charitatem proximi.
Aut ꝓpter charitatē propriā.

¶ Primo laudat ſe quis ꝓpter charitatem dei: vt ſue bonitati gratie referantur. De hoc ſic loquit̄ Cyprianus in epiſtola ad Donatum: Odioſa iactatio eſt: Quis nō iactatū eſſe poſſit ſed gratum quicq̇d non hoīs virtuti aſcribitur: ſed de dei munere predicatur. Sic fecit glorioſiſſima virgo dū viſitauit Elizabeth Luce.ij. qn̄ cecinit verba illa ſuauiſſima Magnificat anima mea dn̄m. ¶ Scd̄o pōt quis cum merito ſe laudare ꝓpter charitatem ꝓximi: vtputa ne ſcandalizetur ꝓpter verba detrahentium. Nam vt dicitur.vj.q.j.c. ſunt plurimi. Sunt plurimi qui vitā moreſq̧ bonorum forſaſſe amplius q̄ debēt laudant. Et ne qua elatio de laude ſubrepat: permittit omnipotēs deus malos in obtrectationē ⁊ obiurgationē ꝓrumpere: vt ſi qua elatio al's culpa ab ore laudantiū in corde naſcitur: ab ore vituperantiū ſuffocetur. Qua de re ſepenumero de viris bonis ⁊ iuſtis puſilli ſcādalizant̄: ideo licꝫ quādoq̧ virtutes ꝓprias aperire. Sic fecit Aug̃. qui in ſermone qui legitur in feſto ipſius ait: Charitati veſtre de nobiſipſis hodie ſermo reddendus eſt. Qr eñi vt ait apl's: Spectaculū facti ſum⁹ mundo: angelis: ⁊ hominibus qui nos amant querunt quid laudent in nobis: qui nos oderūt querūt quid detrahant nobis. Nos autē in vtroq̧ medio cōſtituti: adiuuāte deo ⁊ vitam et famam ſic cuſtodire debemus: vt non erubeſcāt de detractoribus laudatores. Hinc Paulus.ij.Coꝛ.x.⁊.xj.c. tam alta de ſeipſo pronunciat. Nā vt inquit Hiero. in argumēto in epiſtolam ad Corinth. Corinthij ſunt achaici: ⁊ hi ab apoſtolo audierant verbum veritatis: et ſubuerſi ſunt multifarie a pſeudo apoſtolis qui multa dixerunt cōtra Paulum. ¶ Tertio poteſt quis laudare ſe cum merito propter charitatem propriam quando eſt in aliqua tribulatione: vt ſe conſoletur: ſicut Job dicebat.xxix.c. Oculus fui ceco: pes claudo: manus debili: ⁊ pater erā quondam pauperum. ¶ Secundo in laude

ſuijpſius poteſt eſſe pctm̄ veniale. cū. ſ.
dicitur aliq̇d quod nō eſt ꝯtra deū: nec
contra ꝓximū. ¶ Tertio pōt q̇s lauda-
re ſe cū peccato mortali. Ut cū q̇s lau-
dat ſe de eo quod eſt cōtra honorē dei:
puta de aliquo mortali: etiā ſi veritas
dicatᷣ. Aut cū quis nimis ſupbe ꝓfert
de ſe falſa: vt decipiat ꝓximos. Uel cā
cupiditatis: vel cauſa glīe. Aut cū q̇s
refert aliqua de ſe inexpreſſam ꝓximi
cōtumeliam: ſicut faciebat Goliath. j.
Regū. xvij. c. q̇ dicebat: Ego exprobra-
ui agminib⁹ iſrael hodie. Et ſicut pctm̄
eſt iactantia: ita ⁊ ironia: que eſt cū q̇s
de ſe minora dicit: vt reputetur bon⁹.
Pōt autem fieri dupl'r ſm Tho. ij. ij. q.
cxiij. ar. j. Uno modo cū veritate: et ſic
non eſt pctm̄: niſi per alicuius circūſtā-
tie corruptionē. Alio modo cū falſitate
cū aliquis dicit illud quod in ſe nec re-
gnoſcit nec credit. Et de hoc dicit Aug.
xxij. q. ij. c. cū humilitatis. Cū humilita-
tis cauſa mentiris: ſi nō eras peccator
anteq̄ mentieris mentiendo efficieris
quod euitaras. Idē in. c. non ita. et in
c. incauti. dr̄: Incauti ſunt humiles q̇
ſe mentiendo illaqueant. Debet tamen
vnuſquiſq̄ ſemper eſtimare ſe peccato-
rem. Unde diſt. v. c. Ad eius. Bonarum
mentiū eſt ibi culpam cognoſcere: vbi
culpa non eſt.

¶ De q̄ttuor alijs fructib⁹ ſupbie: quoꝝ
prim⁹ eſt ambitio. Articulus. ij.

ADmonet nos diuina ſcriptu-
ra: vt ſupbie crimen effugia-
mus oſtendēs deū oipotētē
illā nō parum odire. Unde
Amos. vj. Dicit dn̄e de⁹ ex-
ercituū. Deteſtor ego ſuperbiā. Et pro-
uer. viij. Arrogantiā ⁊ ſuperbiā ⁊ viam
prauā ⁊ os bilingue ego deteſtor. Et ec-
cli. x. Odibilis eſt corā deo ⁊ hominib⁹
ſuperbia. Quare ipſe excelſus dn̄s com-
minatur ſuperbis duriſſime. Dicit em̄
Eſaie. xiij. c. Requieſcere faciā ſupbiā
infidelium: ⁊ arrogantiā fortiū humi-
liabo. ⁊. xxviij. c. Ue corone ſuperbie.
Et Hier. l. Ecce ego ad te ſuperbe dicit
dn̄s deus exercituū: quia veniet dies
tuus tēpus viſitationis tue. Et cadet
ſuperbus ⁊ corruet: ⁊ nō erit q̇ ſuſcitet
eū. Propterea in hoc articulo de alijs
quattuor fructib⁹ ſuperbie loq̄mur.

PRimus fructus eſt ambitio
qua quis inordinate digni-
tates appetit et honores.
Hec imanis beſtia totū fere
mundū deſtruit: ſtatus oēs
conturbat: ſcādala plurima parit: eccle-
ſiāq̄ cōfundit. Un̄ in. c. nihil. ex̄ de ele-
ctione. dr̄: Nihil eſt qd̄ magis officiat
eccleſie dei q̄ ꝙ indigni aſſumant̄ pre-
lati ad regimen animarū. Hoc ideo eſt
q̄r ambitioſi ꝑſumūt ⁊ ingerunt ſe pci-
bus et precio vt dignitates acquirant.
Sed audiāt Chryſo. diſt. x. c. multi. di.
Quicūq̄ deſiderauerit primatū in ter-
ra: inueniet cōfuſionez in celo: nec inter
ſeruos xp̄i cōputabitur qui de primatu
tractauerit. Et. viij. q. j. c. in ſcripturis.
ponitur dictum apl'i ad Heb. v. Nemo
ſibi aſſumat honorez: ſed qui vocatur a
deo tanq̄ Aaron.

¶ De hypocriſi maligna xp̄o exoſa.

SEcūdus fruct⁹ ſuperbie eſt
hypocriſis: que vt dicit Ale-
xā. in. ij. q. clxxxvj. mem. j. eſt
amor apparentis boni: qn̄
quis eſt malus et ſimulat ſe
eſſe bonū. De his hypocritis loquit̄ Ari-
ſto. j. elencoꝝ. Quibuſdā inquit eſt ma-
gis operepreciū videri eſſe ſapientes q̄
eſſe ⁊ nō videri. Et Sen̄. ad Lucilliū ait:
Qd̄ loq̄mur ſentiamus: cōcordet ſermo
cū vita. Et iterū ad eūdem. Multoma-
gis ad rem pertinet qualis tibi q̄ qua-
lis alijs videaris. Et idē ad eūdē. Illud
te admoneo ne eoꝝ more qui nō ꝑficere
ſed cōſpici cupiunt facias aliqua que in
habitu tuo aut genere vite notabilia
ſint. Hos hypocritas ſupra oēs pecca-
tores deteſtatus eſt dn̄s ieſus xp̄s. Nā
Matth. vj. dicit: Cū facis elemoſynam
noli tuba canere ante te: ſicut hypocri-
te faciūt. Et ibidem. Cum ieiunatis no-
lite fieri ſicut hypocrite triſtes. Et. xvj.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Attēdite a fermēto phariſeoꝝ qđ eſt hy
pocriſis. Et.xv. Hypocrite bene ꝓphe⸗
tauit de vobis eſa. Et.xviij. Uhe vobis
ſcribe ⁊ phariſei hypocrite: qui claudi⸗
tis regnū celoꝝ ante hoīes. Uos em̄ nō
introitis nec introeuntes ſinitis intra⸗
re. Tales ſunt religioſi ignorantes qui
in predicationibus ⁊ confeſſionibus ac
cōſilijs damnāt cōiugia: aſſerūtqꝫ nemi
nem in ſtatu matrimonij poſſe ſaluari.
Et iterū Matth.xxiij.c. Uhe vobis ſcri
be ⁊ phariſei hypocrite: qui comeditis
domos viduarū: orationes lōgas oran⸗
tes. Tales ſunt religioſi et ſacerdotes
multis artibꝰ bona viduarū rapiētes.
Et iterū ibi: Uhe vobis ſcribe et phari⸗
ſei hypocrite: qui circūitis mare ⁊ aridā:
vt faciatis vnū proſelitum: et cū factus
fuerit facitis eum filium gehēne duplo
ꝙ vos. Proſelitus dicebatur qui ex gen
tilitate cōuertebatur ad iudaiſmum ad
qđ phariſei multuꝫ elaborabāt propter
inanē gloriā. Sic hodie faciūt religioſi
qui indiſtincte induūt fratres: ⁊ penitē
tes de tertio ordine. Et iterum. Uhe vo
bis ſcribe ⁊ phariſei hypocrite: qui deci
matis mētam ⁊ anetum: ⁊ cyminū: ⁊ re
liquiſtis que grauiora ſunt legis: iudi⸗
cium: miam: et fidem. Tales ſunt multi
qui ſibi conſcientiā de minimis faciunt
que aliqñ pctā non ſunt: tamen de odio
formali ꝓximi: de detractionibus ⁊ in⸗
famis nō curant. ⁊ iterum. Uhe vobis
ſcribe ⁊ phariſei hypocrite q̄ mundatis
qđ deforis eſt calicis ⁊ paraphidis: ītus
aūt pleni eſtis rapina ⁊ immūdicia. Ta
les ſunt qui tm̄ opiniones vulgariū de
qbuſdā ad rē nō pertinentibus paſcūt:
vt ferre ante oculos ſcapulare: ⁊ nudos
oſtēdere pedes ac ſimilia: que ſi fiant vt
hoībus oſtendant: hypocriſis vitiū ſa⸗
piunt. Secus ſi bono animo ⁊ propter
diuinū amorē. ⁊ iterum. Uhe vobis ſcri
be ⁊ phariſei hypocrite: q̄ ſimiles eſtis
ſepulcris dealbatis: que foris parēt ho
minibus ſpecioſa: intus ꝟo plena ſunt
oſſibus mortuoruꝫ ⁊ omni ſpurcitia. Et
iterum. Uhe vobis ſcribe ⁊ phariſei hy
pocrite qui edificāt momēta propheta⸗
rum: patres aūt veſtri occiderunt illos.
Nec miruꝫ ꝙ ita acriter perſecutus eſt
hypocritas xp̄s: q2 dr̄ Eſa.ix. Omnis hy
pocrita eſt nequā. ⁊ Aug.lxxxiij. di.c. ne
mo. Nemo nocet amplius ī eccl'ia: q̄ꝫ q̄
ꝑuerſe agēs nomen vel ordinem ſancti
tatis ⁊ ſacerdotis habet. Cōcordat huic
ſententie Ciceronis dictum in.j. de offi.
Totius iniuſticie nulla capitalior eſt ꝙ
eorum qui cum maxime fallūt: id agūt
vt boni viri eſſe videantur. Cognoſcere
poſſunt omnes ſapientes ⁊ viri graues
hypocritas a fructibus eorū: vt docuit
chriſtus Mat.vij. qui ſunt proximoruꝫ
odia: perſecutiones: detractiōes: impa⸗
tientie: ambitiones: appetitus honoris
⁊ laudis: diligentia querēdi fauores do
minorum temporalium: mēdacia: fictio
nes: extra clauſtruꝫ diſcurſus inutiles:
mulierum frequentationes ⁊ conuerſa
tiones: ⁊ his ſimilia. Taceo qđ ſcio: qđ
vidi: quod audiui: vnuſqſqꝫ iudicet ſe⸗
ipſum. Unuꝫ tamen aſſerere poſſum ꝙ
rariſſimi ſunt qui religioſam vitam ꝓ⸗
fitentes aut ſpiritualem: hypocriſis la⸗
be non deturbentur. Fatetur hoc Hie⸗
ro. qui li.ij. cōtra pelagianos ait: Quis
alijs vitijs carere poſſumus: hypocriſis
maculam non habere: aut nulloruꝫ aut
paucorum eſt.

¶ Qr ſuperbi pertinaces ſequuntur ꝓ⸗
prium ſenſum.

Tertius fructus ſuperbie di⸗
citur pertinacia. Dicitur ꝑ⸗
tinax qui ita firmiter ſuo he
ret ſenſui: vt nemini velit ac
quieſcere: ſequitur proprias
opiniones ⁊ iudicia ſpretis conſilijs et
ſapientum ⁊ amicorum dictis. Ne igit̄
quis pertinax deprehendatur: tria prin
cipaliter debet obſeruare. ¶ Primuꝫ vt
proborum viroruꝫ ſententijs magis q̄ꝫ
proprie inhereat. Hoc ſcribitur ex de cō
ſtitutionibus.c. ne innitaris. vbi ſic ha⸗
betur: Ne innitaris prudentie tue. Pru
dentie ſue innititur qui ea que ſibi agē⸗
da vel dicenda videntur: patrum decre⸗

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tis preponit. Idē ponitur ex eo.c.cano
num.τ.viij.q.j.c.ſciendū.τ.iij.q.ix.c.
pura. Scdm vt a ceptis que bona cre/
debat: τ poſtmodū competit mala ſiue
in dictis ſiue in factis: retrocedat. Vn̄
dicitur.xxij.q.iiij.c. diffinitio. Diffini/
tio incauta laudabiliter eſt ſoluenda.
Idem in ſententia ponitur in.ca. ma/
gne. Auguſtin⁹ doctor eximius fecit li/
brū retractationū. Arri⁹ hereticus fuit
pertinax: τ periit. Sic caius flāminius
fuit pertinax: τ princeps: τ ab hanniba
le apud lacū tranſimenum deuict⁹ eſt:
τ occiſus. ❡ Tertium quod obſeruādū
eſt vt euitetur pertinacia: ꝙ quantum/
cūq₃ homo ſit ſapiens: in rebus tamen
duris et arduis vtatur maturis conſi/
liis. Inquit enim Hiero. ſuper illo ver
bo Eſaie.iij. Et conſiliarius nō eſt tibi
Greci poete laudabilis ſapientie dixe/
runt primum eſſe beatum qui per ſe ſa/
piat: ſecundum qui ſapientem audiat.
Qui autem vtroq₃ caret: hunc inutilē
eſſe tam ſibi ꝙ̄ aliis.

❡ Q superbi ingrati ſunt deo τ hoīb⁹.

Quartus fructus ſuperbie di
citur ingratitudo. Solēt ſu
perbi eſſe ingrati deo et ho/
minibus. Nam ſuperb⁹ be/
neficia et dona que habet a
ſe habere: aut propriis meritis credit.
Cui apl'us.j.ad Cor.iiij. ait: Quid ha/
bes qd non accepiſti? Si aūt accepiſti
cur gloriaris: quaſi non acceperis? Et
Iacobi.j.c. Oē datū optimū τ oē donū
perfectū deſurſū eſt. Superbus ergo
nec deū recognoſcit: nec primo benefi/
co refert grās: imo ſemꝑ detrahit: ſem/
per conqueritur: quia nulli vellet ſub/
ditus eſſe vel obligatus.

❡ De q̄ttuor aliis fructib⁹ ſupbie: quoꝝ
prim⁹ eſt inobediētia. Articulus.iij.

SI diuerſis iaculis non vul/
neraret ſupbia mētes mor/
taliū: nō inſudarē tā diu ad
ei⁹ reprobationē. Sꝫ q: ipa
pene oēs inuoluit: τ vix re/
peritur qui ab ipſa ſit alien⁹: iccirco in
hoc articulo de quattuor eius fructib⁹
vltimis adhuc dicemus. ❡ Primus itaq₃
fructus inobedientia vocatur. Et hoc
filii parētibus: ſubditi prelatis: τ infe
riores ſuperioribus obedire contēnūt.
Hoc autē maxime perficitur in illis q̄
ſe bonos reputantes cū videāt de facto
malos ſuperiores τ prelatos ab eorum
obedientia ſe eximunt: reputantes ini
quum τ iniuſtū fore vt boni criminoſis
ſubiiciantur et reis. Contra iſtos dicit
Alex. in.iij. ſumme. in.q. vtrū boni ſub
iici teneantur malis. in.q.xlviij. mē.ij.
ar.j. ꝙ ſic. q: mali ſubiiciuntur malis
propter vitium puniendū: τ boni ſubii
ciūtur malis ex dei ordinatione ꝓpter
vtilitatē ſue purgationis. Vn̄ Amb. ſu
per epl'am ad Rom.xiij. ait ſup illo ver
bo. Principes nō ſunt timori boni ope
ris. Si bon⁹ eſt princeps bn̄ operantes
nō punit ſed diligit: ſi malus eſt nō no
cet bono ſed purgat eū. Et in.q.xl. mē.
iij. Utrū prelatus malus poſſit iudicare
inferiorē bonū? Rn̄det ꝙ pōt de officio
ptātis. Et adducit exēplum Saulis de
quo.viij.q.j.c. audacter.τ.ij.q.vij.c.ple
rūq₃.τ.j. Reg.xxiiij. Qui cū eſſet a dn̄o
reprobatus: iudicabat tn̄ populū dei et
vniuerſus populus eius iudiciū expe
bat. Unde dixit Dauid poſt reprobatio
nem profitens ipſum eſſe iudicē a dn̄o.
Propitius ſit mihi dn̄s vt non extendā
manū meā in xp̄m dn̄i. Dauid etiā cum
eſſet adulter et homicida interrogatus
a ꝓpheta: ſententiā in diuitē dedit q̄ ra/
puit ouē pauperis dicēs: Iudiciū mor
tis eſt viro huic. Salomon etiā amore
mulierum deprauatus coluit deos gen
tium: tamen vniuerſa plebs iſraelitica
ad eius iudicium confluebat. Et in queſ
tione. Utrum honor ſit exhibēdus ma
lo prelato. dicit Alexā.q.xxxiij. mem.iiij.
ar.v. ꝙ q̄diu ab eccleſia toleratur debe
tur ſibi honor: et q̄uis male preſideat:
quouſq₃ ab eccleſia deponat: vt bn̄ pre
ſidēs debet haberi. Nec debent inferio
res iudicari vtrū bene operētur: ſed ma
los dn̄s iudicabit. Et in.q. Utrum ma

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

lus prelatus magis ſit honorandus q̄ȝ
bonus ſubditus. Dicit ꝙ malus prela-
tus inquātū prelatus magis dȝ honora
ri q̄ȝ bonus ſubdit⁹: q꞉ magis eſt in par
ticipatione debiti honoris. Cōfirmātur
dicta per Alexā.j. Petri.ij. vbi dicitur:
Serui ſubditi eſtote in omni timore do
minis: non tm̄ bonis et modeſtis: ſed
etiam diſcolis. Et ad idē eſt textus diſt.
ix.c.j.§. quicunqȝ.ꝛ.xj.q.iij.c. iulianus.
c.qui reſiſtit.c. ſi dominus.c. imperato-
res.c.quid ergo mirum.ꝛ.c.ſi is.Dū igi-
tur prelati mali precipiunt ea que non
ſunt contra deum et bonos mores: au-
diēdi ſunt iuxta precepta dn̄i Matth.
xxiij.dicētis: Super cathedrā moyſi ſe-
derunt ſcribe ꝛ phariſei. Oīa ergo que-
cūqȝ dixerint vobis ſeruate ꝛ facite: ſm
opera vo eoꝝ nolite facere.

¶ Qꝛ ſuperbi ſunt curioſi ſcire que non
poſſunt aut non debent.

SEcundus fructus ſuperbie
curioſitas vocatur. Scd̄m
autem Thom̄.ij.ij.q.clxvij.
ar.j. curioſus aliquis poteſt
dici multipliciter. ¶ Primo
q̄ q̄rit ſcire qd̄ ſupra vires eſt. Cōtra il-
lud qd̄ ſcribitur Eccī. iij. Altiora te ne
queſieris: et fortiora te non fueris per-
ſcrutatus. Sic ſunt curioſi qui volunt
inueſtigare ingenio ſuo ſecreta dei. Pro
quibus dicit Lactātius libro.j. diuina-
rum inſtitutionum. Ueritas ꝛ arcanuȝ
ſummi dei qui fecit oīa ingenio ac pro-
prijs ſenſibus non poteſt comprehendi
Alioquin nihil inter deum hominemqȝ
diſtaret: ſi cōſilia ꝛ diſpoſitiones illius
maieſtatis eterne cogitatio aſſequeret
humana. ¶ Secundo dicit curioſus cū
quis querit ſcire alioꝝ facta: que ad ip-
ſum nō pertinent. Nam quilibet ſeipm
inſpicere habet non ꝓximos: vt dixi in
quadrageſimali de iudicio curioſo ꝛ te-
merario. Qm̄ vt inquit Cicero in q̄ſtio-
nibus tuſculanis. Propriuȝ ſtulticie eſt
aliena vitia cernere ſuoꝝ obliuiſci. Ue-
rum hodie impletur illud dictū Sene.
li.ij.de ira. Aliena vitia ante oculos ha
bemus: a tergo nr̄a. Et de hoc ait Mar
cialis coquus. Ad fratris culpam aqui
le tu lumina portas. ¶ Tertio dicit ali-
quis curioſus cum querit ſcire quod ſci
re peccatum eſt: vt artes magicas. Naȝ
vt dicit ſanctus Bon̄.in.ij.di.vij. parte
ij.arti.ij.q.iij. Huiuſmodi artes exerceri
non poſſunt abſqȝ peccato: quia prohi-
bitum eſt: ꝛ per legē diuinam. vt patet
Leuit.xx.ꝛ per legem poſitiuam. vt ha
bet.xxvj.q.v.c. Si quis.j.c.qui diuina
tiones.ꝛ.c.non liceat. Ratio huius ꝓ-
hibitionis eſt: q꞉ qui diaboluȝ aduocat
per magicas artes: aut quouis modo:
peccat in ſeipſum dum ſe committit di-
ſcrimini: peccat in eccleſiam dum habet
commercium cum illo: qui eſt omnino
preciſus ꝛ eccleſie aduerſarius: peccat
etiam in maieſtatem diuinam dum re-
currit ad diabolum quaſi deus non ſit
omnipotēs ꝛ ſufficiens atqȝ benignus.
¶ Quarto pōt aliquis dici curioſus cū
querit ſcire qd̄ ſcire nō eſt pctm̄: ſed cuȝ
indebito modo: vt faciūt illi qui volūt
acq̄rere ſcīam per artē notoriā. ¶ Et q̄n
to dꝛ q̄s curioſus cū querit ſcire: ſed nō
ad debitū finem.

¶ Qꝛ ſuperbi ſunt contētioſi.

TErtius fructus ſuperbie cō-
tentio vocat: q꞉ ſuperbi ſo-
lent eſſe verboſi: ꝛ cōtēdunt
libenter: ꝛ oībus loquētib⁹
cōtradicūt: aſſumūtqȝ liben
ter oēm cōtrarietatē vt videant ſapien
tes. De hac ꝯtentione dixi in quadrage
ſimali copioſe.

¶ Qꝛ ſuperbi ſunt p̄ſumptuoſi.

QUartus fructus ſuperbie di
cit preſumptio. De qua ſunt
tria notanda. Primum ꝙ p̄-
ſumptio ſumitur multiplici-
ter. Aliquando pro probatio
ne ſemiplena in iure: ꝛ ſic dicitur li.vj.
de reg.iur. Semel malus ſemꝑ preſumi
tur eſſe malus. Scd̄o accipit p̄ſumptio
pro quadam bona confidentia. ꝛ ſic ac-
cipit Judith.vj. Benedictus es domi-
ne qui nō derelinquis p̄ſumētes de te.

Et di.iiij.c.denicꝫ. Tertio ſumitꝰ ꝓ vna
ex ſpeciebus pctī in ſpm̄ſctm̄. Quarto
ſumitꝰ ꝓut opponitꝰ magnanimitati: et
ſic eſt ſpēs ſupbie: ⁊ poteſt ſic diffiniri.
Preſumptio eſt vitiū quo q̇s aggreditꝰ
vel exequitꝰ ea q̄ ſunt ſupꝛa facultatem
ſuā ⁊ cōditionē. Hoc vitiū opponitꝰ ma
gnanimitati ꝑ exceſſum. Nā magnani-
mitas eſt virtus moꝛalis tendēs ad ma
gna opa ⁊ magnos honoꝛes: ſed ſm̄ rō
nem ⁊ ſm̄ ꝟtutē ſuā ⁊ dignitatē. Huic
aūt virtuti opponitꝰ aliqđ vitiū ſm̄ de-
fectū ⁊ aliqđ ſm̄ exceſſum: ſicut ⁊ alijs
virtutibus moꝛalibus. Et ſm̄ defectuꝫ
q̇dem opponitꝰ vitiuꝫ puſillanimitatis
quo q̇s retrahit ſe ab his oībus q̇bus
eſt dignus vel aptus: dū. ſ. nō conatꝰ ad
operādū ea q̄ ſibi cōpetūt ſm̄ ſtatū ſuū
Et hoc ꝓhibetꝰ Eccli.vij. Noli inq̇t ſapi
ens eſſe puſillanimis in aīo tuo. Sed ꝑ
exceſſum opponitꝰ magnanimitati pre-
ſumptio: q̄ attentat magnū opus exce-
dens facultatē ſuā. Qđ quidē pctm̄ eſt
ſm̄ Tho.ij.ij.q.cxxx.ar.ij.qm̄ vt inquit
Sene.li. de quattuoꝛ virtutibus. Ma-
gnanimitas ſi ſe ſupꝛa modū extollat fa
cit virū minacē inflatū ⁊ inquietū ⁊ tur
bidū: ⁊ in qualcūcꝫ excellētias dictoꝛū
factoꝛūcꝫ neglecta honeſtate feſtinum.
¶ Scđm notandū ꝙ ſi hō vult ſe retra
here ⁊ ꝯuertere ad diuina ꝑ oꝛationeꝫ:
cōtēplationē: ⁊ hmōi: vniēdo ſe eis per
intellectū ⁊ volūtatē: ꝙuis diuina ſint
ſupꝛa hoīem: nō tñ dicetꝰ ꝑ̄ſumptuoſus
ſi debito mō. i. ſm̄ rōnē ſe applicet eis:
ideſt ſm̄ capacitatē ſuā. ¶ Tertiū notā-
dum ꝙ ſi aliq̇s attentat aliqđ opus fa-
cere nō ex ſe: ſed virtute diuini auxilij:
hoc nō erit ꝑ̄ſumptuoſum: Opus enim
magnū de ſe cū̄ fiducia diuini auxilij fa
cultatē noſtrā nō excedit: dūmō illud ſit
ꝓpoꝛtionatuꝫ ꝑ̄ſuppoſito auxilio cōis
grē ſicut attētando celebrationē: cōiō-
nē: religionis ingreſſum: regimē impo
ſitum cum debitis circūſtātijs ⁊ hmōi.
Hi ꝑ̄nominati fructus a ſupbie radice
ꝓueniūt. Eradicetꝰ arboꝛ: ⁊ fructus peri
bunt ⁊ exiccabuntꝰ. Niſi em̄ humiles fue

rimus heredes celeſtis regni nūcꝫ eſſe
valebimus. Ad qđ nos ꝑducat ieſus re-
demptoꝛ mundi: qui eſt bñdictus in ſe-
cula ſeculoꝝ. Amen.

¶ De iudicio dei contra pꝛimos paren-
tes: mandato diuino inobedientes.

Sermo.vj.

PReſtatur no-
bis indies cauſa quare
dei iuſticiam timere de-
beamus. Quiſnā nō pa-
ueat dū ſm̄ veridicā ſcri
pture ſctē traditionē ꝓ inobediētia pꝛi
moꝝ parētū: ⁊ ipſos ⁊ oēm ipſoꝝ poſte
ritatē penis grauiſſimis viderit afflic-
Nō ſinit deus iniuriā ſibi fieri: qn ꝑ fla
gella ſequētia oſtendat quantū ſibi di-
ſpliceat. Non eſt acceptoꝛ ꝑſonarū: nec
reſpicit cuiuſcꝙ dignitatē. Nō permiſit
hoīem labentem impune trāſire. Apud
quoſdā tñ impios ⁊ incredulos figmē
ta videntꝰ eſſe: que dicuntꝰ de peccātibꝰ
hoībus pꝛimis. Jccirco in hoc ſermone
de iudicio dei ꝯtra hoīem inobedienteꝫ
dicturi: tria moꝛe ſolito myſteria decla
rabimus.

Pꝛimū dꝛ cauſalitatis.
Scđm qualitatis.
Tertiū penalitatis.

¶ De cauſa pene pꝛimoꝝ parentū: quia
pꝛopꝛia voluntate preterierunt dei pre
ceptum. Cap.j.

SAtiſfaciendū arbitroꝛ ī hoc
pꝛimo caplo eoꝝ opinioni q̄
pꝛimoꝝ parentū culpā alle-
uiare: immo excuſare nitun-
tur. Aſſerūt equidē. Si volu
iſſet deus nō peccaſſet adā: quaſi deus
cauſa fuerit trāſgreſſionis illius. Qua
re ad tranq̇llitatē coꝛdis opꝰ eſt hic qua
tuoꝛ dubia diſputare.

Pꝛimū vtrū deus ſit cauſa pctī.
Scđm vtrū deus poſſit facere volun
tatē creatā impeccabilē ꝑ naturā.
Tertiū vtrum deus debuit ꝑmittere
hoīem impugnari.
Quartū vtrū diabolus ex inuidia tē-

tauit hoiem.
¶ Ad primū dubium obijciēdo arguūt
aliq̄: ꝙ deus ſit cā pctī. Et primo ex au-
toritate Eſa.xlv. Ego dn̄s ⁊ nō eſt alter
formās lucē ⁊ creās tenebras; faciēs pa
cem ⁊ creans maluꝫ. ⁊ Amos.iij. Nō eſt
malū in ciuitate qd̄ dn̄s non faciat. Et
Eccli.xj. Bona ⁊ mala: vita ⁊ mors: pau
pertas ⁊ honeſtas a deo ſunt. Itē argui
tur ex rōne ph̄i. Quicq̄d eſt cā cauſe: eſt
cā cauſati: ſed deus eſt cā liberi arbitrij
liberū arbitriū eſt cā pctī: ergo deus eſt
cā pctī. Cōtra iſta eſt autoritas Aug. in
lib.lxxxiij.q. qui ait: Deo autore non fit
hō deterior. Reſpōdet ergo Tho.j.ij.q.
lxxix.ar.j. ꝙ hō dr̄ eſſe cauſa pctī dupl̄r
Uno mō directe: inclinādo.ſ. volūtatem
ſuā vel alteri⁹ ad peccādū. Alio mō in-
directe: dū.ſ. nō retrahit aliquos a pctō
Ezech.iij. ſpeculatori dr̄: Si nō dixeris
impio morte morieris: ſanguinem eius
de manu tua requirā. Deus aūt nō pōt
eſſe directe cā pctī: q2 oē pctm̄ eſt per re
ceſſuꝫ ab ordine. Deus aūt oīa īclinat ⁊
cōuertit ī ſemetp̄m ſicut ī vltimus finē:
ſicut Diony. ait.iiij.c. de diui.no. Un̄ im-
poſſibile eſt ꝙ ſit ſibi vel alijs cā diſcedē
di ab ordine q̄ eſt in ipſum. Un̄ nō pōt
directe eſſe cā pctī: ſil̄r nec indirecte. Cō
tingit em̄ ꝙ deus aliq̄bus nō p̄bet au-
xiliū ad vitāda pctā: ſi p̄beret nō pecca-
rent. Sed totū hoc facit ſm̄ ordinē ſue
ſapiētie ⁊ iuſticie: cū ipſe ſit ſapiētia et
iuſticia. Un̄ nō imputatur ꝙ aliq̄s pec
cat ſicut cauſe pctī: ſicut gubernator nō
dr̄ cā ſubmerſionis nauis: ex hoc ꝙ non
gubernat nauim: niſi qn̄ ſubtrahit gu-
bernationē potēs ⁊ debēs gubernare.
Et hoc mō intelligit̄ dictū apl̄i ad Ro-
ma.j. Tradidit illos deus in reprobum
ſenſum vt facerēt ea q̄ nō cōueniūt: in-
quantū.ſ. nō ꝓhibet eos q̄n ſuū repro-
bum ſenſum ſequant̄. Reſpondet ergo
Tho. ad autoritates in ꝯtrarium allega-
tas ꝙ triplex eſt malū.ſ. culpe: pene: et
dāni. Inter que eſt differētia: q2 maluꝫ
culpe eſt in agendo. Nā pctm̄ eſt dictuꝫ
vel factū vel cōcupitū cōtra legē dei: vt
dicit Aug. cōtra Fauſtū. Malū ꝟo pe-
ne ⁊ dāni eſt in patiēdo. Illud eſt volū
tariū: iſta inuoluntaria. Deus igit̄ eſt cā
mali pene: q2 oīs pena iuſta. Et q̄ ꝯtra-
riū aſſereret: diceret vtiq̄ ꝓpoſitionem
hereticā.xxiij.q.iij.c. q̄dā. Similiter di
cenduꝫ eſt de malo damni. Un̄ Iob.j.c.
nō dixit: chaldei abſtulerunt: ſed dixit:
Dn̄s dedit: dn̄s abſtulit. Patet hoc etiā
xxiij.q.v.c. remittunt̄. Si loquimur de
malo culpe: vt p̄dictum eſt: deus nullo
mō eſt cauſa pctī. Ad rōnem ꝟo ph̄i di-
cit Tho. ꝙ effectus cauſe medie proce-
dens ab ea: ſm̄ ꝙ ſubdit̄ ordini cauſe
prime: reducit̄ in cauſam primā. Sed ſi
procedat a cauſa media ſm̄ ꝙ exit ordi
nē cauſe p̄me: nō reducit̄ in cauſam pri-
mam: ſicut ſi miniſter facit aliq̄d contra
mandatū dn̄i: hoc nō reducit̄ in dn̄m ſi-
cut ī cām. Sil̄r pctm̄ qd̄ liberū arbitriū
cōmittit nō reducit̄ in deū ſicut in cām.
Nā lꝫ de⁹ dederit hoī liberū arbitriuꝫ q̄
poſſet peccare etiā dedit quo nō pecca-
ret. Quare dicit Hiero. ad demetriadē.
Utrūq̄ nos poſſe voluit optimus crea
tor: ſed facere tm̄ qd̄ imꝑauit. Unde vt
pctā vitaremus dedit angelū cuſtodeꝫ:
dedit lumē rōnis naturalis: dedit bn̄fi
cia ſua: volens reliquas creaturas hoī
ſeruitiū tribuere: dedit legē ſcriptā ⁊ p̄-
cepta vite: miſit in mundū vnigenitum
filiū: veritatē fecit per apl̄os predicari:
cōminat̄ eternas penas: pollicet̄ futu-
rā gl̄iaꝫ: ⁊ filia: cū quibus oībus hortat̄
oēs: immo ⁊ p̄cipit vt declinēt a malo ⁊
faciāt bonū. ¶ Scōm dubiū erat vtrum
deus poſſit facere voluntatē creatā im-
peccabilē per naturā. Reſpōdet Anſel-
mus li. Cur deus hō.ij.c.xx. ꝙ nō: ex eo
q2 nō pōt facere creaturaꝫ eſſe deū. Un̄
non pōt creatura eſſe impeccabilis niſi
ſit deus eſſentialiter: qd̄ eſt impoſſibile:
vel ſuppoſitaliter ſicut xp̄s. Ideo dicit
Hiero. in euāgelio ꝓdigi. Solus deus
eſt in quem peccatum caderē nō poteſt.
Et Aug. contra maximuꝫ. Solus deus
natura ſua nō potuit nec pōt nec pote-
rit peccare. Declarātur iſta a ſctō Bon.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

in.ij.diſt.xxiiij.parte.j.ar.j.q.j.ſic: Si li
berum arbitriuꝫ creature rationalis fie
ret naturaliter ad malū inflexibile: aut
hoc eſſet ꝓpter ipſius artationē ad bo-
num: aut ꝓpter determinationē. Si ꝓ
pter artationē vt ſic faceret bonuꝫ ſicut
lapis tendit deorſum: certe iam liberuꝫ
arbitriū nō eſſet liberuꝫ: nec opus eius
eſſet laude dignū: ⁊ ita ineptuꝫ eſſet ad
finem ꝓpter quē eſt factū: videlꝫ ad lau
dis ⁊ glorie premiū aſſequēdum. Si au
tem inflexibile eſſet ad malū ꝓpter de-
terminationē: q2 ſic potens eſſet ꝑ pro-
priā naturā in bonū vt nō poſſet defice
re in malo: ſicut eſt de libero arbitrio di
uino qḋ ad ſola bona determinatū eſt:
liberū arbitriū careret vanitate ꝑ natu
ram ſuā: ergo iā nō eſſet creatura nec ꝓ
ductū ex nihilo: cū oīs creatura vanita-
ti ſit ſubiecta. Propterea eſſe impecca-
bilē ꝑ naturam ꝓprium eſt ſolius dei.
¶ Tertiū dubiū fuit vtruꝫ deus debuit
ꝑmittere hoīem impugnari: quē ꝑſcie-
bat in pugna deficere? Et ad hoc dicit
Boñ.in.ij.di.xxiij.arti.j.q.ij. ꝙ ſic decet
deum adminiſtrare res ⁊ eis ꝓuidere:
vt ſalua ſit lex quā indidit eis a prima-
ria rerū cōditione: iuxta illud Auguſti
ni li.vij.de ciui.dei. Sic deus res quas
condidit adminiſtrat: vt vnāquāqꝫ age
re ꝓprios motus ſinat. Sed deus fecit
hoīem in vertibilitate arbitrij: ⁊ ſimili-
ter diabolū: ergo ſi diabolus voluit ho-
minem tentare ⁊ homo voluit ei conſen
tire: deus nullū illoꝝ debuit impedire.
Inſuper facilius erat hoī vincere aduer
ſariū ꝙꝫ diabolo vincere hoīem. Homo
enim non poterat vinci niſi volens: qua
re pugna illa de ſe magis erat ordinata
ad victoriā hominis ꝙꝫ diaboli: ⁊ ſic ma
gis ad bonum ꝙꝫ ad maluꝫ. Si ergo de
us ꝑmittere debet qḋ directe ad bonuꝫ
hoīs ordinatur: videtur ꝙ a tentatione
primi hoīs nō erat arcendus aduerſari
us. Adhuc voluit ꝑmittere hoc deus: q2
voluntariū peccatuꝫ hominis remedio
carere nō debebat: qḋ fuit dnꝫ chriſtus
filius dei miſericorditer pro illo digna-
tus eſt ſatiſfacere. Ob qḋ eccleſia cātat:
O felix culpa que talem ac tantum me-
ruit habere redemptorem. Accedit etiaꝫ
hec permiſſio ad peccati alleuiationeꝫ.
Leuius enim fuit peccare alio ſuggerē-
te ⁊ impellente: ꝙꝫ voluntate ꝓpria in-
curuante: q2 fortaſſis hō cecidiſſet etiaꝫ
ſi nunꝙꝫ aduerſarius peſtifera ſuggeſ-
ſiſſet. Si ergo peccauit homo imputan
dum eſt ſibi voluntarie ad peccatum cō
ſentienti. Nam vt dicit magiſter in.ij.
di.xxiiij. Fuit homini adiutorium datū
in creatione: quo poterat manere ſi vel-
let. Illud vtiqꝫ fuit libertas arbitrij ab
omni labe ⁊ corruptela immunis: atqꝫ
voluntatis rectitudo ⁊ oīm naturaliuꝫ
potentiaruꝫ anime ſinceritas atqꝫ viua
citas. Sed inquiunt nōnulli. Potuiſſet
ne deus qui eſt omnipotens voluntatē
hoīs vertere in bonū? Et reſpondet ma
giſter ſenten.di.xxiij.ij.c.j. Potuiſſet re-
uera. Cur nō fecit? Quia noluit. Cur no
luit? Ipſe nouit. Non debemus plus ſa
pere ꝙꝫ oportet. ¶ Quartū dubium fuit
vtrum inuidia motus eſt diabolus ad
tentandum hominem? Et ꝙ ſic probat
autoritate ſcripture. Dicit enim Sap.
ij.c. Inuidia diaboli mors introiuit in
orbem terraruꝫ. Sed contra hoc poſſet
quis iſtare. Primo q2 omnis inuidia eſt
reſpectu paris vel ſuperioris: ſcḋm ꝙ di-
cit Greg.ij.moral. ſuper illo verbo Iob
v. Paruulum occidit inuidia. Superio
ris inquit: ſaltē ſcḋm reputationeꝫ. Sed
diabolus non reputabat hominem ſu-
periorem ſe: ergo videtur ꝙ ei non inui
debat. Secūdo inuidia eſt reſpectu bo-
ni qḋ aliquo modo poteſt acquiri: ſed
diabolus nō poterat peruenire ad eter
nam beatitudinem: q2 lapſus erat irre-
parabiliter: ergo videtur ꝙ propter illi
us acquiſitionem non inuidebat homi-
ni. Reſpondet Bona.in.ij.di.xxj.arti.j.
q.j. ꝙ mens diaboli a ſuperbia ⁊ inui-
dia poſſeſſa videns hominem in ſtatu:
in quo poterat cadere ſub diabolica po-
teſtate: ⁊ in quo poterat aſcēdere ad ſu-
pernam felicitatem: eſt ex hoc ex ſuper

bia motus: ⁊ ex inuidia ad ipſum tentã dum. Ex ſuperbia nanqꝫ vt ipſum ſibi ſubijceret. Ex inuidia ṽo vt ipſum a ſuperna felicitate retraheret. Ex ſuperbia fuit ſicut mouens primum. Inuidia ṽo ſicut mouens proximum ⁊ immediatũ. Eſto enim ꝙ non poſſet dominium ſuper hominem acquirere: adhuc ſtuduiſſet ipſum a paradiſi gaudijs impedire. ¶ Ad primum ergo in oppoſitum dicendum ꝙ inuidia non ſolum eſt reſpectu ſuperioris eius qui eſt ſuperior: ſed eius qui poteſt eſſe. Cuius autem in ſtatu illo non reputaret hominem ſuperiorem ſe: inuidebat tamen ne merito obedientie ſublimaretur ad ſtatum glorie: in quo ſtatu ipſum ſuperiorẽ ſe non dubitaret. Poteſt etiam dici ꝙ tunc reputabat ipſum ſuperiorem ſe in hoc ꝙ poterat peruenire ad illam gloriã ad quã non poterat aſcendere ipſe diabolus.

¶ Ad ſecundum dubium ꝙ non ſolum inuidet aliquis reſpectu boni quod poteſt obtinere: ſed etiam reſpectu eius quod natus eſt habere ꝗuis nõ poſſit: ſicut truncatus ⁊ cecus inuidet alijs de viſu ⁊ progreſſu. Licꝫ autem diabolus non poſſit ad beatitudinem peruenire: tamen habet ad hoc naturalem aptitudinem. Tẽtauit itaqꝫ hominem ⁊ a muliere cepit: vt patet Geñ. iij. Quare autem ab ipſa cepit: ⁊ nõ a viro. Dicit Bonauen. vbi. ſ. q. j. quia attendebat mulierem eſſe minoris ſapientie: debilioris conſtantie: ⁊ importunioris adherẽtie. Propter minorem ſapientiam erat facilior ad ſeducendum: ⁊ ideo diabolus ſeductor per eam ſibi voluit facere tranſitum ad viam. Propter debiliorem conſtantiam facilior erat ad peruertendũ: ⁊ ideo diabolus expugnator aggreſſus eſt hominis ciuitatẽ ex ea parte ex qua erat aditus minus munitus. Propter importuniorem ṽo adherentiam cogitauit diabolus ꝙ ſi mulier primo vinceretur non quieſceret quouſqꝫ peruerteret virum.

¶ De qualitate peccati primorum parẽtum: ⁊ grauitate illius culpe ⁊ remiſſibilitate. Cap. ij.

Cupiunt equidem multi declarari ſibi ꝙ fuit illud peccatum tam grande exoſumqꝫ deo celi: ꝙ nõ niſi morte chriſti deleri potuit: ⁊ propter quod tandiu altiſſimus dominus continuit in ira miſericordias ſuas. Utile quippe eſt inſpicere diligenter: ꝗ̃ ſit damnoſum dei mãdata preterire: cum ex inobedientia: vt patebit Adam deo ſit factus inimicus. Ad hoc autem melius inueſtigandum: quattuor in hac parte dubia erunt declaranda.

Primũ vtrum pctm̃ primoꝝ parentũ fuit inobedientia.

Scd̃m vtrũ pctm̃ illud fuit grauiſſimum oĩm pctõꝝ.

Tertium vtrũ grauius peccauit vir ꝗ̃ mulier.

Quartum vtrum magis fuit remiſſibile peccatum hominis ꝗ̃ peccatum angeli. Et licꝫ tria dubia poſita ſint in quadrageſimali in ſermone de obedientia: tamen adhuc inſerenda illa cenſui: vt materia iſta clarius ab omnibus intelligatur.

¶ Qꝫ inobedientia fuit peccatũ Ade.

PRimum igitur dubium eſt: Utrum peccatum primorũ parentum fuit inobedientia? Et ꝙ ſic patet: quia apoſtolus ad Roma. v. c. dicit: Per vnius hominis inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi. Et Augu. in libro de vera religione. Adaꝫ propter tranſgreſſionem obedientie de paradiſo eiectus eſt. Et idem ſuper Geñ. ad litteram. Non potuit melius ⁊ diligentius commendari quantum maluꝫ ſit ſola inobedientia: cum ideo reus iniquitatis factus eſt homo: quia eam rem tetigit contra prohibitionem: quam ſi nõ prohibitus tetigiſſet nõ vtiqꝫ peccaſſet. Et Geñ. iij. c. dixit illi deus: Quis indicauit tibi ꝙ nudus eſſes: niſi ꝙ de ligno de quo p̃ceperã tibi ne comederes:

comediſti. Sed aliqui dicũt ꝙ fuit ſu-
perbia. Nam Ecci.x.c.dr: Initiũ omnis
peccati eſt ſuperbia. Et eiuſdez.xxv. A
muliere ſumpſit initiũ oĩs pditio. Et
Aug.li.de virginitate. Diabolus in ce
lo voluit eſſe ſicut deus. Cadens autez
perſuaſit homini ſimilitudine volunta
tis ſue. Alij aũt aſſerunt ꝙ fuit auari-
cia ſumendo illam large. Auaricia inqt
Greg. ſuper Ezech. nõ tm̃ pecunie eſt:
ſed etiam ſciẽtie ꝛ altitudinis. Sz mu
lier appetijt ſcientiã qñ diabolus dixit
ei Geñ.iij. Eritis ſicut dij ſciẽtes bonũ
ꝛ malum. Nonnulli clamant ꝙ pctm̃ il-
lud fuit gula. Unde Ambro.xxxv.diſ.c.
ſexto die.ait: Gula regnãtẽ a paradiſo
expulit. Et idẽ in hymno quẽ cantat ec
cleſia. De parentis pthoplauſti fraude
facta cõdolens: qñ pomi noxialis mor-
te morſu corruit: ipſe lignum tunc nota
uit: dãna ligni vt ſolueret. Et Hiero.ꝯ
Iouinianũ. Sollicite puidendũ eſt vt
quos ſaturitas a paradiſo expulit: eſu
ries reducat. Reſpõdet ſanctus Boñ.
xxij.diſt.ij.ar.j.q.j. ꝙ principale pctm̃
hominis ppter qđ lapſus eſt fuit ino-
bedientia: et ad hanc diabolus conatꝰ
eſt illum adducere. Sed qm̃ nemo ope
ratur ad malum aſpiciens: nec appetit
malum niſi ſub ſpecie boni: ideo clare
deprehendens diabolus ꝙ non poſſet
mulierem precipitare niſi proponeret
aliquod appetibile: illã tentãdo propo
ſuit ad q̃ oĩs homo naturaliter inclina
tur. Omnis vo homo naturaliter appe
tit beatitudinẽ: que eſt bonũ copioſuz:
glorioſuz: ꝛ delitioſum. Uñ oĩs homo
naturaliter appetit excellẽtiã: ſufficien
tiam: ꝛ leticiã. Et in appetitu ordinato
taliũ conſiſtit iuſticia: in imoderato vo
culpa. Gula em̃ eſt appetitus inordina
tus cibi ſuauiter reficientis. Auaricia
eſt inordinatus appetitus ſufficientie.
Supbia eſt imoderatus amor excellen
tie. Diabolus ergo primo pmiſit mulie
ri dignitatis excellẽtiã cum dixit: Eritis
ſicut dij Geñ.iij. Secũdo cognitionis
abundãtiã: cum addidit: ſciẽtis bonuz

et malũ. Tertio ſuauitatis experiẽtiã:
cum oſtendit lignũ pulchrũ viſu: et ad
veſcẽdũ ſuaue. Ideo mulier in appetẽ
do primũ fuit ſuperba: appetẽdo ſciẽ
fuit auara: et tertium guloſa: et in hoc
fuit tranſgreſſionis rea. Et ſic Adam a
muliere ſtimulatus comedit de pomo:
nõ ꝙ crederet ꝙ eſſet deus: ſed ne con
triſtaret Euã: vt dicit Aug. ſuper Geñ.
ad litteram. Nec eſt inconueniẽs plura
genera peccatoꝝ cõcurrere ad vnũ fla
gitiũ perpetrandũ. Nam preter dicta
mulier peccauit peccato mẽdacij: quã
do dixit ſerpẽti: ꝙ deus preceperat ne
pomum comederẽt neqꝫ tãgerent. De
tactu itaqꝫ preceptũ non acceperãt ſed
hoc accidit in diſplicẽtiã pcepti: vt di
cit Nicol. de lyra. Quare concludit ꝙ
principale peccatũ Ade ꝛ vxoris eiꝰ in
obedientia fuerit: ꝛ ex cõſequẽti crimẽ
leſe maieſtatis. De quo Aug. lib. xiiij.
de ciui.dei.c.xij.ait: Nõ debet eſtimare
quiſqꝫ leue ac paruũ fuiſſe illud cõmiſ
ſum: qꝛ in eſca factum eſt: nõ quidẽ ma
la nec noxia: niſi quia prohibita. Neqꝫ
em̃ quicqꝫ mali in illo tante felicitatis
paradiſo deus crearet atqꝫ plantaret:
Sed obedientia cõmendata eſt in pre
cepto: que virtus in creatura rationali
mater eſt quodãmodo omniũ: cuſtoſqꝫ
virtutũ. Hoc itaqꝫ de vno cibi gñe non
edendo: vbi alioꝝ tanta copia ſubiace-
bat: preſertim cũ nõdum voluntati cupi
ditas reſiſtebat: qđ de pena trãſgreſſio
nis poſtea ſubſecutũ eſt. Tã leue prece
ptum ad obſeruandũ tam breue ad me
moria retinendũ: tanto maiore iniuſti
cia violatũ eſt: quanto faciliore poſſet
obſeruãtia cuſtodiri. hec Aug. Ex quo
verbis deprehendimus ꝙ graue fuerit
primoꝝ parentũ peccatũ. Nec mirum:
qm̃ ſi pater indignatur filio: ꝛ dñs ſub-
dito inobedienti: quãto magis pr̃ mi-
ſericordiarum: ꝛ dñs celi ꝛ terre mole-
ſte ferre debuit: dum preceptum ſuum
defacto vidit cõtẽni ꝛ preteriri. ¶ Se
cũdũ dubiũ erat: vtrũ peccatum illud
fuit grauiſſimũ oĩz pctoꝝ: Et reſpõdet

Boñ.in.ij.diſt.xxj.ar.ij.q.iij.⁊.xxxiij.in
q.circa lrām.q.ij.ꝙ vnū pctm̄ pōt dici
grauius altero duodecim modis. Pri-
mo cauſalitate. Et ſic peccatū diaboli
eſt maximū: cuius inuidia mors intra-
uit in orbem terraꝝ. Scḋo enormitate
Et ſic pctm̄ Jude. Tertio ĩgratitudine.
Et ſic peccatū illi⁹ q̇ plura ſuſcepit do-
na ⁊ beneficia. Quarto periculoſitate.
Et ſic peccatū ignorantie. Quinto inſe
parabilitate. Et ſic pctm̄ auaricie. Se-
xto importunitate. Et ſic ſ͞upbia que ex
ipſis bonis operib⁹ ꝯſurgit. Septimo
pronitate. Et ſic luxuria. Octauo maio
ris gr̄e impugnatione. Et ſic peccatum
in ſpiritūſanctū. Nono maiori offenſiōe.
Et ſic idolatria. Decimo ratione maio-
ris libidinis. Et ſic cuiuſcūqꝫ gn̄is pec-
catū poteſt fieri maius altero. Undeci-
mo generalitate. Et ſic pctm̄ primi pa-
rētis dr̄ fuiſſe maius: q: in totū genus
humanū ſe diffudit. Duodecimo ratio-
ne facilitatis reſiſtēdi. Et ſic dicit magr̄
in tex. ꝙ pctm̄ Ade fuit grauiſſimuꝫ: q:
vt dicit Aug. li. xiiij. de ci. dei. Magna
fuit in peccādo iniquitas: vbi tāta fuit
in non peccando facilitas. ¶ Tertium
dubium fuit: vtrum grauius peccauit
vir q̄̄ mulier? Et reſpondet Bonauen.
in.ij.diſt.xxij.ar.j.q.iij. ꝙ ſi loquamur
de grauitate quātū ad ingratitudineꝫ:
grauius peccauit vir: q: copioſiora do-
na ſuſcepit. Si aūt loquamur quātum
ad libidinē: magis peccauit mulier: q:
cū magis improba volūtate: dū cupiuit
deo aſſimilari ⁊ credidit. Si vero loqua-
mur quātū ad corruptionē diſtinguen
dū: q: aliq̇d dr̄ corrūpere dupl'r. Aut ꝑ
modū cauſe aut ꝑ modū occaſiōis. Si
primo mō: ſic q: peccatū viri fuit cauſa
trāſfuſionis in poſteros: ⁊ ita corrupit
ſe ⁊ alios: maior conſecuta eſt ex pecca
to viri corruptio: ⁊ ideo eius culpa fuit
grauior. Si per modū occaſionis ſic q:
peccatum mulieris fuit occaſio peccati
viri: ⁊ ita per conſequens oīm alioruꝫ:
hoc modo mulier pōt dici ceteros cor-
rupiſſe nō ſolum poſteros ſed etiā virū
ſuum. Unde nō ſolū peccauit in ſe: ſed
etiā in ꝓximū. Et quātū ad hoc pecca-
tū eius fuit grauius q̄̄ peccatum viri.
¶ Quartū dubiū fuit: vtrū magis fuit
remiſſibile pctm̄ hoīs q̄̄ āgeli? ⁊ reſpō
det Alex. in. iij. ſumme in ꝑncipio. q. ij.
ꝙ ſic: ⁊ ꝯgruentia ſumitur ex tribus.

Primo ex libertate arbitrij.
Scḋo ex cōditione nature.
Tertio ex qualitate peccati.

¶ Primo ratione liberi arbitrij fuit ma
gis remiſſibile peccatū hoīs q̄̄ angeli.
Scḋm eñi Aug. ⁊ ponitur a magiſtro
xxiiij. diſt. ij. in libero arbitrio eſt facul-
tas voluntatꝭ ⁊ ratiōis tā in hoīe q̄̄ in
angelo: verūtm̄ differēter. Primo quā-
tū ad volūtatē: q: liberū arbitriū hoīs
ante electionē volūtatis ⁊ poſt electio-
nē ſe habet mutabiliter. Liberum arbi
triū angeli ante electionē ſe habet mu
tabiliter: ⁊ poſt electionē īmutabiliter.
Et hac ratione in ſummo gradu liberū
arbitriū eſt in deo: in infimo in hoīe: ī
angelo vero medio modo ſe hñs. Qua-
re deus de neceſſitate immutabilitatis
ſemꝑ eligit bonū: homo pōt eligere bo
nū ⁊ malū: ⁊ iteꝝ bonū. angelus auteꝫ
tm̄ ſemel pōt eligere. Et ideo q̇cq̇d ele-
git nō potuit deteſtari: ex quo non po-
teſt penitere neqꝫ per penitentiā culpā
delere: que eſt deteſtatio mali. Et ita re
linquitur ꝙ culpa ei⁹ non pōt remitti
ſicut remittitur illa hoīs. Itē quantuꝫ
ad proprietatem rōnis differt liberum
arbitriū in hoīe ⁊ in angelo: quia ſicut
dicit Dionyſi⁹. Intellectus angeli dei-
formis eſt: ⁊ h̊ eſt q: ſupra tp̄s: ex ita ac
cipit totū ſil': ⁊ nō pōt h̊ illud: vl' hoc ex
illo: ⁊ ideo dicitur angelus intellectua
lis ſubſtantia. Sed intellect⁹ hoīs eſt
in tp̄e ⁊ ita conferendo accipit. Uñ nō
accipit totum ſimul: ſed vnū poſt aliud
⁊ vnum ex alio: ſicut ex premiſſis cōclu
ſionem. Et ideo homo dicitur rationa-
lis ſubſtantia: quia ratio eſt virtus col
lectiua vnius ab alio. Qualis eſt ergo
comparatio ſimplicis ad compoſitū: ⁊
puncti ad lineā in eſſendo: talis eſt cō-

paratio intellect⁹ angelici ad humanū in intelligendo ⁊ iudicando. Cum ergo iudiciū fiat ab ītellectu pꝫ ꝙ angelus ſm ſtatū ſue conditionis iudicat de re tota ſimul ⁊ non in pte: ⁊ iudicando de ipſa videt eā totā ſimul: ergo certiſſime iudicat. Si ergo peccat in iudicando: patet ꝙ peccat ex certiſſima malicia: et ſic nullo modo poteſt excuſari: ergo ei⁹ peccatū eſt irremiſſibile. Nō ſic autem eſt de hoīe. Unde cū totā rem nō ſimul videat: poteſt decipi ī iudicio ſuo: ⁊ ita cū peccatū eius aliquo modo poſſit excuſari: nō eſt irremiſſibile. Unde Geñ. vj. dixit deus. Nō pmanebit ſpūs me⁹: ideſt indignatio mea: ī hoīe in eternū q: caro eſt. ¶ Scđo peccatū hoīs fuit magis remiſſibile ꝙ̄ peccatū angeli ratione nature. Ut eñ inqt Anſelmus libꝛo: Cur deus homo. per aliū hominē qui non eſſet ſui generis homo nō debuit liberari ⁊ reparari. Et cum nō oēs angeli ſint vnius generis: pꝫ ꝙ nō fuit poſſibilis reparatio in angelo ſicut in homine. ¶ Tertio pctm̄ hoīs fuit magis remiſſibile ratiōe qualitatis pctī: attendendo in peccato tria.

Primo genus.
Scđo circūſtātiā.
Tertio occaſionē.

¶ Primo attendendo genus: tam angelus ꝙ̄ homo peccauit per ſuperbiā: ſed differenter. Homo eñ appetijt ſciētiā dei: ſed angelus omnipotentiā. Omnipotentia aūt dei nō eſt cōmunicabilis alicui creature. Unde xp̄s ſm ꝙ homo non habuit omnipotētiā: ſꝫ bene oīm ſciētiā. Quia ergo ſumma inoꝛdinatio eſt appetere illud ad quod nullo modo creatura eſt oꝛdinata: homo autē erat oꝛdinatus ad ſcientiā quā appetebat: ideo peccatū hominis fuit remiſſibile: non autem angeli. ¶ Secūdo attēdendo circūſtantiam peccati patet differētia. Nam in Adā fuit aliqua ignoꝛātia quia peccatū quod erat moꝛtale credidit veniale: ſicut dicit Aug. Unde non tātū credidit peccare quātū peccauit. Angelus autē non habuit ignoꝛātiā in peccando. Item homo habuit propoſitū penitendi ⁊ petendi veniam de peccato qđ credebat veniale: angelus aūt non: ⁊ propter hoc peccauit in ſpiritū ſanctum: homo ṽo non. ¶ Tertio oſtēdendo occaſionē peccati patet: q: angelus per ſe peccauit: homo nō peccauit de ſeipo ſed alio mediāte. ſ. vxoꝛe. Uxoꝛ etiā ſuaſa fuit a ſerpente. Inſup in vno homine erat tota ſpecies humana non adhuc multiplicata: ſed multiplicanda in alijs: ſed in angelo peccante nō erat tota natura angelica. Et pṗter hoc diuine iuſticie cōgruū fuit vt non ſtatim iudicaret hominem ꝙ̄cito peccaret: donec ſpecies humana multiplicaretur: ⁊ maxime numerus electoꝛum.

¶ Q: duodecim penis punitum eſt genus humanum propter peccatum primoꝛum parentum. Capſm. iij.

Tū quotidie. ī nobiſipſis experiamur ꝙ̄ miſerabilis facta ſit humana ꝯditio pṗter lapſum primoꝛū parētū: verūtñ vt vehemēti⁹ excitetur animus ad timoꝛē: de penis quas humanū genus incurrit propter trāſgreſſionē diuini precepti: in hoc tertio myſterio flebiliter diſſeremus. Deus naqꝫ iuſto iudicio quadruplici pena voluit Ade peccatum punire.

Prima dꝛ ſpūalis.
Scđa corpoꝛalis.
Tertia tempoꝛalis.
Quarta eternalis.

¶ De triplici pena ſpirituali quam incurrit humanum genus pṗter lapſum primoꝝ parentū: ⁊ pmo de perditione iuſticie oꝛiginalis.

PRima pena q̄ puniuit deus peccatum Ade fuit ſpiritualis. Et hec eſt tripler.

Pꝛīa dꝛ iuſticie oꝛiginalis pditio.
Secunda anime maculatio.
Tertia donoꝝ ſpūaliū diminutio.

¶ Prima pena ſpiritualis fuit iuſticie oꝛiginalis perditio. De hac dicit Nico.

de lyra ſuper.v.c.ad Rom̃. Juſticia originalis eſt quedã humane nature rectitudo: ſm quã corpus erat anime ſubiectũ: ꝛ vires iferiores rõni ꝙdiu anima ſubdita erat ſuo creatori. Hec aũt iuſticia erat quoddam donũ ſupernaturale datũ homini a deo: per qḋ ipſe hõ erat totaliter ſubiectus deo quantũ ad rationẽ. Rationi ṽo erant ſubiecte vires inferiores: ſcilȝ iraſcibilis ꝛ concupiſcibilis. Hanc iuſticiam vocat ſalomon rectitudinẽ: qñ dicit Eccs.vij. Inueni ꝙ deus fecerit hominem rectũ. Iſta ergo iuſticia vt dicit Lãdulfus in.ij.di.xix. q.ij.ↄcluſiõe.iij. ordinabatur reſpectu dei: vt plena obediẽtia exhiberet̃ ei. deinde reſpectu ſuivt perfecte faceret inferiores potentias ſequi motum recte rationis ꝛ voluntatis. deinde reſpectu proximivt redderet vnicuiqȝ quod ſuũ erat: ꝛ debitã cõdilectionẽ. Addit Landulphus vbi.ſ̃.ↄcl'one.iiij. ꝙ erat in volũtate ſicut in ſubiecto: quia ſi iuſticia moralis eſt in voluntate ſm Ariſto.v. ethi. non minus originalis iuſticia. Et ideo non tenetur opinio eorũ qui dixerunt ꝙ erat in appetitu ſenſitiuo: quia illa iuſticia fuit habitus preceptiu⁹ nõ obeditiuus. Fuit enim data ad prõpte inclinandũ voluntatẽ: ꝛ vt intenſiue ꝛ dñatiue preciperet. De hac dicit Tho. j.parte.q.c.ar.j. ꝙ ex eo ꝙ fuit donum diuinitus datũ toti nature: iccirco filij parentib⁹ aſſimilati fuiſſent quantum ad originalẽ iuſticiaȝ. O ꝙ grauis fuit hec iactura donũ tale perdidiſſe: cuius vtiqȝ perditione etiã ſancti cũ tot aſperitatibus ꝛ caſtigationibus ac mortificationibus carnis: concupiſcentiã vix ſupare potuerũt. Clamabat Paul⁹ Roma.vij. Uideo aliam legem in mẽbris meis repugnantẽ legi mentis mee. Si non peccaſſet Adã: non erat opus cum tot ieiunijs: diſciplinis: vigilijs: ꝛ laboribus acquirere regnũ celoꝝ. O Adam quid feciſti? cur non obediſti voci dei? Ecce ꝓpter culpam tuam perdita eſt tibi ꝛ omnibus a te deſcendentib⁹ originalis iuſticia. Ideo dicit text⁹ Geñ.iij. Aperti ſunt oculi eoꝝ. Nico. de lyra: ſcȝ ad cognoſcendũ ſuam nuditatẽ eſſe cõfuſibilẽ que prius erat honeſta: q: ſubtracta iuſticia originali: ſtatim ſenſerũt rebellionẽ carnis ad ſpiritum ꝛ motuȝ inordinatũ membroꝝ. Ideo ſtatim ſtuduere cooperire ſuã nuditatẽ ꝛ turpitudinẽ: ꝛ vt dicit textus: conſuerũt folia ficus. Et ex hoc dicunt hebrei ꝙ ficus fuit arbor ex cuius fructu comederũt: ꝛ fecerũt ſibi perizomata: ideſt ſuccinctoria circa limbos. Nota tamẽ ſm doctores modernos: vt dicit Landulfus in.ij.diſt.xxix.q.j.ↄcl'one.ij. ꝙ iuſticia originalis non fuit habitus gratie gratum facientis: ex eo ꝙ primus hõ non fuit creatus cũ gratia gratũ faciẽte: vt magiſter dicit in littera preſentis nominate diſtinctionis: ꝙ creatus fuerit cũ iuſticia originali: tamen anteꝙ peccaret habuit gratiam gratũ faciẽtẽ. Fuit enim tribus horis in ſtatu innocentie: quia fuit creatus hora ſexta ꝛ expulſus hora nona. In iſta morula fuit ſibi collata gratia: quia Greg. ꝛ Damaſcenus quos magiſter adducit in textu: dicũt ꝙ primus homo fuit in charitate ꝛ fuit coniunctus deo: ꝛ donis mirandis preditus: ergo ſi charitatẽ habuit: habuit gratiam: quia idem ſunt.

SEcunda pena ſpũalis quaȝ incurrit Adã ꝓpter inobediẽtiam illã: dicitur anime maculatio. Thomas.j.ij. q.lxxxvj.art.j. dicit: Macula proprie dicitur in corporalib⁹ quãdo aliquod corpus nitidum perdit ſuũ nitorem. Sic macula fuit anime ade. Nã innocentia perdita mortali peccato facta fuit obnoxia: ꝛ quod his grani⁹ eſt: omnes ab adam deſcendẽtes: xpo dũtaxat excepto: quia fuit deus et homo per naturam: et virgo maria per gratiam: cum ſorde originalis culpe naſcũtur: que eſt culpa cõtracta etſi nõ acta. Omnes inquit apoſtolus Roma.v. in adam peccauerunt. De hac ṽo materia

diffuſius loquar in ſermone pꝛo feſto cō ceptionis virginis glorioſe.

TErtia pena ſpiritualis dicit donoꝝ ſpiritualium diminutio. Sequitur ex conſequenti ꝙ poſtq̄ʒ iuſticiā originalem ⁊ gratiā gratū facientē adam amiſit: nō cū illa dulcedine deū cōtemplabatur ſicut pꝛius: nec gaudebat eius conſciētia intrinſecus guſtibus rerū diuinarū. Nā licʒ deū per eſſentiā non viderit: vt dicit Tho. j. parte. q. xciiij. arti. j. ⁊ Bon. in. ij. diſt. xxiij. arti. ij. q. iij. vidit tamen deum per ſpeculum clarū: et per apparitionez in aliquo ſigno: ſeu in ſubiecta creatura ſic potuit letāter vidiſſe angelos in coꝛpoꝛibus aſſumptis apparentes ſibi. Ex quibus omnib⁹ ſuauiſſime reficiebatur in mēte: que tamē poſt illā trāſgreſſionem in eo fuerunt diminuta.

¶ De punitione coꝛpoꝛali.

SEcūda pena qua punitū fuit ade peccatū dr̄ coꝛpoꝛalis. Et hec eſt triplex.

Pꝛima dr̄ cōtrarioꝝ actio.
Scd̄a laboꝛioſa vite ſuſtētatio.
Tertia moꝛtis ſubiectio.

¶ Pꝛima pena coꝛpalis eſt contrarioꝛū actio. Si enī adam ſteriſſet: que nūc homini cōtrariātur: minime illū ledere potuiſſent. Si in ignē fuiſſet ꝓiect⁹ ipſum nō cōbuſſiſſet: ſi in aquā fuiſſet immerſus: ipſum nō ſuffocaſſet: ⁊ ſilia. Et hoc vtiqʒ eueniſſet per dei prouidentiā: que ſic actiuoꝝ actū ſuſpēdiſſet ꝙ in paſſuz minime agerēt. De hac impaſſibilitate ⁊ duabus penis ſequentibus copioſius tractaui in quadrageſimali: in ſermone de vita: iō in hoc loco iſta breuiter ꝑcurro. ¶ Scd̄a pena coꝛpoꝛalis eſt laboꝛioſa vite ſuſtētatio. Dictum equidem fuit homini Gene. iij. In ſudoꝛe vultus tui veſceris pane tuo. Si nō peccaſſet non erat opus tot laboꝛibus: tot artib⁹: tot induſtrijs acquirere victū ⁊ tegumētū: Vn̄ Aug. lib. xiiij. de ciui. dei. c. xxvj. ait: Viuebat itaqʒ hō in paradiſo ſicut volebat: q̄diu hoc volebat qd̄ de⁹ iuſſerat. Viuebat fruens deo: ex quo bono erat bon⁹. Viuebat ſine vlla egeſtate: ſic ſemper viuere habens in ptāte. Cibus aderat ne eſuriret: potus ne ſitiret: lignum vite ne illum ſenecta diſſolueret. Nihil coꝛruptionis in coꝛꝑe vel ex coꝛꝑe vllas moleſtias vllis eius ſenſib⁹ ingerebat. Nullus intrinſecus moꝛb⁹: nullus ict⁹ metuebat extrinſec⁹. Summa in carne ſanitas erat: in aīo tota tranq̄llitas. hec ibi. Igit oēs doloꝛes parturiētium: oēs ſudoꝛes laboꝛātiū agricolarū: artificū: ⁊ quoꝛūcūqʒ: ⁊ oīa mala egrotantiū ⁊ infirmoꝝ q̄ nec libꝛis medicoꝝ cuncta deprehēſa ſunt: oīa deniqʒ hui⁹ vite pericula a culpa pꝛimoꝛū parētū deriuātur. ¶ Tertia pena coꝛpoꝛalis eſt generalis moꝛtis ſubiectio. Pꝛopter pctm̄ etenim pꝛimoꝝ parētū moꝛs dn̄atur in oibus. Vn̄ Aug. li. xiij. de ciui. dei. c. iij. ait: Fatendū eſt pꝛimos hoīes ita fuiſſe inſtitutos: ꝙ ſi non peccaſſent: nullū genus moꝛtis experirent. Sed eoſdez pꝛimos pctōꝛes ita fuiſſe moꝛte mulctatos: vt etiā quicq̄d eoꝝ ſtirpe eſſet exoꝛtū eadē pena teneret obnoxiū. Pꝛo magnitudine quippe culpe illius naturā dānatione mutauit in peius: vt qd̄ penaliter pꝛeceſſit in peccātib⁹ hoībus pꝛimis: naturaliter ſequeret in naſcētib⁹ ceteris.

¶ De tertia pena tempoꝛali.

tErtia pena qua punitum eſt peccatū pꝛimoꝛū parentū dicitur tempoꝛalis. Et hec eſt triplex.

Pꝛima eſt a paradiſo expulſio.
Scd̄a animaliū rebellio.
Tertia ſubiectionis introductio.

¶ Pꝛima pena fuit a paradiſo expulſio Vt enī habet Gen̄. ij. Plantauerat dn̄s deus paradiſum voluptatis a pꝛincipio idest a pꝛincipio creature: ſm̄ expoſitionem magiſtri in hiſtoꝛia ſcholaſtica: ſcʒ cū apparuit arida: ⁊ germinare terram fecit. Vel a pꝛincipio. i. a pꝛima parte oꝛbis. i. ad oꝛientem. Nam vt dicit Tho. j. parte. q. cij. ar. j. cōueniēter in parte oꝛientali dr̄ ſitus: q꞉ credendū eſt ꝙ in oꝛi

biliſſimo loco toti⁹ terre ſit cōſtitutus.
Cū aūt oriēs ſit dextera celi ſm Ariſto.
ij. de celo ⁊ mūdo. Dextera aūt eſt nobi-
lior ꝙ ſiniſtra: ꝯueniēs fuit vt in oriēta
li parte paradiſus ille inſtitueretur a
deo. De hoc paradiſo ſic ait Damaſce.
li.ij.c.xi. Paradiſus in oriēte poſit⁹ eſt:
omi terra excelſior: tēperato tenuiſſimo
ac puriſſimo aere fulgēs: plātis ſemper
floridis comatus: bono odore plenus:
lumineqꝫ repletus. Iſido. li.xiiij. etymo.
idē dicit in ſentētia. Et Aug. viij. ſuper
Geñ. ad litterā. Tres inqt ſunt de para-
diſo generales ſententie. Una eſt eoꝝ q
tm̄modo corpaliter volūt intelligi. Alia
eſt eorū qui ſpūaliter tm̄. Tertia eoꝝ q
vtroqꝫ mō paradiſum accipiūt: quā mi
hi fateor placere ſentētiā. ⁊. xiij. de ciui.
dei. c. xxi. Que cōmode dici poſſunt de
intelligēdo ſpūaliter paradiſo nemine
ꝓhibēte dicātur: dum tñ ⁊ hiſtorie veri
tas fideliſſima rerum geſtarum narra-
tione commendata credatur. Tria enim
que de paradiſo in ſcriptura dicūtur p
modū narrationis hiſtorice proponun-
tur. In oībus aūt que ſic ſcriptura tra-
didit: eſt ꝓ fundamēto tenēda veritas
hiſtorie: ⁊ deſuper ſpūales expoſitiones
fabricāde. Hec Aug. Ad hūc paradiſuꝫ
trāſlatus eſt Enoch: vt habet Gene. v. ⁊
Eccli. xliiij. ⁊ Helias vt patet. iiij. Regū
ij. c. Ambroſius in hexameron et Baſi-
lius in hexameron dicunt ꝙ poſitus eſt
in altiſſimo monte: de cuius cacumine
cadunt aque cum tanto ſtrepitu ꝙ om-
nes circa habitantes fiunt ſurdi: et fa-
ciunt aque lacum: exquo progrediūtur
quattuor flumina. Uerūtamen vt dicit
Thom̄. vbi. ſ. ad. iij. arti. ſequēdo Augu
ſtinum. viij. ſuper Geneſim ad litteram.
Locus ille ſecluſus eſt a noſtra habita-
tione aliquibus impedimētis: vel mon
tium vel mariū: vel alicuius eſtuoſe re-
gionis que pertrāſiri nō pōt. Et iō ſcri-
ptores locoꝝ de hoc loco mentionē non
fecerūt. Ad noſtra igitur redeūtes: ma-
giſter in hiſtoria ſcholaſtica dicit ꝙ hō
cōditus eſt in agro damaſceno: et inde
tulit eū de⁹: ⁊ poſuit eū in paradiſo. Nō
ſm Tho. vbi. ſ. ar. iiij. eſt: qr paradiſus
fuit locus cōgruus habitationis huma
ne quātū ad incorruptionē primi ſtat⁹.
Incorruptio aūt illa non erat hoīs ſm
naturaꝫ: ſed ex ſupernaturali dei dono.
Ut ergo hoc gratie dei imputaretur: et
non humane nature: deus hominē ex-
tra paradiſum fecit: ⁊ poſtea in paradi-
ſo poſuit: vt ibi habitaret toto tempore
animalis vite: poſtmodū cū ſpiritualeꝫ
vitam adeptus eſſet transferretur in ce
lum. Ibi ergo vt dictum eſt pauloante
tribus horis creditur Adā traxiſſe mo-
ram: in qua diuini mādati tranſgreſſor
inuētus eſt: ⁊ a paradiſo cū pellicea tu-
nica turpiter eiectus: miſſuſqꝫ eſt cum
vxore ſua in hāc vallē lachrymarū.

¶ De perditione dominij animalium.

SEcūda pena temporalis qua
punitū eſt primoꝝ parentuꝫ
peccatū dicit aīalium rebel-
lio. De quib⁹ dicit dñs Boñ.
in. ij. diſt. xv. arti. ij. q. ſ. ꝙ aliter ordinā-
tur aīalia ad hoīem ſm ſtatū innocētie:
aliter ſm ſtatum nature lapſe. In ſtatu
innocentie ordinabant ſm rōnem qua-
druplicē. Prima ratio ad manifeſtandū
hoīs imperiuꝫ: qḋ manifeſtarēt dum ei
per oīa obedirēt. Scḋa ad decorādū ho
minis habitaculū aīaliuꝫ multitudine:
nō ſolū arboꝝ. Tertia ad excitādū hoīs
ſenſum: vt in ipſoꝝ aīalium naturis di
uerſis videret hō multiformē ſapientiā
dei. Quarta ad mouēdum hoīs affectū:
vt vidēs illa deo ſubiecta ⁊ ſibi: ipe deū
amaret. Scḋm ṽo ſtatū nature lapſe or
dināturr aīalia aliter ad hoīem. Iumēta
em̄ ⁊ pecora ordinant ad releuandū ho
minis indigentiā quātū ad cibū: quātū
ad veſtitū: quātum ad obſequiū: ⁊ quā-
tum ad ſolacium. Hec pro maiori parte
ſumpta ſunt ex dictis Aug. iij. ſup Geñ.
Ante peccatū itaqꝫ oīa animalia ſub ho
minis erāt poteſtate: oēs volucres celi:
⁊ oēs piſces maris. Uñ deus dixit Geñ.
ſ. c. Dñamini piſcibus maris: ⁊ volatili-
bus celi ⁊ vniuerſis aīantibus que mo-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nẽtur ſuper terrã. Ex quo vt dicit Tho. j. parte. q. xcvj. arti. j. naturaliter hõ dñs eſt oĩum aĩalium. Ideo. j. politice dicit Ariſto. ꝙ venatio eſt quaſi quoddã iuſtum bellum. Qđ vtiꝫ nõ expediret: ſi Adam nõ peccaſſet. Verũtamẽ ſomnia hec videntur pleriſꝫ: qui facile ſeipſos cõfundere vel corrigere qđ meliꝰ eſt poſſunt: ſi amicoꝝ dei ⁊ ſanctoꝝ viroꝝ exẽpla inſpicere velint. Refert nanꝫ Hiero. ĩ vita Pauli primi heremite: ꝙ coruus diebus ſingulis dimidium panem Paulo deferebat: ⁊ dũ Antonius ad illum viſitandum ſe cõtulit integrum: vt vtriꝫ ſufficeret apportauit. Inſup dũ Antonius poſt illius felicẽ tranſitu corpus vellet ſepelire: ſuperueniẽtibꝰ leonibus: ⁊ mãſuetiſſime fodiẽtibus terrã: id fecit. Ipſe adhuc Hiero. leonem ferociſſimũ in monaſterio velut agnũ manſuetũ retinuit. At ⁊ Frãciſcus noſter lupum apprehẽdit in ciuitate Eugubij q̃ multos hoĩes occiderat: et cũ obediẽtia multa lupus Frãciſcũ ſecutus eſt. Qui mãdato eius biẽnio ſuperuiuẽs manſit cũ hoĩbus ⁊ pueris ⁊ canibus: neminē vltra ledens. Sanctus adhuc pontifex Silueſter draconẽ ingentẽ ferreo anulo impoſito in naribꝰ eius: ſine aliquo nocumento in vrbe maxima ligauit. De leonibus iterũ legimus ꝙ Danielẽ ſeruum dei nõ offenderũt. Nam vt dicitur Danielis. xiiij. c. fuit ipſe in lacu in quo erãt ſeptẽ leones diebꝰ ſeptẽ: quibꝰ dari cõſuetũ erat quotidie duo corpora: ⁊ due oues: ⁊ tunc data non fuerũt eis vt deuorarẽt Danielẽ: qui tñ ꝓtegente ſe deo liber cũ leonibus habitauit.

¶ Qr ſubiectio violẽta eſt ꝓpter pctm̃.

Tertia pena tp̄alis fuit ſubiectionis introductio. Si enĩ nõ peccaſſet hõ tunc homini hõ nõ ſubijceret. Verũtñ vt accipi põt ex dictis ſcti Tho. j. pte. q. xcvj. ar. iiij. ſentẽtialiter: duplex eſt ſubiectio. Una violẽtie: altera ordinis ⁊ reuerẽtie. Pria nõ fuiſſet in ſtatu innocẽtie: q: penalis eſt et dura. Scđa que nemini nocet fuiſſet in illo ſtatu q: reuerenter ⁊ cum amore filij fuiſſent ſubditi parẽtibus ſuis: vxores maritis: ⁊ iuuenes ſenibus: ⁊ ſimilia.

¶ Qr nõ eſſent tot damnati ſi non peccaſſet adam.

Quarta pena qua punitũ eſt peccatũ primoꝝ parentum dicitur eternalis. Nã illud peccatũ punitur pena eterna tripliciter.

Primo in paruulis.

Secũdo in infidelibus.

Tertio in damnatis oĩbus.

¶ Primo illud pctm̃ punit̃ pena eterna in paruulis: qui in ſolo originali decedũt. Oẽs quippe tales in eternũ priuabuntur viſione dei: vt dicit magiſter in ij. di. xxxiij. De hac materia ⁊ ſequẽti de infidelibꝰ dixi in quadrageſimali. ¶ Secũdo illud pctm̃ punit̃ in infidelibꝰ pena eterna. Oẽs q̃ppe fideles in ſua infidelitate moriẽtes eternalr̃ damnati puniẽtur in inferno. Nec vera nec tenẽda: immo velut heretica reijcienda eſt opinio eoꝝ qui dicũt vnũquẽꝫ in ſua fide ſaluari. Vñ ſcribit̃ ex de ſumma trini. et fide catho. c. j. Una eſt fidelium vniuerſalis eccl'ia: extra quã nullꝰ oĩno ſaluat̃.

¶ Tertio punit̃ pctm̃ primoꝝ parẽtũ in dãnatis oĩbꝰ. Tenẽt q̃dẽ aliq̃ ꝙ ſi ſtetiſſet hõ in ſtatu innocẽtie: ſoli fuiſſent nati qui mõ ſunt electi. Hoc videt̃ aſſerere Greg. qui in. iiij. moral'. c. xxv. ait: Si parẽtem primũ peti nulla putredo corrũperet: nequaꝙ̃ filios ꝑditiõis generaſſet. Sed illi q̃ nũc ꝑ redẽptorẽ ſaluandi ſunt: ſoli ab illo electi naſcerent̃. Et ſi diceret̃ ꝙ multi electi nati ſunt de parẽtibus dãnatis: ergo illi parentes fuiſſent nati. Rñdet Landul. in. ij. ſuo. diſ. xx. q. ij. cõclu. ij. ꝙ iſti electi fuiſſent geniti ex illis parẽtibꝰ electis. Quare autẽ deus ꝑmittat tot hoĩes naſci q̃s ante ſecula vidit fore dãnandos: ⁊ quare xp̄s q̃ miſericorditer venit in mũdũ et ſuo p̄cioſo ſanguine nos redemit tã grãdi periculo tot hoĩm ꝑditionẽ nõ obſiſtit: ⁊ ſimilia: nõ

eſt noſtrũ inueſtigare. Sed poti⁹ vnuſquiſq̧ timere debet: ne ꝓpter ſua voluntaria ſcelera ⁊ delicta deputet̃ cũ dãnatis alijs igni gehẽne. Et iõ ſtudeat operã dare vt ꝑ penitẽtiã ⁊ ỽtutis opa numero electorũ aſcribat̃: ſicq̧ poſſideat eternũ regnũ: in quo xp̃s cũ ſuis oĩbus viuit et regnat in ſecula ſeculoꝝ. Amẽ.

¶ De iudicio dei contra mundum laſciuientem quãdo diluuio perdidit hoĩes peccatores. Sermo .vij.

QUã terribilia nimis ſint iudicia dei: preter ea que de angelis ruẽtibus et peccãtib⁹ hominibus p̃mis enarrata ſunt: oſtẽdit adhuc nobis diluuiũ illud generale: qd̃ inundauit tẽporibus Noe: quo paucis dũtaxat exceptis deleta eſt oĩs caro. Extendit vtiq̧ rex celoꝝ potẽtiſſimũ brachiũ ſuũ: ⁊ cõtriuit ſupbiam hominuz maloꝝ. Nec inuẽtus eſt quiſpiã: q̃ voluerit effugere furorẽ illi⁹. Oẽs perierũt: oẽs ſuffocati ſunt in aq̃s inundãtibus. Qua de re vt efficacius timor dñi ingerat̃ cordib⁹ noſtris ſtatui in hoc ſermone de iudicio dei cõtra mũdũ laſciuientẽ diſſerere. Dicãq̧ quid veraciter in ſcripturis de diluuio: quo carnales hoĩes puniti ſunt: cõtinet̃. Nec prout in textu biblie ſingula poſita ſunt explicabimus: ſed quedã principalia tñ pertractabim⁹ eo ordine quo in hoc dicendi genere auditoribus facilius veritatẽ perſuadere poſſim⁹. De diluuio igitur locuturi tria myſteria declarabim⁹.

Primũ dr̃ tẽporalitatis.
Scdm̃ cauſalitatis.
Tertium terribilitatis.

¶ De tẽporibus circa diluuiũ cõſiderandis: primo de annis qui fluxerũt ab adã vſq̧ ad diluuiũ. Capm̃. j.

PRo ampliore dicẽdorum noticia ad tẽpus diluuij animũ in hac parte vertemus diſtinguemuſq̧ quattuor tempora conſideranda.

Primum tempus dicitur mundialis durationis.
Scdm̃ retardate generationis.
Tertiũ diuturne expectationis.
Quartum mẽſis determinationis.

¶ Ab Adam vſq̧ ad diluuiũ anni duo milia ducẽti quadragintaduo.

PRimum tẽpus cõſiderandũ circa diluuiũ dicit̃ mũdialis durationis. In quo licet ſcire quot anni exacti ſunt a principio mũdi vſq̧ ad diluuiũ. Et ſm̃ Joſephũ ⁊ magiſtrũ in hiſtoria ſcholaſtica ab Adam vſq̧ ad diluuiũ fluxerũt anni duo milia quingẽti quinquagintaſex. Scdm̃ ỽo Hiero. Euſebium ⁊ ſeptuaginta interpretes et oẽs tã grecos q̧̃ latinos fuerunt anni duo milia ducẽti quadragintaduo. Pro hac differentia annoꝝ nõ debet q̃s turbari: potiſſimum q̃ anni a diuerſis diuerſimode cõputãtur. Eſt enim annus maximus: de quo dicit Macrobius .ij. lib. ſuper ſomnum Scipionis. ⁊ Tullius li. ij. de natura deorũ. ⁊ in. vj. de republica. ꝙ cõplet̃ cum ſol ⁊ luna et oĩa ſidera firmamenti ad eũdem locũ vnde ſemel ꝓfecta ſunt redierint. Hũc annũ Varro cõfici ⁊ conſcripſit in quadraginta milibus annis. Et dicit Aug. li. xij. de ciui. dei. Platoni ĉi ỽo in quindecim milibus annis: ꝑut refert Macrobius li. ij. ſup ſomno Scipionis. Ptolomeus ỽo in li. Almageſti dixit annũ maximũ cõpleri in trigintaſex milibus. Sed Reſtaurus modern⁹ philoſophus ⁊ aſtrologus in. j. libro de cauſis eſſe mundi dixit: ꝙ ſtelle fixe et erratice mouẽtur verſus oriẽtem quattuor gradibus nec vlterius et poſt retrogradando alijs quattuor gradibus retroredeunt: et motus iſte nunq̧̃ ceſſat ab hoc ordine. Quare celum nunq̧̃ faciet operationes tales quas ſemel fecit: cum ſemper tendat ad producenda noua propter maiorem nobilitatem et perfectionẽ ipſius. Ideo nec annus maximus poteſt poni. Eſt annus ſolaris: qui duobus modis accipitur. Uno mõ

pꝛout eſt annus reuolutionis: ꝑut ſcri
bit' Ptolome⁹ lib.iij. Almageſti.j.c. Eſt
tp̄s motus ſolis: quo ſol ſemel circuīt
xij. ſigna zodiaci: redeūdo ad p̄mū pū/
crū ſui circuli. Qd̄ q̄dē fit in trecentis
ſexagintaq̄nq3 dieb⁹ ⁊ ſex hoꝛis. Ann⁹
ꝟo viualis trib⁹ cōtinuis annis conti/
net dies trecētos ſexagintaq̄nq3. Sed
quart⁹ annus qui dr̄ biſextilis ꝑficitur
in trecētis ſexagīta ſex diebus. Nā ille
ſex hoꝛe que ſupabundant a trecentis
ſexagintaquinq3 diebus nō cōputātur
in trib⁹ pꝛioꝛib⁹ annis: ſed in quarto cō
ſtituūt vnū diē: ⁊ vocatur ann⁹ biſexti
lis. Et ſi ſic ſex hoꝛe nō ītercalarent in
quibuſlibet quattuoꝛ ānis: ſucceſſu tē/
poꝛis variarent p̄ncipia ⁊ fines tēpoꝝ
⁊ ſolēnitates q̄ ſunt in hyeme reperirē
tur in eſtate. Quare ſancta mater eccle
ſia ſingulo quadriēnio accepit diē vnū:
qui vocat biſextus: quaſi ex bis ſex ho/
ris collect⁹: ⁊ ꝑ hunc biſextū ſtāt firma
in kalēdario p̄ncipia: ⁊ ſolēnitates tē
poꝝ. Eſt adhuc annus lunaris ꝯtinens
duodecim lunationes: quarū quelibet
ꝯtinet dies .xxix. cū dimidio: ꝗ dies hu
ius anni ſunt trecēti q̄nquaginta quat
tuoꝛ: eſtq3 minoꝛ ſolari dieb⁹ vndecim:
ſeu q̄n eſt biſext⁹ duodecim. Quid plu/
ra? Annus vt predixim⁹ apud varias na
tiones diſpari numero ꝑ multa ſecula
fluctuauit. Et vt cōmemoꝛat Aug. lib.
xv. de ciui. dei. c. xij. ⁊ Plini⁹ lib. vij. de
naturali hiſtoꝛia: egyptij quattuoꝛ mē/
ſibus annū terminabāt: archades tri/
bus: archanane ſex: latini tredecim. Ex
quib⁹ nullū fit pꝛeiudiciū hiſtoꝛice veri
tati ſi inter ſcriptoꝛes rerū geſtaru3 de
numero annoꝝ tanta ſuboꝛta videatur
differētia. Aduertēdum tn̄ eſt vt nullo
modo mūdū ⁊ hoies fuiſſe ſemꝑ tenea
mus. Hic fuit erroꝛ Metrodoꝛi chij: q̄
ſm Euſebiū lib. j. de euangelica ꝑpara
tione dixit vniuerſum fuiſſe ſemꝑ: q2 ſi
eſſet factū: eſſet a non ente. Fuerunt et
alij ꝑhibēt Pythagoꝛas ſami⁹: Archita
tarētinus: Theofraſt⁹: ⁊ peripathetici
fere omnes qui vt ſcribit Cenſoꝛin⁹ ad

Cirillum in libꝛo de natali die: affirma
uerūt hoīes ſemꝑ fuiſſe. Contra quos
Aug. lib. xij. de ciui. dei. c. x. ſic ait: Si
ſemper fuit humanu3 genus: quonam
modo verū loquitur hiſtoꝛia gentiliu3
narrans qui fuerunt quarūcunq3 reru
inuentoꝛes: qui pꝛimi liberaliū diſcipli
narū aliarūq3 artiu3 inſtitutoꝛes: vel a
quib⁹ pꝛimum illa vel illa regio partiq3
terraru3 illa atq3 inſula incoli cepent.
hec ille. Qui doctoꝛ eximi⁹ non immerito
ad hiſtoꝛias recurrit: q2 vt inquit Tul
lius libꝛo de oꝛatoꝛe. Hiſtoꝛia eſt teſtis
tempoꝛum lux veritatis ⁊ nuncia vetu
ſtatis. Nos ꝟo ſcripture ſancte adhere/
re debem⁹: que veridica narratione cō/
memoꝛat ab vno Adam genus huma/
num multiplicatū. Scripſit aūt Moy/
ſes hiſtoꝛiā Geneſis ex reuelatione diui/
na. Unde Hieronymus in ep̄la ad Pau
linum ait: Manifeſtiſſima eſt geneſis:
in qua de creatione mūdi: de exoꝛdio ge
neris humani: de diuiſione terre: de cō/
fuſione linguarū ⁊ gentiū vſq3 ad exitū
ſcribitur hebꝛeoꝝ. Sicut ergo cepit mū
dus: ſic ceperunt eſſe hoies. Et vt docet
Thomas. j. parte. q. lxj. ar. ij. Solus de⁹
pater et filius et ſpiritusſanctus eſt ab
eterno. Hoc eñ fides catholica tenet: ⁊
omne contrariū eſt hereticum. Si enim
creaturas deus ꝑduxit: ꝙ eas ex nihilo
fecit: id eſt poſtꝙ nihil fuerant. Ideo ab
Adam vſq3 ad diluuium terminus aſſi/
gnatur.

¶ Quare Noe diſtulit generare vſq3 ad
quingenteſimum annum.

Secundū tempus circa dilu/
uium conſiderandū dicitur
retardate generationis. Uo
lens equidem ſcriptura de
diluuio mentionem facere:
generationem Noe tangit. Noe ꝟo cu3
quingentoꝛū eſſet annoꝛū genuit Sem
Cham et Japhet. Ubi dubitare contin
git quare Noe vſq3 ad quingenteſimu3
annum diſtulit generare? Reſpondet
Nicolaus de lyra ꝙ doctoꝛes hebꝛei di/
cunt hoc factū eſſe ex eo ꝙ deus diſpo/

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fuerat eum ſaluare in diluuio cum tota ſua poſteritate. Si autem ante quingẽteſimum annum generaſſet: fuiſſent tot ex eo ⁊ filijs eiꝰ multiplicati: et fuiſſent inter eos multi mali: de quibus nõ eſſet dignum vt ſaluarentur. Nam ſi in trecentis quinquaginta annis quibꝰ Noe vixit poſt diluuium: vt habetur Geñ. ix. ex tribus eius filijs vigintiquattuor milia ⁊ centũ viros: extra mulieres ⁊ paruulos procreatos affirmat philo: vt refert magiſter in hiſtoria ſcholaſtica: qd fuiſſet in quadringẽtis annis. Inſuper tot perſone cum neceſſarijs ad vitã per annũ integrũ quo durauit diluuiũ: non potuiſſent competenter in arca collocari. Quare deo volente cum quingentorꝫ eſſet annorum filios generauit: cũ quibus ⁊ vxoribus ſaluus factus eſt in arca. Uerũtamen pleriqꝫ dubitãt de Mathuſalem. Scḋm enim computationem ſeptuaginta interpretũ vixit quattuordecim annis poſt diluuium: ſed nec legitur in arca fuiſſe: nec trãſlatꝰ vt Enoch. Et quidam dicunt ꝙ mortuus fuit ante diluuium ſeptem annis. Hiero. aſſerit ꝙ eodem anno in quo fuit diluuiũ: qḋ etiã diligẽs computatio annorꝫ eius ſḿ Geneſim manifeſtat. Tñ oẽs in numero annorꝫ eius vite cõueniunt: ſcꝫ ꝙ fuerũt oẽs dies eius anni nongẽti ſexagintanouẽ: vt ḋr Geñ. ix. c.

¶ Qr deus per centũ annos p̄dicari voluit diluuium.

Ertiũ tp̄s circa diluuiũ cõſiderandũ ḋr diuturne expectatiõis. Pro ſua q̄ppe pietate deus benignus anteq̄ diſp̄deret pctõres illius tẽporis: diutius expectauit: ⁊ monuit vt ad pn̄iam redirẽt. Nã ſḿ Aug. li. xv. de ciui. dei. c. xxiiij. cuꝫ dixit deus ad Noe. Erũt dies eius centũ viginti annorꝫ: nõ de termino humane vite locutus eſt: ſed de termino ad pn̄iam aſſignato. Nãqꝫ centũ annis arca legiť fabricata: vt refert magr̄ in hiſtoria ſcholaſtica: ⁊ Noe verbo ⁊ facto diluuiũ predicabat. Uerũ tñ illi hoĩes nequã deridebant eũ: ⁊ minabanť ꝙ añq̄ ipſe arcã ingredereť: ſi diluuiũ ſup̄ueniret interficerẽt illũ.

¶ Qr mẽſe maio inũdauit diluuiũ.

Uartũ tp̄s circa diluuiũ diciť mẽſis determinationis: quo. ſ. mẽſe diluuiũ illud veniſſe crediť. Et ad hoc dicit magr̄ in hiſtoria ſcholaſtica ꝙ fuit mẽſis maius: q̄ ab hebreis diciť iſan: a macedonibus yon: a latinis maius. De iſto mẽſe lata eſt inter autores diſſenſio. Titus liuius. j. li. ab vrbe cõdita. ⁊ Uarro li. vj. de origine lingue latine. ⁊ Beda li. de tp̄ibus dicũt: Romulũ diuiſiſſe pp̄ł́m romanũ in maiores ⁊ iuniores: vt altera pars ↄſilio: alia armis rẽpublicã tuereť. In honorẽ g̃ vtriuſqꝫ partis hũc maiũ ſequẽtẽ iunium dixit. Aug. ꝯo ꝫ fauſtũ tertiũ inq̄t mẽſem veteres dixerũt maiũ a maia: quã Mercurij matrẽ colebãt deã: exquo oẽs mercatores illo mẽſe ſacrificabãt Maie ⁊ mercurio. Papias vult vt dicať maius a madẽdo: q2 hoc tp̄e ros p̄cipue cadat madefaciẽs terrã: ſeu q2 tũc orianť hyades ſtelle pluuiales.

¶ Qr diluuiũ factũ eſt volẽte deo ꝑpter pctã hoĩm premẽda: q̄ ſi nõ fuiſſent nec diluuiũ inundaſſet. Cap. ij.

Am diſputãdum eſt ꝫ carioſos de cã diluuij: qm̄ pleriqꝫ nolũt ꝑpter pctã hoĩm diluuiũ inundaſſe. Idcirco vt de hac re veritas clarius eluceſcat: notabimꝰ quattuor cãs q̄ a multis diuerſimode ſolẽt aſſignari.

Prima ḋr celeſtis influẽtia.
Scḋa demonũ malicia.
Tertia potẽtũ violẽtia.
Quarta oĩs carnis immũdicia.

¶ Qr influentia celi nõ fuit cã p̄pua ⁊ principalis diluuij.

Rima cauſa diluuij aſſignatur a q̄buſdã celeſtis influentia. Hi em̄ dicũt ꝙ ſi tp̄e illo oẽs fuiſſent iuſti ⁊ ſancti: adhuc diluuiũ ſuperueniſſet: ⁊ hoc ꝑpter

diſpoſitionē celi.ſ.ꝓpter ꝯiunctionem planetaꝝ frigidoꝝ ⁊ humidoꝝ talē effe ctū cauſantiū. Nā vt dicit Sen̄.in lib. de naturalibꝰ q̄ſtionibꝰ. Dixit Empedo cles arſurā eſſe terrā cū vniuerſa ſidera conueniēt in ſigno cancri: ⁊ vniuerſalē inundationē futurā: cū eadē turba ſide rū ꝯuerſa in capricorno ꝓuenit. Igitur aīūt iſti diluuiū ex cauſa naturali: ſicut ⁊ alia diluuia cōſueuerūt q̄n̄q; ꝓueni re. Ut em̄ inq̄t Iſidorus li.xiij.etymol. in achaia fuit diluuiū Jacob pṫriarche ⁊ Ogigi tp̄ibꝰ: q̄ Eleuſine cōditor ⁊ rex fuit. Idē Iſidorus narrat quod recitat Oroſius libro.j.ꝙ anno octingētesimo decimo ante vrbē cōditā aquarum illu uies maiorē partē populoꝝ theſſalie abſumpſit: paucis per refugia montiū liberatis maxime in monte parnaſo in cuius circūitu Deucaliū tunc regno po tiebatur. Qui tūc ad ratibus cōfugien tes ſuſceptos fouit ⁊ aluit: a quo ꝓpter ea genus hoīm grecorū fabule ex lapi dibꝰ ferūt reparatū. De hoc Deucaliōe mētionē facit Juuenalis ſatyra.j.qui ait: Ex quo Deucalion nibis tollentibꝰ equor. Nauigio montē aſcēdit forteſq; popoſcit. Paulatimq; animis caluert mollia ſaxa. Et maribus nudas oſtēdit pyrrha puellas. Quicq̄d agūt homīes votū: timor: ira: voluptas. Gaudia: diſcurſus nr̄i eſt farrago libelli. Iſīd.lib. xvij.etymol.c.iij.dicit: Farrago a farre dicta. Eſt em̄ herba hordeacea adhuc viridis: necdū granis ad maturitatem turgētibus. Ouidiꝰ inſuper in.j.metamorphoſeos ita inquit: Deucalion lachrymis ita pyrrham affatur abortis. O ſoror o cōiunx: o femina ſola ſuperſtes. Quā cōmune mihi genꝰ ⁊ patrue lis origo. Deinde thorus iūxit: nūc ipa pericula iungūt. Terrarū quaſcūq; vi dent occaſus et ortus. Nos duo turba ſumus: poſſedit cetera pontus. Et ibi Ouidius. Miſſa viri manibus faciem traxere viroꝝ. Et de femineo eſt repara ta femina iactu. Inde genꝰ durū ſumꝰ experiēſq; laboꝝ. Et documenta damꝰ qua ſumꝰ origine nati. Famoſum ergo fuit illud diluuiū de quo ipſi etiā poe te tanta cecinere. Nec tamen niſi a cau ſa naturali proceſſit. Sed ne multum inutiliter contendamus: dicit Nico. de lyra ꝙ nobis ſatis eſſe debet teſtimoniū ſcripture: que diluuium aſſerit ſimiliter inundaſſe in penā peccati. Poſſumus tñ dicere ſm Rich. in.iiij. diſt.xlvij.ar.a. q.iij.ꝙ ꝓductionē ignis purgātis mū dū in fine ſeculorū precedet vehemens ſiccitas naturaliter gn̄ata: illius ignis productioni concordans: nō tñ ſicut di ſpoſitio neceſſaria: ſed congrua. Ita di luuiū aque potuit precedere aliqua di ſpoſitio planetarū frigidoꝝ ⁊ humido rum: concurrens ad nutum dei ad tales aquarū inundationem. Ideo influentia illa nō fuiſſet ſi deus nō ſtatuiſſet dilu uio perimere ſe ſpernentes.

¶ De demonibus incubis ⁊ ſuccubis et gigantibus.

SEcūda cā diluuij ab aliqui bus aſſignat demonū ma licia. Scribit nāq; Gen̄.vj. Uidētes filij dei id eſt demo nes: ſm expoſitionē iſtoꝝ: qui dicūtur filij dei ꝓpter naturā ſpiri tualē: filias hoīm ꝙ eſſent pulchre: mi ſcuerūt ſe in ſpecie humana cū mulieri bus: ⁊ inde ſunt nati gigantes. Magi ſter in hiſtoria ſcholaſtica dicit: Poruit eſſe vt incubi demones genuerint gigā tes a magnitudine corporū denoiatos. Sed immanitati corporū rn̄debat im manitas animorū. Uerūtñ nō acceptat hoc ꝙ gigātes naſcātur opere demonū incuboꝝ ⁊ ſuccuboꝝ: q2 ⁊ ipſi nati ſunt ex viris ⁊ mulieribꝰ ſicut ⁊ ceteri hoīes. Nā de Og rege baſan Deut.ij.⁊.iij.c.d. ꝙ mōſtratur lectꝰ eius ferreꝰ nouē cubi tos habēs lōgitudinis: ⁊ quattuor alti tudinis. et.j.Reg.xvij.legit de Goliath ꝙ erat altitudinis ſex cubitoꝝ ⁊ palmo. In chronica Ricobaldi repperi ꝙ tpe Clemētis pape ſecūdi: rome cadauer inuentū eſt gigātis incorruptū magnitu dinis inſolite: cui erat tale epitaphiū:

Filius euandri pallas quē lancea turni
Militis occidit more ſuo: iacet hic. Hec
ideo dicim⁹: q2 etiā naturaliter gigātes
poſſunt abſq3 demonibus generari. Et
iō verū illi q̄ erant diluuij tpe nati ſunt
vt pretactū eſt demonibus cooperanti-
bus: in dubium vertit̄. Sed poſito ꝙ ſic
eſſet: nō ꝓpterea de⁹ diluuiū inundare
fecit: qm̄ vt inq̄t Nico. de lyra. Diluuium
datū eſt in penā hoīm: ⁊ nō demonū.

¶ Qr tpe diluuij filij potētū etiā vt car-
naliter cōcumbebāt cū filiab⁹ pauperū.

Tertia cā diluuij aſſignat̄ ab
alijs potētum violētia. Dicit
enī rabbi ſalomon ꝙ filij dei
accipiūtur ꝓ filijs iudicū et
potentū. Qui qn̄ videbāt filias ſubdito
rum pulchre ornari: et quando dabātur
ad nuptias accedebāt ad eas cognoſcē-
do carnaliter anteq̄ꝫ mariti eas cogno-
ſcerēt. Et licꝫ ſic potuerit eſſe: tamē hec
non eſt totalis cauſa: ſed quarta que
ſequitur.

¶ Qr propter peccata carnis deus miſit
diluuium.

Quarta cā igit̄ quare diluuiū
fieri voluit deus: fuit oīs car
nis immūdicia. Dicitur qui-
dem in textu biblie. Oīs ca-
ro corruperat viā ſuam. Alij
itaq3 filij dei ſm̄ Nico. de ly. intelligun
tur q̄ deſcēderūt de Seth: q̄ ab Adā in-
ſtructi fuerūt ī cultu diuino. Per filias
hoīm intelligunt̄ mulieres deſcēdētes
de Cayn q̄ erāt lubrice laſciue ⁊ diſſolu
te. Et de illis p̄ceperat Seth filijs ſuis
de volūtate dei vt nō cōtraherēt cū eis:
Ipſi vō fecerūt ↄtrariū. Quia tn̄ hic fit
mētio de filijs Seth ⁊ filiabus Cayn:
notādū eſt ſm̄ magiſtrū ī hiſtoria ſcho-
laſtica: q̄ allegat ſanctū Methodiū: cui
in carcere exiſtenti pro amore xp̄i: facta
fuit reuelatio de tpibus primis ⁊ nouiſ
ſimis: dicentes ꝙ adam ⁊ eua virgines
egreſſi ſunt de paradiſo. Et hoc vtiq3
Hiero. ad Euſtochium cōfirmat dicēs:
Eua ī paradiſo virgo fuit: poſt tunicas
pelliceas ſumpſit initium nuptiarum,
Anno vō vite adam decimoquinto: na-
tus eſt ei Cayn ⁊ ſoror eius Calmana:
poſt alios. xv. annos natus eſt Abel ⁊
ſoror eius Delbora. Et ideo natus eſt
primus Cayn peſſimus q̄ꝫ Abel iuſtus
vt oſtenderetur ꝙ in Adam tota gene-
ris humani maſſa damnata eſt: ⁊ quan
do aliquis ex ea vas ſanctificatiōis effi
citur: nō hoc prouenit ex natura: ſed ex
dei vocātis miſericordia. Anno vite adā
cxxx. Cayn occidit Abel. ⁊ luxere eū adā
⁊ Eua centum annis. Locus in quo lu-
xerunt dicitur vallis lachrymarū: iuxta
Ebron. Cayn ergo peſſimus remanſit: q̄
primus terminos terre poſuit ad calli-
ditatem fallaciamq3 ꝓduxit: primus in
terra ſuperbiuit: poſt adaꝫ in paradiſo
primus homicidiuꝫ perpetrauit: prim⁹
ciuitates edificauit: muriſq3 muniuit: ⁊
homines male agentes in vrbibus col-
legit: ſm̄ Joſephum. Cayn itaq3 cogno
uit vxorem ſuam: que peperit Enoch.
Enoch genuit Jrad. Jrad mauial. Ma
uial Mathuſael. Mathuſael Lamech.
Hic primus ſcilꝫ Lamech bigamiā in-
troduxit: ⁊ ſic adulterium contra legeꝫ
dei ex natura fecit. Jn prima enim crea
tione vnica vnice facta eſt mulier: ⁊ de-
us per os Ade decreuerat vt eſſent duo
in carne vna. Hic aūt accepit duas vxo
res Ada ⁊ Sellā. Genuitq3 Ada Jabel
qui adinuenit portatilia paſtoꝝ. i. tēto
ria ad mutanda paſcua. Nomē fratris
eius Tuba: ſcꝫ pater canētium in citha
ra ⁊ organo. Non inſtrumentoruꝫ qui-
dē: que longe poſt inuenta fuerunt: ſed
inuentor fuit muſice ⁊ conſonantiaruꝫ:
vt labor paſtoralis quaſi in delitijs ver-
teretur. Et quia audierat Adaꝫ prophe
taſſe de duobus iudicijs: ne periret ars
inuenta ſcripſit eam in duabus colum-
nis in qualibet totam: vt dicit Joſe-
phus. Una marmorea: altera latericia:
quarum altera non dirueretur dilu-
uio: altera non ſolueretur incendio.
Sella genuit Tubalcayn: qui ferrari-
am artem primus inuenit: res bellicas
decenter exercuit: ſculpturas operum

vel hoim in metallis in libidinē oculorum fabricauit. Sicq̧ vſq̧ ad tp̄s diluuij generatio cayn ſemp̄ excreuit numero ꝛ malicia ac iniq̄tate. Generatio vo Seth inſtructa erat in diuino culto. Dicit em̄ Strabus ꝙ poſt mortē Abel vouit Adā nō vltra ſeyxorē cogniturū: ſed deo iubēte p̄ angelū fregit votuꝫ vt dei filius de eo naſceref. Quare cognouit vxorē ſuam ꝛ natus eſt Seth: q̄ genuit Enos. Enos genuit Caynan. Caynā genuit Malalehel. Malalehel gēuit Jareth. Jareth Enoch. Enoch Mathuſalē. Mathuſalē Lamech. Addit magr̄ hiſtoriarū: ꝙ breuiter legiſlator gn̄atiōes ade trāſit feſtinās ad tp̄a Abrae p̄ris hebreoꝝ: ꝛ plures ſubiicet ade filios ꝛ filias. Ex q̄bus oībus vt ad ꝓpoſituꝫ redeamus pꝫ ꝙ non abrae ꝓhibitū fuerat ſed his qui deſcēderāt de Seth: ne inirent matrimonia cū filiabus deſcendētibus de generatione cayn: ꝛ tn̄ cōtrariuꝫ facere nō erubuere. Inquit adhuc ſctūs Methodius ꝙ filij cayn abutebanf vxoribus fratrū ſuoꝝ nimijs fornicationibus: deinde mulieres in veſaniam verſe ſup̄greſſe viris abutebātur: tandeꝫ exarſerunt hoīes in alterutrum coeuntes. Abundabāt pctā immundiſſima carnis in oībus excepto Noe ꝛ vxore: filijs eius ꝛ vxoribus eoꝝ: q2 pctā illa nefandiſſima deū ꝓuocauerūt vt diluuio extingueret ꝯcupiſcētiā hoīm.

¶ De terribilitate diluuij: quo tāta ſtrages facta eſt contra homines ꝛ animalia. Cap. iij.

Audite obſecro oēs p̄pli pctōres q̄ terribile fuit iudicium illud a quo ſe hoīes defendere nō valuerūt. Timete deuꝫ ꝛ humiliate in cōſpectu eius corda veſtra. Nō enim eſt potentia: non fortitudo: nō ꝯſiliū ꝯtra dn̄m. Ipſe fuit qui vires gigantuꝫ contriuit: ꝛ deleuit aquis inundantibus omnem carnem. Si aūt comprehendere velimus illius diluuij terribilitatem: quattuor conſiderare debemus.

Primo terre deteriorationem.
Scd̄o animaliū occiſionem.
Tertio paruuloꝝ ſubmerſionem.
Quarto tātoꝝ hoim p̄emptionē.

¶ Qr propter aquas diluuij terra deteriorata eſt.

Primo cōſideremus terre deteriorationē. Dicit magr̄ in hiſtoria ſcholaſtica exponendo verba dei. ſ. Diſperdā eos cū terra. i. cuꝫ fertilitate terre. Tradūt em̄ vigorē terre: ꝛ fecūditatē lōge inferiorē eſſe poſt diluuiū. Ide eſus carniū hoī cōceſſus eſt: cum antea fructibus victitarēt. Nec mirū q2 tādiu fuit terra coop̄ta aquis diluuij q̄ p̄ maiori parte: vt dicit Nico. de ly. fuerunt de mari oceano ſalſo.

¶ Qr animalia ꝛ volucres periere exceptis piſcibus.

Secūdo cōſideremus diluuij terribilitatē ꝓpter aīalium occiſionē. Ut em̄ inq̄t textus biblie mortua eſt oīs aīa viuens ſup terram: oīa aīalia oēſq̧ volucres exceptis q̄ erāt in arca. Nō fuerūt mortui piſces: q2 vt dicit Nico. de ly. pctā cōmiſſa erant in terra ꝛ in aere nō aūt in aquis.

¶ Qr paruuli periere in aq̄s diluuij.

Tertio cōſiderem⁹ diluuij terribilitatē ꝓpter paruuloꝝ ſubmerſionē. Erāt illo tēpore tot paruuli: tot ad vbera matrū pēdētes: q̄ tn̄ p̄ paterno ſcelere oēs eiulātes lamētāteſq̧ ſubmerſi ſunt. Qualiter aūt filij puniunf p̄ pctis parentū dixi in quadrageſimali in ſermone de ira dei.

¶ Qr omes hoīes ſuffocati ſunt: Noe ꝛ ſuis exceptis.

Quarto ꝯſideremus illius iudicij terribilitatē ꝓpter tātoꝝ hoim p̄emptionē. Completa ſiq̄dē arca iuxta dei ordinationē dixit de⁹ ad Noe. Ingredere ī arcā tu ꝛ filij tui: vxor tua: ꝛ vxores filioꝝ tuoꝝ tecū. Magr̄ in hiſ

ſtoria ſcholaſtica. Seorſum viros ſeorſum mulieres noīauit dn̄s: cū de ingreſſu loquereꝰ: ac ſi diceret: Tpe afflictionis: ceſſandū eſt ab amplexibus mulierū. In exitu vo dixit deus. Egredere de arca tu ꝛ vxoꝛ tua. Cōiuncti iubenꝰ exire: q̄ diſiūcti intrauerāt. Ac ſi diceret eis Nūc redijt tp̄s amplexādi: vt multiplicemini ſup terrā. Mox em̄ ſubiūrit. Creſcite ꝛ multiplicamini. Dic̄ Rabbi Salomon: ꝙ in arca nō fuit ꝯcubitus hominū: nec auiū: nec beſtiarū ꝓpter vniuerſalē mūdi tribulationē. In articulo itaqꝫ diei illius intrauit Noe in arcam iuxta p̄ceptū dn̄i cum oībus aīalibus ꝛ volucribus deputatis. Que ſm̄ magiſtrū in hiſtoria ſcholaſtica nutu diuino ꝛ angeloꝝ miniſterio adducta fuerunt Refert Nico. de ly. ꝙ articulus importat rē diſtinctā ꝛ manifeſtā. Deus nāqꝫ ingredi fecit Noe de die clara ꝛ manifeſta: ad oſtendendū ꝙ poterat eū tueri a malis hoībus illius tp̄is q̄ comminati fuerāt eū occidere. O q̄d fuit videre ꝛ q̄ꝫ tremēdū ſpectaculū illud: q̄n ſubito nebuloſus aer fuit effectus: vētiqꝫ ſtridere ceperūt. Tonabat ether: tonitrua audientes terrebant: ꝛ cataracte celi. i. nubes apte ſunt. Scd̄m Nico. de ly. loquitur ſcriptura metaphorice: nec dicit de celo ſtellato ſed aereo: vbi generanꝰ nubes ꝛ pluuie. O quātus oīm luctꝰ moꝛ inſonuit. Quot lamēta: dū breui ſpacio excreſcētes aque rapere ceperunt corpora mergēdoꝝ. Uidebat pr̄ ſubmergi filium. Uidebat frater fratrē: ꝛ ipſe necādus clamabat ad ſidera. Heu heu perimus in aq̄s. Filius patrē aut matrē foꝛte p̄cabaꝰ. Adiuua me natū tuū pereuntē. At ille reſpōdere poterat. O me miſerū ꝛ ego tecū pereo. Uix puto ꝯtrāſijſſet dies ꝙ maioꝛ pars defecit in aq̄s diluuij. Et ſi q̄ forſan in mōtibus erāt ſuffocati ſunt tandē ꝛ ipſi: q̄m pluit quadraginta diebus ꝛ quadraginta noctibus: ꝛ aq̄ multiplicate ſuperauerunt oīa cacumina montiū. Expergiſcimini ergo o pctōꝛes polluti: o carnales ꝛ laſciui: o ſacrilegi ꝛ inceſtuoſi: o libidinibꝰ ſpurciſſimis fedati: ꝛ timete regē regū deū noſtrū. Deponite veterē vitam: abijcite voluptates: corrigite malos moꝛes: vt ſic ipſe miſericoꝛs pr̄ liberet nos ab oī malo in p̄ſenti: ꝛ in futuro largiaꝰ gloriam ſempiternā. Amen.

¶ De mulieribus que occaſio ſunt multorum peccatorum ꝓpter que indignaꝰ deus. Sermo. viij.

PRopter mulierū ꝯditiones noxias in grādia pctā ſepenumero lapſi hoīes deū irritant: vt ſue iuſticie in illos furoꝛem effundat. Et q̄ꝫuis ita foꝛte facile dep̄hēdi poſſit ex relatis in duobꝰ p̄cedētibus ſermonibus: verūtn̄ videmus quotidie p̄rias flagellari. Qd̄ ꝓbi ꝛ ſcti viri arbitranꝰ fieri: q꞉ indignaꝰ deus ꝓpter inoꝛdinatos exceſſus oꝛnatus mulierū: ꝛ pōpā: īmmo inhoneſtatem veſtimētoꝝ. Adeo vtiqꝫ inualuit iā vbiqꝫ ꝑniciosa ꝛ deteſtabilis cōſuetudo huius diſſolutionis ꝙ nulla foꝛti perſuaſione p̄dicatoꝝ pōt aboleri. Ex hoc multiplicate ſunt vſure: rapine: fraudulentie: ꝛ iniquiſſime extoꝛſiones. Quinimmo cū iuuēcule multe nuptui tradi nō poſſint ꝛ alijs facultates non ſuppetant a ſuis vanitatibus ſatiſfacienduꝫ: nouit deus quid inde ſequaꝰ. Ob id ergo ꝯſtatui in p̄ſenti noſtro ſermone de mulieribꝰ verba facere. De quibus dicturi tria myſteria declarabimus.

Primū dr̄ ꝓductionis.
Scd̄m cōmēdationis.
Tertiū rep̄hēſionis.

¶ Qr deus bn̄dictus ꝓduxit mulieres ad ꝑfectionē vniuerſi. Cap. j.

ITa obiurganda puto vitia mulierum: vt ſexus ipſe non contēnatur: neqꝫ ille q̄ virtutibus floꝛēt occaſionē: ſumāt deſperādi. Idcirco in hoc myſterio p̄mo mulierū ꝓductionē īueſtigabimus ſub quattuoꝛ dubijs,

Primū vtrū mulier ꝓduci debuit cū alijs creaturis.

Scđm vtrū mulier fuerit immediate formata a deo.

Tertium vtrum mulier fieri debuit ex viro.

Quartū vtruꝫ mulier ꝓducta ſit ad imaginem dei.

¶ Primū dubiū inueſtigandū eſt: vtrū mulier ꝓduci debuit cū alijs creaturis. Et arguūt q̇dā ꝙ nō. Pri̇o q̄r dicit ph̄s in li. de generatiōe aīaliū: ꝙ femīa ē mas occaſionatꝰ. Sꝫ nihil occaſionatū ⁊ deficiēs debuit eſſe in rerū ꝓductiōe: ergo mulier nō debuit ꝓduci. Scđo occaſiones pctōꝝ ſunt amputāde: ſed deꝰ preſciuit ꝙ mulier futura eſſet vir in occaſionē pctī: ergo nō debuit mulierē producere. Refert Lact. lib. iij. ꝙ Plato de q̄ttuor agebat deo grās. Primo ꝙ hō natus eſſet nō aīal brutū. Scđo ꝙ grecus potius q̄ barbarus. Tertio ꝙ athenis ⁊ tp̄e Socratis. Quarto ꝙ mas potius q̄ꝫ femina. Reſpondet his Tho. j. parte. q. xcij. ar. j. ꝙ neceſſariū fuit feminas fieri ſicut ſcriptura dicit Gen̄. ij. in adiutoriū viri: nō q̇dē in adiutoriū alicuius alterius opis: vt q̇dā dixerūt: cuꝫ ad q̄libet aliud opus cōueniētius iuuari poſſit vir ꝑ aliū virū q̄ꝫ ꝑ mulierē: ſed in adiutoriū generationis. Ad illud ꝟo qđ primo obiectū eſt dicit Tho. ij. ij. q. iiij. ad. iij. ar. ⁊ in. iiij. di. xliij. q. j. arti. iij. ꝙ q̄uis mulier generet̄ ꝑter intētionem nature particularis: eſt tn̄ de intētione nature vl'is q̄ vtrūq̄ ſexū requirit ad ꝑfectā humane ſpēi generationem. Dicit̄ ergo mulier aliq̇d deficiēs ⁊ occaſionatū: q̄r virtus actiua q̄ eſt in ſemine maris intendit ꝓducere ſimile ſibi: ꝑfectū ſm maſculinū ſexū. Sed ꝙ femina generet̄ hoc eſt propter virtutis actiue debilitatē: vel ꝓpter aliquā materie indiſpoſitionē: vel etiā ꝓpter aliquā trāſmutationē ab extrinſeco: puta a ventis auſtralibus q̄ ſunt humidi: vt dicit Ariſto. li. de aīalibus. Ad ſcđm ꝟo qđ adductum eſt dicit Tho. ꝙ ſi oīa ex q̄bus hō ſumpſit occaſionē peccādi deus ſubtraxiſſet a mūdo: remāſiſſet vniuerſum imperfectū. Nec debuit cōe bonuꝫ tolli vt vitaret̄ particulariter malū: pſertim cū deus nouit ordinare malū oē in bonū.

¶ Scđm dubiū erat vtrū mulier fuerit immediate formata a deo. Reſpondet ad hoc Tho. vbi ſ. ar. iiij. ꝙ ſolus deus q̄ eſt nature inſtitutor põt ꝑter nature ordinē res in eſſe ꝓducere. Et iō ſolus deus potuit vel virū de limo terre: vel mulierē de coſta viri formare. Vn̄ Aug. li. ix. ſup Gen̄. ad lrām. Formare vel edificare coſtā vt mulier eſſet: nō potuit niſi deus: a quo vniuerſa natura ſubſiſtit. Et iterū ibi. Qđ miniſteriū angeli exhibuerūt deo in formatione mulieris neſcimus. Certū tn̄ eſt ꝙ ſicut corpus viri de limo nō fuit formatum ꝑ angelos: ita nec corpus mulieris de coſta viri. ⁊ iterū ibidē Aug. Nō habuit prima rerū cōditio vt femina oīno ſic fieret: ſed tn̄ hoc habuit: vt ſic fieri poſſet. Et iō ſm cauſales rōnes ꝑtinet corpus mulieris in primis opibus: nō ſm potētiā actiuam ſed ſm potētiā paſſiuā tm̄ in ordine ad potētiā actiuam creatoris.

¶ Tertiū dubiū fuit vtrū mulier debuit fieri ex viro. Et poſſet quis arguere ꝙ non: q̄r ſexus cōis eſt hoibus ⁊ alijs aīalibus: ſed in alijs aīalibus femine non ſunt facte ex maribus: ergo nec in hoīe fieri debuit. Scđo arguit̄: q̄r eoꝝ q̄ ſunt eiuſdē ſpēi eſt eadē materia: ſꝫ mas ⁊ femina ſunt eiuſdē ſpēi: ergo femina fieri debuit ex limo terre ſicut ⁊ vir. Tertio mulier facta eſt in adiutoriū generationis: ſed nimia ꝓpinquitas reddit ad hoc ꝑſonas ineptas. Vn̄ ꝑſone ꝓpinq̄ a mrīmonio excludunt̄: vt pꝫ Leuit. xviij. ergo mulier nō debuit fieri ex viro. Reſpōdet his oībus Tho. vbi. ſ. ar. ij. ꝙ mulier ex viro formari debuit ꝓpter tria. Primo quidem vt in hoc quedam dignitas primo hoī ſeruaret: vt ſm rei ſimilitudinē eēt ipſe principiū totius ſue ſpēi: ſicut deus eſt principiū totius vniuerſi. Vn̄ Paulus dixit Act. xvij. ꝙ deus fecit ex vno

omne genus hoim. Scđo mulier facta
eſt ex viro: vt vir magis mulierē dilige
ret: ⁊ ei inſeparabilius inhereret dū co
gnoſceret eā ex ſe eſſe ꝓductā. Unde dr
Geñ. ij. Ex viro ſumpta eſt: q̄obrem re-
linquet hō patrē ſuū ⁊ matrē: ⁊ adhere
bit vxori ſue. Et hoc maxime neceſſariū
fuit in ſpecie humana: in qua mas ⁊ fe-
mina cōmanēt p totā vitā: qđ nō ꝯtin-
git in alijs aialibus. Tertio mulier fa-
cta eſt ex viro: q2 vt phs dicit. viij. Eth.
mas ⁊ femina cōiungunt in hoibus nō
ſolum ꝓpter neceſſitatē generationis:
vt in alijs aialibus: ſed etiā propter do
meſticā vitā: in qua ſunt aliqua opera
viri ⁊ femine: ⁊ in qua vir eſt caput mu
lieris. Uñ ꝯuenienter ex viro formata eſt
mulier: ſicut ex ſuo principio. Quarta
rō addi pōt ſacramentalis. Figurat em̄
p hoc ꝙ eccleſia a xp̄o ſumit principiū.
Unde apl̄s dicit ad Ephe. v. Sacramē-
tuȝ hoc magnū eſt: ego aūt dico i xp̄o ⁊
in eccleſia. Et p hoc ptȝ rn̄ſio ad primū.
¶ Ad ſcđm dicit Tho. ꝙ materia eſt ex
qua aliquid fit: natura aūt creata hȝ de
terminatum principium: cum ſit deter-
minata ad vnum: habet etiam determi
natum proceſſum. Unde ex determina-
ta materia ꝓducit aliquid in determi-
nata ſpecie. Sed virtus diuina cum ſit
infinita: pōt idem ſm ſpeciem ex quā-
cūq; materia facere: ſicut virum ex limo
⁊ mulierem ex viro. ¶ Ad tertium dicit
Tho. ꝙ ex naturali generatione cōtra-
hitur quedā ꝓpinquitas que matrimo
nium impedit. Sed mulier nō eſt ꝓdu
cta a viro per naturalē generationē: ſed
ſola virtute diuina. Unde Eua nō dicit
filia ade: ⁊ ꝓpterea rō non cōcludit. Ut
igitur ſcribit Geñ. ij. poſtq̄ Adā in pa-
radiſum introduxerat deus miſit ſopo-
rem in eum. Aug. ix. ſuper Geñ. ad litte
ram dicit: ꝙ ſopor ille fuit raptus ⁊ ex-
taſis: q2 tunc vidit deū per eſſentiam: ⁊
interfuit curie angeloꝝ. Hoc vtiq; opi-
nando dicit non aſſerendo de viſione
eſſentie diuine. Cūq; obdormiuiſſet: tu-
lit vnā de coſtis eius abſq; leſione ⁊ do
lore: vt dicit Tho. vbi. ſ. ar. iij. ad. ij. ar.
Scđm ſ̄o Landul. di. xviij. ij. q. ij. cōclu
ſione. iiij. Coſta detracta fuit miniſterio
angeloꝝ: nō tñ eoꝝ miniſterio fuit i mu
lierē formata. Dicit etiaȝ Landulphus
vbi. ſ. cōclu. iij. ꝙ formatio de coſta nō
fuit ꝓprie generatio: ſicut aliqui dicūt:
ꝙ deus de aere circūſtāte: vel terra: cor-
rupta eoꝝ forma deus ſuppleuit mate-
riam illius coſte: q2 vt dicit magiſter in
textu magis debet dici mulier facta de
illa materia: que fuit maior q̄ de illa co
ſta. Nec poteſt dici proprie creatio. Tuȝ
quia creatio humane nature preceſſe-
rat in homine. Tum: quia fuit facta de
aliqua preiacenti materia: ſciliȝ de co-
ſta. Fuit ergo multiplicatio ſicut magi-
ſter dicit in littera: quomodo de quinq;
panibus multiplicatis dominus ſatia-
uit quinq; milia hominum. Contrariū
tamen tenet Thom̄. vbi. ſ. ad. j. arti. qui
aſſerit: ꝙ corpus mulieris fuit forma-
tum de coſta: per additionem materie:
vel per creationeȝ. Sed quid fecit ipſe
nouit. Quare ſ̄o de coſta non de alia
parte fuit mulier formata dicit Thom̄.
vbi. ſ. ⁊ glo. xxxiij. q. v. in. c. mulierem.
Non de pede formata eſt mulier: ne om
nino videretur famula. Non de capite:
ne omnino videretur domina: ſed de co
ſta vt videretur collateralis. ¶ Quar-
tum dubium fuit: vtrum mulier fuit ꝓ-
ducta ad imaginem dei. Nam. j. Corint.
xj. dicitur: Uir eſt imago dei: mulier au
tem eſt imago viri. Propter que verba
dicitur. xxxiij. q. v. c. Hec imago dei. ꝙ
mulier non eſt ad imaginem dei. Re-
ſpondet Bonauentura in. ij. di. xvj. arti
culo. ij. q. ij. ⁊ Thomas. j. parte. q. xciij.
ar. iiij. ꝙ cum homo ſm intellectualem
naturam ad imaginem dei eſſe dicatur:
ſm hoc eſt maxime ad imaginem dei: ꝙ
intellectualis natura deuȝ maxime imi
tari pōt. Imitatur aūt itellectualis na-
tura maxime deū: quātū ad hoc ꝙ deus
ſeipſum itelligit ⁊ amat. Uñ imago dei
tripliciter pōt in hoie ꝯſiderari. Uno q̄-
dem mō ſm ꝙ habet hō aptitudinem

naturalē ad intelligendū ⁊ amandum
deū. Et hec aptitudo conſiſtit in ipa na
tura mentis: que eſt cōis omnib⁹ homi
nib⁹. Alio modo ſm ꝙ actu vel habitu
deū cognoſcit ⁊ amat: ſ; tñ imperfecte.
Et hec eſt imago per conformitatē gra
tie. Tertio modo ſm ꝙ hō actu deū co
gnoſcit ⁊ amat perfecte. Et ſic attendit
imago ſm ſimilitudinē glorie. Un̄ ſup
illud ps̄. iiij. Signatum eſt ſup nos lu
men vult⁹ tui dn̄e. glo. diſtinguit tripli
cem imaginē. ſ. creatiōis: recreatiōis: ⁊
ſilitudinis. Pria imago īuenit in oīb⁹
hominib⁹. Secūda in iuſtis tm̄. Tertia
ꝓo ſolū in beatis. Tam ergo in viro ꝙ̄
in muliere inuenitur dei imago: quātū
ad illud in quo principaliter rō imagi
nis conſiſtit: ſcil; quātū ad intellectua
lē naturā. Un̄ Gen̄. j. cū dixiſſet ſcriptu
ra. Creauit de⁹ hoīe; ad imaginē ⁊ ſili-
tudinē ſuam: ad imaginem dei creauit
illū. ſubdidit. Maſculū ⁊ feminā crea-
uit eos. Et dicit principalr̄ eos: vt etiā
intelligatur mulier ad imaginē dei cre-
ata. Sed quantū ad aliquid ſecūdariū
imago dei inuenitur in viro: ſm quod
non inuenitur in muliere. Nam vir eſt
principiū mulieris ⁊ finis: ſicut de⁹ eſt
principium et finis toti⁹ creature. Un̄
cum apl's dixiſſet ꝙ vir imago ⁊ gloria
dei eſt: mulier autē gloria viri eſt: oſten
dit quare hoc dixit ſubdēs: Non enim
vir eſt ex muliere: ſed mulier ex viro: et
vir non eſt creatus propter mulierē: ſ;
mulier propter virum. Dixim⁹ hec oīa
vt intelligam⁹ mulieres nō eſſe cōtēnē
das: q̄ ad imaginem dei create partici-
pes fieri poſſunt eterne vite.

¶ De prerogatiuis virtutū quib⁹ mulie
res floruiſſe compertū eſt. Cap̄. ij.

SOlēt pleriq; mulieres a deo
productas ad omne bonum
ad omnēq; virtutem inhabi
les reputare. Quib⁹ in hac
parte admirabiles laudes
mulieru; aperiendas duxi. Que lic; de
multis cōmēdari poſſint: tamen quat-
tuor precipue ſunt illa: que in ſexu mu-
liebri excellentiſſima ſunt reperta.

Primū ē fortitudo ⁊ magnanimitas
Secundū pudicitia ⁊ honeſtas.
Tertium clementia ⁊ liberalitas.
Quartum deuotio ⁊ pietas.

¶ Prima laus muliebris ſex⁹ eſt de for
titudine et magnanimitate. Quis eñ
nō miretur de his q̄ mulieres magna
nimiter fortiterq; egere? Et vt taceā de
Judith: que caput Holofernis trunca
uit de Thamari maſſagetarū reginaq̄
ſuperauit Cyrū: vt refert Juſtinus de
Pantaſilea regina amazonū que in bel
lis troianis cū ſuis puellis pugnando
egit ſtupēda vt cōmemorat Frigi⁹ do
res de Semiramide aſſyrioꝝ regina: q̄
vt Valeri⁹ aſſerit lib. ix. de ira et odio
deficiētē babylonē recuperauit: poſtq̄
decorem capilloꝝ in ordine redegiſſet.
Ad tot milia mulierum conuertendus
eſt anim⁹: que pro xp̄i amore ſeuiſſima
tormenta paſſe tandem nec mori recu
ſauerūt. Longū quippe eſſet recenſere
ſingula. Propter que eccleſia ſancta in
oratiōe ſic dicit ad deum: Deus qui in
ter cetera potentie tue miracula: etiam
in ſexu fragili victoriam martyrij cōtu
liſti. Ambroſius de ſancta Agnete affir
mat ꝙ tertiodecimo āno etatis ſue mor
tem perdidit ⁊ vitā inuenit: q̄n ſcil; in
vrbe maxima glorioſo martyrio migra
uit ad celos. Cecilia ſponſum ⁊ cogna
tum cōuertit: et omnes pariter coronā
martyrij ſunt adepti. Rufina ⁊ Secun
da due ſorores fuerunt virgines roma
ne: parentib⁹ clariſſimis genite: q̄ pe
Valeriani īperatoris accuſate ꝙ xp̄iā
ne eſſent ⁊ capte ac tradite Donato pre
fecto: poſt multa verbera iuſſit Rufinā
prius cedi. Quod videns ſoror clama
re cepit ad iudicem. Quid eſt ꝙ ſororē
meam glorificas ⁊ me inhonoras? Tā
dem poſt multa vtriq; illata tormenta
ducte fuerunt in ſiluam in via cornelia
ab vrbe roma miliario decimo in fun
do qui vocatur Bureto. ibiq; Rufina
capite trūcat. Scda percutit: ⁊ eorum
corpa feris voranda linquunt. Deniq;

Plantilla matrona in cui⁹ p̄dio hoc fa
ctū eſt: vidit eas in viſu ſedentes gem-
matas in thalamo: ⁊ dicētes ſibi: Plan
tilla deſine a flagitijs idoloꝝ: ⁊ crede in
xp̄m: ⁊ veni in prediū tuū: et corpa nr̄a
ſepeli. Quod illa fecit. Multa percur-
rēda eſſent de Katharina: de Lucia: de
Agatha: de Juſtina: de Urſula: ⁊ vnde-
cim milibus puellis ei⁹: et de reliquis
que forti animo diros cruciat⁹ pro xp̄o
pati voluerūt. ¶ Scd̄a laus muliebris
ſexus eſt de pudicitia ⁊ honeſtate. Inuē
te ſunt mulieres ⁊ quidē innumere: q̄
honeſtatē ⁊ pudicitiā cunctis reb⁹ hu-
ius mūdi p̄poſuerunt. Suſanna vt ha
betur Danielis. xiij. c. p̄elegit mori fal-
ſo criminata ⁊ accuſata q̄p ſenibus libi
dinoſis conſentire. Lucretia matrona
romana: a filio Tarq̄ni ſupbi vi cogni-
ta ſemetipam peremit. vt dicit Aug. li.
j. de ciui. dei. c. xix. Eufroſina domo pa-
tris relicta: viriliq3 habitu ſūpto: vſq3
ad mortē incognita manēs in monaſte
rio: habitu monachali induta: v̄ginita
tē vſq3 ad mortē prudentiſſime conſer-
uauit: vt ponit invitiſpatrū. Et ne mul
tis imorer: mater dn̄i noſtri ieſu xp̄i vir
go virginū nūcupat̄: q2 oīs mundicie ⁊
caſtitatis ſpeculū mūdiſſimū fuit: cui⁹
exemplo vſq3 in preſentē diē pene innu
mere iuuēcule virginitatē ſuā dn̄o con
ſecrarūt: vt noſtra ſanctiſſima clara: et
alie etiā tēporibus noſtris. Neq3 aliter
q̄p vana cenſeri pōt maloꝝ hoīm ſentē
tia: qui aiunt mulierē nullā bonā: et vt
poeta canit: Caſta eſt quā nemo roga
uit. Mentiūtur vtriq3: qm̄ ⁊ nupte plu-
rime: imo p̄ maiori parte viris ſuis fi-
dem quā p̄miſerunt inuiolabiliter ſer-
uant: ⁊ virgines deo dedicate: ac alie vi
duitatē tenētes in ſua pudicitia firmi-
ter perſeuerant. ¶ Tertia laus mulie-
bris ſexus eſt: de clemētia et liberalita-
te. Mulier fuit regina Saba: que ve-
nit a finibus terre ad Salomonē: ⁊ do
nauit ei cētūviginti talenta auri: ⁊ aro
mata multa nimis: et gēmas p̄cioſas:
vt habetur. iij. Reg. x. c. Nota hic ſm

Huguitionē ⁊ Catholicō ⁊ Iſidoꝝ. xvj.
etymol. q̄p talētū eſt quoddā pondus:
qd̄ ſummū eſſe perhibet̄ in grecis. Nā
nihil eſt calculo min⁹: nihil talēto ma-
ius. Cuius variū apud diuerſas gētes
pōdus habetur: Nā apud romanos ta
lentū eſt ſeptuagintaduaꝝ libraꝝ: ſicut
Plautus oſtēdit: q̄ duo talenta eſſe di-
cit cētū quadragintaquattuor libras.
Sed eſt talentū minus: ideſt quinqua
ginta librarū. Et mediū vt dictū eſt ſe-
ptuagintaduarū. Et ſummū centū vi-
ginti librarū. Accipiendo ergo talentū
minus: centū viginti talēta faciunt ſex
milia libras. Apparet ex hoc q̄p libera-
lis fuit p̄noīata regina. Valeri⁹ aūt ma
ximus li. iiij. in rubrica de liberalitate.
⁊ Titus liui⁹ li. ij. de ſcd̄o bello punico
Paulā canuſinā cōmēdāt: qm̄ mulier
illa clara diuitijs romanos oēs qui de
clade cannenſi canuſinū fugerant circa
decē milia ciuiū romanoꝝ ſolū menib⁹
ac tectis a canuſinis receptos: p̄prijs
ſumptib⁹ frumento veſte et viatico iu-
uit. Videm⁹ inſup quotidie mulieꝝ ele
moſynis: tot pauperes: tot religioſos:
tot mēdicātes ſuſtētari. De ſctā Paula
romana Hiero. ita ſcribit ī epitaphio
ſuo. Poſtq̄p vir mortu⁹ eſt: ita eū plan-
xit: vt p̄prie ipa moreret̄: ita ſe cōuertit
ad dei ſeruitutē vt mortē eius videret̄
optaſſe. Quid ergo referā ample ⁊ no-
bilis dom⁹: et quodā opulētiſſime oēs
pene diuitias in pauperes erogatas.
¶ Quarta laus muliebris ſexus eſt de
deuotione ⁊ pietate. Tēpore nāq3 per-
ſecutionis xp̄ianoꝝ mulieres cōfeſſori
bus ſanctis miniſtrabant neceſſaria vi
te: ⁊ martyrū corpora ſepeliebant. Vn̄
eccleſia dicit in officio ſancti Andree.
Maximilla xp̄o amabilis tulit corpus
apoſtoli: ⁊ optimo loco cū aromatibus
ſepeliuit. h̄ Maximilla vxor fuit Egee
Druſiana mater pauperū: Johēm euā
geliſtā apud Epheſum hoſpitio deuo-
tiſſime recipiebat: quā ⁊ ipe a mortuis
ſuis meritis reſuſcitauit. Lucina roma
na corpus martyris Sebaſtiani īuētū

tradi procurauit ſepulture. Et omiſſis
alijs: mulieres inqͭ Marcus vl. c. eme
rũt aromata vt venientes vngerẽt ieſuz.
Quanta aũt ad cultũ dei ſit cõmuniter
mulierꝝ deuotio experiẽtia magiſtra re
rũ hoc manifeſtat. Magnus ergo in ce
lis erit numerus mulierũ: q̃ ſimul cum
xpo gaudebunt in delitijs paradiſi.

¶ De mulierum exceſſiuo ꝛ reprehẽſibi
li ornatu. Caplm. iij.

Mulieres quas tã ample lau
dibus hucuſq; ꝓſecuti ſu
mus: in hoc myſterio rephẽ
ſibiles arguẽdaſq; oſtẽdaꝫ:
qm̃ hodierna die ꝓpter ex
creſcẽtes vanitates ſuas cominatꝰ no
bis altiſſimꝰ deus ꝑ Eſaiã ꝓphetã ſuũ
iij. c. Pro eo ꝙ eleuate ſunt filie ſyon: ꝛ
ambulauerũt extenſo collo: ꝛ nutibus
oculoꝝ ibãt: ꝛ plaudebãt ꝛ ambulabãt
ꝛ pedibꝰ ſuis cõpoſito gradu ĩcedebãt:
decaluabit dñs verticem filiarũ ſyon: ꝛ
dñs crinẽ earũ nudabit. In die illa au
feret dñs ornamentũ calciamẽtoꝝ: ꝛ lu
nulas ꝛ torques ꝛ monilia ꝛ armillas ꝛ
mitras ꝛ diſcriminalia ꝛ perichelides ꝛ
murenulas ꝛ olfatoriola: ꝛ inaures et
anulos: ꝛ gẽmas in fronte pendẽtes: ꝛ
mutatoria ꝛ palliola ꝛ liteamina ꝛ acus
ꝛ ſpecula ꝛ ſyndones ꝛ vittas et theri
ſtra. Et erit ꝓ ſuaui odore fetor: et pro
zona funiculus: ꝛ ꝓ criſpãti crine calui
tiũ: ꝛ ꝓ faſcia pectorali cilicium. Pul
cherrimi quoq; viri tui gladio cadent
ꝛ fortes tui in prelio. Et merebũt atq;
lugebũt porte eiꝰ: ꝛ deſolata in terra ſe
debit. ¶ Dicẽdũ itaq; eſt in hoc myſte
rio quare mulierũ ornatꝰ rephenſibilis
eſt ꝛ exoſus deo. Et ad hoc poſſunt aſſi
gnari quattuor precipue ꝛ principales
rationes.

Prima dr additionis.
Scda parificationis.
Tertia intentionis.
Quarta inhoneſtatiõis.

¶ Prima rõ quare mulierꝝ ornatꝰ eſt re
prehẽſibilis dr additionis. Excedũt q̃
dem in hoc: ꝙ addere ſatagũt opificio
dei. Nã breuitati corporis imo decẽ
ti ſtature adinueniũt alias caligas: q̃s
calciãtes videntur ſtature magne. De
fectui capilloꝝ addũt capillos adulte
rinos ꝛ extraneos. Colori faciei super
addunt ceruſa: ꝛ alia feda fucamenta.
De quibus dr de conſe. diſt. v. c. fucare.

¶ Scda ratio quare mulierũ ornatꝰ eſt
reprehenſibilis dicitur parificationis.
Contẽdunt ſiquidẽ minores ꝛ popula
res equari ſe maioribus ꝛ principalio
ribus. Compertũ vtiq; eſt ꝙ quidã ven
didit vinũ ꝛ bibat aquã vt manicas ſe
ricas emeret vxori. Nõ licet artifici vel
agricole vxorẽ induere precioſis ꝛ deli
catis veſtibus: maxime dũ poſſibilitas
abeſt. Sꝫ diebus iſtis in quolibet gra
du homines corrupti ſunt. Nã intantũ
excreuit ornamẽtoꝝ pompa: vt neceſſe
ſit ampliſſimas dotes filiabus nubili
bus dare. Ob quã cauſam ille q̃ plures
habet filias: vix vnã poteſt nuptui tra
dere. Si vna nubat: alie vel in domo re
manent: vel non propter deũ: ſed quaſi
vi moniales fiunt. Taceo flagitia que
ſequũtur ex his. Dicit Hiero. ad Euſto
chiũ. Pudet dicere quot quotidie vir
gines ruãt: quãtas de ſuo gremio per
dat mater eccl'ia: ſuper quot ſydera ſu
perbus inimicus ponat thronũ ſuum:
quot petras excauet vt habitet coluber
in foraminibꝰ earũ. Videas pleraſq; vi
duas anteq̃ nuptas: ꝛ infelicẽ ꝯſcien
tiã mẽtita tm̃ veſte ꝓtegere: quas niſi
tumor vteri ꝛ infantũ prodiderit vagi
tus: erecta ceruice ꝛ ludẽtibus pedibꝰ
incedunt ꝛc. ibi. Non reprehẽdimꝰ non
dãnamꝰ decẽtẽ ornatũ: q: vt inqͭ Aug.
xlj. di. c. q̃ſq̃s. Quid loco ꝛ tpi ꝛ pſonis
cõueniat attẽdẽdũ eſt: ne temere flagi
tia reprehendamꝰ. Sꝫ cur tot expenſe
fiunt vbi non debent: imo vbi cõmode
fieri non poſſunt? Si fiunt inq̃s: quõ
fieri nõ pñt? Fiũt fiũt: ſed vñ acq̃rũtur
pecunie? Heu heu infelix tẽpoꝝ horũ
conditio. Xpiani oẽs iuſticie ꝛ veritatis
obliti extenderũt iam manus ſuas ad
fraudes: ad deceptiones: ad rapinas:

ad impia ⁊ turpia lucra: ad contractus
prohibitos: ⁊ vſuras publicas. Uix vnꝰ
reperit̃ de mille q̃ vt acq̃rat ⁊ theſauri
zet ⁊ cõſciẽtiã non inficiat. ¶ Tertia rõ
quare eſt rephẽſibilis mulieꝝ ornatus
dicit̃ intẽtionis. Nam poſito ꝙ ſm ſui
ſtatꝰ decẽtiã mulieres ſe ornent: tñ que
inueniant̃ in tali ornatu intẽtionẽ hr̃e
vt viroꝝ aſpiciẽtiũ animos ad ſui ꝯcu⸗
piſcentiã illiciũt cũ hoc ſit ꝯ charitatẽ
dei et ꝓximi: etiã ſi nõ ſequat̃ alicuius
ruina mortaliter peccãt: q: eſt ibi pro⸗
prie ⁊ ꝑ ſe ſcandalũ actiuũ et mortale:
ſm Tho. ij. ij. q. xliij. ar. iij. ⁊. iiij. De ta⸗
libus ſic ſe ornantibꝰ dicit Hiero. ad ſa
cras virgines de continẽtia virginali.
Impudiciſſimꝰ mulierũ affectꝰ ſemper
in lapidibꝰ: ſemꝑ in gẽmis: ſemꝑ ĩ orna
mẽtis extrĩſecis gl'iam ponit. Nõ ſuffi⸗
cit eis libido innata nature: ſꝫ occaſio⸗
nẽ querũt explende libidinis. Affectãt
ꝓculdubio vt oculi viroꝝ aurũ cõtem⸗
plantes ⁊ gẽmas: tandẽ figant̃ in faciẽ
vt furtiuis oculoꝝ ſuoꝝ nutibꝰ facilius
incitẽt ad libidinoſuꝫ incẽdiũ. hec ille.
Si ṽo alique ſe ornant ꝓpter iactãtiã
⁊ vanã gl'iam ibi conſtituẽtes finẽ ſuũ
vltimũ: magis diligẽtes illã gloriaꝫ ꝙ
ſalutẽ anime ſue: vel gloriã eternã: pa⸗
rate facere cõtra precepta dñi vel eccle
ſie vt poſſint conſeq̃ illam laudem: ipſe
adhuc mortaliter peccant. Si autẽ id
faciant vt virũ a concupiſcentia retra⸗
hant aliarũ mulierũ: nullũ ibi tunc erit
pctm̃. Sed quis intentionẽ ſe ornãtiũ
cognoſcere põt niſi deus? Pro maiori
ſiquidẽ parte hoc ſolet eſſe mulierũ ſcu
tũ: vt aſſerant ſe ornare intentione pla
cendi viris ſuis. Si verũ dicunt: bene
eſt. ſin autẽ: imputetur eis. ¶ Quarta
ratio quare eſt reprehenſibilis mulieꝝ
ornatus dicitur inhoneſtatiõis. Decet
namq̧ mulieres honeſte loqui: honeſte
incedere: honeſte conuerſari: honeſte
deniq̧ ſe ornare: quia honeſtas extrin⸗
ſeca mentem oſtendit pudicaꝫ. Inquit
enim Ariſt. li. ſ. rheto. Operũ ſigna ha⸗
bitus ſunt. Et iiij. Ethico. Unuſquiſq̧
qualis eſt: talia dicit ⁊ operat̃: ⁊ ſic vi⸗
uit. Et ſapiens Eccli. xix. Amictus cor⸗
poris: ⁊ riſus dentium hominis inceſ⸗
ſus enũciant de illo. Cũ igit̃ multe ſint
mulieres inhoneſte ſe ornãtes: nõ pñt
de inhoneſtate non vituperari. He ſunt
que denudãt pectus: oſtẽdũt collum: ⁊
diſcooperiũt brachia: ludũt cũ oculis:
loquunt̃ ſcurrilia ⁊ ocioſa. De quibus
Hiero. ad matrẽ ⁊ filiã ait: Palliolum
interdũ cadit: vt cãdidos nudet hume
ros. Et ad Furiã idẽ inq̃t: Aut loquen⸗
dũ nobis vt veſtiti ſumꝰ: aut veſtiendũ
vt loq̃mur. Lingua ꝑſonat caſtitatẽ: et
totũ corpus prefert impudicitiã. Arbi⸗
tror ego nil ita exornare poſſe mulieres
ſicut honeſtatem. Hinc et tibi qui vxo⸗
reꝫ ducere cupis audeo dicere illud qđ
Hierony. ſcribit ad demetriadem virgi
neꝫ. Illa tibi ſit pulchra: illa amabilis:
illa habẽda pro ſocia: que neſcit ſe eſſe
pulchram: que negligit forme bonum:
et procedens ad publicum non pectus
et colla denudat: nec reuocato pallio
ceruices aperit: ⁊ vix vno oculo: qui vie
eſt neceſſarius patenter ingreditur. Et
recte hec aſſerit: quia vhe illi qui vane
vxoris incurrit commercium. Multa
eſſent de huiuſmodi exceſſibus enarrã
da: que breuitatis cauſa relinquimus.
Id tamen concludimus ꝙ mulierũ pu
blicas pompas deus guerris et alijs
tribulationibus domat. A quibus nos
liberet ipe qui eſt benedictus in ſecula
ſeculorum. Amen.

¶ De iudicio dei cõtra fetidos ſodomi⸗
tas. Sermo. ix.

Animo trepidãti
cordeq̧ gelido cõmemoran
dum eſt a nobis quid egerit
robuſta manus excelſi dei
cõtra homines ſodomitas. Nam tem⸗
poribus noſtris maxima chriſtiano⸗
rum multitudo heu heu vitio ſodomi⸗
tico periclitatur. Neq̧ ſcelus tam ne⸗
phandiſſimum ſilentio eſt pretereun⸗
dum: quinimmo acriter inſiſtẽdum eſt

ad eius deteſtationē:exprobrationem:⁊
increpationem. Ob illud ſiquidē vt pa
tebit ſodomitis indignatus deus igne
de celo miſſo:⁊ regiones ⁊ homines cū-
ctos deleuit. Quare in hoc ſermone de
ſubuerſione ſodomorū dicendū eſt. De
qua declarabimus tria myſteria.

Primū dr rationis.
Scdm reuelationis.
Tertiū modificationis.

¶ Qr propter peccatum execrandū ſodo
mie deus celeſti igne deſtruxit gētes ſo-
domorum. Capm.j.

Sine cauſa putāt pleriq; in-
creduli ſodomā eſſe deletam
Dicit enī Paulus Oroſius li
bro.j.ꝙ ante annos vrbis cō
dite mille centū ſexaginta ar
ſit ſodoma. Qđ Cornelius tacitus etiā
ſcripſit: licȝ cauſam taceat. Sed Yſido.
xiiij.etymol.expreſſe ſic loquit: Pētapo
lis regio in confinibus arabie ⁊ paleſti-
ne ſita:dicta a qnq; ciuitatibus impio-
rū que celeſti igne cōſumpte ſunt:terra
amplius hieroſolymis olim vberrima:
nūc aūt deſerta atq; exuſta. Nā ꝑ ſcele-
re incolarū de celo deſcēdit ignis qui re
gionē illā in cineres eternos diſſoluit.
Cuius vmbra quedā ⁊ ſpecies in fauil-
lis ⁊ in arborib' ipſis etiā adhuc videt.
Naſcūtur enī ibi poma virētia ſub tāta
ſpecie maturitatis:vt edēdi deſiderium
gignāt. Si carpas fatiſcūt ac reſoluunt
in cinerē:fumūq; exhalāt: quaſi adhuc
ardeant. Hocipſum ponit Aug. lib xxj.
de ciui.dei.c.v. Scripturā ergo ſanctā
imitantes firmiter dicimus ⁊ tenemus
ꝙ vitium ſodomiticū cauſa fuit illius
ardentis et inflammati iudicij. Nec mi-
rum cum peccatū illud ſit grauiſſimū:⁊
deo benedicto fetidum ⁊ exoſum:immo
angelis et hominibus recta ſapienti-
bus. Cuius grauitatem oſtendunt no-
bis potiſſime tria.

Primū nominatio.
Scdm vociferatio.
Tertium punitio.

¶ De grauitate vitij ſodomitici.

Primū qđ oſtēdit vitij ſodo-
mitici grauitatē dicitur no-
minatio. Nominatur enim
quadruplici vocabulo.

Primū eſt crimē peſſimū.
Scdm paſſio ignominie.
Tertium turpitudo.
Quartū abominatio.

¶ De primo eſt textus Gen.xiij. vbi dr
Hoīes ſodomite peſſimi erāt:⁊ peccato
res corā dño nimis. Et Gen.xxxvij. Accu
ſauit ioſeph fratres ſuos apud patrem
crimine peſſimo. Magiſter in hiſtoria
ſcholaſtica.j. de coitu cū brutis:licȝ ſm
Nico. de ly. aliqui exponāt vel de odio
in ipſum ioſeph:vel de rixa peſſima. De
ſcđo vocabulo dicit aplš Roma.j. Tra-
didit illos de' in paſſiones ignominie.
Nā femine eoꝝ immutauerūt naturalē
vſum in eū vſum qui eſt cōtra naturā.
De tertio vocabulo ſequitur ibidē Pau
lus. Similiter autem ⁊ maſculi relicto
naturali vſu femine: exarſerunt in deſi-
derijs ſuis: maſculi in maſculos turpi-
tudinē operantes. De quarto vocabulo
ſcribit Leuit.xviij. Cū maſculo ne cōmi
ſcearis: qr abominatio eſt. Ex his dicit
Girardus odonis ſup.vij. Ethi. ꝙ Ari-
ſto.poſuit cōcubitū maſculoꝝ inter be-
ſtialitates ꝯſuetudinales: nō inter egri
tudinales. Et iō talis beſtialitas eſt in-
excuſabilis. Nā beſtialitas reducitur ad
duo.ſ.ad naturā:⁊ ad ꝯſuetudinē. Pri-
mo mō eſt a natura. i.ex leſione nature.
Que qdē pōt eſſe cōnaturalis. qr a nati
uitate cōtracta ex mala cōplexione. Vel
actualis:qr ex aliquo caſu incurſa:puta
ꝑpter egritudinē vł maniā. Quibuſdā
aūt accidit ex ꝯſuetudine:puta illis qui
ſunt ad talia ꝯſueti a puericia. Peccatū
ergo ſodomiticū oīno cōtra naturā eſt:
⁊ graui' ceteris pctīs carnalib':ſicut ꝓȝ
xxxij.q.vij.c.adulterij.c.offerebat.c.fla
gitia. ⁊.c.vſus.⁊.xxxij.q.v.c. in eo.et de
peni.diſt.j.c.ſi quis tam maſculū.c.qui
puero.⁊ ex.de exceſſi.prelatoꝝ.c.clerici.
¶ Scdm qđ oſtendit grauitatem vitij
ſodomitici eſt vociferatio. Quattuor

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quippe pctā precipue inueniuntur: que fortiter clamāt dei vindictaȝ poſcentia. Primū eſt homicidarū Gene.iiij. Dixit deus ad Cayn. Ecce vox ſanguinis fratris tui abel clamat ad me. Secūduȝ eſt peccatū oppreſſoꝝ viduarū. Vñ Exod. xxij. dixit deus. Vidue ⁊ pupillo nō nocebitis. Si leſeritis eos: vociferabūt ad me: ⁊ audiā clamorē eoꝝ: et indignabit furor meus cōtra vos. Tertiū eſt peccatum detinētiū mercedē laborantiū. Et de hoc Jaco.v.c. Ecce merces operariorum: qui meſſuere regiones veſtras que fraudata eſt a vobis clamat: et clamor ipſorū in aures dñi ſabaoth introiuit. Quartū eſt peccatū ſodomiticū. Vñ Gene.xviij. dixit deus: Clamor ſodomoruȝ ⁊ gomorreoꝝ multiplicatus eſt ⁊ peccatum eorū aggrauatus eſt nimis. ¶ Tertium qḋ oſtēdit grauitatē vitij ſodomitici eſt punitio. Inuenitur huius ſceleris quadruplex punitio. ¶ Pria eſt Leuit.xx. vbi dr: Qui dormierit cū maſculo coitu femineo: vterqȝ operat⁹ eſt nefas morte moriātur: ſit ſanguis eoꝝ ſuper eos. Per legē inſuper ciuilem ſodomitis infligitur pena mortis. C. de adulterijs. §. cū vir. Et in autētico: vt nō luxurientur cōtra naturā. colla. vj. ¶ Scđa punitio ſodomoꝝ fuit nocte qua natus eſt xp̄s. Tunc enim oēs ſodomite morte ſubita perierunt. Hoc videtur ſentire Hiero. qui ſuper illo Eſa.ix. Habitantibus in regione vmbre mortis lux orta eſt eis. ait: Lux illa oēs iſto vitio laborantes extinxit ne natura quā ſumpſerat tanta immundicia fedaretur. ¶ Tertia punitio peccati ſodomitici eſt in peſtilētijs: quas frequenter propterea immittit deus: vt pȝ. xxxij. q. vij. c. flagitia. ¶ Quarta punitio fuit in ſodomis: de qua dicemus in ſequētibus. Quid plura. Abominabile vltra ꝙ dici poteſt eſt peccatum iſtud: adeo vt feratur a quibuſdā ipſis demonibus deteſtandum. Nam inter demones aliqui inueniri dicūtur: qui dum vitiū iſtud perpetratur: nullo pacto volūt eſſe preſentes. O ſcelus nec nominandū: o malū omni vitūperio dignū: o pctm̄ natura maculās: o vitiū ſpurciſſimū: a cūctis merito exprobrandū. Dānatur a gētilibus Tātalus rex phrigie qui rapuit Ganymedē filiū Troij regis dardanoꝝ: vt ab eo abuteretur. In dardania regnauit tros: a q̄ troiani dicti ſunt. O quale dedec⁹: qualiſve ignominia inter xp̄ianos tale q̄d cogitare vel dici. Vhe mūdo a ſcādalis. Vhe ſodomitarū cōciuibus. Vhe q: excreuit hec perditiſſima iniquitas: ita vt pene oēs inuoluat ſtatus.

¶ Qualiter ſodomorum incendiū fuit Abrae reuelatū: qui orauit a populo: et q: nō fuit populus dign⁹ liberari abraā cū peruenit ad numerum decem nil dixit amplius. Capm. ij.

Volēs deus benedictus ſodomitas peſſimos iuſte deuaſtare ſecretum ſuuȝ aperuit Abrae dilecto ſuo. De quo cōſiderare debemus tria.

Primo amicitiam.
Scđo beniuolentiam.
Tertio prudentiam.

¶ Quare de⁹ voluit Abrae reuelare que ſodomite faciebant.

Primo cōſideremus in Abraam amicitiaȝ: q: meruit eſſe amic⁹ dei. Eſt vtiqȝ hoc vnū de vere amicitie ſignis: qñ q̄s cōicat amico ſecreta: vt plene poſui in ſermone de amicitia in li. de virtutibus. Vñ Amb. lib. de officijs. Nil inquit occultat amicus ſi verus eſt. Et ſapiēs Prouer.xxv. Cauſam tuā tracta cū amico tuo. Tenēda eſt tñ ſemꝑ regula Señ. ad Lucillū di. Oia cū amico delibera: ſed de ipſo prius. Deus igit verus erat amicus: cui fidelitas abrae notiſſima erat. Ideo dixit vt ponit Gene. xviij. Nū celare potero abraā que geſturus ſum. Dixit ergo illi: O chare Abraā clamor ſodomorū et gomorreorū multiplicatus eſt: ⁊ pctm̄ eoꝝ aggrauatuȝ eſt nimis. Deſcendā ⁊ videbo vtrū clamorē qui venit ad me opere cōpleuerint.

Scđm oēs doctores deus cui nihil eſt
abſconditū hoc ſic dixit in exemplū no-
ſtrum: ne precipites ſimus ad ferendas
in proximos repēte ſentētias: et ne eos
de facili morte adiudicemus: De hoc eſt
textus. ij. q. j. c. deus omnīs.

¶ De oratione abrae pro populo.

SEcūdo cōſideremus in abraā
beniuolentiā ad proximos.
Cū eñ audiſſet hec ỽba dei
dixit: O deus meus nūquid
perdes iuſtū cū impio? Si inuenti fue-
rint quinquaginta iuſti in ciuitate: peri
bunt ſimul ⁊ non parces loco illi ꝓpter
qnquaginta iuſtos ſi fuerint in ea. Ab-
ſit te vt rē hāc facias: ⁊ occidas iuſtū cū
impio. Ait dñs: Si inuenero ī ſodomis
qnquaginta iuſtos in medio ciuitatis:
dimittā oī loco ꝓpter eos. At ỽo abraā
deſcendit ad. xlv. deinde ad. xl. deinde
xxx. deinde ad. xx. deinde ad. x. auidus
vt populus ab illa plaga liberaretur.

¶ Qr decem perſone faciunt populum.

TErtio conſideremus in abraā
prudentiā: qr nō deſcēdit in-
fra decē. Scđm Nico. de lyra
hoc ideo fecit: qr decē faciunt
populū. Neqꝫ videbatur cōueniens: vt
vbi nō inueniret populus iuſtoꝝ indul
geret de⁹ tot iniquis atqꝫ peruerſis.

¶ De terribili ſodomorum cōcrematio-
ne. Capm. iij.

IAm dicēdū eſt quō de⁹ vltus
eſt ingratē illoꝝ: q̄ vt ſic dicā
tādiu fatigauerant eius men
tem. Ubi tria conſideremus.
Primo angeloꝝ apparitionē.
Scđo loth liberationē.
Tertio ciuitatū deletionē.

¶ De angelis qui apparuerūt abrae in
ſpecie iuuenum.

PRimo cōſideremus angelorū
apparitionē. Dicit textus bi-
blie. Abijt dñs ideſt nō appa
ruit: poſtꝙ ceſſauit loqui: et
abraā reuerſus eſt in locum ſuū. Vene-
rūtqꝫ duo angeli ſodomā veſpere. Nico
laus de lyra. Venerūt inquit in aſſum-
ptis corporib⁹ in ſpecie iuuenū ſedente
Loth in forib⁹ ciuitatis expectāte alicu
ius hoſpitis aduētū. Qui occurrēs eis:
adorauit. i. reuerēter ſuſcepit eos: petēs
vt declinarēt in domū ſuā. Quibus in
greſſis fecit conuiuium et comederunt.

¶ Pro habēda aliquali intelligētia eo-
rū q̄ hic dicunt de angelis notāda ſunt
tria. Primū ꝙ angeli nō habēt corpora
ſibi naturaliter vnita: vt docēt oēs theo
logi in. ij. ſentē. diſt. viij. Et hoc ꝓbatur
per Damaſcenū ⁊ Dionyſiū. Tñ contra
hoc arguūt aliqui. Nam Origenes in li
bro periarchon dicit ſic: Solius dei:
patris et filij et ſpiritusſcti vere id pro
prium eſt: vt ſine materiali ſubſtantia et
abſqꝫ vlla corporee additionis ſocietate
intelligatur exiſtere. Bernardus etiā di
cit homel. vj. ſuper cantica. Demus ſoli
deo ſic immortalitatem: ſic incorporei
tatem cuius natura ſola nec propter ſe
nec propter aliud ſolacio indiget inſtru
menti corporei. Liquet autem omnem
ſpiritū creatū corporeo īdigere ſolacio.
Et Aug. in. ij. ſup Geñ. ad lrām. ⁊ in. iij.
de trinitate. ⁊ in. viij. de ciui. dei. ⁊ in li
bro de eccle. dogma. videt aſſerere ꝙ an
geli habēt corpora aerea ⁊ ſubtiliſſima.
Et Grego. in homelia epiphanie noiat
angelū aīal rōnale. ¶ His autoritatib⁹
reſpondet ſanct⁹ Tho. j. parte. q. lj. ar. j.
ad. j. arg. ꝙ aliqui eſtimauerunt nullas
ſubſtantias incorporeas eſſe: niſi corpo-
ribus vnitas: adeo ꝙ quidā etiā deum
poſuerunt eſſe aīam mundi: vt Aug. do
cet lib. vij. de ciui. dei. c. vj. Sed qr hoc
fidei catholice repugnat: que ponit deū
ſup oīa exaltatū. ſm illud pš. viij. Ele-
uata eſt magnificentia tua ſuper celos.
Origenes hoc de deo recuſans dicere
in alijs ſecutus eſt alioꝝ opinionē: ſicut
⁊ in multis alijs deceptus fuit: ſequēs
antiquorum philoſophorū opiniones.
Unde Hieronymus ad Deſiderium de
illo inquit: Origenes melior in bonis:
peior in malis fuit: cuius hereſes in li
bris periarchon quos ipſe cōpoſuit ma
xime inueniri dicuntur. Magiſter in his

ſtoria ſcholaſtica ſuper Geneſim circa
principium. Periarchon eſt liber in quo
Origenes dixit xpm adhuc in aere pro
demonibus pati debere: ſicut in terra
pro hoibus paſſus eſt. Nō tenetur igi⸗
tur eius dictū: ꝙ angeli habeant corpo⸗
ra. Uerbum ꝟo Bernardi exponitur ꝙ
ſpiritus creati indigēt corporeo inſtru⸗
mēto: non naturalr̄ vnito: ſed ad aliq̄d
aſſumpto: vt infra diceť: ſcʒ ꝑpter iſtru
ctionē noſtrā. Aug. aūt loquiť nō aſſe⸗
rēdo: ſed platonicorum vrēs opinione.
Greg. ꝟo noīat angelū rōnale aīal: me⸗
taphorice propter ſimilitudinem rōnis.
¶ Scdm notandū ꝙ quidā dixerūt an⸗
gelos corpora nūq̄ aſſumpſiſſe: ſed oīa
que in ſcripturis diuinis legūtur de ap⸗
paritionibus angeloꝝ: contigiſſe in vi⸗
ſione prophetie: hoc eſt ſm imaginem.
Sed hoc dictum vt dicit Thom. vbi. ſ.
arti. ij. repugnat intentioni ſcripture.
Illud enim qd̄ imaginaria viſione vide⸗
tur eſt in ſola imaginatione videntis.
Unde non videtur indifferenter ab om
nibus. Scriptura autem diuina ſic in⸗
troducit interdum angelos apparētes:
vt cōmuniter ab omnibus viderentur:
ſicut angeli apparentes abrae viſi ſunt
ab eo ⁊ a tota familia eius a Loth et a
ciuibus ſodomorum. Silr̄ angelus qui
apparuit Tobie ab oībus videbatur.
Ex quo manifeſtū fit iſta contigiſſe ſm
corpoream viſionem: qua videtur id qd̄
poſitum eſt extra videntē: vnde ab om⸗
nibus videri pōt. Tali aūt viſione non
videť niſi corpus. Cū ergo angeli neqȝ
ſint corpora neqȝ habeāt corpora ſibi na
turaliter vnita: relinquitur ꝙ interduʒ
corpora aſſumant. Aſſumunt aūt illa ex
aere cōdenſando ipſum virtute diuina:
quātum neceſſe eſt ad corporis aſſumē⸗
di formationē. Nam aer condēſatus fi⸗
gurari ⁊ colorari pōt. Corpus ꝟo aſſum
ptum ab angelo vnitur ſibi: nō quidem
vt forme: ſed ſicut motori repreſentato
per corpus mobile aſſumptū. Sicut eñi
in ſacra ſcriptura ꝓprietates rerū intel
ligibiliū ſub ſimilitudinibus rerū ſenſi⸗
biliū deſcribūtur: ita corpora ſenſibilia:
diuina virtute ſic formātur ab angelis
vt congruant ad repreſentanduʒ angeli
intelligibiles proprietates: ⁊ hoc eſt an⸗
gelum aſſumere corpus. Et lʒ angeli nō
indigeant corpore aſſumpto propter ſe⸗
ipſos: tñ aſſumūt corpora propter nos:
vt familiariter cum hoībus cōuerſando
demonſtrent intelligibilē ſocietatē: quā
hoīes expectant cū eis habendā in futu
ra vita. Hoc etiā ꝙ angeli corpa aſſum⸗
pſerunt in veteri teſtamēto: fuit quod⸗
dā figurale iudiciū ꝙ verbū dei aſſum⸗
pturum eſſet corpus humanū. Omnes
eñi apparitiones veteris teſtamenti ad
illā apparitioneʒ ordinate fuerunt: qua
filius dei apparuit in carne. ¶ Tertium
notandū ꝙ ſicut nō eſt contra veritateʒ
ꝙ in ſcripturis intelligibilia ſub figu⸗
ris ſenſibilibus deſcribūtur: qr hoc non
dicitur ad aſtruendum ꝙ intelligibilia
ſint ſenſibilia: ſed quia per figuras ſen⸗
ſibiliū proprietates intelligibiliū ſm ſi⸗
militudinem quandā dantur intelligi.
Ita nō repugnat veritati ſanctoꝝ an⸗
geloꝝ ꝙ corpora ab eis aſſumpta vidē⸗
tur homines viuētes: licʒ non ſint. Nō
eñi aſſumuntur niſi vt per proprietates
hoīs: ⁊ operationē hoīs ſpirituales ꝓ⸗
prietates angeloꝝ: ⁊ eoꝝ ſpirituali ope⸗
re deſigneť. Qd̄ nō ita cōgrue fieret ſi
veros hoīes aſſumerēt: qr proprietates
eorū ducerēt in ipſos hoīes: non in an⸗
gelos. Quare angeli per organa aſſum⸗
ptorum corporum non ſentiunt nec tñ
illa organa ſupflue ſunt formata: qr nō
ſunt formata vt ꝑ ea angeli ſentiāt: ſed
ad hoc vt per hmōi organa virtutes ſpi
rituales angeloꝝ deſignentur: ſicut per
oculū deſignať virtus cognoſcitiua an⸗
geli: ⁊ per alia mēbra alie eius virtutes
vt dicit Dionyſius vlti. c. cele. hierar.
¶ Ad hiſtoriaʒ itaqȝ reuertētes enarre⸗
mus quid actum ſit. Et ſcribiť in textu
biblie ꝙ viri ciuitatis a puero vſqȝ ad
ſenē vallauerūt domū: ⁊ dixerūt Loth:
Educ viros illos huc vt cognoſcamus
eos. Quib⁹ Loth obtulit filias: q̄ nōdū

cognouerãtviros dicẽs. Accipite illas
⁊ abutimini eis: viros aũt iſtos nõ tã-
gatis. ❡ Hic queritᷣ vtrũ loth ſic faciẽs
peccauerit. Et quidã dicũt ꝙ nõ: eo ꝙ
de duobꝰ malis minus eſt eligendũ. vt
pꝫ di. xiij. c. duo. ⁊. xxij. q. iiij. c. iurauit.
⁊. c. nõ ſolũ. Sed Nicol. de lyra dicit ꝙ
illud intelligitᷣ in corporalibꝰ ſeu tpali
bus: nõ aũt in ſpũalibꝰ: qm̃ vt dicᷣ aplˢ
nõ ſunt facienda mala vt inde veniant
bona. Et idẽ dicitᷣ. xxxij. q. iiij. c. ſic non
ſunt. ⁊. xxxij. q. v. c. ſi quis vxorẽ. Quare
illicitũ fuit loth cõcedere filias ad abu
ſum. Charitas em̃ eſt ordinata: et ideo
nullus debet cõmittere aliquid inordi
natũ vt p̄caueat a maiori pctõ alteriꝰ.
Loth ergo nõ potuit offerre filias ſuas
quin conſentiret pctõ mortali. Excuſa-
tur itaqꝫ a tanto: ſed nõ a toto. Tũ ra-
tione perturbationis mẽtis in q̄ erat.
Tũ quia vitio peſſimo in ſuis ciuibus
⁊ violentie in hoſpitibꝰ occurrere intẽ
debat. Dũ ergo ſodomite violẽtiã infer
re tẽtarent: ita vt vellent effringere por-
tas domus: angeli introduxerunt loth
clauſeruntqꝫ oſtiũ: ⁊ eos qui foris erãt
percuſſerũt cecitate: a maximo vſqꝫ ad
minimũ. Nico. de lyra dicit: ꝙ percuſſi
ſunt cecitate: non priuatione viſus: ſed
acriſia. Magiſter in hiſtoria ſcholaſti-
ca dicit: Acriſia eſt qñ hoĩes habẽt ocu
los apertos ⁊ non vident: qȯ magi fa-
ciũt incantationibus. Fit inſup aliqñ
ꝙ homines rem habent in manu ⁊ nõ
vident: et hoc etiam eſt acriſia: ab a qȯ
eſt ſine: ⁊ criſis iudicium. ❡ Secũdo cõ
ſideremus loth liberationem. Dixerũt
angeli ad loth: Om̃es tuos educ de vr-
be hac. Delebimus enim locum iſtum.
Et ingreſſus loth ad generos ſuos ait
eis: Surgite et egredimini: quia dele-
bit dominus ciuitatem iſtam. Non eſt
credendum: vt ait Hieronymus his
qui dicunt alias filias a predictis vir-
ginibus loth habuiſſe habentes viros
que cum viris ſubmerſe ſunt: ſed gene-
ros vocat futuros generos. Unde he-
braica veritas habet. Egreſſus eſt loth

ad ſponſos qui noluerunt egredi ⁊ vi-
ſus eſt eis ludens loqui. Mane diſſi-
mulante loth exire apprehenſum: cum
cum vxore ſua ⁊ filiabus ſuis ſtatuerũt
eum angeli extra ciuitatem dicentes:
Ne reſpicias retro: ſed in monte ſaluũ
te fac. Qui ex perturbatione nondum
plene credens domino ait: Nõ poſſum
in monte ſaluari: ne forte apprehẽdat
me malũ ⁊ moriar. Dicit magiſter in hi
ſtoria ſcholaſtica. Forte ſenex: montiũ
frigora: ⁊ laborẽ vie horrebat. Addidit
Loth. Eſt hic ciuitas parua: ad quam
fugere ſufficio: vt ſaluer ĩ ea. Et ait do-
minus: Non ſubuertam vrbem ꝓ qua
locutus es. Et ꝓpter verba Loth vo-
cata eſt ciuitas illa ſegor: ideſt parua.
Quãdiu aũt fuit ibi Loth: dñs pepercit
ei: ſed vt dicit Hiero. concuſſa fuit bis
terremotu. Unde Loth timẽs egreſſus
mãſit in mõte: ⁊ ſegor poſt ſubuerſioneꝫ
quattuor ciuitatũ: tertio terremotu ab-
ſorpta fuit. ❡ Tertio cõſideremus ciui-
tatum deletionẽ. Egreſſo Loth de So-
domis: pluit dñs ſuper ciuitates illas
ſulphur ⁊ ignẽ. Dicit Nicolaus de lyra
ꝙ ignis ſulphureus habet ardorem et
fetorẽ: ad ſignificandũ vitium ſodomi-
tarum: qȯ fetet vilitate: et ardet ardore
concupiſcentie. Et ſubuertit dñs ciuita-
tes illas: et omnes habitantes in eis.
Uxor ẏo Loth reſpiciens poſt ſe verſa
eſt in ſtatuam ſalis: quam Joſephus di
cit ſe vidiſſe. Dicunt hebrei ꝙ hoc fuit
qꝛ peccauerat in ſale: vt ſic pena reſpon-
deret peccato. Petẽti enim Loth ſal ꝓ
condimento cibi angelorũ: quos homi-
nes credebat: ipſa renuit apportare: qꝛ
non habebat charitatem ad hoſpites.
Perierũt itaqꝫ in igne omnes vtriuſqꝫ
ſexus: qui erant in ciuitatibus illis: to-
taqꝫ regio conuerſa eſt in lacuꝫ. De quo
Iſidorus lib. xiij. etymol. ait: ꝙ dicitᷣ ma
re mortuum: qꝛ nihil gignit viuum: ni-
hil recipit ex genere viuentium. Nam
neqꝫ piſces habet: neqꝫ aſſuetas aquis
et letas mergendi vſu patitur aues: ſed
et quecunqꝫ viuentia mergenda tenta

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

aeris: quacū qꝫ arte demerſa ſtatim reſi liunt: et q̄uis vehementer illiſa: ſtatim excutiuntur. Sed neqꝫ ventis mouetur reſiſtēte turbinibus bitumine. Neqꝫ nauigationis patiēs eſt: quia omnia vita carētia in profundum merguntur. Nec materiam vllam ſuſtinet: niſi que bitumine illuſtratur. Lucernam accēſam ferunt ſupernatare: extincto lumine mergi. Puto ꝙ ſapiētiſſimus deus ſtatuerit lacum illum tā admirādis proprietatibus ſociari: vt ſic magis occaſionem habeant homines cognoſcendi virtutē et potentiam dei. Ipſe ergo ſodomitas deleuit: nec paſſus eſt regionem illorum in lacum conuerſam vt tactum eſt: vllo vnq̄ tēpore habitabilem fieri. Caueant ergo qui chriſtiano nomine decorātur: ne tanto crimine irretiti: deum celi conturbent: et inducant vt iudicet illos: et verberet flagello ſuo. A quo nos miſericorditer liberet: qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ De iudicio dei contra Pharaonem et egyptios: in populum iudeorum ſeuiētes. Sermo. x.

D Ue repetim' frequentius de iudicijs dei viuentis: videntur his quibus lapidea corda ſunt et adamantina: friuola eſſe ineptaqꝫ ⁊ abijciēda. Aiunt enim illa cōficta inuētaqꝫ eſſe: vt ſic vulgares terroribus quatiant. Sed profecto rerū geſtarū experientia docet: ipſos velint nolint eſſe mētitos. Offert nāqꝫ ſcriptura ſctā vndiqꝫ apertiſſime exempla ⁊ manifeſta in quibus luculēter cognoſcere poſſum' q̄ terribilis omnipotens deus fuerit: ⁊ q̄dem ſepius ꝯ pctōres illū ſpernentes. Inter q̄ extat illud vnuꝫ: de quo in p̄ſenti ſermone erimus diſceptaturi: q̄ñ. ſ. tot plagis percuſſit Pharaonē ⁊ pplm egyptioꝝ ꝓpter delicta ⁊ facinora ſua. Quare de iudicio dei ꝯ Pharaonē locuturi: tria myſteria de illo ꝓponimus percurrēda.

Primū d' ppli iſraelitici afflictio.
Scōm Moyſi diuina electio.
Tertiū pharaonis ⁊ ſuoꝝ punitio.

¶ Qualiter Pharao ⁊ egyptij crudeles erant populo iudeoꝝ. Cap. j.

P Eccauit Pharao cōtra populū dei: ⁊ egyptij fecerunt ſimiliter. Neqꝫ arbitrandū eſt illū Pharaonē fuiſſe ſub quo Ioſeph tā glorioſe ſublimatus eſt: qꝛ vt dicit Uincētius i ſpeculo hiſtoriali ille dictus fuit Meſres: poſt quē ⁊ multi alij pharaones regnauerunt ſucceſſiue i egypto: vſqꝫ ad iſtū Pharaonē Amenoſis nominatum: qui in iudeos acriter inſurrexit. Qd' vt melius innoteſcat: in hoc myſterio de pplo iudaico tria ꝯſiderare debemus.

Primo multiplicationē.
Scdo ꝑſecutionē.
Tertio aggrauationē.

¶ Qualiter multiplicatus eſt populus iudeorum.

p Rimo ꝯſideremus illius populi multiplicationem. Dicit enim Exo. j. c. Filij iſrael creuerunt ⁊ quaſi germinantes multiplicati ſunt: ⁊ roborati nimis impleuerūt terrā. ⁊ Aug. xv. li. de ciui. dei. dicit: Ex vno Abraam nō multo amplius quadringentis annis multiplicatio hebree gentis tanta procreata eſt: vt in exitu eiuſdem populi ex egypto ſexcenta milia hominum fuiſſe referantur bellice iuuētutis. Scōm aūt magiſtruꝫ in hiſtoria ſcholaſtica. ⁊ colligitur ex. xij. c. Exo. habitatio filioruꝫ iſrael in egypto fuit quadringentoꝝ triginta annoruꝫ. Sed noīe egypti intelligendus eſt oīs incolatus eoꝝ qui incepit a ꝓmiſſione facta Abrae in via meſopotamie. ¶ Secundo cōſideremus illius ppli ꝑſecutionem: quare. ſ. pharao ⁊ egyptij ꝑſequebant iudeos. Et dicit Ioſephus ꝙ egyptij inuidebant eis ꝓpter virtutē ingenij ⁊ laboris induſtriā: ⁊ affluētiā opuꝫ ⁊ ſobolis nobilitatē. Secunda rō aſſignat Exo. j. vbi dicit: ꝙ Pharao dixit:

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Populus iſrael fortior eſt nobis: opprimamus eū ne multiplicatꝰ inſurgat cōtra nos: vel adulando hoſtibꝰ noſtris exeat liber. Tertia rō ponit̄ in glo. ſup Mat. ꝙ diabolus preſagiēs xpm naſciturū ex hebreis: pplm extinguere nitebatur. Concurrebāt ergo ſimul īuidia ppli: timor Pharaonis: ⁊ malicia diaboli. ¶ Tertio cōſideremꝰ illiꝰ ppli grauationē. Impoſuit pharao illi populo graues angarias operuꝫ ſm magiſtrū in hiſtoria ſcholaſtica qbus fracti non vacarent amplexibꝰ: ⁊ magiſtros operꝫ prefecit egyptios vt durius affligerent eos. Cōpellebantur coquere lateres: ex quibꝰ ampliarent̄ ciuitates. ſ. Phiton: et Rameſſen que erāt in finibꝰ egypti: et fortificauit eas Pharao ponens ibi armatos: ne qs poſſet ingredi vel egredi ſine regis nutu. Aliud opus nō tam graue ꝙ̄ ſeruile impoſuit eis vt lutum platearū et ſordes vicorū cophinis exportarēt. De quo pſ. lxxx. Manꝰ eiꝰ in cophino ſeruierunt. Tertiū etiā addit Joſephꝰ: vt. ſ. fluuiū ꝑ multas deriuationes diuiderēt ⁊ circūdarēt ciuitates foſſatis. Quanto magis autē opprimebantur: tanto magis deo autore multiplicabant̄. Qḋ vidēs pharao p̄cepit obſtetricibꝰ hebreoꝝ Sephore ⁊ phue: q̄ ſm Nico. de lyra erāt egyptie: ⁊ p̄erant multitudini obſtetricū: vt maſculos hebreoꝝ obſtetricādo interficerēt ⁊ abortum factū mētirent̄: feminas aūt reſeruarēt. Dicit magiſter in hiſto. ꝙ hoc factū eſt: tū qꝛ femine nō poterāt ſurgere contra regē: tū qꝛ volebant illas ad luxuriam egyptioꝝ: tū qꝛ erant vtiles ſm Nicol. de lyra ad aliqua opa q̄ egyptij facere neſciebāt. In tot angarijs: ī tot laboribꝰ non ſatiabat̄ crudelitas pharaonis. Quinimo cū obſtetrices qḋ ordinauerat facere noluiſſent dicētes hebreas mulieres artē obſtetricādi habere ⁊ abſqꝫ illis parere precepit pharao omni populo ſuo dicens: Quicqd maſculini ſexus natū fuerit. ſ. de iudeis in flumen proijcite: ⁊ quicquid feminei reſeruate. O quātꝰ erat meror: quantuſve luctus hebreoꝝ. Quot lamēta: quot gemitus. Clamabant ad deum creatorem oīm. Miſerere noſtri dn̄e miſerere noſtri: ſubueni nobis: ⁊ fer pereūtibꝰ opē. Adiuua nos deus ſalutaris nr̄: ⁊ ꝑpter gloriā nominis tui domine libera nos nec patiaris nos tam dure vexari ac moleſtari.

¶ Qr deus exaudiuit clamorem populi iudaici: ⁊ elegit Moyſen ducem et liberatorem. Capitulum. ij.

NOn derelinquit in ſe ſperātes deꝰ qui ſi quādoqꝫ illos pati ſecreto ſuo iudicio ſinat tandē ſue miſericordie venā aperire nō deſinit. Voluit ergo ꝑ pietate ſua populū in afflictione clamātem exaudire. Elegitqꝫ Moyſen ducē ⁊ liberatorem quē ampliſſimis prerogatiuis dotare dignatus eſt. Ut aūt hoc clarius habeat̄: bn̄ eſt vt de hoc Moyſe in hoc ſecūdo myſterio tria cōſideremus,

Primo generationem,
Scḋo preſeruationem,
Tertio vocationem.

¶ De natiuitate ⁊ ortu moyſi qui natus eſt ſm beneplacitum dei.

PRimo cōſideremus moyſi generationem. Natus quippe eſt moyſes ſm beneplacituꝫ diuinuꝫ. Dicitur nāqꝫ Exod. ij. Egreſſus eſt poſt hoc vir de domo leui: ⁊ accepit vxorē ſtirpis ſue: que concepit ⁊ peperit filium. Dicit Nico. de lyra ꝙ iſta acceptio non poteſt intelligi de acceptione in matrimonio: qꝛ dicit poſt hoc. i. poſt preceptum regis de pueris ſubmergēdis. Nam ante illud preceptū vxor pepererat Aaron qui natꝰ fuit ante moyſen annis tribus. Qḋ probatur Exoḋ. vij. vbi ḋr: ꝙ moyſes. lxxx. erat annorum: ⁊ aaron octogintatriū quando locuti ſunt ad pharaonē. Iō Joſephus et alij dicunt: ꝙ iſta acceptio intelligit̄ de copula: quia propter edictum regis multi ſeparauerūt ſe ab vxoribus: quātum ad carnalē copulam; magis eligen

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

les non generare: Quē ꝙ filij ſtatim nati
ſubmergerētur in flumine. Et dñs am-
monuit amrā patrē moyſi in ſomnis: ꝙ
ſecure ad vxorem accederet: quia ex illa
filium generaret: qui populū eſſet libe-
raturus. Et ſic eam cognouit: concepit
ergo vxor Amrā ⁊ peperit filiū ſm ma-
giſtrū in hiſtoria ſcholaſtica ſilentio: eo
ꝙ nō multum doloris partus ei intule-
rit. Nec abſurdū aut impoſſibile id eēſe
videbet: qm̄ Plutarchus refert in vita
Ciceronis: ꝙ quādo in lucem venit Tul
lius: nullo puerperij dolore: tertio kal.
Januarij natus eſt. Abſcōdit ergo ma-
ter Moyſen tribus menſibus. Refert
Augu. xviij. lib. de ciui. dei. xxxix. c. ꝙ eo
tēpore quo Moyſes natus eſt fuiſſe re-
peritur Athlas ille magnus aſtrologus
Promethei frater matern⁹ auus Mer-
curij maioris: cuius nepos fuit mercu-
rius trimegiſtus. ¶ Scdo cōſideremus
Moyſi preſeruationē. Preſeruauit illū
deus a periculis: ne violēta morte occi-
deretur. At eñ inquit Nico. de lyra: qꝛ
inquiſitiones fiebant in domibus: non
potuit vltra illū abſcōdere mater. Qua
re cōpulſa ſumpſit fiſcellā ſcirpeā vt dꝛ
Exod. ij. c. j. capſellam de iuncis cōtextā
⁊ rotundam: vt dicit magiſter in hiſto-
ria: ⁊ liniuit eam bitumine ac pice: ⁊ po
nēs intus infantulū in charecto ripe eū
expoſuit: ne impetu fluminis raperetur
ſtante ꝓcul ſorore paruula Maria: ⁊ ex
pectante rei exitū ex matris ꝓcepto ſm
magiſtrū in hiſto. Et ecce deſcēdit filia
Pharaonis vt lauaret in flumine. Que
videns fiſcellā: afferri fecit ⁊ aperiri: vi-
denſqꝫ paruulū vagientem miſerta eſt
eius dicēs: De infantibus hebreoꝝ eſt.
Refert Joſephus ꝙ tante pulchritudi
nis erat: vt nullus adeo ſeuerus eſſet q̄
inſpiciens illū nō diligeret: multiqꝫ de
poſt dum cernerent eum per plateā fer
ri: occupationes in qbus ſtudebant de-
ſererent. Dū igitur ſuſceptū puerū expo
ſitum: vt Joſephus narrat: aliq̄ egy-
ptie vellent lactare: nolebat illarū ſug-
gere mām̄as. At maria ſoror diſſimulās
ꝙ frater eius eſſet: dixit filie Pharao-
nis: Uis dña vt aduocē aliquā hebreā?
Que dixit: Sic. Uocauitqꝫ matrē cui il-
la ablactandū tradidit filiuꝫ ꝓmiſitqꝫ
mercedem. Suſcepit mulier ⁊ nutriuit
puerū: adultūqꝫ tradidit filie Pharao-
nis: que adoptauit illū in filium: voca-
uitqꝫ nomē eius Moyſes dicens: qꝛ de
aqua tuli eū: ſm magiſtrum in hiſtoria
ſcho. Egyptij mos aquā: is ſaluatū di-
cūt. Addit magiſter in hiſto. ſcho. ꝙ dū
quadam die Pharaoni filia obtuliſſet
Moyſen: vt ⁊ ipſe eū adoptaret: admi-
rans rex pueri venuſtatē: coronā quam
fronte geſtabat capiti illius impoſuit.
Erat aūt in ea Amonis imago fabrefa-
cta. Puer aūt coronā ꝓiecit in terram ⁊
fregit. Sacerdos aūt heliopoleos a la-
tere regis ſurgens exclamauit: Hic eſt
puer quē nobis deus occidendū māda
uit: ⁊ voluit irruere in eū: ſed auxilio re-
gis liberatus eſt: etiā ꝑſuaſiōe cuiuſdaꝫ
ſapiētis q̄ per ignorātiā hoc factū eſſe a
puero aſſeruit. In cuius rei argumētuꝫ
cū prunas allatas puero obtuliſſet: pu
er eas ori ſuo appoſuit: ⁊ lingue ſue ſum-
mitatē igne corrupit. Uñ ⁊ hebrei cum
īpeditionis lingue fuiſſet: inde ꝓceſſiſſe
autumāt. Poſtq̄ vo creuit vt habetur
Exod. ij. c. amplius factus robuſtus: vi
dit quadā die vnū de egyptijs verberā-
tem quēdā hebreū: ⁊ Moyſes reſpiciēs
huc atqꝫ illuc: vidēs ꝙ nullus adeſſet:
interfecit eū ⁊ abſcōdit in ſabulo. Dicit
Nico. de ly. ꝙ hebrei tenēt: ꝙ iſte q̄ erat
ꝑcuſſus ab Egyptio: fuit vir Salumith
que erat pulchra valde: de qua habetur
Leuit. xxiiij. c. Egyptius auteꝫ ille erat
vnus ex prepoſitis qui ordinauit ꝙ he-
breus in aurora ſurgeret: ⁊ veniret ad
opa. At ille domū adiēs ad Salumith
adhuc in lecto iacentē acceſſit. Que cre-
dens eſſe virum accepit euꝫ. Poſtq̄ vo
innotuit ſibi proditio: conqueſta eſt vi-
ro. Quare vir rixabatur cum illo egy-
ptio: ⁊ ille verberabat eum. Moyſes au
tem ex reuelatione dei ſciebat ſe eſſe ele-
ctum ducem ⁊ defenſoreꝫ illius populi.

Itaqʒ ſine pctō interfecit illum. Altera die vidit duos hebreos rixātes: ⁊ dū argueret eū q̄ fecerat iniuriā: r̄ndit: Quis te ↄſtituit iudicē ſup nos? Nū occidere me vis: ſicut heri occidiſti egyptiū? Audiuit Pharao verbū hoc: ⁊ q̄rebat occidere Moyſen q̄ fugiēs p deſertū venit in terrā Madian: ſeditqʒ iuxta puteū. Erāt aūt ſacerdoti Madian. i. primati qꝛ antiq̄tus ſacerdotes appellabantur maiores ⁊ principaliores: ſeptē filie. Ipſe xͦo dicebat̄ Raguel cognominatus Jetro: q̄ venerāt vt haurirēt aquā gregibus ſuis. Dicit magr̄ in hiſtoria ſcholaſtica. Officiū em̄ gregū alendoꝝ tunc erat etiā mulierū. Supueniētes xͦo paſtores reppulerūt eas quos prohibuit Moyſes ab iniuria virginū: ⁊ adaquauit greges earuʒ. Que maturius ſolito redeūtes: rogauerūt patrē ne bn̄ficium peregrini retributione priuaret̄. Vocatuſqʒ Moyſes iurauit: ꝙ habitaret cū illo: ⁊ accepit vxorē filiā eius Sephorā que peperit ei Serſan: qḋ ſonat aduena eo ꝙ in exilio genuerat euʒ. Peperitqʒ alterū quē dixit Eliezer. i. diuinū adiutoriū. Deditqʒ ei ſocrus oēm curam gregꝫ ſuoꝝ in q̄bus ſm magiſtrū in hiſtoria; oīs antiq̄s barbaris erat poſſeſſio.

¶ Tertio cōſideremus Moyſi vocationem. Nō em̄ a ſeipſo p̄ſumptuoſe grandia eſt aggreſſus: ſed a deo vocatꝰ. Nā dū paſceret greges ouiuʒ in deſerto: vt notat̄ Exo. iij. c. venit ad mōtem ſynai. Qui ſm magiſtrū in hiſtoria ſcholaſtica in quadā ſui parte dictus eſt Oreb. Et apparuit ei dn̄s in flamma ignis de medio rubi qui ardebat ⁊ nō cōburebatur. Vocauitqʒ dominꝰ Moyſen. Et ait Moyſes. Vadā ⁊ videbo viſionē hanc magnā. Et vocauit eū dn̄s de rubo. ⁊ ait Moyſes Moyſes. Qui reſpōdit: Adſuʒ. Et dn̄s. Tolle calciamēta. locus em̄ in quo ſtas terra ſctā eſt. Ego ſum deus Abraā: deus Iſaac ⁊ deus Jacob. Vidi afflictionē populi mei ī egypto ⁊ deſcēdi vt liberē eū. Veni mittam te ad Pharaonē. Sunt ⁊ alia multa in textu biblie in q̄bus luculēter oſtendit̄ ꝙ deus Moyſen ducē illius ppl̄i elegit cui in ſociū dedit Aarō fratrē eius. Cōfundantur ergo illi q̄ deceptorē ⁊ ſeductorē accuſant Moyſen: ⁊ criminant̄ illū: quaſi ex vi ingenij ⁊ artis magnalia q̄ de ipſo p̄dicant̄ feciſſet. Cōtra quos eſt ſcriptura diuina tā veteris q̄ʒ noui teſtamenti put expſſius poſui in quadrageſimali de pn̄ia in ſermone de obediētia dei.

¶ De varijs plagis ⁊ flagellis egypti. Capitulum. iij.

Tercedū hoc tertio loco reſtat de varijs dei iudicijs: q̄bus oēm egyptū ⁊ Pharaonē iuſte cōcuſſit. Qḋ vt plenꝰ intelligat̄ tria conſiderare debemus.

Primo pharaonis obdurationē.
Scḋo magoꝝ operationē.
Tertio egypti plagationē.

¶ Primo ↄſideremus pharaonis obdurationē. Cū em̄ Moyſes ⁊ Aarō coram Pharaone locuti fuiſſent mādata dei: feciſſentqʒ ſigna: indurauit Pharao cor ſuū. Et vt dr̄. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonoſor. ipſis flagellis durior eſt effectus ⁊ perijt. Hac occaſione querit̄ a doctoribus: vtrum obduratio ſit a deo? Et ꝙ ſic ptʒ. Quia Exo. iiij. c. dixit deus. Indurabo cor Pharaonis. ⁊ Exo. ix. c. ⁊. x. ⁊. xiiij. Indurauit deus cor pharaonis. ⁊ Eſa. lxiij. ſcribit̄: Indurasti cor noſtrū ne timeremus te. ⁊ Roma. ix. apl̄s ait: Cuiusvult deus miſeret̄: ⁊ quē vult indurat. Sed cōtrarium pbari pōt. Dicit em̄ propheta pſ̄. xciiij. Nolite obdurare corda veſtra. ⁊ Iiere. v. c. cōqueritur deus dicens: Indurauerūt facies ſuas ſupra petrā ⁊ noluerunt reuerti. ⁊ Iiere. xvij. c. Indurauerūt ceruicē ſuā ne audirent me ⁊ ne acciperēt diſciplinā: ergo videt̄ ꝙ induratio ſit a ppria malicia. Reſpōdet Boū. di. xl. ſ. ii. ar. iij. q. ſ. ⁊. ij. ꝙ obduratio vno modo dicit culpā. Et ſic ſm Aug. li. de p̄deſtinatione ſctōꝝ obduratio nil aliud eſt: q̄ dei obuiare mandatis. Et glo. Rom̄. ij. c. Obdura

tio eſt obdurate mentis in malicia ꝑti⸗
nacia: per quā fit hō impenitēs. Hec eſt
ab hoīe nō a deo: qꝛ vt ꝓbatum eſt: deo
autore nō fit hō deterioꝛ. Alio mō obdu
ratio dicit penā. Et qꝛ oīs pena iuſta eſt
ꝛ oꝛdinata: ſic obduratio eſt a deo q̄ ni⸗
hil aliud eſt ꝙ̄ ſubtractio grē qua ho⸗
mo nō eſt dignus: qꝛ illa abuteret̄. Pro
pterea de multis dicit deus in pš. lxxx.
Dimiſi eos ſm̄ deſideria coꝛdis eoꝛum:
ibūt in adinuētionibus ſuis. Hinc Au⸗
gu. ait li. de libe. arbi. Indurauit deus
Pharaonē iuſto iudicio: ſed ipſe ſe libe
ro arbitrio. Vñ cum audiſſet relata per
Moyſen ꝛ Aaron: vidiſſetq̄ʒ virgā con
uerſam in colubrū: ꝛ rurſus colubrū cō⸗
uerſam in virgā: iuſſit affligi populum
ne darent̄ eis palee: ſed ipſi acquirerēt
ꝛ redderēt numerum laterū cōſuetum.
¶ Scḋo ꝯſideremus magoꝝ operatio⸗
nem. Nam vt dr̄ Exo. vij. c. Magi Pha
raonis ꝓiecerūt virgas in terrā: q̄ verſe
ſunt in ſerpētes. Sed hec difficultas nō
parua oꝛit̄. Vtrū ille virge cōuerſe ſunt
in veros ſerpētes? Et quidā dicūt ꝙ ibi
nō fuerūt veri ſerpētes: ſʒ fuit tm̄ que⸗
dam deluſio: qꝛ vt dicit Augu. iij. de tri.
Nō eſt putandū iſtis trāſgreſſoꝛibꝰ an⸗
gelis ad nutū ſeruire hāc viſibiliū mate
riā rerū: ſed ſoli deo. Rō iſtoꝝ eſt: qꝛ foꝛ
tioꝛ erit diabolus tpe antixp̄i ꝙ̄ nunc.
Sed tūc mēdaciter operabitur: vt dicit
Aug. ij. li. de ciui. dei. c. xix. ꝛ apl's etiam
ſcribit. ij. Theſ. ij. c. Cuius aduētus erit
ſm̄ operationē ſathane in oī virtute et
ſignis ꝛ ꝓdigijs mēdacibus. Veruntm̄
Alex. in. ij. li. q. xliij. mē. ſ. ſoluit di. ꝙ cū
in mēdacio duo intelligant̄. ſ. falſitas ꝛ
intētio fallēdi in miraculis antixp̄i ali⸗
q̄n erit falſitas ex parte rei: aliquando
erit veritas ex parte rei: non tamen ex
parte intentionis. Intendet quippe de
cipere homines: ꝛ facere credere ſe eſſe
deum. Sic opera magoruʒ Pharaonis
erant vera ex parte rei: ſed mendacia ex
parte intentionis. Intendebant nancq̄ʒ
ipſi: vt videntes crederent: ꝙ opera ſua
ꝓcederent volente deo: ſicut opa Moy

ſi: tamen vt dicit Augu. li. x. de ciui. dei.
viij. c. faciebant illi veneficijs. i. incanta
tionibus magicis: quibus ſunt angeli
mali: hoc eſt demones dediti. Alij dicūt
ꝙ cōuerſio virgarum in ſerpentes fuit
ſm̄ apparentiā: ꝛ tm̄ ibi fuerunt veri ſer
pentes: qꝛ demones ꝓpꝛia virtute di⸗
miſſi poterant virgas a magis ꝓiectas
per motū localē imperceptibiliter ſen⸗
ſui humano tollere: ꝛ loco earū ſerpen⸗
tes aliunde poꝛtātes ſupponere. Vide⸗
mus enim ꝙ aliqui per ſubtilitatē ma
nuum ꝛ motū localē: aliqua ſic trāſmu⸗
tant ꝙ hoīes nō percipiunt: multo foꝛ⸗
tius demones. Nōnulli ꝟo referunt ꝙ
ibi fuit vera conuerſio virgarum in ſer⸗
pētes. Et hoc dicit Strabo in glo. Mo
dum autē aſſignat Alexā. in. ij. q. xliij. ꝛ
Nico. de ly. ſuper hoc paſſu. Naʒ demo⸗
nes per motum localem poſſunt appli⸗
care actiua naturalia paſſiuis: ꝛ ſic ſe⸗
quuntur effectus naturales: ſicut appli
catis lignis ad ignē per manū hoīs ge⸗
neratur ignis in materia lignoꝝ: illa ta
men generatio eſt ab igne ſicut ab agen
te ꝓpꝛio: ꝛ ab applicante ligna mini⸗
ſterialiter tm̄. Si obijceretur qꝛ ī textu
dr̄: deuoꝛauit virga ꝟgas: ergo nō erāt
ſerpentes. Reſpōdet Augu. ꝙ iſtud di⸗
ctum fuit initialiter: ꝛ finaliter ꝙ vide⸗
lʒ ex virga Moyſi factus eſt ſerpens: ꝛ
in virgaʒ rediјt. Similiter virge mago
rum potuerunt dici virge initialiter: ſʒ
non finaliter. Ideo virga Aaron deuo⸗
rauit. i. abſtulit eis poteſtatē redeundi
in virgas: qꝛ etſi aliquo modo eēt oꝛdo
naturalis: vt ex virgis fierēt ſerpentes:
non tm̄ econuerſo. ¶ Tertio cōſideremꝰ
egypti plagationeʒ. Voluit nācq̄ʒ deus
flagellare egyptū decem plagis. ¶ Pri
ma ponit̄ Exo. vij. Aqua fluminis verſa
eſt in ſanguinem: ꝛ piſces qui erant in
aqua moꝛtui ſunt diebus ſeptem. Dicit
magiſter in hiſto. ꝙ fuit ſanguis in om
ni terra egypti: in fluuijs: riuis: ꝛ palu⸗
dibus: ꝛ in vaſis domoꝝ tam ligneis q̄ʒ
ſaxeis. Foderūtq̄ʒ puteos egyptij ꝑ cir⸗
cūitum fluminis: ꝛ inuenerunt ſanguis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nem. Refert Joſephus φ hebreis erat fluuius potabilis: lȝ eſſet mutat⁹. Egyptijs ꝟo nō ſolū colore: ſed etiaȝ ſapore amoro cruorē pferebat. ¶ Scḋa plaga notatur Exo. viij. Aſcendit multitudo ranarū: operuitq̧ totā terram egypti. Aſſerit Joſephus φ orte in breui morie bant ⁊ putreſcētibus cadaueribus: fetor nimis noxius exhalabat ex aqua: imo quaſi quedā domeſtice domos ītrātes: ſic in cibis ⁊ potibus ⁊ lectis inueniebant. ¶ Tertia plaga adhuc annotatur Exo. viij. φ oīs puluis terre verſus eſt in cyniſes per totā terrā egypti: moleſtantes hoīes ⁊ iumēta. Magiſter in hi. ſcho. dicit: Sunt cyniſes muſce adeo ſubtiles vt viſum niſi acute vidētis effugiant. Addit Joſephus φ innumera multitudo pediculoꝝ egyptijs pullulauit ex interioribus ebulliens: quos nec lauacris nec medicamentoꝝ vnguētis exterminare poterant. Nam vt recitat magiſter in hiſto. multis plagis preter decē famoſas credibile eſt pcuſſos egyptios. ¶ Quarta plaga fuit: quia venit muſca grauiſſima. i. multitudo muſcaꝝ. Ponit magiſter in hiſto. φ quidā egyptioꝝ inter hec flagella timētes egyptū peritură egreſſi ſunt: vt Cecrops qui ingreſſus greciā vrbē cōdidit: q̄ poſtea dicta eſt athene. Creditur etiā eadē tēpeſtate egreſſus dionyſius Bacchus: qui ⁊ agros coluit: ⁊ vſum vinee grecis dedit. ¶ Quinta plaga deſcribitur Exoḋ. ix. Mortua ſunt oīa animātia egyptiorum. De aīalibus ꝟo filiorū iſrael nihil oīno perijt. Nico. de ly. inquit: Intelligitur de illis que erāt in campis. Sed magiſter in hiſto. dicit φ de illis q̄ erāt in domibus: q: que in paſcuis poſt grādines perimerūt. Uel forte determinandum nō eſt: q: ſine multo tpis interuallo forte hec facta non ſunt ⁊ potuerunt aliunde habere iterum animantia. Nō enim eſt credendū φ hodie vna plaga ⁊ cras alia percuſſi ſunt: ſed forte per quinquenniū vel amplius vel minus. ¶ Sexta plaga fuit: q: facte ſunt veſice turgētes in hominibus ⁊ iumētis. ¶ Septima plaga fuit: qñ venerunt tonitrua et grādines ⁊ deuaſtauerūt ſm magiſtrū hordeum ⁊ linum: q: erant in ſpica: triticū ⁊ far nō ſunt leſa: vt habet Exo. ix. ¶ Octaua plaga. Uenit locuſta ⁊ deuorauit frumentū. Quia in quolibet menſe kalēdarij duo dies atro colore tanq̄ abominādi ſignati ſunt. Ideo nota ſm magrm φ egypciaci ideo dicunt: q: in his paſſa eſt egypt⁹. Ob qḋ voluit mater eccleſia illos in kalendario poni: vt diuina miracula ſemꝑ nobis exemplo ſint. Mathematici ꝟo dicūt: φ peritiſſimi egyptioꝝ aſtrologi: quaſdā cōſtellationes nociuas humanis actibus in ſingulis mēſibus deprehenderūt: quarum conſtellationum puncta vulgus ꝓpter imperitiam vitare nō poterat. Quapropter cautū eſt vt tota dies obſeruaret ꝓpter horā illius abominabilis lucis: ideſt diei. Sed hoc obſeruari ꝓhibitum eſt. xxvj. q. vij. c. nō obſeruetis. ¶ Nona plaga habetur Exo. x. Facte ſunt tenebre horribiles in oīni terra egypti. Ubi aūt filij iſrael habitabant lux erat. Nico. de ly. Dicuntur horribiles: q: viſione imaginaria videbant multa fantaſmata vt terrerentur. ¶ Decima plaga fuit percuſſio ⁊ mors primogenitoꝝ: quādo Moyſes expletis omnibus que deus iuſſerat: ⁊ acceptis vaſis aureis ⁊ argēteis mutuo ab egyptijs: factum eſt noctis medio pcuſſit dn̄s omne primogenitum in terra egypti: nec erat domus in qua nō iaceret mortuus. Dicit magiſter in hiſto. φ executio iſta facta fuit p manuȝ boni angeli: q̄ apparuerat moyſi in rubo in perſona dei. Aug. tm̄ ſuper illum locū pſ. lxxvij. Immiſſiones p angelos malos. ait: Poſſumus ſine dubitatione malis angelis attribuere mortes pctoꝝ. Nocte igitur illa cōgregato omni populo iudeoruȝ precingere ſe ad iter: ⁊ mane oēs inſimul iter arripuere. In egreſſu ꝟo eoꝝ vt dicit magiſter: facto terremotu multa templa egypti cū ſuis idolis corruerūt. Adhuc aūt factus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

eſt ꝙ nilus preter ſolitū inundans ter-
ram in qua ſepulcruʒ ioſeph erat coope
ruit. Tenebantur aūt iudei ex iuramen
to aſportare oſſa eius. Tunc moyſes ſcri
pſit in lamina aurea nomen dñi tetra-
grāmaton: que iniecta aque ſupernata
uit: vſqꝫ dū veniēs ſtetit ſupra vbi erat
ſepulcrum. Et effodientes ſuſtulerunt
oſſa. Nico. de ly. ſup. xiij. c. Exo. hoc im-
pugnat dicens: Que dicuntur de nilo ⁊
oſſibus Joſeph: videntur eſſe ficticia.
Cum qꝫ gl'oſe hebraice ⁊ Joſephus ta-
lia nō dicunt: lꝫ imponatur eis ab illis
qui libros eorum non viderunt. Cuʒ qꝛ
vna de cauſis quare oſſa ioſeph reman
ſerunt in egypto fuit: vt per eius ſepul
crum memoria beneficiorū eius apud
egyptios diutius remaneret: ⁊ ſic popu
lus iſrael mitius tractaretur. Ideo non
eſt veriſimile ꝙ oſſa eius eēnt poſita in
pratis vel in campis vbi aque poſſent
inundare: ſed in loco valde ſolēni ⁊ cere
bri: vbi aque nō poſſent inundare: maxi
me cum tpe mortis eius eſſet potentiſſi
mus ⁊ regi ⁊ populo predilectus. Uerū
tamen hec ratio infringi pōt de facili:
eo ꝙ nō eſt inconueniens qñqꝫ aquas ⁊
maris ⁊ fluminum preter ſpem ⁊ vltra
ſolitum inundare. Ariſt. j. methaurorū
tractatū vltimo ſm nouam tranſlatio-
nem: ſm ꝯo veterem eſt in. ij. dicit: Non
ſemper aūt eadem loca terre neqꝫ aquo
ſa ſunt neqꝫ arida: ſed ꝑmutanē ſm flu
uioꝝ generationes ⁊ defectus. Propter
qꝺ ⁊ aque circa arida permutantur: et
mare: ⁊ non ſemper hec quidem terra:
hic autē mare perſeuerat omni tpe: ſed
fit mare quidem vbi arida. Ubi aūt nūc
mare: iterum hic terra. Scdm tñ quen
dam ordinem putare oportet hoc fieri ⁊
periodum. Item ſm Ariſto. videtur ꝙ
cauſa iſtarum mutationuʒ ſit motus ce
li cum ſole ⁊ ſtellis: ⁊ planetarum con-
iunctiones. Inuenimus nāqꝫ ꝙ tēpore
Gregorij. ij. vt narrat Ricobaldus ī chro
nica: diluuium rome fuit ꝑpter aquas
tyberis: qui tantū intumuit vt in via la
ta ad hominis ſtaturam ⁊ ſemis fuerit:
durauitqꝫ diebus ſeptē. Letanijs actū
eſt ad deū ⁊ ceſſauit. Iterū anno chriſti
milleſimo ducenteſimotertio: terremo-
tus in creta permaximus mare adeo cō
cuſſit: vt aquas maris impulerit in ci-
uitatem caridiē tanto impetu ꝙ omīa
edificia ruinauit: oēs homines fere occi
dit: mox adeo retroceſſit mare ex portu
vrbis: vt vbi aqua ꝓfunda erat: tūc nul
la videretur: arene fundi maris oculis
hominum patuerunt. Anno ab vrbe cō
dita quingenteſimo: flumen tyberis vl
tra ſolitum intumeſcens rome edificia
in plano poſita deleuit. Sic potuit illa
nili inundatio eſſe ſingularis ita vt ſe-
pulcrum ioſeph cooperuerit. Sed iſta
ad rem non faciunt. Nos tm̄ ea que ſcri
ptura tradidit ꝓſequamur. Egreſſus ḡ
fuit Moyſes cuʒ illa multitudine ⁊ ꝑ-
uenit ad mare rubrum. Pharao autem
ſecutus eſt cum certis curribus ⁊ equi-
tibus quinquaginta milia: ⁊ trecentis
milibus peditibus armatorum. Leuan
tes oculos iudei timuerunt valde: quia
nec fugere poterant nec pugnare eo ꝙ
inermes erāt. Quos cōfortauit moyſes
⁊ de mādato dei tetigit mare: ⁊ aqua di
uiſa eſt: ⁊ ppl's dei ptranſiuit ſicco veſti
gio. Nec hoc diſcredendū dicit ioſeph⁹:
cū Alexādro macedoni ⁊ exercitui eius
Darium inſequenti: mare pamphilicuʒ
diuiſum fuiſſe legitur: deo volente: qui
per eum perſarum regnum deleri vole-
bat. Egyptij ꝯo tranſire tentantes oēs
perierunt: qm̄ aque que velut muri fue
rant diuiſe ex miraculo dei: iterū vnitē
ſunt ⁊ coniuncte. Sicqꝫ turpiter Pha-
rao ⁊ om̄es ſui exercitus in mari rubro
perierunt. Dicit autem Paulus Oroſi-
us libro primo ſic: ꝙ extant nūc certiſ-
ſima horum monumenta geſtorum.
Nam tractus curruum: rotarumqꝫ ſi-
gna orbice: non ſolum iñ littore: ſed eti
am in profundo quouſqꝫ viſus admit-
titur peruidentur: ⁊ ſi forte ad tempus
vel caſu vel curioſitate turbantur cōti-
nuo diuinitus in priſtinam faciē ventis
fluctibuſqꝫ reparanē, hec ille. Timēdus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ergo ab omnibus eſt deꝰ: qui etiã creaturas ſuas armat ad vltionem inimicorum ſuorum qui ſit ſemꝑ bñdictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ De iudicio dei contra iudaicum populum ingratum de deo murmurantẽ.

Sermo. xi.

NIſi fuiſſẽt peccata grandia populi iudaici: nõ tam frequenter piꝰ ⁊ miſericors deꝰ ĩ deſerto duris caſtigationibus illum viſitaſſet. Elegit nãqꝫ iudeorum gentẽ pre ceteris nationibus mũdi: et tamen quanto plura illis collata ſunt dona ⁊ bñficia: tãto crebriꝰ ad iracundiã deũ ſuis ſceleribꝰ cõcitauerũt. Idcirco in hoc ſermone de iudicio dei cõtra iudeos criminoſos in deſerto dicemus. De quibꝰ tria myſteria propoſuimus declaranda.

Primum dr̃ beneficioꝝ largitio.
Scd̃m multoꝝ pctõꝝ cõmiſſio.
Tertiũ diuerſarũ penarũ incuſſio.

¶ De ſeptẽ ampliſſimis bñficijs q̃ largitus eſt deus populo iudeoꝝ. Cap. i.

DIgnatus eſt deꝰ clementiſſimus ampliſſima beneficia elargiri populo iudeorum: poſtq̃ illum liberauerat de ſeruitute egyptiaca. Ob qđ gentiles conuerſi ad fidem dicebant iudeis baptizatis: vt refertur in prologo in epl'am ad Romanos. Quanto maiora erga vos dei bñficia narraueritis: tanto maioris vos criminis reos eſſe monſtrabitis. Ut ergo de beneficijs populo iudaico exhibitis plenam noticiã habeamꝰ: in hoc myſterio ſeptẽ beneficia erũt enumeranda atqꝫ diſſerenda.

Primũ dr̃ aquaꝝ dulcoratio.
Secundum celeſtis cibatio.
Tertium viarum directio.
Quartũ aque de petra eductio.
Quintũ inimicoꝝ expugnatio.
Sextum legis illuſtratio.
Septimum miraculorum frequens coruſcatio.

¶ De dulcoratiõe aq̃ fluminis marath.

PRimum bñficiũ quod largitus eſt deus populo iudeorũ fuit aquarũ dulcoratio. Ut enim ſcribitur Exo. xv. poſt tranſitum maris rubri: egreſſi ſunt in deſertum ſur: ambulaueruntqꝫ tribus diebus per ſolitudinẽ et non inueniebant aquã: et venerunt in marath nec poterant bibere aquas de marath: eo ꝙ amare eſſent. Et hoc dicit Amb. de conſe. di. ij. c. Reuera. Marath fluuius amariſſimus erat: ita vt ſitiẽs populus bibere non poſſet. Secũdũ Nico. de lyra ſuꝑ hoc paſſu Exo. xv. quod dr̃: Venerunt in marath. fit ꝑ anticipationẽ: q: locus ille adhuc non vocabatur marath: ſed ſi vocatus eſt a filijs iſrael ꝓpter amaritudinem aque ſꝫm ꝙ ſubditur in textu. Uñ congruũ nomen loco impoſuit: ſcꝫ populꝰ iſrael. Magiſter in hiſtoria addit: Non ſolũ dicebatur marath pro amaritudine aq̃ ſed etiã pro amaritudine animi. Amarior quidẽ eſt qui ſitit: qui non inuenit potum: q̃ ſi inuentũ guſtare nõ poſſit. Recitat ſꝫm hoc ꝓpoſitum Plutarchꝰ in vita marci antonij ꝙ dũ marcus antonius contra indos ⁊ parthos bellum gereret: vexatus ab eis per iuga montiũ cũ exercitu fugiebat. Edebant nãqꝫ romani multis diebꝰ radices ⁊ herbas incognitas et cruciabantur a ſiti: q: in montibus per quos ibãt non erãt aq̃ ⁊ parthi tenebant planicies. Venerũt tandem ad flumen cuius aqua erat gelida ⁊ clara: ſed quia erat ſalſa faciebat viſcera doloroſa. Ob quod flebant oẽs velut conſpicerẽt paratã mortẽ. Quare marcus antoniꝰ coegit quendã familiarem ſuũ vt qñcũqꝫ iuberet ſibi caput abſcinderet: vt neqꝫ viuꝰ poſſet ab hoſte ledi: neqꝫ cognoſci mortuꝰ. Ab his tñ periculis tandem euaſit. Sic ergo populus iudeoꝝ querelis ⁊ lamentationibꝰ replebat. Clamauit ad dñm moyſes, et oſtendit ei lignũ: qđ cũ poſuiſſet

in aqua mox aque dulcorate ſunt et facte potabiles. Sed ego puto maiꝰ nobis xpianis beneficiū conceſſum qn̄ in aquis xp̄s baptizari voluit: inſinuans baptiſmū in aqua fore fiendū. Judei nāqꝫ in aquis marath dulcoratis refocillarūt corpora: nos ī aquis baptiſmi recreamus animas: ⁊ ſpiritualiū donorū vbertate illas replemus. De effectibus aūt baptiſmi dixi ī quadrageſimali de pnīa in ſermone de baptiſmo.

¶ De coturnicibus ⁊ manna.

SEcundū beneficiū qḋ largitus eſt deꝰ pplo iudeoꝝ: fuit celeſtis cibatio. Scribitur nāqꝫ Exo. xvj. ꝙ trigeſimo die ab exitu eorū de egypto defecerunt eis victualia. Cūqꝫ oraſſet moyſes ad dn̄m veſpe aſcēdēs coturnix de ſinu arabico: vbi ꝓcipue nutrit̄ ſm magiſtrū in hiſtoria: operuit caſtra ⁊ ad libitū ppl̄i capiebat̄. Nicol. de lyra inquit: Coturnix eſt auis pinguis ⁊ ſapida. Et ſumit̄ ſingulare ꝓ plurali. i. multitudo coturnicū. Mane v̄o cū oraret moyſes: deſcendit manna. Et vt ſcribit̄ Nume. xj. Erat māna quaſi ſemē coriādri: coloris bdellij: q̄ eſt ſic̄ cryſtallꝰ ſm Nico. de lyra. Circūibatqꝫ ppl̄s: ⁊ colligēs illud frāgebat mola ſiue terebat in mortario coquēs in olla: ⁊ faciēs ex eo tortulas. Et vt habet̄ Exo. xvj. Erat guſtus eiꝰ quaſi ſimile cū melle. Ubi dicit Nico. de lyra. Simila eſt farina tritici delicatiſſima. Sapor igit̄ illiꝰ māne erat q̄ſi ſapor panis facti de ſimila cum cōmixtiōe mellis. Scḋm aūt Nico. de lyra. de iſta manna fuerūt octo mandata. ¶ Primū vt mane colligerent. Hora enī colligēdi erat poſt ortū ſolis: eleuato rore qui erat ſup manna ꝑ vapores. Erat quidē deſup manna ros congelatus: qui reſoluebat̄ oriēte ſole. Quare manna colligi poterat vſqꝫ ad horam tertiā ⁊ tūc incipiebat liquefieri ad modū prime. Ad ignē v̄o indurabat̄ ⁊ formabantur inde panes. ¶ Scḋm mādatum fuit vt colligerēt ad ſufficientiam: ⁊ non plus. ¶ Tertiū vt comederēt menſurā gomor. Sed dubiū hic oritur: q2 non eſt idē per ſingula capita medium omnibꝰ: ſicut ḋr. ij. ethicoꝝ: ꝙ non idē eſt mediū miloni: de quo ḋr ꝙ comedebat in die bouē integrū qui erat ſufficiens pluribus hoibus. Ideo cibus cōueniēs vni: alteri plus indigēti eſt deficiēs: et minꝰ indigēti eſt ſupabūdās. Reſpondet Nico. de lyra ꝙ iſte cibꝰ dabatur diuino miraculo: ita eodem modo fiebat vt plurimū īdigēti ſufficeret: ⁊ a minꝰ indigēte cōſumi abſqꝫ ſuꝑfluitate valeret. Dicit autē ioſephus ꝙ ex diuina ꝓuidentia factū fuit hoc ne ex cupiditate et guloſitate illi qui fortiores erant plus debito vellent colligere: ⁊ ſic debiliores debito alimēto priuarētur: ⁊ in ppl̄o ſeditio orirer̄. ¶ Quartū mandatū fuit: vt nō relinquerent vſqꝫ mane. Et dimiſerūt quidā. ſ. dathan ⁊ abiron vt dicunt hebrei: ⁊ ſcatere cepit vermibꝰ ⁊ cōputreſcere. Hoc v̄o nō contigit ex natura manne: q2 ſeruari poterat. Sed erat ex voluntate dei: ne aliq̄ ex cupiditate ⁊ guloſitate plus debito vellent colligere ad ſeruādū quod eſſet occaſio malorū. ¶ Quintū ꝓceptū fuit: vt die ſexta colligerēt duplū. ¶ Sextū vt reſeruarent vnū gomor ꝓ ſabbato. ¶ Septimū vt illud comederent in die ſabbati. ¶ Octauū vt impleretur vas continēs gomor ad reſeruādū in futuras generatiōes. De iſto māna dicitur Sap. xvj. Panē de celo p̄ſtitiſti illis ſine labore: oē delectamentū in ſe habentē: ⁊ oīs ſaporis ſuauitatē. Nico. de lyra ait: Hoc intelligit̄ nō ex natura manne: ſed ex merito ſanctorū hominū qui eū comedebāt quibꝰ ſapiebat ſicut deſiderabant. Malis enim hominibus ex eoꝝ demerito deſipiebat. Un̄ Numeri xj. c. dicebant: Nihil vident oculi noſtri niſi manna. Anima noſtra nauſeat ſup cibo iſto leuiſſimo. Et dicebatur panis de celo: quia generabat̄ in celo aereo: ⁊ panis angeloꝝ: quia in deſcēſu manne cooperabantur angeli: nō ꝙ angeli

ipſo veſcerentur: q2 ipſi nō indigēt cibo
corpali. Hoc cibo aliti ſunt filij iſrael
quadraginta annis donec venirent in
terrā hitabilē.ſ. in terrā Chanaā: q̄ fue
rat eis ꝓmiſſa. Et vt dicit Nicol. de ly-
ra. nō ſtatim defecit māna cū intraue-
rūt illā: q2 trāſito iordane fecere circū-
ciſionē in galgalis: ⁊ poſtea celebraue-
rūt paſcha: ⁊ ī craſtino paſche ceſſauit
manna. vt habet Joſue.v.c. Satis tñ
cito poſt īgreſſuꝫ terre Chanaā defecit
Miranda profecto ſunt omnia que de
iſto cibo dicta ſunt. Et vt dicit Ambro.
lib. de ſacramentis: reuera mirabile eſt
fratres: ꝙ manna plueret dñs patrib9
in deſerto: qui quotidiano celi paſcebā
tur alimento. Uerūtñ his oib9 mai9 eſt:
qđ nobis xpianis exhibet: verū ſciliceꝫ
corpus chriſti in ſacramento altaris.

¶ De mirabili ducatu populi iudaici.

TErtium beneficiū quod lar-
gitus eſt deus populo iudeo
rū: fuit viaꝝ directio. Ut em̄
habetur Exo.xiij. Angel9 dñi
precedebat caſtra iſrl: ⁊ cū eo pariter co
lumna nubis. Et Numeri.ix. dicitur: ꝙ
die qua erectū eſt tabernaculū: operuit
illud nubes. A veſpere autē ſuper ten-
toriū erat quaſi ſpecies ignis vſqꝫ ma-
ne. Sic fiebat iugiter per diem operie-
bat illum nubes ⁊ per noctem quaſi ſpe
cies ignis. Cūqꝫ ablata fuiſſet nubes q̄
tabernaculum protegebat tunc profici
ſcebantur filij iſrael: ⁊ in loco vbi ſtetiſ-
ſet nubes: ibi caſtrametabant. Ad im-
perium dñi proficiſcebantur: et ad im-
perium illius figebant tabernaculum.
Cunctis diebus quibus ſtabat nubes:
tabernaculuꝫ manebat in eodem loco.
Dicit Nicolaus de lyra: ꝙ nubes moue
batur angelico preſidio vel miniſterio.
Sed maius beneficium nobis chriſtia
nis cōceſſum eſt quibus via ſummi bo-
ni verbo et exemplo a chriſto eſt mani-
feſtata. Nam cum philoſophi plurimū
deſudaſſent querentes noſcere in quo
ſummū bonuꝫ conſiſteret: euanuerunt
in cogitationibus ſuis. Et Uarro vt re-
fert Auguſtinus in lib. de ciui. dei.c.ſ.
dicit ducentas octogintaocto opinio-
nes falſas de btitudine philoſophos
ipſos habuiſſe. O vere ſecula aurea: xpi
preſentia illuſtrata. O felicia tempora
noſtra in quibus omnes qui volunt ſci
re poſſunt: ꝙ perfecta beatitudo conſi
ſtit in deo. Hinc Lactā. lib. vij. diuina-
rum inſtitutionum ait: Pater enim no
ſter et dñs: qui condidit firmauitqꝫ ce-
lum: qui libratā magnitudine ſua ter-
ram vallauit montibus: mariqꝫ diſtin-
xit: et quicquid eſt in hoc opere mundi
conflauit ⁊ perfecit ē nihilo: perſpectis
erroribus hominum ducem miſit: qui
nobis viam iuſticie panderet. Hunc ſe-
quamur omnes: hunc audiamus: huic
deuotiſſime pareamus: quoniaꝫ ſolus
vt ait Lucretius. Ueridicis hominum
purgauit pectora dictis. Et finem ſta-
tuit torpedinis atqꝫ timoris. Oſten-
ditqꝫ bonum ſummum quo tendimus
omnes: Quid foret atqꝫ viam moſtra-
uit limite paruo. Nec tñ oſtendit ſed
etiā preceſſit: ne quis difficultatis gra
tia iter virtutis horreret.

¶ De fluxu aq̄ de petra cōtra naturā.

QUartum beneficiuꝫ fuit aq̄
de petra eductio. Ut enim
habetur Exo.xvij. dum ve-
niſſent raphidi defeciſſetqꝫ
aqua dixit Moyſes ad do-
minū. Adhuc puſilluꝫ ⁊ lapidabūt me.
Inqt Nico. de lyra: ꝙ hoc dicebat moy
ſes ductus timore naturali: qui cadit
in perfectum virum. Et magis dicebat
timore populi: ne eo interfecto a dño
recederet per idolatriaꝫ. Et ait dñs ad
Moyſen. Sume de ſenioribus iſrael.
Nicol. de lyra.ſ. vt ſint teſtes ꝙ antea
ibi non fuerunt fontes vel aque: ac etiā
vt per hoc appareat dei miraculum.
Subditqꝫ de9. Et vade ad petrā oreb:
percutieſqꝫ virga. Magiſter in hiſto.
Oreb ſic dicta propter oreb qui occiſus
eſt in ea: factūqꝫ eſt ita. Et egreſſe ſunt
aque: ⁊ bibit populus. Sed his oibus
amplius eſt quod nos accepimus: non

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ytiq; aquam de petra: ſed ſanguinem precioſiſſimum de corpore ieſu chriſti. Vñ Petrus.j.epl'a.c.j.dicebat: Nõ corruptibilib⁹ auro vel argento redempti eſtis: ſed precioſo ſanguine agni incontaminati ⁊ immaculati chriſti.

¶ De inimicoꝝ expugnatione.

Quintū beneficiū fuit inimicoꝝ expugnatio ⁊ debellatio. Dicitur nãq; Exo.xvij. Venit aūt Amalech: vt pugnaret aduerſus iſrael in raphidim. Notandū hic ſm Nico.de lyra: ꝙ q̄dã gloſa ſuper iſtū locū dicit ꝙ amalech fuit fili⁹ hiſmaelis a quo dicti ſunt amalechite: qui ⁊ hiſmaelite. Ipſi ſunt ſaraceni. Quod aūt.j. Paral.j.c.dr ꝙ Eliphaz ṗmogenit⁹ Eſau genuit Amalech: dicunt ſequẽtes dictam gloſam ꝙ fuit alius: et ſunt duo eiuſdē nominis. Sz hoc dictū de ſacra ſcriptura nõ habet autoritatē: imo ɔ̄trarietatē quia Geñ.xxvj.⁊.j.Paral.j.c.dr expreſſe ꝙ Amalech fuit fili⁹ Eliphaz: ṗmogeniti Eſau nec legitur alius Amalech. Inſup Joſephus in.ij.antiquitatū libro dicit ꝙ ab Amalech filio Eliphaz: dicti ſunt amalechite. Hoc etiam colligitur ex.ij. Reg.j.c.vbi dr ꝙ filius Doech idumei venit ad Dauid nuncians mortē Saulis. Licz eñ non exprimatur ibi ꝙ fuerit filius Doech: tñ oēs expoſitores concorditer hoc dicunt. Et cū interrogaretur a Dauid: quis eſſet ait: Filius hoīs aduene amalechite ego ſum. Ex quo videtur ꝙ amalechite ſunt idumei. Et ſic nõ deſcēderūt ab hiſmaele: ſz ab Eſau. Quare aūt iſti amalechite inſurrexere aduerſus iudeos: dicit Nico.de lyra ſuper.xv.c.Exodi ꝙ ipſi ⁊ populi q̄ erant eis confederati: audientes ꝙ filij iſrael tranſierant mare rubrū: ⁊ eſſent in deſerto eis propinquo irati ſunt: timētes ne inuaderent terram eoꝝ: ⁊ ideo anteq̄ eſſent magis fortificati: voluere eos delere: ⁊ aſcendere ad pugnandum cuz ipſis. Super.xvij.c.Exod.aliã cauſam aſſignat Nico.de lyra. ex parte populi iſrael. Ad hoc enim permiſit deus bellū illud inſurgere: vt ex victoria ſequẽti eſſent audaciores decetero ɔ̄tra aduerſarios inſurgẽtes: et de ſpolijs amalech eſſent muniti armis et alijs neceſſarijs: que fugientes dimiſere. Elegit aūt Moyſes Joſue: de tribu Effraim: virum bellicoſum: cui et paucos tradidit armatos: ſm magiſtrum in hiſtoria: plurimos ad cuſtodiam caſtrorum retinuit. Ipſe autem aſcendit in montem habens virgam dei in manu: vt ex hoc victoria deo aſcriberetur. Aſcendereq; cum Aaron et Ur: qui Ur ſm Joſephum fuit maritus Marie. Cūq; leuaret Moyſes manus vincebat iſrael. Ubi apparet orationis efficacia. Sin autem et paululuz remiſiſſet: vincebat Amalech. Quo comperto Ur et Aaron ſuppoſuerunt ei lapidem: et ex vtraq; parte manus eius ſuſtentabant. Erant enim graues pro labore orandi. In cuius rei figura ſm magiſtrum in hiſtoria: ſacerdos eleuat manus in miſſa: et etiam in figura chriſti orantis in cruce Nec remiſit moyſes manus vſq; ad ſolis occaſuz. Fugauitq; Joſue amalech in ore gladij. Nobis vō chriſtianis glorioſior eſt victoria: qui per chriſtum demones ſuperamus. Naz vt diximus in ſermone de bello demonum: priuſq̄ chriſtus moreretur in cruce omnes iuſti trahebantur ad limbum. At ex poſt penitenti latroni patefactus eſt paradiſus.

¶ De lege quam dedit Moyſi deus.

Sextum beneficiū qd largit⁹ eſt deus populo iudeoꝝ dicit legis illuſtratio. Ut eñ habetur Exodi.xxxij.in mõte ſynai Moyſes legem accepit a deo ſibi dataz. Qui reuerſus eſt de monte: portans duas tabulas teſtimonij manu ſcriptas ex vtraq; parte: et factas opere domini. Dicit Rabbi Salomon: ꝙ vnica ſcriptura erat ibi: que tamen erat legibilis indifferenter ex vna parte: ſicut ex altera:

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

qḋ erat valde mirabile: q: littera ex vna
parte figurata ordine recto in pte oppo
ſita apparet eius figura modo oppoſi-
to. Uel poteſt dici abſqȝ tali miraculo:
ꝙ littere erant duplices: ita ꝙ precepta
erāt ſculpta ex vna parte: ⁊ ſimiliter ex
altera. Has tabulas fregit Moyſes: vt
dicetur in tertio myſterio ꝓpter pecca-
tum populi: reputās populū indignuȝ:
vt dicit Nico. de lyra. accipere legem di
gito dei ſcriptam. Hec autē fractio ta-
bularum ſignum fuit euacuationis le-
galium in aduentu xp̄i. Tandē vt dicit
Exod. xxxiiij. Aſcēdit Moyſes montem
de mādato dei: tulitqȝ ſecū duas tabu-
las lapideas: inſtar prioꝝ. i. ſimiles alijs
prius factis in materia et in quātitate.
Dicit Nico. de lyra ꝙ de quo lapide fue
rint nō habet ex textu. Rabbi tn̄ Salo-
mō tenet ꝙ fuerint de lapide ſapphyri
co. Inquit enim ꝙ deus oſtēdit Moyſi
vnā maſſam talis lapidis formatam de
nouo diuina virtute. de qua Moyſes
dolauit duas tabulas: ⁊ dolature ſuper-
flue fuerūt ſue: ⁊ inde ditatus fuit mul
tū. Sed hoc tacet Joſephus: qui prior
fuit Rabbi Salomone. Fuit ergo moy
ſes in monte cuȝ dn̄o quadraginta die-
bus ⁊ quadraginta noctibꝰ: nihil com-
edēs aut bibēs. Cūqȝ deſcēdiſſet de mō
te cū tabulis apparuit facies eiꝰ cornu-
ta: et ipſe ignorabat. Dicit magiſter in
hiſtoria ꝙ erāt quidā radij miri ſplēdo
ris ꝓcedētes in altū ad modū cornuum
quos apl̄s vocat gloriā vultus Moyſi.
ij. ad Coꝝ. iij. c. Unde in hebreo habet:
Et non cognouit ꝙ cornuta eſſet lux fa
ciei ſue. ¶ Hic queritur quare Moyſes
nō habuit ante hāc gloriā: cum locutus
fuiſſet cū dn̄o diu in monte? Et reſpon-
det Nico. de lyra ꝙ aliqui dicūt ꝙ non
habuit ante ita limpidā cognitionē de
deo ſicut poſt: ad qḋ denotandū appa-
ruerūt tales radij. Alij dicunt ꝙ hoc fa
ctum eſt vt populus qui per idolatriaȝ
peccauerat magis eum timeret: ⁊ habe
ret in reuerētia. Rabbi ſalomō dicit ꝙ
fuit ex hoc ꝙ dn̄s poſuit manū ſuā ſup
faciē eius. Quare Moyſes poſuit vela-
men ſup faciē ſuā: cum loqueretur filijs
iſrael: ⁊ locutus eſt eis oīa que ſibi fue-
rūt imperata. Concludit magiſter in hi
ſtoria. Quantū hec gloria durauerit: et
vtrum ſemel vel pluries hoc accident
ignoramus. Sed xp̄ianis lux amplior
effuſa eſt quibꝰ euangeliū effulſit.

¶ De miraculis ⁊ ſignis multiplicibus.

Eptimū beneficiū qḋ deus
donauit populo iudeorum:
fuit miraculorum frequens
coruſcatio. Nā preter ea que
diximus multa ſigna et mi-
racula de ipſis fuerūt oſtēſa. Miraculū
certe fuit ꝙ Maria ſoror Aaron mur-
murās cōtra Moyſen: ſtatim fuit lepra
percuſſa: ⁊ tandē Moyſi oratione ſana
ta: vt habet Numeri. xij. c. Miraculum
fuit ꝙ aperta eſt terra: ⁊ deglutiuit Da
than ⁊ Abiron. Numeri. xvj. c. Miracu-
lū cū floruit vga Aarō Numeri. xvij. c.
Et ne ſingula cōmemorent: quadragin
ta annis fuit ille populus in deſerto nō
comedēs panē: nec bibens vinū: nec ve-
tuſtate attrita ſunt veſtimēta eius: aut
calciamēta cōſumpta: vt hr̄ Deut. xxix.
c. Sed xp̄ianis maiora ſigna poſt xp̄i
aduētū mōſtrata ſunt: qnimmo ꝯtinue
in eccleſia ſancta miracula fiūt. Quis nā
nō admiret ex aridis oſſibꝰ Nicolai ſan
ctiſſimi apud Barū: ⁊ Matthei euāgeli
ſte apud Salernum: ⁊ Andree apoſtoli
apud malfiam ſcaturire manna? Quid
dicā de ſanguine glorioſi martyris Ia-
nuarij? Cōſeruat quippe Neapoli in va
ſe vitreo aut cryſtallino: eſtqȝ ſemp ſtri-
ctus ⁊ congelatus. At dū caput prefati
ſancti deprope ponit ſanguis ille ebul-
liens: tandē cūctis vidētibus liqueſcit:
⁊ capite amoto rurſus induratur: ⁊ cō-
gelatus non mouetur amplius. O pie-
tas dei benedicti: qui ſic humano gene-
ri per tot innumera miracula virtutem
potētie dignatus eſt demōſtrare.

¶ De multis miraculis quibꝰ populus
in deſerto tētauit et ad iram concitauit
deum excelſum. Capitu. ij.

In tanto cumulo beneficioꝝ nō cuſtodierūt iudei teſtamē tum dñi: ⁊ in lege eiꝰ noluerunt ambulare ⁊ obliti ſunt beneficioꝝ eius: ⁊ mirabiliū eius que oſtēdit eis. Tentauerūt quidez deū excelſum: varijſqꝫ peccatis maieſtatem eius offendere. Jcc irco in hoc. ij. c. de offenſionibꝰ iudeoꝝ in deſerto dicemus: quas reducemus ad ſeptē,

Prima dr̄ murmurationis.
Secūda inobedientie.
Tertia ingratitudinis,
Quarta idolatrie,
Quinta gule.
Sexta deſperationis.
Septima fornicationis.

¶ De ſeptem peccatis populi: et primo qualiter murmurauerunt iudei contra deum ⁊ Moyſen.

Prima offenſio et peccatū iudeorū in deſerto dr̄ murmurationis. Nā cōtra Moyſen murmurauerūt qñ venerūt ad flumē marath: vt dr̄ Exodi. xv. Itez qñ dicebāt? Utinam mortui eſſemus per manus dñi in terra egypti: id eſt per plagā ab eo immiſſam: cū primogenitis egyptioꝝ qñ ſedebamus ſuper ollas carniū: ⁊ comedebamus panē in ſaturitate. Cur eduxiſti nos in deſertū iſtud: vt occideres oēm hāc multitudinē fame. Exo. xvj. c. Et qñ venerunt in raphidim: vbi nō erat aqua: iurgati ſunt cōtra Moyſen. Quibꝰ ipſe dixit: Quid iurgamini cōtra me ⁊ tētatis dominum? Exo. xvij. c. Sed hic poſſet aliquis querere? Quare deꝰ eduxit eos per talē viā: vt patienẗ defectū cibi ⁊ potꝰ. Et rñdet Nico. de ly. ꝙ hoc fuit vt ex frequēti neceſſitate oporteret eos recurrere ad dñm: ⁊ ſic ſub timore dñi retinerētur: per hoc etiā bonoꝝ patientia ⁊ maloꝝ impatiētia declararetur.

¶ De inobediētia populi.

Secūda offenſio fuit inobediētia. Qꝛ multi collegerūt plus de māna ꝙ fuerat ordinatū ⁊ reſeruauerūt ī diē alterū: vt dr̄ Exo. xvj.

¶ De ingratitudine populi.

Tertia offenſio ingratitudo appellatur. In tot nāqꝫ beneficijs male locuti ſunt de deo. Dicitur nanqꝫ Numeri xiiij. ꝙ voluerūt ſibi preficere ducez vt reduceret eos in egyptum. Quare dixit deꝰ moyſi. Uſqꝫquo detrahet mihi populus iſte? Quouſqꝫ nō credēt mihi in oībus ſignis que feci coram eis? Et infra cōminatus eſt dicēs: Nullus eorum qui viderūt ſigna que feci in egypto: numeratis. ſ. a viginti annis et ſupra: videbit terrā pro qua iuraui patribus eorum preter caleph ⁊ ioſue.

¶ De idolatria populi.

Quarta offenſio idolatria fuit Ut enī ſcribitur Exo. xxxij. Uidēs populus ꝙ Moyſes morā faceret dū eſſet in monte corā dño: dixit ad Aaron. Fac nobis deos. Rabbi ſalomon dicit: ꝙ iſti fuerunt egyptij cōuerſi ad iudaiſmū q̄ aſcēderūt cū iudeis de egypto. Et iſti q̄ erāt nutriti in idolatria incitauerūt magnā partē de filijs iſrael: vnde ſubiūgebāt. Moyſi enī ignoramus quid acciderit. Scdm̄ ioſephū ⁊ magiſtrum in hiſtoria alij dicebant eū a beſtijs comeſtū: alij a dño trāſlatū: alij ſane mētis cū dño philoſophantē. Ut vō ſequitur in hiſtoria. Aaron et Ur reſtiterūt. Sed indignatꝰ populus ſpuēs in faciem Ur ſputis vt tradit eū ſuffocauit. Unde timens aaron ait: Tollite in aures vxorū et liberoꝝ et afferte ad me. Dicit magiſter in hiſtoria ꝙ hoc erat qđ precioſius ⁊ carius habebāt: putās ꝙ cōſulētes auaricie ſue nollēt afferre. Fecit tñ populus qđ dixerat auidus ad idolatrādū. Formauit itaqꝫ ope fuſorio vitulū cōflatilē: qꝛ in egypto bouem adorauerūt. Nāqꝫ vt dicit magiſter in hiſtoria in principio Exo. j. c. de ſubmerſione paruuloꝝ: erat apis deus egyptioꝝ: vt Plinius dicit: qui ⁊ teſtatē ſe eū vidiſſe. Quidā taurus q̄ ex improuiſo egrediebatur de flumine: habēs in

humero dextero ſignũ cãdidũ inſtar lu-
ne corniculate: atq̃ cũ ſtatim cõfluerẽt
egyptij omni genere muſicoꝝ pſallentes
leuabãt in aera: et ſup eos tãq̃ pſallẽs
ferebãt ⁊ ad motũ vel ſtationem ipſius
in terra mouebãtur ⁊ ſtabãt: ⁊ eodẽ die
euaneſcebãt. Que oĩa demonũ artificio
complebãtur: vt docet Aug. lib. xviij. de
ciui. dei. c. v. Formato itaq̃ vitulo di-
xit populus. Hi ſunt dij tui iſrael qui te
eduxerũt de terra egypti. Fecitq̃ aaron
altare corã eo: ⁊ in craſtinũ induxit ſolẽ-
nitatẽ. Maneq̃ ſurgẽtes obtulerũt ho
ſtias: ſeditq̃ populus manducare ⁊ bi-
bere: ⁊ ſurrexerũt ludere: ideſt adorare.
¶ Hic queritur quare aaron edificauit
altare? Et dicit Nico. de lyra ſm Rabbi
ſalomonẽ ꝙ ad retardandam immola-
tionẽ: qꝛ aut ſtatim populus immolaſ-
ſet ſine altari: aut in momẽto altare cõ-
ſtruxiſſet. Ideo ſubdit aaron. Cras ſo-
lẽnitas dñi eſt. Non dixit hodie: ſi forte
interim veniret moyſes et impediret.
Tũc dixit dñs ad moyſen. Deſcẽde pec-
cauit populus tuus. Quaſi dicat: non
meus propter idolatriã. Uel ex eo quia
erat moyſes illi populo manſuetus: vt
ptz. xlv. diſ. c. diſciplina. ⁊. xxiij. q. iiij. c.
quid crudele. Subiũxit deus. Cerno ꝙ
populus iſte dure ceruicis ſit. Dimitte
me vt iraſcãt furor meus. Dixit autem
moyſes. Queſo dñe quieſcat ira tua: et
eſto placabilis ſup nequicia populi tui:
ne dicant egyptij. Callide eduxit eos vt
interficeret in mõtibus: quaſi impotẽs
dare terraz quã promiſerat. Recordare
abraã. quaſi dicat. Si populus iſte me-
ruit mori per incendiũ: ecce abraã pater
eoꝝ propter amorẽ tuũ piectus fuit in
ignem chaldeorum. Sequitur textus: ⁊
yſaac: ac ſi dicat: Si populus meretur
mori per gladiũ: ecce yſaac paratus fuit
pro te immolari. Et additur: ⁊ iacob. i.
ſi meruerit puniri populus exilio: ecce
iſrael tanq̃ exul fuit in meſopotamia
obediẽs patri ſuo ⁊ tibi: quibus iuraſti
per temetipſum qui es immutabilis de
dãda terra chananeoꝝ ſemini coꝝ. Pla
catuſq̃ eſt dñs: ⁊ moyſes deſcẽdit.

¶ De gula populi.

Quinta offenſio fuit gula: qñ
ardẽter dicebant vt ponitur
Numeri. xi. Recordamur pi-
ſciũ quos comedebamus in
egypto gratis. i. pro paruo
precio. In mentẽ nobis veniũt cucume-
res: pepones: porri: cepe: ⁊ allia.

¶ De deſperatione populi.

Sexta offenſio fuit deſpera-
tio: qñ vt ponitur Numeri
xiiij. oĩs turba fleuit di. Uti-
nã mortui eſſem⁹ i egypto: ⁊
nõ in hac vaſta ſolitudine.

¶ De fornicatione populi.

Septima offenſio fuit fornica
tio. Scribitur nanq̃ Nume
ri. xxv. ꝙ fornicatus eſt po-
pulus cum filiabus Moab:
que vocauere eos ad ſacrifi-
cia ſua. Dicit hic Nicolaus de lyra: ꝙ
Balaam ſciens filios iſrael eſſe pronos
ad luxuriam: dedit cõſilium Balach re-
gi moabitarũ: vt mitteret puellas pul-
chras et ornatas per exercitum eoꝝ: et
ꝙ iuuenes venientes ad ſe verbis alli-
cerent: ⁊ cum viderẽt eos inflammatos
ad actum carnis: non permitterẽt ſe ab
eis cognoſci niſi prius comederent de
idolothitis: et idola adorarent que ſecũ
portauerant: vt ſic deus offenderetur: ⁊
populus iſrael ab eo percuteretur: ⁊ da-
retur in manus hoſtium. Dicit etiã Jo-
ſephus: ꝙ aliqui nobiles de iſrael acce-
perunt ſibi vxores de illis. Et licꝫ non
ſit ſcriptuz in iſto. c. xxv. ꝙ Balaam de-
dit tale conſilium: tamen habetur Exo-
di. xxxi. c. vbi dicitur: Nõne iſte ſunt que
deceperunt filios iſrael ad ſuggeſtio-
nem Balaam. Et Apocali. ij. c. dicitur:
Habeo aduerſus te pauca: quoniam ha-
bes hic tenentes doctrinam Balaam:
qui docuit Balach mittere ſcandala co-
ram filijs iſrael edere de ſacrificijs ido-
lorum et fornicari.

¶ De ſeptẽ plagis quibus populus pu
nitus fuit. Capm. iij

POſt ſceleribus iudeoꝝ ad iracundiam concitatus dn̄s: flagella multiplicia contra eos miſit. Et q̄uis dictū ſit paulo ante in fine quarte offenſiōis: ꝙ dn̄s fuit placatus: illud tn̄ intelligit̄ ſꝫm Nico. de lyra: ꝙ deus non ſimul nec ſubito populum idolatram et durum puniuit. Idcirco aduertendum eſt in hoc myſterio ꝙ ſeptem famoſis plagis populus ille percuſſus eſt.

¶ Prima plaga fuit poſt adorationem vituli: de qua dicit̄ Exod. xxxij. c. in fine. Percuſſit dn̄s populū pro reatu vituli. Nā poſtq̄ Moyſes deſcēdit de monte: ⁊ vidit vitulū ⁊ choros: redegit in puluerē vitulū: quē ſparſit in aquis; et dedit ex eo potū filijs iſrael. Rabbi Salomō dicit: ꝙ iſte aque potate erāt nociue culpabilib⁹: cauſando in eis inflationez et languorē per quē poterāt ab alijs diſcerni: alijs aūt erant dulces ⁊ vtiles: ſicut aque in ſacrificio zelotipie oſtendebāt per effectū culpā mulieris vel eius innocentiaz vt habet̄ Numeri. v. c. Alij aūt doctores dicūt ꝙ color auri remanſit circa ora eorū qui erāt culpabiles ita ꝙ barbe eoꝝ videbantur auree: et ſic ab alijs diſtinguebantur. Quare filij Leui obediētes Moyſi zelo dei interfecerūt ex trāſgreſſoribus viginti tria milia. Facto ſcḋo die altero Moyſes orauit pro populo dicens Exodi. xxxij. Peccauit dn̄e populus tuus iſte. Aut dimitte eis noxam hāc: aut ſi nō facis dele me de libro tuo quem ſcripſiſti. Dicit Rabbi Salomon: ꝙ iſte liber intelligitur lex: que denominatur a Moyſe eo ꝙ fuit eius miniſter. Eſt ergo ſenſus ſꝫm eum. Dele me de libro: vt ſcilꝫ lex non denominetur nomine meo: niſi populus iſte tibi reconcilietur. Augu. ſcḋo exponit dicens: ꝙ Moyſes ſic dixit ex confidentia et familiaritate diuina: vt ſit ſenſus. Sicut certus ſum ꝙ non delebis me de libro tuo: ita peto vt certifices me vt remittas noxā iſti populo.

¶ Pǫigne qui deſcendit in caſtra,

SEcūda plaga punitus eſt ille populus ꝓpter pctā ſua: qn̄ accēſus ignis dn̄i deuorauit extremā partē caſtroꝝ: vt ḣꝛ Numeri. xj. c. Forte tibi erāt magis culpabiles. Tandez oratione Moyſi ignis abſorptus: ideſt extinctus fuit.

¶ Tertia plaga fuit poſtq̄ꝫ habuerunt coturnices. Ut enī habet̄ Numeri. xj. c. Adhuc carnes erāt in dētibus eoꝝ: nec defecerat hmōi cibus: et ecce furor dn̄i cōcitatus in populū percuſſit eū plaga magna nimis. Uocatuſq̄ꝫ eſt ille locus ſepulcrū cōcupiſcētie. Ibi enī ſepeliere populū qui deſiderauerat carnes. Dicit magr̄ i hiſtoria ꝙ modus plage hic nō determinat̄. Credit̄ tn̄ ꝙ fuerit ignis.

¶ Quarta plaga ponit̄ Numeri. xvj. c. qn̄ multitudo murmurabat ꝯtra Moyſen ⁊ Aaron dicēs: Uos interfeciſtis populū. Cūq̄ꝫ vellēt eos obruere lapidib⁹: fugerūt ad tabernaculuz: ⁊ operuit eos nubes: ⁊ apparuit gloria dn̄i. Dicūt alij qui ꝙ nō fuit illa que prebebat ducatū populo: ſed quedā parua nubes in qua dn̄s ſolitus erat loqui cū Moyſe. Alij dicūt ꝙ fuit illa que prebebat ducatum ſed ſtabat in alto ſuper tabernaculum: ⁊ tunc deſcēdit operiēs ⁊ ambiēs circūquaq̄ꝫ vt nullus poſſet adire. Et egreſſus ignis deuorauit populū. Fuerūt autē percuſſi tredecim milia et octoginta.

¶ Quinta plaga exprimit̄ Numeri. xxj. quādo profecti de monte hoc venerunt in Salmana. Et q꞉ male loquebantur de deo: miſit dn̄s in populuz ſerpentes ignitos. Qui ſic dicebātur ſꝫm Nicolaū de lyra: ⁊ magiſtrū in hiſtoria: q꞉ minimi et veloces erant ad modum ſcintillarum: vel quia volantes per aera emittebant ſcintillas ardētes: vel ex eo ꝙ per morſus eoꝝ calefiebat caro ac ſi igniretur. Tunc venerunt iudei a Moyſen videntes mortes plurimorum dicentes: Peccauimus quia locuti ſumus contra deum: ⁊ tu ora vt tollat a nobis ſerpentes. Orauitq̄ꝫ moyſes ad dn̄m. Cui dn̄s ait: Fac ſerpentem eneum: et pone in

perticam eminente in medio populi: ⁊
quicū́qꝫ percuſſus fuerit a ſerpente re
ſpiciat eū ⁊ viuet. Et factū eſt ita. Dicit
Rabbi Salomō: ꝙ in ſerpēte nō erat
virtus ſanādi: ſed aſpiciētes ſerpētem
cognoſcebant afflictionē illā a deo ſibi
iuſte illatā: petēdo miām: ⁊ ipe deꝰ ſa-
nabat eos. Rō aūt myſtica eſt: quia ſer
pēs ille figurabat xp̄m paſſuꝫ in cruce:
per cuiꝰ intuitū fidē ⁊ deuotionē ſana-
mur a morſu ſathane. Ex quo xp̄s dixit
Joh. iij. Sicut exaltauit moyſes ſerpē
tē ī deſerto: ita exaltari opꝫ filiū hoīs.
Dicit mgr̄ in hiſto. ꝙ illū ſerpētē eneū
habuerūt ſecū filij iſrl̄ ſemp ⁊ magnifi
ce repoſitus eſt in hieruſalē. Tandē ob
cultū ſupſtitiōis quē ſibi exhibebat po
pulus cōminuit eū in puluerē rex Eze-
chias: ⁊ poſuit in torrēte cedron: ſicut
etiā ptꝫ. iiij. Reg. xviij. ¶ Sexta plaga
enarrat̄ Numeri. xxv. qn̄. ſ. iſrl̄ initiatꝰ
eſt. i. ꝯſecratꝰ beelphegor idolo madia-
nitarū. Jratꝰ aūt dn̄s dixit ad moyſen.
Tolle cūctos principes ppl̄i: ⁊ ſuſpēde
in patibulis ꝯtra ſolē vt auertat̄ furor
meus ab iſrael. Dicit mgr̄ in hiſtoria.
Forte qꝛ ſubditos nō corripiebant du-
ces tribuum voluit ſuſpendi vel potiꝰ
principes. i. autores huius idolatrie.
Occiſiqꝫ ſunt. xxiiij. milia hominum.
¶ Septima plaga fuit qn̄ iuuenes plu
rimi zelo phinees accenſi: multa milia
hoīm ꝑcuſſerunt. Ut em̄ refert ioſephꝰ
⁊ ponit̄ Nume. xxv. ꝑncipes tribꝰ Si-
meon zambri filiā cuiuſdā potētis ma-
dianitaꝝ duxerat: q̄ dicebat̄ corbi. Qui
vxore iubēte in q̄dā ſolēnitate cū alijs
ducibꝰ deo nō īmolauit. Quobrem cum
a moyſe repħēderent̄ in gn̄ali qui cole
bāt idola nō deū: ille corā oībꝰ ꝓfeſſus
eſt ſe alienigenā duxiſſe: ⁊ ſe idola cole-
re: nec tyrānicis legibꝰ q̄s ipe ſibi moy
ſes īpoſuerat obnoxiū eſſe: q̄bꝰ ſub fi-
gmēto legū et dei grauiori ſeruitute po
pulū premebat q̄ꝫ egyptij: cū proprium
auferebat viuendi arbitrium. Et diſce-
dēs coram omni turba que flebat ante
fores tabernaculi intrauit tabernaculū
vxoris. Surgēſqꝫ phinees filiꝰ eleaza-
ri de medio multitudinis: ⁊ accepto pu
gione ingreſſus eſt poſt illū ī lupanar.
Et cū inueniſſet coeūtes ꝑfodit ambos
in locis genitalibꝰ. Quo exēplo multi
moti idolatras plurimos occiderunt.
Quid plura? Ut cōcluditur in prologo
in epl̄am ad romanos: ita crebra ꝓuo
catione dn̄m irritauerunt: vt oēs in he
remo morerent̄ nec plures ex ſenioribꝰ
eoꝝ q̄ꝫ duo homines terram promiſſio
nis intrarunt. Nos igitur caueamꝰ no
bis: ne deum contra nos propter pctā
noſtra ꝓuocemus: qꝛ quanto plura di-
gnioraqꝫ ſuſcepimꝰ dona: tāto grauio-
ra nr̄a facinora delictaqꝫ reputant̄. Et
ſi illa deponere neglexeremus: non ne-
gliget aut retardabit vltionē deus qui
eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ De iudicio dei cōtra iudeos in hieru-
ſalē habitantes. Sermo. iij.

DEdit deus po
pulo iudeoruꝫ ciuitatem
hieroſolymitanaꝫ ad in-
habitandū: in qua tēpo-
re Nabuchodonoſor re-
gis babylonis tm̄ excreuerūt iniq̄tates
⁊ execrāda mala ꝙ deꝰ oēm populū tra
didit in manus inimicoꝝ ſuoꝝ ⁊ ciuita
te debellata: omnes vtriuſqꝫ ſexus iu-
ſto iudicio dei captiui ducti ſunt in ba-
bylonē. Neqꝫ ob aliā cām tā graue dam
nū incurrerūt: niſi qꝛ diuina mādata cō
tēnebāt erātqꝫ deo celi abominabiles ⁊
exoſi. Ad qđ clare intelligendū ſtatui in
hoc ſermone de iudicio dei ꝯtra iudeos
in hieruſalē cōmorātes loqui. De quo ſi
plenam noticiā habere voluerimus: ne
ceſſe eſt vt tria myſteria diſſeramus.

Primū dicitur glorie.
Secundū nequicie.
Tertium pene.

¶ De gloria et magnificentia ciuitatis
hieruſalem. Capm̄. j.

EXaltauit deus gloriā ciuita-
tis hieroſolymitane: et fecit
illam ſpecioſam et decoram

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

valde: in qua morabātur iudei cū ingēti leticia et quiete. Veruntamen vt ſic fuiſſe demonſtremus, tria de ipſa ciuitate cōſideremus.

Primo ſitum.
Secūdo cultum,
Tertio ſtatum.

¶ De optimo ſitu ciuitatis hieruſalem.

PRimo conſideremus illi⁹ ciuitatis ſitum. Et de hoc notandū ſm Rabanum libro. xij. de origine reruz. ꝙ hieruſalē eſt ciuitas in paleſtina in medio iudee poſita: vmbilicus toti⁹ habitabilis noſtre zone. Vñ Ezechielis. v. dicit dñs. Iſta eſt hieruſalem: quā in medio gentium ſituaui. Nicolaus de lyra dicit: quia ſituata eſt in quarto climate terre habitabilis ſeptē climatibus diſtincte. Eſt ibi terra fertilis: non modum frugum: ſed etiam balſamo: melle ⁊ lacte. Que in diſtributione terre promiſſionis data fuit tribui bēiamin: dicta iebus que eſt hieruſalē: vt notatur Joſue. xviij. Et idez fatetur Iſido. lib. xiiij. etymol. In. xv. ꝟo li. aſſerit ꝙ ſm iudeos Sem filius Noe: quē dicunt melchiſedech primus poſt diluuium in ſyria condidit ſalē vrbē hanc: poſtea ipſam tenuerūt Jebuſei: ex quibus dicta eſt iebus. Sicq̃ duobus nominibus copulatis iebus ⁊ ſalem vocata eſt. Que poſtea a Salomōe hieroſolyma: quaſi hieruſalomonia dicta eſt.

¶ De tēplo mirabili hierlm.

SEcūdo conſideremus illius ciuitatis cultū. Ibi equidem a Salomone cōſtructū eſt tēplū miro artificio: de quo dr ij. Paral. iij. Cepit Salomō edificare domū dñi in hieruſalez in mōte moria: qui demonſtratus fuerat Dauid patri eius: anno quarto regni ſui. Glo. Hiero. ſup illo verbo. Vade in terram viſionis. In hoc monte inquit: obtulit Abraam holocauſtum pro Iſaac. Et glo. ſup illo verbo iacob. Nō eſt hic aliud niſi domus dei dicit: In hoc loco creditur iacob dormiuiſſe ⁊ vidiſſe angelorum viſionem in ſcala: preuidiſſeq̃ templū ⁊ dei cultū ibidē futurū. Quantum ꝟo fuerit domus illa mirāda: pz ex his que dicunt. iij. Reg. vj. Erat ibi cōcurſus ⁊ frequētia gentiū. Precipue ꝟo ſm Nico. de lyra: ex oī iudea ppls ibi cōfluebat in feſto paſche ſiue azymorū in memoriam liberationis de egypto. In feſto pentecoſtes: in memoriam date legis. In feſto ſcenophegie ſiue tabernaculorum: in memoriam manſionum in deſerto. Hanc domum chriſtus voluit ſua preſentia decorare. Ibi oblatus eſt quadrageſima die poſtq̃ natus fuerat Ibi inuentus poſt triduū in medio doctorum. vt dr Lu. ij. Ibi docebat. Unde Mar. xiiij. dixit: Quotidie apd vos erā docens in templo.

¶ De ſtatu hieruſalem.

TErtio conſideremus illi⁹ ciuitatis ſtatū. Facta eq̃dem fuit ciuitas īſignis ⁊ regia. Primuſq̃ ibi regnauit rex ſaul: quē ſamuel vnxit in regē. ij. Dd. iij. Salomon. iiij. Roboā. v. Abias. vj. Aſa. vij. Joſaphat. viij. Jorā ix. Ochozias. x. Joas. xj. Amaſias. xij. Ozias. xiij. Joathan. xiiij. Achaz. xv. Ezechias. xvj. Manaſſes. xvij. Amon xviij. Joſias. xix. Joachim. xx. Sedechias. Erat ergo ciuitas illa famoſa plena populo ⁊ diuitijs. Erāt ibi ornata edificia: alta palatia: ⁊ iuuenes robuſti ⁊ bellicoſi. Sed vt dicit Lactan. li. ij. Tū maxime deus ex memoria hominū elabitur: cū beneficijs eius fruētes honorē diuine indulgētie dare debent. Ideo populus hieroſolymoꝝ: vt patebit incraſſat⁹ nimis recalcitrauit.

¶ De nequicia populi iudaici ⁊ īpietate multa. Caplm. ij.

QUanta fuit iniq̃tas iudaici populi in hieruſalē habitātis inueſtigandū eſt: vt ſic percipiamus q̃ iuſte de⁹ populū illū nequā tradidit in captiuitatē. Sunt aūt tria q̃ accuſant

hieroſolymoꝝ culpam et impietatem.
Primū eſt multiplex offenſio.
Scd̄m temeraria pſumptio.
Tertium dura obſtinatio.
¶ De octo peccatis quibus in hieruſa-
lem offendebatur deus.

PRimū quod accuſat ⁊ arguit
hieroſolymoꝝ culpā: eſt mul
tiplex offenſio. In multꝫ nā-
qꝫ nō in vno ſolo pctō offen
debant deum. Octo tamen erant inter
cetera peccata principalia que abunda
bant in illa ciuitate.
Primū pctm̄ dꝛ negligētie.
Scd̄m iniuſticie.
Tertium auaricie.
Quartū fraudulētie.
Quintum violētie.
Sextum luxurie.
Septimum idolatrie.
Octauū irreuerentie.
¶ Primū peccatū qđ abundabat in illa
ciuitate dꝛ negligētie. Supioꝛes nāqꝫ
nō curabāt de ſalute ſubditoꝝ. Quin-
imo ſuo malo exēplo corrūpebāt eos:
⁊ inducebāt ad male faciēdū. Vñ Hie-
remias conquerebatur. x. c. di. Stulte
egere paſtoꝛes: ⁊ deum nō exquiſierūt:
propterea nō itellexerūt: ⁊ omnis grex
eoꝝ diſperſus eſt. Et. xxiij. c. Hiere.
aiebat: Ve paſtoꝛibus qui diſperdūt
⁊ dilacerāt gregē paſcue mee dicit dn̄s
Sis cautus o predicatoꝛ ne ꝑpter iſta
prelatis detrahas. Si boni ſunt: bene
erit ipis: ſiṽo mali: iudicet illos deus.
Noſtra ṽo non intereſt illoꝝ increpare
delicta. Scd̄m pctm̄ qđ abundabat in
ciuitate hieruſalē erat iniuſticia. Et de
hac Hiere. v. c. ait: Circūite vias hieru-
ſalē: ⁊ aſpicite et conſiderate: ⁊ querite
in plateis eius: an inueniatis virum fa
cientem iudiciū ⁊ querentem fidem. Et
infra. Cauſam vidue non iudicauerūt
⁊ cauſaꝫ pupilli non direxerūt. O quid
de nobis dicam? Heu heu perijt profe-
cto de terra iuſticia. Timoꝛe: amoꝛe: ⁊
odio: ac precio eſt eiecta. vt dꝛ. xj. q. iij.
c. quattuoꝛ. Sed profecto impletuꝫ eſt
dictū Iſidori q̄ ait. xj. q. iij. c. paup. Pau
per dū non habet q̄d offerat in iudicio
non ſolū audiri ɔtēnit: ſꝫ etiā ɔ̄ vitatē
opprimit. Cito violat auro iuſticia: nul
lāqꝫ reus ptimeſcit culpā: quā nūmis
redimere exiſtimat. Et tn̄ vt dicit Aug.
li. iiij. de ciui. dei. c. iiij. amota iuſticia:
quid ſunt regna niſi magna latrocinia
Ideo dꝛ. xij. q. ij. c. ſi ſeculi leges. Sum
mū in rebꝰ bonū eſt iuſticiam colere: ac
ſua cuiqꝫ iura ſeruare. Et Ariſt. v. ethi.
ait: Preclariſſima ṽtutū eſſe vr̄ iuſticia:
⁊ neqꝫ heſperꝰ neqꝫ lucifer ita admira-
bilis. ¶ Tertiū pctm̄ qđ erat in hieruſa
fuit auaricia: de q̄ Hiere. vj. c. ſic ſcribi
tur: A maioꝛe vſqꝫ ad minoꝛem oēs ſtu-
dēt auaricie: et a ꝓpheta vſqꝫ ad ſacer
dotē cūcti faciūt dolum. Hoc tn̄ tpe ne
ſcio q̄d referā: cū mūdus totus auaricie
vinculis detinet. Ob illā etem̄ multipli
cata ſunt oīa mala: periuria. ſ. fraudes:
deceptiones: mēdacia: odia: liuoꝛes: ran
coꝛes: rapine: vſure: ſimonie: et ſimilia.
¶ Quartū pctm̄ qđ erat i hieruſalē fuit
fraudulēta. Oēs ꝑ maioꝛi pte erāt ſimu
lati: ficti: aſtuti: callidi: ⁊ deceptoꝛes in
oī arte: in oī exercitio: in oī deniqꝫ ɔuer
ſatione ſua. Vñ Hier. ix. c. di. Vnuſqſqꝫ
a ꝓximo ſuo ſe cuſtodiat: ⁊ in oī frē ſuo
nō habeat fiduciā: qꝛ oīs frater ſupplā-
tās ſupplātabit: ⁊ oīs amicus fraudulē
ter incedet. O q̄s habet nūc vnū amicū
verū: Inquit Amb. li. iij. de officijs. Fa
cilis vox ⁊ communis: tuus ſum totus:
ſed paucoꝝ effectus. ¶ Quintū peccatū
in hieruſalē fuit violentia. De hoc dicit
Hiere. xxxiiij. c. Retraxerūt ſeruos ſuos
⁊ ancillas ſuas quos dimiſerāt liberos:
⁊ ſubiugauerūt in famulos ⁊ famulas.
Hoc dicit Nico. de lyra ꝙ Exod. xxj. c.
dictū fuit. Si emeris ſeruum hebreū ſex
annis ſeruiet tibi: i anno ſeptimo exeat
liber gratis: ita ꝙ nō poterat vltra te-
neri niſi vellet remanere. Tpe ṽo Sede
chie regis: ⁊ ante tenuerāt ſeruos ⁊ an-
cillas diutius ꝑpter auariciā ſuā: tamē
ad monitionē Hieremie et alioꝝ viroꝝ
bonoꝝ rex Sedechias ⁊ ſui ſubditi ſta-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fuerunt firmiter dimittere ſeruos ſuos
hebreos et ancillas ſcḋm preceptuꝫ legis.
Et vt hec ordinatio eſſet firma ſciderūt
vitulū in duas partes: ⁊ inter illas par
tes trāſierunt rex ⁊ principes eius ad ſi-
gnificādū: ꝙ ſic eſſet dignus occidi ⁊ di
uidi infringēs illā ordinationē. Uerūtñ
poſt cupiditatē ducti retraxerunt ad ſe
redigendo in ſeruitutē. Et ſic nō ſolum
peccauerūt cōtra legē diuinā: ſed etiam
cōtra ſtatutū ꝓprium. Siles his hodie
ſunt qui retinent famulos et ancillas: ⁊
permittūt eos perimere fame et rigore:
ſuntqꝫ illis infeſti: nō ſolū compellēda
plus debito laborare: ſed etiā iniuriādo
⁊ cōtumelijs ac verberib⁹ afficiēdo. Non
didiſcere iſti diſciplinā ſapientis: q̄ Eccī
iiij. c. ait: Noli eſſe ſicut leo ī domo tua:
euertēs domeſticos tuos: et opprimens
ſubiectos tibi. Et ꝓ his facit id Senece
ad Lucillū. Colāt inq̄t te poti⁹ ſerui tui
ꝙ timeāt. ¶ Sextū pctm̄ hieruſalē fuit
luxuria. Et de hoc dr̄ Hiere. v. c. in perſo
na dei. Saturaui eos ⁊ mechati ſunt. ⁊
xiij. c. Adulterijs repleta eſt terra. Si-
leāt de hoc vba: loquātur exēpla. ¶ Se-
ptimū pctm̄ fuit idolatria: de qua Hie-
re. j. c. de⁹ cōquerebat̄ ſic. Dereliquerūt
me: ⁊ libauerūt dijs alienis: et adoraue-
rūt opus manuū ſuarū. ¶ Octauū pec-
catū fuit irreuerētia ad cultū diuinū: nā
in tēplo abſqꝫ deuotione ingrediebātur
⁊ egrediebantur. Et de hoc ſic habetur
Hiere. vij. c. Fecere filij iuda malum in
oculis meis: dicit dn̄s. Poſuerunt offen
dicula ſua in domo in qua inuocatum
eſt nomen meum: ⁊ polluerunt eam. O
ꝙ̄ reprehenſibiles xpiani ſunt: qui tem
pla dei ⁊ eccleſias tanqꝫ lupanaria cal-
cant. Pro quibus facit illud qđ ſcribit̄
de immunitate eccl̄ie lib. vj. in. c. decet.
Decet domū dn̄i ſcitudo. Decet vt cu-
ius i pace factus eſt locus: eius cultus
ſit cū debita veneratiōe pacificus. Sit
itaqꝫ ad eccl̄ias humilis ⁊ deuotus in-
greſſus. Sit in eis q̄eta cōuerſatio: deo
grata: inſpiciētibus placida. In hierl̄m
ergo erāt huiuſcemodi vitia ⁊ alia plu-
rima q̄ ſolet abhorrere deus.

¶ De pſumptione populi.

SEcundum qđ accuſat ⁊ argu
it hieroſolymoꝝ culpā eſt te
meraria preſumptio. In tot
em̄ peccatis deum ſpernebāt
Unde Hiere. v. c. dr̄: Negaue
runt dominum: ⁊ dixerunt: Non eſt ip-
ſe: neqꝫ veniet ſuper nos maluꝫ: gladiū
⁊ famem non videbimus. Et infra. Nō
dixerunt in corde ſuo: metuamus dn̄m
deum noſtrum. Cōfidebant ergo in ſe-
ipſis: ⁊ perſeuerantes in malis ſuis pe
nitentiā recuſabant. De hoc dicitur Hie
re. viij. c. Nemo qđ bonum eſt loquitur
nullus eſt qui agat penitentiam ſuper
peccato ſuo dicēs: quid feci. Oēs cōuer
ſi ſunt ad curſum ſuuꝫ: quaſi equus im
petu vadens ad prelium.

¶ De obſtinatione iudeoꝝ.

TErtiuꝫ qđ oſtēdit hieroſoly
moꝝ culpā: eſt dura obſtina
tio: nā cum ꝑ plures annos
ppl's ille cōmonitus fuiſſet:
nunqꝫ ſe corrigere voluit. In
quit Hiero. in cōmēto ſuꝑ Hieremiam
ꝙ hieremias cū eſſet adhuc puer ꝓphe
tare cepit anno. xiij. Joſie filij Amō re-
gis Juda: ꝓphetauitqꝫ in īperio eius
annis. xix. ⁊ poſtea ſub Joachim filio ei⁹
annis. xj. ⁊ ſub Sedechia q̄ vltimus fu
it regni Juda: annis. xj. vſqꝫ ad q̄ntum
mēſem: qn̄ a babylonijs capta ē hierl̄m
Ac ꝑ hoc ab exordio prophetie ſue vſqꝫ
ad captiuitatē hierl̄m: qua ⁊ ipſe capt⁹
eſt: ꝓphetauit annis q̄draginta ⁊ vno:
⁊ p̄dixit clare ciuitatis excidium: niſi pe
nitentiam agerent. At illi nō ſolū nō ti-
mebant ⁊ humiliabant ſe deo: verūetiā
hieremiaꝫ pſequebantur. Scribit̄ nāqꝫ
Hiere. xxvj. c. ꝙ cū ſemel prophetaſſet:
apprehenderūt eū dicētes: Morte mo-
riatur. Et congregatus eſt omnis popu
lus aduerſus Hieremiam in domū dn̄i.
Tandem vtens bonis verbis Hieremi-
as: dixit oīs populus. Nō eſt viro huic
iudiciū mortis: qꝛ in noīe dn̄i dei noſtri
locutus eſt ad nos. ⁊ Hiere. xxxij. habet̄

qualiter ceſum eū miſerūt in carcerem:
vbi ſedit dieb⁹ multis. ⁊ Viere.xxxviij.
c.narraṫ qualiter ſubmiſerūt eū in lacū
in quo nō erat aqua: ſed lutū: multaſq;
alias pſecutiones intulerūt ſibi. O ma
licia incorrigibilis: o malignitas hoīm
iniquoꝝ: o duricies prauoꝝ cordiū. Ue
ritas adamaṫ: deus p̄dicaṫ timēdus: vi
tia increpanṫ: efferunṫ virtutes ⁊ boni
mores: tñ odio habenṫ qui deo iubente
talia nūciant. Idcirco nemo pōt de deo
cōqueri ſi in nos ſeuerus appareat.

¶ De graui punitione ⁊ plaga hierl̄m.
Capitulum.iij.

Ui dudū lōganimis p̄ Viere
remiā ppl̄m ad pniam voca
uerat: ſceleribus ⁊ malicia
iniquoꝝ puocatus: ad vin
dictā tādē excitatus eſt. Qō
vt cūcti valeāt ſcire in hoc myſterio: ter
tio de pena hierl̄m ptractauimus: de q̄
tria ſunt cōſideranda.

Primū ōr ciuitatis obſeſſio.
Scōm ciuitatis afflictio.
Tertiū ciuitatis captio ⁊ deletio.

¶ De valida obſidione ciuitatis.

Rimū cōſiderandū eſt ciuita
tis obſeſſio. Ut enim hr̄.iiij.
Reg.vlti.c.⁊.ij. Paraḷ. vlti.
c. Anno nono Sedechie cir
cundata eſt hierl̄m a Nabu
chodonoſor cum validiſſimo exercitu: ⁊
extructe fuerunt in circūitu eius muni
tiones: ⁊ clauſa eſt ciuitas decē ⁊ octo
mēſibus. ¶ Scōm cōſiderādū eſt ciuita
tis afflictio. Preualuit q̄ppe interim fa
mes: nec erat panis pplo terre. ¶ Ter
tiū cōſiderādū eſt ciuitatis captio. Naꝫ
ciuitas capta fuit: ⁊ fugit Sedechias.
Rabbi Salomō dicit: ꝙ ipſe fugit per
quandā viaꝫ ſubterraneā: cuius exitus
erat bñ lōge a ciuitate. Sed deus fecit
apparere vnā capreā ſilueſtrē ⁊ dū chal
dei vellēt eā capere fugiēdo cucurrit ſu
per terrā ſm viam illius linee ſubterra
nee p̄dictā vſq; ad exitū. Et ſic chaldei
inuenerūt Sedechiā: q̄ exierat viā illā.
Sed Nico. de ly. dicit: ꝙ hoc nō eſt veri
ſimile ꝙ chaldei tūc intēderēt venatio
ni. Jō dicēdū ꝙ iſecuti ſunt Sedechiā
p̄ iudiciū aliquoꝝ quos ceperūt in ciui
tate: q̄ nō poterāt fugere. Scōm magi
ſtrū in hiſtoria: capta fuit ciuitas circa
mediā noctē. Captus itaq; fuit Sede
chias: ⁊ adductus corā nabuchodono
ſor. Qui dixit ei. Magnus deus habēs
nequiciā tuā odio tradidit te mihi. Oc
cidit ⁊ filios eius coram eo. Oculos ſo
Sedechie effodit: ⁊ catenis vinxit eum
⁊ duxit eum in babylonē. Muri autē
hierl̄m deſtructi ſunt: ⁊ ciuitas expolia
ta: tandē ſuccenſa: ⁊ ppl̄s ductus in ca
ptiuitatē. Refert magiſter i hiſtoria ꝙ
cū Nabuchodonoſor intraſſet babylo
nem cū triūpho: victimas ſolēnes imo
lauit dijs ſuis: ⁊ ſolēnizauit cū oī popu
lo nouē diebus. Cūq; recūberēt exhila
rati: p̄cepit rex vt adduceret Sedechi
as in mediū: ⁊ aliq̄ de cātoribus templi
cū eo: qui pſallerent corā cōuiuantibus
in muſicis inſtrumētis ⁊ canerēt hym
nos de cāticis ſyon. Bibebāt aūt cōuiue
in vaſis domus dñi: quoꝝ quedā Nabu
chodonoſor ꝯſecrauit idolis: quedā ſo
ſibi reſeruauit. Cūq; darēt pſallētibus
potū: clāculo p̄cepit rex: vt dareṫ Sede
chie potus laxatiuus. Et corā omnibus
ignominioſe laxatus eſt: ſicq; irriſuꝫ re
duxere ad carcerē: quinimmo afflictus
dolore poſt paucos dies mortuus eſt.
At Nabuchodonoſor fecit eū honore re
gio ſepeliri. Tali iudicio deus illū puni
uit: qr vt ſcribiṫ.ij. Paraḷ. vlti. viginti ⁊
vnius anni erat cum regnare cepiſſet: ⁊
vndecim annis regnauit in hierl̄m: ⁊ fe
cit malū corā oculis dñi dei ſui: nec eru
buit faciē Vieremie pphete loquentis
ad ſe ⁊ ex ore dñi. A rege q̄ꝫ Nabucho
donoſor receſſit: q̄ adiurauerat eū p̄ deū
⁊ indurauit ceruicē ſuā ⁊ cor: vt nō re
uertereṫ ad dñm deū iſrl̄. Si ergo ipſe
timuiſſet deū: abſtinuiſſet vtiq; a tot tā
tiſq; pctīs: ⁊ deus miſericordiā ſuā oſtē
diſſet illi: quā nobis exhibeat q̄ eſt bñdi
ctus in ſcl̄a ſclōꝝ. Amen.

¶ De iudicio dei cōtra iudeos xp̄m ⁊ ce

cleſiaʒ perſequētes. Sermo.xiij.

COmpletis an nis.lxx.iudaice captiui‑tatis operāte Eſdra ſa‑cerdote ⁊ Zorobabel:ſu‑ſcitauit dn̄s ſpm̄ Cyri regis pſaruʒ:q̄ anno primo ſui imperij laxata hebreoꝝ captiuitate:q̄ttuor fer‑me hoīm milia fecit regredi in iudeam reſtituēs eis vaſa tēpli aurea ⁊ argētea q̄nqʒ milia quadringēta:q̄ nabuchodo noſor portauerat in babyloneʒ. Sicqʒ reedificata eſt hierl'm ⁊ tēplū eo tpe q̄ Tarquinus ſupbus regnabat in vrbe. Colligunt̄ iſta ex primo libro Eſdre.c.j. et dictis ioſephi in libris antiq̄tatuʒ.et Bede in lib .de tpibus. Sicqʒ ppl's ille ibi multiplicatus eſt vſqʒ ad tpa xpi. Verūtn̄ q: xpm ⁊ eccl'iam iudei acriter perſecuti ſunt:de qua impietate nolue rūt penitere:volēte deo ciuitas hierl'm a romanis euerſa eſt:⁊ ppl's fame ⁊ gla dio perijt:⁊ q̄ remāſerūt viliter fuerunt venūdati. Propterea vt indies ad timē dum deū ſtudioſius inuigilemus: in h̄ ſermōe de iudicio dei ꝯtra iudeos xpm ⁊ eccl'iam pſequētes verba faciemus:vi debimuſqʒ qualiter ciuitas hierl'm de‑ſtructa fuit:⁊ ppl'us eius diſperſus. De qua deſolatione tria myſteria erūt de‑clarāda.

Primū ōr ſignificationis.
Scd̄m p̄nūciationis.
Tertiū executionis.

¶ De ſignis ⁊ portētis quibus dei iudi cia premonſtrant̄. Cap.j.

SIgnificata fuit portētis ⁊ ſi gnis deſolatio hierl'm. Et in hoc apparet duricia ppl'i: q: nūq̄ȝ ad pn̄iam redijt. Verū‑tn̄ vt plenius intelligant̄ ſin gula:in h̄ myſterio tria ſunt dubia ab‑ſoluenda.

Primū an timēdū ſit cū aliq̄ nouita‑tes apparent in corporibus celeſtibus: etiā ſi naturaliter ſiant.

Scd̄m q̄ ſunt illa ſigna ꝑpter que ti mendum eſt:ne immineāt de ꝑpinquo hoībus mala.

Tertiū q̄bus ſignis hieroſolymorum excidiū fuit p̄monſtratū.

¶ Pro primo dubio arguūt aliq̄ dicen‑tes illud Hiere.x. A ſignis celi nolite ti mere:q̄ ſolēt metuere gētes. Et tn̄ con‑tra iſtos eſt autoritas xpi q̄ Luce.xxj.c. ait:Erunt ſigna in ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis. Que verba dicta ſunt vt per illa ſigna hoīes terreant̄. Reſpōdet his Nico.de ly.ſup p̄fato.x.c.Hiere. ꝙ timere ꝑpter ſigna celi pōt eſſe dupl'r. Aut rōnabili‑ter:aut ſupſtitioſe. ¶ Primo mō licituʒ eſt:⁊ ad prudentiam ſpectat ſic timere. Nā lʒ corpora celeſtia nō ſint agentia de neceſſitate:tn̄ habēt virtutē immutādi elemēta ⁊ compoſita ex eis ad diuerſas qualitates:ex q̄bus diſponuntur huma na corpora ad varias infirmitates:ſicut ex dn̄io martis cholera accēdit̄: ex qua accēſiōe nō ſolū corpa diſponunt̄ ad in firmitatē aliquā:ſed etiā appetitus ſen ſitiuus ad irā: ex quo ſequunt̄ vlterius lites ⁊ diſſenſiones:eo ꝙ hoīes vt ī plu ribus ſequunt̄ ſuas paſſiones:ſoli ſapi entes eis dn̄ant̄ ꝑ rōnem. Timor aūt fa cit p̄cauere a malis futuris. Et iō time‑re a celi conſtellationibus ad hoc ꝙ hō ꝯſulat de habēdo remedio ꝯ̄ diſpoſitio nē ad infirmitates corpoꝝ ⁊ paſſiones malas:⁊ alia hm̄oī q̄ p̄nt ex influētia ce li cauſari:nō eſt malū ſed bonuʒ ⁊ ſatis cōueniēs. ¶ Scd̄o mō timere ꝑpter ſi‑gna celi.ſ.ſupſtitioſe illicitū eſt ⁊ pctm̄. Et ſic loquitur Hiere. Vn̄ ſubdit. Quia voces ppl'oruʒ vane ſunt. Qd̄ inſup po nit̄. C.de penis.l.decurionū filij. Vane inq̄t voces ppl'orum nō ſunt audiende: Apud ppl'os aūt triplex ſupſtitio ſuēta eſt circa corpora celeſtia.

Prima eoꝝ q̄ dixerūt illa eſſe aīata.
Scd̄a eoꝝ q̄ dixerūt illa eſſe deos.
Tertia eoꝝ qui dixerunt corpora ce‑leſtia imprimere in intellectū noſtrum.

¶ Prima ſupſtitio eſt eorū q̄ tenuerunt corpora celeſtia eſſe animata. Cōtra q̄s eſt autoritas Damaſceni:q̄ in.ij.lib.ait:

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nullus animatos celos: vel luminaria
exiſtimet. Inanimati em̄ ſunt ⁊ inſen-
ſibiles. Et aug. lib. xiij. de ciui. dei, ait:
Non eſt credendum ꝙ Plato dicit glo
bos iſtos luminuꝫ ſiue orbiculos luce
corporea ſuper terram: ſeu die: ſeu no-
cte fulgentes ſuis quideꝫ proprijs ani
mabus viuere. Et. xviij. lib. de ciui. dei
dicit: ꝙ anaxagoras factꝰ eſt reꝰ apud
athenienſes: q: dixit ſolē eſſe lampadē
ardērē negans vtiqꝫ ipſum eſſe deum:
vel aliquid animatū. Si vo obijceret:
ꝙ non ſolū platonici: ſed etiam docto
res fidei tenuerūt corpora celeſtia eſſe
animata: vt Origenes ⁊ Hieronymꝰ.
Auguſtinus inſup hoc ſub dubio de-
relinquit. vt in li. lxxxiij. queſtionuꝫ in
enchiridion. ⁊ in. ij. ſup Gen̄. ad lrām.
vbi dicit ꝙ ſi ſunt animata corpora ce
leſtia pertinēt ad ſocietatē angeloruꝫ
eoꝝ anime. Reſpōdet Tho. j. parte. q.
lxx. ar. iij. ꝙ interponentes corpora ce
leſtia eſſe aīata vel inanimata: parua
vel nulla eſt differentia in re: ſed in vo
ce tm̄. Quoniā dici poſſunt animata:
non ſicut plante ⁊ animalia: ſed equi-
uoce: inquantū ſubſtantie ſpirituales
vniuntur corporibus celeſtibꝰ: vt mo-
tores mobilibus: quo fit vt motus ce-
leſtiū corporū ſit ab aliqua ſubſtantia
apprehendente: ⁊ nō ſolū a natura ſi-
cut grauia ⁊ leuia. Unde Auguſtinus
dicit. ij. de trinitate. corpora oīa admi
niſtrari a deo per ſpiritum vite. ¶ Se-
cūda ſuperſtitio fuit alioꝝ dicentium
corpora celeſtia eſſe deos: vt fuerunt
egyptij. De quibꝰ Euſebius pamphili.
libro. j. de euangelica preparatiōe ait:
Egyptios ferunt primos oīm cū in ce
lū oculos ſuſtuliſſent motū ordinem ⁊
quātitates celeſtiū corpoꝝ admiratos
ſolem ac lunā deos putaſſe. ¶ Tertia
ſuperſtitio fuit alioꝝ qui tenuerunt ꝙ
corpora celeſtia imprimunt in intelle-
ctum noſtrū. Quod vtiqꝫ falſum fore
oſtendit Tho. in. iij. ſumme cōtra gen
tiles. c. lxxxiiij. dicens: ꝙ directe ⁊ per
ſe non imprimūt. quia vt dicit Diony-
ſius libro de diui. no. ⁊ Aug. iij. de tri-
nitate. diuine ꝓuidentie ordo eſt vt ꝑ
ſuperiora regant inferiora ⁊ moueant-
tur. Intellectꝰ aūt ordine nature oīa
corpora excedit. Impoſſibile eſt ergo
ꝙ corpora celeſtia agant in intellectū
directe: nec poſſunt eſſe cauſa ꝑ ſe coꝝ
que ſunt circa intellectū. Inſuper nul
lū corpus agit niſi ꝑ motū: vt habet
viij. phyſicoꝝ. ergo q̄ ſunt oīno extra
motū: non poſſunt eſſe cauſata a cor-
poribꝰ celeſtibus. Sed ea que ſunt cir
ca intellectū ſunt oīno extra motum ꝑ
ſe loquendo: ſicut pꝫ. vij. phyſicorum.
Quinimo per quietem a motibus fit
aīa prudens ⁊ ſciens: vt dicitur ibidē.
Indirecte tm̄ corpora celeſtia poſſunt
imprimere i noſtrū intellectū: quia lꝫ
intellectus noſter non ſit virtus corpo
rea: tm̄ in nobis operatio intellectꝰ cō
pleri non pōt ſine operatione virtutū
corporearū: q̄ ſunt imaginatio ⁊ vis re
memoratiua ⁊ cogitatiua. Et inde eſt
ꝙ impeditis harū virtutū operationi-
bus ꝓpter aliquā indiſpoſitionē corpo
ris impedit operatio intellectus: ſicut
pꝫ in freneticis ⁊ lethargicis: ⁊ ſimilibꝰ
Et ꝓpter hoc etiam bonitas diſpoſitio-
nis corporis humani facit aptū ad itel-
ligēdū: inquātū ex hoc ꝑdicte vires for-
tiores exiſtunt. Diſpoſitio aūt corporis
humani ſubiacet celeſtibus motibus:
Et ſic ad ꝓpoſitū redeundo: ſuꝑſtitioſe
opiniones de corporibus celeſtibus nō
ſunt acceptāde. ¶ Scōm dubiū qđ erat
abſoluēdū eſt: que ſcḋm illa ſigna ꝓpter
que timendum eſt ne immineant de ꝓ-
pinquo hominibꝰ mala. Et dico ꝙ ſunt
tria.

Primū ſolis ⁊ lune defectio.
Scōm cometarū apparitio.
Tertiū portētoꝝ frequētatio.

¶ Primū ſignū. Quotieſcūqꝫ em̄ eclipſa
tur ſol vel luna: timenduꝫ eſt de aliquo
malo vēturo. Probatur hoc primo per
Ptolomeū: q̄ in centiloquio ait: Sol ⁊
luna ſunt dn̄i aliorum planetarū: eo ꝙ
ſunt cauſe totius operis ⁊ gubernatiōis

nis ſtellarū. Jdō eclypſes accidētia grā-
dia ſignificāt. Et Meſſahalla.c.vij. de
tēporū varietate.ait: Scito ꝙ in eclipſi
ſolis aut lune nō poterit fieri qn ſignifi
cet aliqd̄ magnū accidēs ſm quātitatē
eclipſis ipſius. Nā i ſignis igneis ſigni
ficabit interitū regis ⁊ diuitū: ⁊ ſiccitā-
tē ⁊ terre ſterilitates atqꝫ famē. Et Ver
gi.in.j.georgi.inqt: Sol tibi ſigna da-
bit: ſoles qs dicere falſum Audeat? ille
etiā cecos inſtare tumultus. Sepe mo-
net fraudēqꝫ ⁊ opta tumeſcere bella. Jl
le etiā extincto miſeratus ceſare romaꝫ.
Cū caput obſcura nitidū ferrugine texit
Jmpiaqꝫ eternā timuerūt ſecula noctē
Recitat Richobaldus in chronicis: ꝙ
anno Neronis quarto ſolis defectio fu
it ⁊ terremotus magnus. Tunc magna
ꝑſecutio inſurrexit cōtra xpianos. Pe-
trus ⁊ Paulus martyrio fuerūt corona
ti. Poſt paſſionē vō illoꝝ tāta rome pe
ſtilētia fuit: vt triginta milia funerū in
ſatione venerūt. Laodicia ⁊ Coloſſa et
Jeropolis vrbes in Aſia terremotu cō-
ciderūt. Tpe Cōſtātini.iij.facta eſt ſolis
defectio. Vic Cōſtantinus italiā de Lō
gobardis liberare conat⁹: ab Athenis
per mare Tarētū tranſiuit: oēſqꝫ vrbes
in cāpania ⁊ terris circūuicinis a Lōgo
bardis occupatas per quas venit vi ce
pit. Romā tandē pergit: papā Marti-
nuꝫ occidit. Jn ſicilia apud Syracuſas
a ſuis occidit. Paulopoſt ſaraceni cuꝫ
nauibus in ſiciliā veniunt: ſyracuſas ca
ptas diripiūt ornamenta alexandriam
deferūt. Templum conſtruitur in hieru
ſalem vbi tēplum ſalomonis fuerat. Tē
pore Lotharij.ij.factus ē ſol ſanguine-
us: ⁊ poſt paucos dies hoim lues eſt ſe-
cuta. Refert adhuc Eutropius ꝙ feruē
te tumultu belloruꝫ ciuilium: tres ſoles
ſimul exorti ſunt: qui paulatim coierūt
in vnum. Scias tñ ꝙ non ſunt idē ecli-
pſis ſolis ⁊ multiplicatio i aſpectu. Nā
vt dicit Jſid.lib.iij. etym. Eclipſis ſolis
eſt quotiens luna.xxx.ad eandē lineam
qua ſol vehitur peruenit: eiqꝫ ſe obijci-
ens ſolem obſcurat. Naꝫ deficere nobis

ſol videtur dum illi orbis lune opponi-
tur. De multiplicatiōe vō ſolis quia vi
dentur.iij.dicit Seneca libro.j.de que-
ſtionibus naturalibus: hos non eſſe ſo-
les: ſed imagines ſolis in nube ſpiſſa ſo
li propinqua: in qua radij ſolares inclu
ſi ſunt. ⁊ Johannes ſolobrienſis in poli
cratione libro.ij.ait: Quotiens ſol in ce
lo videbitur geminari inundationem
aquarum ſubtus orbis expectet. Et licꝫ
a raritate ſui miraculis videatur acce-
dere: opus tamen nature eſt: que quidē
ſoles non geminat: ſed nubē ſimillimā
facit: vocaturqꝫ parelion. Eſt enim pa-
relion nubes ſimillima ſoli. ¶ Secun-
dum ſignum ꝓpter quod timenda ſunt
mala futura dicitur comete apparitio.
De qua nota quod dicit Tullius lib.ij.
de natura deorum: ꝙ cometa grecuꝫ vo
cabulum eſt: quam latini crinitam ſtel-
lam vocant: eo ꝙ comas luminis de ſe
fundat. Pythagorici dixerunt cometaꝫ
eſſe vnam de ſeptem ſtellis erraticis.
Quorum falſitas apparet: cuꝫ ſepe om
nes luceant apparente cometa. Ariſto.
j.methau. ſcribit anexagoram Demo-
critum ⁊ alios dixiſſe cometam fore de
natura celi. Sed cum omnis ſtella celi
ſit perpetua: ⁊ cometa videatur defice-
re abſqꝫ eo ꝙ ſolis radijs abſcondatur
ideo dicendum cuꝫ Johanne Damaſce
no: ꝙ cometa non eſt ſtella de natura ce
li: ſed vapor ad voluntateꝫ creatoris ac
cenſus in viſcoſa materia ⁊ aduſtibili.
De apparitione ergo comete dicit Pto
lomeus in centiloqo propoſitione.xcix.
⁊ in.ij.quadripartiti.c.vlti. ⁊ Ariſto.in
j.methau. ꝙ ſignificat malos effectus.
Scribit Seneca in queſtionibus natu
ralibus: ꝙ due inſule ſubmerſe ſunt ꝑ-
nunciāte cometa. Narrat Juſtinus ꝙ
anno: quo nat⁹ eſt Mithridates: ⁊ an-
no quo primum regnare cepit: cometa
per vtrūqꝫ tempus multis diebus ſplē
duit cū luce tāta: vt celū oē videret ar-
dere. Jn quātitate videbatur occupare
magnū celi ſpaciū: ⁊ in luce vincebat ni-
tores ſolis. Apparebatqꝫ horis qttuor

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Hic Mithridates.xlvj.annis cū roma
nis atrocia bella geſſit. De quo ſcribit
Uale.lib.viij.in rubrica de ſtudio ⁊ in
duſtria.Et idē cōfirmat Solin⁹ in lib.
de mirabilibus mūdi vigintiduarum
gentiū quibus imperabat idioma didi
cerat.Et vt refert Juſtin⁹ ⁊ Eutropius
cū Nicomedē regē bythinie regno pa/
raret pellere amicū romanoꝝ: cū dice/
ret ſibi ꝙ ſi id faceret romanis diſpli/
ceret:cū epheſuz pueniſſet:crudeli edi
cto:vt ſcribit Uale.lib.ix.in rubrica de
crudelitate:multā familiā romanoruz
ciuiū in Aſia:per vrbes negociādi cau/
ſa diſperſam vna epiſtola ⁊ vno die trū
cari fecit.Quā miſerabilis illa rerū fa/
cies fuit:vt vbicūqȝ romanus fuiſſet in
uentus:puta in agro:in domo:in foro:
in via:in templo:in lecto:in conuiuio:
velut hoſtis mactaret. Seneca.li.xvj.
de queſtionib⁹ naturalib⁹ dicit:ꝙ im/
perante Nerone ſenis menſibus appa
ruit cometa.Necȝ vō peius quid illis
tēporibus potuit eſſe ꝙ viuere ſub do
mino tā criminoſo.De quo dicit iohā/
nes ſolobrienſis in policratone lib.j.
In tāta mole imperij oēm peroſus eſt
grauitatē:pbiam quaſi maieſtatis im/
perij inimicā:⁊ nobiliora ingenia veri/
tus:ſe conſilijs ſubdidit hiſtrionū. Cū
vō eſſet oīm auariſſimus:adeo vt nulli
quodcūqȝ officiū delegaret qn pſeque
retur:noſti quid mihi opus eſt:aut illō
ſubijceret:qui oībus preeſt:oībus idi/
get:tn̄ hiſtrionibus ⁊ mimis pecunias
infinitas erogare non grauabat.Sin/
gulos put quibuſqȝ placuerat:ampliſ
ſime dignitatis noīe ſublimabat:alios
patricios:alios ſenatores dicens hos
illuſtriū ſpectabiliū vhe noīb⁹ illuſtra/
bat.¶ Tertiū ſignū pter qđ timenda
ſunt mala futura dr̄ portentoꝝ frequē/
tatio.Qn̄ multiplicant prodigia ⁊ oſtē
ta ſolent ſequi proditiōes ⁊ mala. Un̄
Plinius lib.ij.de naturali hiſtoria ſcri/
bit:ꝙ anno anteꝙ craſſus occideret a
parthis:ferrum pluit in lucanis:⁊ oēs
lucani milites:quoꝝ numerus multus
erat:in illo exercitu fuerunt ceſi. Reci/
tat Oroſius ꝙ anno ab vrbe ɔdita qua
dringenteſimo octogeſimo:ſanguis de
terra e multis fontibus ſcaturijt:pro
malo quod ſecutū eſt qn̄ ſequenti anno
terribilis peſtis romanos inuaſit. Idē
Oroſius refert:ꝙ anno ab vrbe cōdita
quadringenteſimo octogeſimoſexto di
ra pdigia viſa ſunt rome. Edes ſaluſ
ictu fulminis diſſoluta eſt.Apud phor
mias multis ictibus fulminum menia
vndiqȝ combuſta ⁊ diſſoluta ſunt.Se/
quenti anno Semproni⁹ conſul aduer/
ſus picētes exercitū duxit. Triſte adeo
id bellū fuit:vt cū media pugna cōtre/
muiſſet terra ⁊ fuiſſet terremotus.⁊ di
ceret:ꝙ cū ſono taz horribili ſanguinē
humanum accipere voluiſſet.Romani
quippe pauci ad modū qui remāſerunt
vicerūt:q: vtraqȝ pars gladio corruit:
paucis romanis remanentibus. Oro/
ſius inſup dicit:ꝙ bellū picentū:mar/
ſorū:pelignorū: ſannitū: ⁊ lucanorum
multa prodigia preceſſerunt.Nam Ro
me ſub ortu ſolis globus igneus e re/
gione ſeptētrionis cū maximo celi fra/
gore emicuit.Apud tarentinos cū pa/
nes per cōuiuia frangerentur: cruor e
medijs panibus quaſi e vulnerib⁹ cor/
porū fluxit. Tunc per ſeptē continuos
dies grando lapidū: immixtis etiā te/
ſtarum fragmentis:terrā latiſſime ver
berauit.Bellū punicū ſm multa pdi/
gia premonſtrarūt. Nam bos quidam
locutus eſt rome dicens:Caue tibi ro/
ma.Et Aug. lib.iij.de ciui.dei.c.vlti.
de hoc ait:Omitto boues locutos:in/
fantes nondū natos quedā verba cla/
maſſe de vteris matruz:volaſſe ſerpen
tes:feminas ⁊ gallinas ⁊ hoīes in ma
ſculinū ſexū fuiſſe conuerſas. Inter ce
tera mala que expoſt ſecuta ſunt ſm
Oroſiū:in ea pugna que apud cannas
celebrata eſt.xliiij.milia romanoꝝ ceſa
ſunt.Hannibal in teſtimoniū victorie
tres modios anuloꝝ aureoꝝ qui ex ma
nibus interfectoꝝ detracti fuerāt car/
thaginē miſit. Narrat Sigibertus ꝙ

ꝙ in gallia añ ſolſticiũ eſtiuale orta tẽ
peſtate cũ grandine ingens fragmẽtũ
glaciei de celo cecidit: cuiꝰ latitudo ſex
pedũ: altitudo duoꝝ: longitudo vo q̃n
decim fuit. Et vt ſcribit in ſpeculo ge-
ſtoꝝ mundi: ſtatim normãni ſeptẽtrio
nales populi venerũt in galliã potẽti
manu domuerũtꝙ gallos ſtrage belli-
ca p. xl. annos. Poſtremo in ſignũ pa-
cis normãnis data eſt q̃dã portio galli
ce regionis que vſqꝫ ad iſta tpa dr̃ nor
mãnia. ¶ Tertiũ dubiũ aperiẽdũ fuit
Quibus ſignis hieroſolymoꝝ excidiũ
fuit p̄monſtratũ. Et lꝫ fuerint multa
que Joſephꝰ ponit in libris quos ſcri-
pſit de bello iudaico: nos tñ aliqua p̄n
cipalia colligemꝰ. Et primũ fuit ꝙ ſtel
la quedã per annum ſub forma gladij
ſtare viſa eſt quaſi imminens deſup ci
uitati. Scdm: cũ die feſti populi cõue-
niſſent: octaua die menſis aplis: noctꝫ
tpe hora nona tãtꝰ fulgor luminis arã
tẽplũqꝫ circũdedit: vt dies clariſſimꝰ
videref: manſitqꝫ ſpacio hora dimidia
Hoc quidẽ ignaris p̄ſperũ viſum eſt:
ſed probos pitoſqꝫ portẽtũ exitiale nõ
latuit. Tertiũ ſignũ ꝙ luna eclipſim p
duodecim noctes cõtinuas paſſa eſt.
Quartũ ſignũ ꝙ ianua tẽpli q̃ erat ad
oriẽtẽ: cũ eſſet ere ſolido induta tãti
ponderis ꝙ vix viginti viri ſummo co
natu impellentibus clauderetur: repẽ
te hora noctis ſexta p ſeipſam aperta
eſt: ꝗ̃ꝗ̃ ferreis vectibus teneref. Qui
tum ſignũ ꝙ die. xxi. Maij p̄pe ſolis
occaſum viſi ſunt currus ⁊ quadrige i
omni regione per acrẽ ferri: ⁊ armato-
rũ cohortes nubibꝰ cõmiſceri. Sextuꝫ
ſignũ in nocte pentecoſtes ſacerdotes
ingreſſi tẽplũ ad diuina officia celebrã
da, primo ſenſerũt quoſdã ſtrepitus: ⁊
paulopoſt audierunt voces clamãtes:
Diſcedamꝰ ab his ſedibꝰ. Septimũ ſi-
gnũ q̃dã ieſus noĩe poſt q̃ttuor ãnos
clamauit continue alta voce. Vox ab
oriente. Vox ab occidente. Vox a quat
tuor ventis. Vox ſup hieruſalem. Vox
ſuper ſponſos ⁊ ſponſas. Voxqꝫ ſuper
vniuerſum populũ. Sicqꝫ indeſinẽter
die ac nocte clamabat per vicos ⁊ pla-
teas diſcurrendo. Et flagellatꝰ ac p̄cuſ
ſus etiã ante iudicẽ flagris vſqꝫ ad oſ-
ſa laceratus vt taceret: cũ quodã eiula
tu ſemp̄ illud replicabat addens. Ve
hieroſolymis. Ve maſculis ⁊ femellis
¶ Qualr̃ xp̄s p̄nũciauit excidiũ hiero-
ſolymoꝝ p̄cipue tribꝰ vicibꝰ. Caplꝫ. ij.

Hic ad mentẽ reducendũ eſt:
ꝙ dñs ⁊ ſaluator noſter ieſus
xp̄s illi populo prenunciare
dignatus eſt que vẽtura erãt
mala: vt ſi vellent poſſent penitẽdo fle
ctere furorẽ dñi. Tribus aũt vicibꝰ id
fecit. Qd̃ cõmemoraf a Luca p̄mo. xix.
c. Secũdo. xxi. c. Tertio. xxiij. c. Primo
Lu. xix. habef: q̃liter cũ dñica oliuaruꝫ
veniret in hieruſalẽ: ⁊ turbe p̄ceſſerũt
ei obuiã. vidẽs ieſus ciuitatẽ fleuit ſu
per illam dicẽs inter alia. O hieruſalẽ
plena populo. O ciuitas ſacerdotalis
⁊ regia: venient dies in te: ⁊ circunda-
bunt te inimici tui vallo: ⁊ circũdabũt
te ⁊ coanguſtabunt te vndiqꝫ: ⁊ ad ter
ram p̄ſternẽt te ⁊ filios tuos qui in te
ſunt: ⁊ non relinquent in te lapidẽ ſup
lapideꝫ: eo ꝙ nõ cognoueris tp̄us vi-
ſitationis tue. Inq̃t p̄pterea Hiero. i
queſtiõibꝰ ad Helbidiã. Intãtũ hieru
ſalẽ amauit dñs vt fleret eã ⁊ plãgeret
⁊ pendens in cruce loqueretur: Luce
xxiij. Pater ignoſce illis: q: neſciũt q̃d
faciũt. Itaqꝫ impetrauit qd̃ petierat:
datũ eſt eis tp̄s p̄nie: videlicꝫ vſqꝫ ad
xlij. annũ. Poſt qd̃ pſeuerantibꝰ illis
in blaſphemia: egreſſi ſunt duo viri de
ſiluis gentiũ romanoꝝ Veſpaſianꝰ ⁊
Titus: ⁊ eos interfecerunt atqꝫ lacera
uerunt. hec ille. Scd̃o xp̄s prenũciauit
deſolationẽ hieruſalẽ. Luce. xxi. cuꝫ di
xit: Erit eñi preſſura magna ſup terrã:
⁊ ira populo huic. Et cadent in ore gla
dij ⁊ captiui ducenf in oẽs gentes. Et
hierl'm calcabif a gentibus: donec im
pleanf tpa nationũ. Tertio xp̄s prenũ
ciauit ruinam hieruſaleꝫ Luce. xxiij. c.
q̃n die paſſionis ſue ſequebatur illum

crucem oneratum multa turba populi ꝛ
mulierũ que plangebãt ꝛ lamẽtabant
illũ. Conuerſus aũt ad illas ieſus di-
xit. Filie hierl'm nolite flere ſup me: ſʒ
ſuper voſipſas flete ꝛ ſuper filios ve-
ſtros. Quoniã ecce veniẽt dies in qui-
bus dicẽt: Beate ſteriles que non ge-
nuerunt: ꝛ vbera que non lactauerũt.
Quid plura? Crucifixus eſt xp̃s: ꝛ tota
mũdialis machina eſt commota. Tre-
muit terra obſcuratus eſt ſol: petre cõ-
trite ſunt: aperta monumenta: ꝛ velũ
templi ſciſſum eſt in duas ptes a ſum-
mo vſqꝫ deorſum: vt dꝛ Matth. xxvij.
tñ iudei duriores effecti in xp̃m ꝛ eccle
ſiam ſeuiunt. Poſt xp̃i reſurrectionem
quinquageſima videlʒ die apl'i recepe
rũt ſpm̃ſctm̃: ꝛ ea die Petrus publice
predicauit reſurrectionẽ xp̃i: ꝛ pn̄iam
in remiſſionem pctõꝝ. vt dꝛ Act. iij. Et
poſtq̃ ſanauit claudũ ꝛ paralyticũ ex
vtero mr̃is: qui ſedebat ad portã tem-
pli: q̃ vocabatur ſpecioſa: dicens: In
noĩe ieſu xp̃i ſurge ꝛ ambula. Cũ eſſet
factus cõcurſus populoꝝ ad rem tam
grandẽ videndã: iterũ predicauit Pe-
trus innocentiã xp̃i ꝛ impietatẽ eoꝝ
contra illũ. Et ſubdit. Penitemini ꝛ cõ
uertimini: vt deleantur pctã vr̃a. Act.
iij. Sed ecce ſacerdotes ꝛ magiſtrat⁹
templi iniecere manus in Petrum ꝛ
Iohem: ꝛ incarcerauerũt eos. Act. v.
Sequẽti vo die eductos de carcere li-
berauerunt precipientes ne docerent
in noĩe ieſu. Cũ aũt illi perſeuerarent
in doctrĩa iterũ poſuerũt eos in cuſto
dia publica: a qua fuerunt per angelũ
liberati. Et ne ſingulis imoremur: ob-
ſtinati iudei lapidauerũt Stephanũ.
Act. vij. Surrexit tandẽ Saulus con-
tra diſcipulos: qui cõuerſus eſt ex mi-
raculo xp̃i ſibi apparentis. Act. ix. ꝛ a
iudeis pſecutiões grauiſſimas paſſus
eſt. Occiſus eſt Iacobus frater Iohã-
nis gladio. Incarceratus eſt Petrus ꝛ
per angelũ liberatus. Actuũ. xij. Sicqꝫ
continue addebant mala malis miſe-
rabiles iudei.

¶ De terribili ſententia diuini iudicij
contra hieruſalem. Capl'm. iij.

NEſcio quis tam fer⁹ eſſe põt:
vt ſine gemitu audiat q̃ paſ-
ſa eſt hieroſolymitana ciui-
tas recto iudicio dei. Icir-
co in hoc myſterio de execu-
tione diuine ſententie ꝯtra hierl'm di-
cemus. De qua tria ſunt conſiderãda.
Primuʒ eſt multitudinis concluſio.
Secundum famis afflictio.
Tertium ciuitatis deletio.

¶ Primũ conſiderandũ eſt multitudi-
nis cõcluſio. Cũ eñ ab exercitu roma-
noꝝ circundata fuit hierl'm ꝛ cõcluſa:
inuenta eſt ibi innumerabilis multitu
do ppl'i. Refert Euſebi⁹ lib. iij. eccleſia-
ſtice hiſtorie: qd' etiã Ioſephus ponit:
q̄ ex oĩ iudea ppl'i in die ſolẽni paſche
hieroſolymã velut exitiali quadã ma-
nu cogente cõuenerũt: quos tricelies
centena milia hoĩm dicit fuiſſe iuſto:
ſcʒ iudicio dei tpe hoc vltionis electo:
vt qui in dieb⁹ paſche ſaluatorez ſuum
xp̃m dñi cruentis manib⁹ ꝛ ſacrilegis
vocib⁹ violauerãt: in ipſis dieb⁹ velut
in vnũ carcerẽ oĩs multitudo cõcluſa:
feralis pene exitiũ qd' merebat excipe-
ret. ¶ Scdm̃ cõſiderãdũ eſt famis affli
ctio. Obſeſſa nãqꝫ ciuitate fecerũt ro-
mani vallũ munitiſſimum in circuitu:
ita vt nullus ciuitatẽ exiens illud per-
tranſire poſſet. Ob quã cauſaʒ in bre-
ui ciuitas vrgeri fame cepit: tãtũqꝫ ex-
creuit penuria rerũ: q̄ ꝑpter famẽ ea
que referã dicit Ioſephus mala eſſe ſe-
cuta. Primũ q̄ predones ꝑ ciuitatem
diſcurrẽtes vi itrabãt domos: ꝛ rapie-
bant ſi qd ibi inueniſſent comeſtibile.
Scdm̃ q̄ filij ex ore parẽtũ ꝛ ecõuerſo
violẽter ſtricto manib⁹ gutture maſti-
catũ cibũ extrahebãt: ꝛ velut rabidi cõ
edebãt. Tertium q̄ etiam fimũ boum
aliaqꝫ imũda ſumpſerũt i cibũ. Quar-
tũ q̄ multi cõtẽdebãt exire vt herbas
colligerẽt: ꝛ capiebant a romanis. Et
tantus fuit nũer⁹ captiuoꝝ: vt tute cu-
ſtodiri nõ poſſent. Quapropt ſtatutũ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fuit vt euulſis eorū oculis manibuſqꝫ amputatis cōpellerent̄ ſic ad ciuitatē redire. Quintū ꝙ pleriqꝫ diuites timētes ne ſua iocalia ad man⁹ romanorū venirēt: q̄s veriſil'r preſumebāt ciuitatē debellaturos illa deglutiuere. Cui⁹ rei fama cū deueniſſet ad aures romanoꝝ: cōmouit eos vt exēterarēt iudeos captiuos quos eſtimabāt gēmas invētre adhuc retinere. Quare vna nocte duorum miliū patefacta ſunt viſcera. Sextū ꝙ multi formoſi ⁊ delicati iuuenes ī via: in plateis: in ꝓprijs domib⁹ fame necati: īprouiſa morte ⁊ repētina cadebāt: ⁊ ſepi⁹ illi q̄ cadauera ſepeliebāt ſupra ſepultos mortui ⁊ ipſi deficiebāt. Septimū ꝙ inuēte ſunt mulieres filios ꝓprios comedētes. Vñ ⁊ de quadā dicit Joſephus: ꝙ cū fame torqueret̄ nihil habēs ad comedendū: lactētē filiū in manib⁹ tenēs dixit: Infelicis mrīs: infelicior fili: in bello: in fame: in direptiōe cui te reſeruabo? Veni ergo nūc o mi nate: ⁊ eſto cib⁹ mrī: predonibus furor: ſeculis fabula. Et his dictis filiū iugulauit ⁊ coxit: dimidiū comedit: prē alterā occultauit. Ecce cōfeſtim ꝑdones odorē carnis cocte ſentiētes in domū irruūt: ⁊ vt carnē prodat mortē minant̄. Tūc illa detegens infantis mēbra: ecce inq̄t vobis partē optimā reſeruaui. At illos tāt⁹ horror inuaſit: ꝙ nec loq̄ potuere. Et illa. me⁹ eſt inq̄t fili⁹: meū eſt petm̄: ſecuri edite: q: prior ego comedi quē genui. Illi ſic tremētes ⁊ territi diſceſſerūt. O q̄t erāt in ciuitate illa amara ſpectacula vbi videbant̄ quotidie tot morientes. O quot infantes ⁊ pueri extendentes manū ad vbera matrū: ⁊ panē petentes: ad pedes illarū extincti ruebant. O quot erant illi flebiles voces: quot lamēta: quot ſingult⁹: quot ſuſpiria: ⁊ tñ a deo nō exaudiebant̄. ¶ Tertiū ꝯſiderādū eſt ciuitatꝫ deletio. Anno enim ſcdo īperij Veſpaſiani. Titus ei⁹ fili⁹: qui in obſidiōe remāſerat ciuitatē cepit: quā a fundamētis ſubuertit. Vbi periere virorū vndecies centenā milia fame ⁊ gladio p̄ter mulieres ⁊ puulos: reliq̄ venūdati. Vbi es ergo magna ciuitas hierl'm. Vbi decora ſyō. Vbi es ciuitas quōdā referta gētib⁹: dña populoꝝ: regib⁹ veneranda: acceptabilis deo: ſedes gr̄e? Vbi es tēplū illō mirabile pauimēta marmorea: porte nitentes auro? Oīa vtiqꝫ euerſa ⁊ a fundamētis dirupta fuere. O inuictiſſima dei viuētꝫ dextera: q̄ ceruices deꝑmit peccatoꝝ. Ipſa faciēte tot calamitatib⁹ ⁊ cladib⁹ hierl'm perijt. Et poſt tpe. ſ. Helij Adriani cōfluētib⁹ diuerſarū nationū īcolis reedificata eſt: ⁊ Helia ex pnoīe īpatoris dicta. Qui Adrianus vt dicit Oroſi⁹ li. vij. p̄cepit: ne cui iudeo hieroſolymā ītrare liceret. Digne itaqꝫ oīb⁹ timorē dñi predicam⁹ qui timentibus ſe largitur gratiam in preſenti: ⁊ in futuro gloriā ſempiternā. Amen.

¶ De iudicio dei contra Dauid populum numerantem. Sermo. xiiij.

Compellor equidē nō parū admirari de hominū hui⁹ tpis temeritate: q̄ vidētes quotidie patrias peſtilētijs grauiſſimis agitari: non timent tremenda iudicia dei. Profecto acerbiſſimū eſt flagellū peſtilentiarū. Nā pater filiū: fili⁹ fugit patrē: frater fratrē deſerit: vxor virū derelinquit: ⁊ vir vxorē abominat̄. Quid plura? Suffocat̄ penit⁹ pietas. Fiūt ciuitates vacue pplis domuſqꝫ etiā claudunt̄ ampliſſime. Viduant̄ vxores maritꝫ: ⁊ delicati iuuenes formoſeqꝫ puelle miſerabiliter extinguunt̄. Tali etem̄ flagello deus Dauid in ſuis iuſte puniuit. Qđ vt euidēti⁹ innoteſcat ad ipm Dauid ꝓ inſtructiōe noſtra ſermonē vertem⁹ De quo tria myſteria declarabimus.

Primum dicitur excellentie.
Secundum deficientie.
Tertium peſtilentie.

¶ De admirādis prerogatiuis ⁊ excellentijs Dauid. Caplm. j.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

P Eruunt in vſum eccl'ie ſan-
cte dei p maiori pte pſalmi
quos Dauid cõpoſuit: q̃re
nomen eius cũ laude ſonat
in auribus audientiũ. Jdeo in hac pte
videndũ erit quãtis ꝓuilegijs ⁊ excel-
lentijs dauid a deo fuerit donat⁹. Et
ex multis quinq̃ dũtaxat colligem⁹.
Prima dr ꝓphetica illuſtratio.
Secunda filialis nominatio.
Tertia victorioſa ſuperatio.
Quarta manſueta conditio.
Quinta regalis exaltatio.

¶ Q' dauid claruit ſpũ prophetie.

P Rima excellentia Dauid dr
prophetica illuſtratio. Cla-
ruit enĩ ſpũ prophetico pre-
nuncians myſteria chriſti.
¶ Sed hic pulchre diſputandum eſt.
Utrũ Dauid fuerit reliquis ꝓphetis
preſtantior. Et ad hoc rñdet Nico. de
lyra ſuper prologũ in pſalterio: q̃ da-
uid põt cõparari ad ꝓphetas noui te-
ſtamẽti cuiuſmodi fuerũt apl'i. Et ſic
Dauid non exceſſit alios: qr apl'i fue-
runt de ſecretis diuinis magis illumi
nati: ⁊ in maiori plenitudĩe receperũt
gratiã ſpũſſancti. Et q̃ apl'i ſpm acce-
perint ꝓphetãdi pz Act. ij. v. vj. xj. xiij.
⁊ xxvij. c. Si aũt compareť Dauid ad
prophetas veteris teſtamenti: ſic dič
Tho. ij. ij. q. clxxiij. ar. iiij. q̃ non fuit
Dauid excellentior alijs ꝓphetis: ſed
Moyſes. Et hoc propter tria.
Primo ꝓpter clariorẽ cognitionẽ.
Scd'o ꝓpter cõiorẽ denũciationẽ.
Tertio ꝓpť miraculoꝝ rutilationẽ.
¶ Primo ꝓpter clariorẽ cognitionem.
Nam excellentior gradus ꝓphetie eſt
vbi eſt cognitio clarior. Sz Moyſi cõ-
ceſſuz fuit videre eſſentiã dei ſꝫ Aug.
ad Paulã de vidẽdo deũ: qḋ non fuit
cõceſſuz Dauid ⁊ alijs ꝓphetis. Ergo
habuit clariorẽ cognitionẽ ⁊ ſic fuit ce-
teris excellẽtior. ¶ Scd'o Moyſes fuit
excellentior ſm Tho. ꝓpter cõiorẽ de-
nũciationẽ: qr Moyſes ꝓphetiã ſuaz
denũciauit toti populo iudeoꝝ: nõ ſic
Dauid ⁊ alij ꝓphete. ¶ Tertio Moy-
ſes fuit excellentior ꝓpter miraculoꝝ
rutilationem: quia maiora ſigna fecit
Moyſes in egypto: i mari rubro: ⁊ in
deſerto q̃ Dauid ⁊ alij prophete. Sed
Nico. de lyra dicit: q̃ ſm glo. in princi-
pio pſalterij Dauid dr ꝓpheta per ex-
cellẽtiã. Et pma ratio de Moyſe non
cõcludit: qr claritas cognitionis acti
prophetandi excludẽs nõ põt reſtitue-
re excellentiorẽ gradũ ꝓphetie: quẽ
cõſtitueret ⁊ excluderet. vt pz. Uiſio
aũt diuine eſſentie excludit actũ ꝓphe-
tandi ſicut ⁊ actũ fidei: qr vtriq̃ ẽ ne-
ceſſario actus enigmatic⁹. Et ideo vi-
ſio diuine eſſentie nõ põt cõſtituere ex-
cellentiorẽ gradũ ꝓphetie: licz fac...
clariorẽ cognitionẽ: ſeu aliqḋ clari⁹ co-
gnoſcere. Uerũ ergo eſt q̃ claritas co-
gnitionis maior cõſtituit maiorẽ gra-
dũ prophetie: dũ tñ talis claritas ma-
tes cognitionis ꝓphetice nõ tranſcen-
dat. Jnſup ſi ratio pfacta ſtaret: ſeque-
retur q̃ moyſes fuit excellentior apl'is
preter Paulũ: quib⁹ non fuit cõceſſum
videre eſſentiã dei in pñti vita. Scd'a
inſup ratio deficit: eo q̃ denunciatio
prophetie eſt aliquid ſequẽs propheti-
cã cognitionẽ: ⁊ ideo nõ videť variare
gradũ ꝓphetie: ex hoc q̃ pluribus vel
paucioribꝫ nunciať. Tertia adhuc ra-
tio debilis eſt: qr cõfirmatio per ſigna
⁊ miracula ſequiť ꝓphetiaz: ⁊ non eſt
de eſſentia eius. Un̄ Johes baptiſta
ſignũ nullũ fecit: vt habeť Joh. x. c.
tñ cõcediť maior Moyſe. Ex quo dicit
Nico. de lyra q̃ licz Moyſes habuerit
eũdẽ gradũ ꝓphetie que habuit Da-
uid. ſ. abſq̃ qbuſcũq̃ ſignis ſenſibili-
bus aut figuris: tñ nõ habuit toties
nec ita cõmuniter tales illuſtrationes
ſicut Dauid. Jnſup dicit Tho. vbi. ſ. i
corpe. q. in fine. q̃ Dauid clarius ⁊ ple-
nius expſſit myſteria xpi q̃ Moyſes.
Ter aũt vet⁹ ⁊ ꝓphete ordinabanť ad
xpm ſicut ad finẽ. Un̄ Rabbi Moyſes
in libro directionũ ꝓplexoꝝ inqt: Oẽs
prophete non ſunt locuti: niſi ad dies

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

neſſie. Cū ergo finis nobilior ſit his q̄
ſunt ad finē: pphetia Dauid videt̄ ſor
tiri quādā excellentiā ex hoc ꝙ xp̄i my
ſteria ſic expſſit. Probabiliter itaqꝫ po
teſt dici ꝙ Dauid fuit excellētior pro-
pheta Moyſes: ꝙuis Moyſes excel-
lentior fuerit in alijs: q̄ ꝓphetiaꝫ trā-
ſcendūt: vel eā cōſequunt̄. Que autē
ipſe predixit ꝓphetico ſpū irradiat⁹ le
gunt̄ in pſalmis ſuis: in q̄b⁹ ſuaui me
lodia de xp̄o multa cātauit. Ob quod
Hiero. ad Paulinū inq̄t: Dauid Simo
nides noſter Pindarus ꝛ Alceus: Flac
cus quoqꝫ Catullus ꝛ Serenus: xp̄m
lira perſonat: ꝛ in decachordo pſalte-
rio ab iferis recitat exurgētē. hec ille.
Ex chronica Ricobaldi ſupra ſunt q̄
ſequunt̄ p declaratione v̄boꝝ Hiero.
Simonides poeta fuit tp̄e Tullij Ho-
ſtilij. iij. regis romanoꝝ anno ab vrbe
condita. lxxij. Pindar⁹ poeta anno ab
vrbe condita. cclij. poſt expulſum Tar-
quinū vltimū regē. Alceus poeta tp̄e
Tarquini priſci q̄nti regis romanoꝝ.
Horatius Flaccus venuſij orit̄: anno
ab vrbe cōdita ſercenteſimo nonageſi
mosexto. Catullus poeta veronenſis:
anno ab vrbe cōdita ſercenteſimo tri-
ceſimoquinto. Serenus quidaꝫ alius
poeta cuius tp̄a non inueni. Sūt pre-
nominati poete apō Quintilianū lib.
ij. de iudicijs: multa laude cōprobati.
Quibus p melodia ꝛ ſuauitate cōcen
tus: Hiero. Dauid voluit comparare.
Notandū tn̄ ꝙ ipſe Hiero. glioſus: vt
dicit Nico. de lyra. vbi. s. ter tranſtulit
pſalteriū. Primo ſm ſeptuaginta in-
terpretes qd̄ dicit̄ pſalteriū romanoꝝ:
eo ꝙ eccl'ia beati Petri illo vtit̄. Se-
cūdo fecit aliā tranſlationē nō multū
diſtantē a prima: ꝛ tn̄ appropinquan-
tē hebraico: ꝛ vocat̄ pſalteriū gallica-
num: eo ꝙ Damaſus papa ad rogatū
Hiero. illō fecit cātari in eccleſijs gal-
licanis. Et hoc vtuntur fratres mino-
res. Tertio ad preces Serphennij qui
frequenter diſputabat cū iudeis: q̄ ſo-
lū recipiūt illud qd̄ eſt in hebreo fecit
tranſlationē immediate acceptā ab He
breo. Propter quod vocatur pſalteriū
Hieronymi iuxta hebraicā veritatem.
¶ Qr xp̄s dicitur filius Dauid.

Ecūda excellentia dauid dr̄
8 filialis nominatio. Nā dn̄s
noſter ieſus xp̄s deus ver⁹
dei filius p nobis oīb⁹ icar
natus: natus de v̄gine ver⁹ homo: no
minat̄ p excellētiā filius Dauid. Unde
euāgeliſta Mattheus. j. c. dicit: Liber
gn̄ationis ieſu xp̄i filij Dauid. Scd̄m
Nico. de lyra. modus hebreoꝝ eſt de-
nominare libros ab eo de quo tractat̄
in principio: ſic dr̄ liber Geneſis: qr in
pncipio tractat̄ de creatōe mūdi. Sil'r
Mattheus: qr incipit euangeliū a ge
nealogia xp̄i: ideo ab ipa denoīat ꝛ in-
titulat ipm̄. Ratio aūt quare incepit
a genealogia xp̄i fuit: qr iudei nega-
bāt ieſum nazarenū eſſe verum xp̄m: ꝛ
deſcēdiſſe a Dauid: qr galile⁹ erat ſm
ꝙ dr̄ Joh. vij. Nunq̄d a galilea venit
xp̄s: q̄ſi dicerēt: nō. Sed iudei ſic loq̄n
tes nō intelligebāt ſcripturas. Dicit̄
ergo a Mattheo fili⁹ Dauid: ꝛ prepo-
nitur Dauid ipi Abraaꝫ: licꝫ ſit poſte-
rior ſm tp̄s ꝓpter eminētiaꝫ regie di-
gnitatis: ꝛ vt cōuenientius gn̄ationis
ordo tradat̄. Angel⁹ etiā q̄ v̄gini con-
ceptū filij dei annūciauit. vt hr̄ Luce
j. c. dixit: Dabit illi dn̄s deus ſedē Da-
uid p̄ris ei⁹. Et Chananea clamauit:
vt pꝫ Matthei. xv. Miſerere mei dn̄e
fili Dauid. Et pſallētes turbe: vt nota
tur Matth. xxj. cātabāt. Oſanna filio
Dauid: bn̄dict⁹ q̄ venit in noīe dn̄i. Et
Matth. xxij. interrogauit ieſus phari
ſeos. Quid vobis videt̄ de xp̄o cui⁹ fi-
lius eſt? Et dixerūt Dauid ꝛ Luc. xviij.
Cecus clamabat. Fili dauid miſerere
mei. Et ap̄ls ad Roma. j. Fact⁹ eſt ex
ſemine dauid ſm carnem. Licꝫ ergo vt
Hiero. dicit i cōmēto ſup Danielē. ſm
ſcripture ſcē cōſuetudinē proaui oēs
ꝛ maiores p̄res vocentur: tn̄ ſingulari
modo xp̄us dauid filius nuncupatur.
¶ Qr dauid ſupauit philiſteū Goliaꝫ

Ertia excellētia dauid ō: victo‍rioſa ſuperatio. Superauit nāq3 Goliā philiſteū gigantē cum eſſet adoleſcēs ⁊ fratrib⁹ ſuis mino: etate: armatus fiducia dñi vt patet. j. Reg. xvij. neq3 preſumptuo‍ſus fuit aut temerarius vel culpabilis quia certamē illud iniit ex reuelatione dei. vt dicit Nico. de lyra. et Hiero. ad Augu. Unde Sauli diffidenti ⁊ timen‍ti ne ſuccūberet: Dauid reſpōdit. Do‍minus q̄ eruit me de ore leonis et de manu vrſi: ipſe liberabit me de manu philiſtei huius. Quare deo ſibi fauēte gigātē illū interfecit: ⁊ populū ab op‍probrio liberauit. Quo exēplo deterre‍ri debēt hi qui ſepenūero in virib⁹ ſu‍is cōfidunt: qui recordari debēt illius carminis quod Ouidi⁹ libro de reme‍dio amoris cecinit. Parua necat mor‍ſu ſpacioſum vipera taurū. A cane nō magno ſepe tenetur aper.

¶ Q propter manſuetudinem dauid placuit deo.

Uarta excellētia dauid ō: mā‍ſueta conditio: de qua in ps. cxxxj. Memento dñe dauid: et oīs māſuetudinis eius. Uoca‍tur em̄ dauid iuſtus pi⁹ ⁊ ſanct⁹. vij. q. j. c. Oñis. ⁊. xxij. q. iiij. ca. ꝙ dauid. Iſta nāq3 manſuetudo benigniſſimo deo ſatis accepta eſt. Hinc Judith. ix. dicit: Humiliū ⁊ māſuetorū tibi ſemꝑ placuit deprecatio. Et Prouerb. iij. c. Māſuetis dabit dñs gra3. Et Eccli. j. Beneplacitū eſt illi fides ⁊ māſuetudo Et ps. cxlix. Exaltabit māſuetos in ſa‍lutem. Et Mat. v. Beati mites. Gerar‍dus odonis ſuꝑ quarto Ethi. ſm̄ men‍tem Ariſt. dicit ꝙ ſex ſunt cōditiones māſueti. Prima ꝙ eſt imperturbatus ⁊ hoc exigit natura māſuetudinis. Se‍cunda ꝙ paſſione nō ducit. Tertia ꝙ rationi ⁊ ei⁹ ordinatiōi ſubijcit quan‍tum ad oēs circūſtātias ſm̄ quas op‍portunū eſt iraſci ⁊ nō iraſci. Quarta ꝙ ad defectū ire magis ꝙ̄ ad exceſſum declinare videt. Quīta ꝙ nō eſt puni‍tiuus nec vindicatiuus. Gerta ꝙ eſt iniurie et offenſe remiſſiuus. Sic hunc māſuet⁹ dauid quē perſecut⁹ eſt ſaul. Ipſe tñ cū potuit noluit eū offendere. Nā vt ō: j. Reg. xviij. Ex eo ꝙ mulie‍res in tympanis cātabāt. Saul pcuſſit mille ⁊ Dauid decē milia. Irat⁹ Saul dixit: Quid ei ſupeſt niſi ſolū regnum. Ex tūc nō rectis oculis aſpiciebat eū: ⁊ lācea tētauit eū cōfigere cū pariete. Deīde fecit eū tribunū ſuꝑ mille viros vt ſic pugnādo veniret in man⁹ phili‍ſtinorū. Et vt notat. j. Reg. xix. Mādā‍uit Jonathā ⁊ ſeruos ſuos vt occide‍rēt Dauid. Jonathas aūt q: diligebat eū valde: monuit eū vt ſe abſcōderet: ⁊ ſequēti die Jonathas placauit Saul ꝑrem dī. Ne pecces rex in ſeruū tuum dauid: q: nō peccauit tibi ⁊ opera eius bona tibi ſunt valde: ⁊ poſuit aīam ſu‍am in manu tua: ⁊ occidit philiſteū: et fecit deus ſalutē magnā in iſrael. Vidi‍ſti ⁊ letatus es. Quare ergo peccas in ſanguine innoxio vt iterficias Dauid qui ē abſq3 culpa. Rñdit Saul. Viuit dñs nō occidet. Et ſic ionathas voca‍uit dauid: ⁊ venit ſeruus corā Saul. Motū eſt rurſu3 bellū: ⁊ dauid pcuſſit philiſteos plaga magna: reuerſuſq3 co‍rā Saule iterū tētauit eū lācea infige‍re in parietē. Dauid vō fugit ⁊ euaſit. Saul miſit ſatellites nocte ad domū ſuā: vt cuſtodirēt eū ⁊ mane interfice‍ret. Que3 vxor ei⁹ Michol filia Saul depoſuit ꝑ feneſtrā. Et tñ poſt tot va‍riſſimas ꝑſecutiōes dauid potuit in‍terficere Saulē ī ſpelūca. vt habet. j. Reg. xxiiij. Et iterū. xxvj. c. potuit eum interficere: cū inuenit eū dormientem in tentorio: ⁊ oēs ſuos. Dixitq3 Abiſai ad dauid. Cōcluſit de⁹ hodie inimicū tuū ad manus tuas: nūc ergo ꝑfodiā eū lācea. Rñdit dauid ne iterficias eū. Quis em̄ extēdet manū ſuā in xp̄m dñi ⁊ innocēs erit. Abſtulitq3 dauid haſtā ⁊ cyphū aq. Que erat ad caput ei⁹ ⁊ cyphū aq. quidem cū nūciata eſſet ei mors ſaulis et ionathe, vt ſcribit. ij. Regū. j. amare

ſeuit di. Saul ⁊ Jonathas amabiles
⁊ decori in vita ſua: in morte quoqꝫ nō
ſunt diuiſi. Aquilis velociores: leonib⁹
fortiores. Filij iſrael ſup Saul flete: q̇
veſtiebat vos coccino in delitijs: q̇ pre
parabat ornamēta aurea cultui veſtro
ſcꝫ de preda hoſtiū ſm Nico. de lyra.

¶ De regia dignitate dauid.

Uinta dauid excellentia d͛ re-
galis exaltatio. Exaltat⁹ nāqꝫ
q fuit ad regiā dignitatē ſm be
neplacitū dei poſt mortē Saul
vt patet. ij. Regū. v. Ideo ps. lxxxviij.
Dicit deus. Inueni dauid ſeruū meū:
oleo ſancto meo vnxi euꝫ. Et ꝓpterea
in genealogia xpi. Mattheus ſolum
dauid nominat regē: cū dicit. Jeſſe aūt
genuit Dauid regē: lꝫ ante eū ⁊ poſt fu
erint alij reges q͛ vt tactū eſt fuit pri-
mus electus in regē ſm beneplacituꝫ
dei propter ſanctitatē ſuā. j. q. vij. c. ſi
quis omnem.

¶ De peccatis in q̇bus dauid defecit ⁊
offendit deū. Caplm. ij.

Imminet mortalib⁹ cūctis
de cōmuni lege periculum
ſatis graue: q͛ nullus quā
tumcūqꝫ ſanctus ⁊ iuſtus
poteſt eē de lapſu ſecurus.
Ecce in ꝓmptu eſt dauid ſanctus: qui
poſt multiplicē gratiā a deo ſibi datā:
in peccata plurima ruit. De quib⁹ nos
dicturi illa reducemus ad quinqꝫ.

Primū fuit peccatū adulterij.
Secundū homicidij.
Tertiū negligentie.
Quartū iniuſticie.
Quintū vane glorie.

¶ De adulterio qd̓ cōmiſit dauid.

Rimū peccatuꝫ in quo dauid
p defecit fuit adulteriū: de quo
fit mētio. ij. Reg. xj. ⁊. xij. c. In
qd̓ lapſus eſt propter duo ſm
Nico. de lyra. Primo q͛ remāſit ocio-
ſus in hierlm. Ut eñ ait ſapiens Pro
uer. xxviij. Qui ſectatur ociū replebit
egeſtate. Et Hiero. ad Demetriadē vir
ginē inq̇t. Nihil in ſctō propoſito ocio
deteri⁹ eſt. Et Bernardus ad fratres
de monte dei. Omniū tētationū ⁊ co-
gitationū malaruꝫ ⁊ inutiliū ſentina
eſt ociū. Et Quintilianus. Ad om̄e vo
tum fluēte fortuna laſciuit ocium. Et
Seneca ad Lucillū. Ociū mors eſt: et
viui hoīs ſepultura. Et Ouidius de re
medio amoris. Ocia ſi tollas periere cu
pidinis artes. Et Eccli. xxxiij. Multaꝫ
inquit ſapiens maliciā docuit ocioſi-
tas. Propterea Hiero. ad ruſticū mo-
nachū dicit id qd̓ notatꝫ de cōſe. diſ. v.
c. nūq̄. Semꝑ aliquid operis facito:
vt diabolus te inueniat occupatum.
Hinc ꝑ Ezech. xvj. c. de eo dicit. Hec fuit
iniq̇tas ſororis tue Sodome ſaturitas
panis: ⁊ abūdantia: ⁊ ociū ipſius: ⁊ fi-
liarū ei⁹. ¶ Secūdo lapſus eſt in adul
teriū dauid: q͛ vidit berſabee ſe lauan
tē. Periculoſuꝫ certe eſt oculis liberta
tē aſpiciēdi cōcedere. Uñ. ꝓpheta ps.
cxviij. dicit: Auerte oculos meos ne vi
deant vanitatē. Et Seneca in lib. de
remedijs fortuitoꝝ. ait: Oculi eñ ſunt
irritamēta vitioꝝ: ducesqꝫ ſceleruꝫ. Et
v. li. cauſarū cā. j. Oculi inq̇t nr̄i: ſunt
tota luxuria nr̄a. Hi nos in oīa quoti
die vitia precipitant. Ideo Hiero. ad
Nepotianū ſic ſcribit: Matrē ita vide
ne per illā alias videre cogitaris: qua
rū vult⁹ cordi tuo hereat: ⁊ tacituꝫ vi-
uat ſub pectore vuln⁹. Cū ergo dauid
capt⁹ eſſet pulchritudine nudate ber-
ſabee: miſit ſuos: ⁊ fecit illā ad ſe veni
re: ⁊ cōpleuit adulteriū. Statimqꝫ ſan
ctificata ē ab immūdicia ſua. ſ. a fluxu
mēſtruoꝝ: q͛. ſ. purgata fuit a mēſtru-
is futuris vſqꝫ ad ptū: ſm Nico de ly.
q͛ in illo coitu cōcepit vt pꝫ in textu.

¶ De homicidio qd̓ fieri fecit dauid.

Ecūdū pctm̄ in quo dauid defe
s cit fuit homicidiū. Poſt vtiqꝫ
explerā ſuā libidinē: ꝓcurauit
ꝓditorie interfici vria virū ber
ſabee. Pro q̇ miſit ⁊ tētauit eū mitte-
re ī domū vxoris: hortās vt lauaretur
mittēſqꝫ regiū cibū: vt ſic ꝑ balneū ⁊ ci
bū delicatū ꝓuocaret ad coitū. Dicit

Nico. de lyra φ ſic faciebat dauid: vt vrias cognoſceret vxorē ſuā: ⁊ crederetur puer naſciturus eſſe ſuus: ⁊ pctm̄ eius occultaret. Qđ cū renuiſſet facere vrias: dixit dauid ad ioab. Ponite vriā ex aduerſo belli: vbi fortiſſimū eſt preliū ⁊ relinquite eū: vt ſcʒ ſic occidatur. Qđ ⁊ factū fuit. vt ptʒ. ij. Reg. xſ. Qđ cū audiſſet vxor fleuit eū. Nico. de lyra fictiue inqt: q: ⁊ ip̄a mortē ei⁹ deſiderabat: vt ſic vxor regis fieret. Statimq̧ Nathan ꝓpheta vt hr̄. ij. Reg. xij. venit ad dauid. Qui reprehēdit eū dure de pctō cōmiſſo addēs: non recedet gladi⁹ de domo tua vſq̧ in ſempiternū. Qđ verificatuʒ eſt ſm̄ Nico. de lyra: q: frater occidit fratrē: ſcilʒ Abſalon Amnon. ij. Reg. xiij. ⁊ Salomon Adoniā. iij. Reg. ij. ⁊ fili⁹ inſurrexit cōtra prēm. ſ. Abſalon. ij. Reg. xv. Tunc dauid humiliat⁹ ⁊ penitētia duct⁹ dixit: Peccaui. ⁊ nathā reſpōdit. Et dn̄s abſtulit a te pctm̄. Ubi apparet quanta ſivis pnīe: quādo poſt homicidium ⁊ adulteriū ſpm̄ prophetie recepit: ⁊ ī primo gradu ꝑmanſit: vt hr̄. xlix. diſt. c. hinc etem̄. ⁊. l. di. c. cuʒ exaudiero. c. ſacerdos. c. vt cōſtitueret. ⁊. ſ. q. vij. c. ſi q̄s oēm. ⁊. ij. q. vij. c. nos. ⁊. iij. q. vij. c. ſacerdos. ⁊ de pe. di. ſ. c. ⁊ venit. ⁊ de peni. di. iij. c. totā. c. dauid. ⁊. c. ille rex.

¶ De negligētia Dauid qua nō correxit Amnon.

t; Ertiū pctm̄ in quod lapſus fuit dauid fuit negligētia: nō eīm correxit amnon: qui ſtuprauerat ſororem ſuam Thamar. Nam vt ſcribit. ij. Reg. xiij. noluit contriſtare ſpiritū amnon filij ſui: quoniā diligebat eū: q: primogenitus erat ei. O quot ſunt patres qui īmoderate amore filios diligentes negligūt illoꝝ vitijs ⁊ paſſionib⁹ obuiare. Ob quod ⁊ filios q̄nq̧ immo multotiens vident male finire. Ecce quid amnon euenit. Certe in conuiuio occiſus eſt a pueris abſalonis fratris ſui ipſo iubente.

¶ De iniuſticia dauid.

q Uartū peccatuʒ dauid fuit iīuſticia circa miphiboſeth. De quo fit mentio. ij. Reg. xvſ. ⁊. xix. c. Dicit Nico. de lyra. φ adulatores ⁊ detractores ſunt periculoſi principibus: quia dauid tā iuſtus ⁊ ſanctus verbis Sibe adulatoris ⁊ detractoris fuit ita captus ⁊ inuolutus φ hereditatē miphiboſeth dn̄i ſui ei cōceſſit ī abſentia miphiboſeth eo nō audito. Et qđ ē peius poſtq̧ audiuit miphiboſeth ſe excuſantē ⁊ vera dicētē: nō retractauit dictū ſuū iniuſtū totaliter: ſed ſeruū ei⁹ peſſimū. ſcʒ Sibam fecit equalē dn̄o dicēs: Tu ⁊ Siba diuidite poſſeſſiones. Quē tamen debuit ſuſpendiſſe ꝓpter falſam accuſationē dn̄i ſui de crimie leſe maieſtat. Erat miphiboſeth fili⁹ ſaul. Et recedēte dauid de hieruſalē cuʒ exercitu: miphiboſeth remāſit: q: erat claudus: ⁊ ſiba ſeruus eius venit ad dauid ⁊ dixit: falſo tm̄ Miphiboſeth remanſit in hierl'm dicēs: Hodie reſtituet mihi domus iſrael regnum patris mei ſaul: vt notatur. ij. Reg. xvſ.

¶ De vana gloria dauid.

q Uintū peccatū dauid fuit vana gloria. Fecit nāq̧ ſuperbe numerari ꝑplm: ⁊ inde gloriabatur: ſicut ponit ſ. Paral'. xxſ. ⁊. ij. Reg. vlti. Ad quā numerationē fiendā cooperat⁹ eſt ſathā.

¶ De plaga peſtilentie qua deus puniuit populum. Caplm. ij.

q Uāuis inſcrutabilia ſint nobis iudicia dei: verūtamen ab eo iuſte fieri oīa merito confiteri debemus: neq̧ curioſe eſt inquirendū cur quādoq̧ peccata que nobis parua vident̄ ⁊ minima puniat ⁊ que maxima reputātur ad tp̄s linquat impunita. Cūcta recte moderat̄ ⁊ ordinat ſapientia ſua. Ideo circo in hoc myſterio de peſtilentia q deus populū ꝑcuſſit eo φ illū ſuperbe dauid numerauerat dicemus. De qua

quinqꝫ dubia ſunt declaranda.

Primum vtrum peſtilētia ſit flagellum dei pro peccatis?

Secundū quare dauid poti⁹ elegit peſtilentiam ꝙ famē ⁊ gladium?

Tertiū vtruꝫ ꝓ pctō dauid debuit populus eius puniri?

Quartū quid intelligitur per tempus conſtitutum?

Quintū quomō adimpletū fuit dictū ꝓphete de peſtilentia triuꝫ dierū?

¶ Qꝛ propter pctā veniunt peſtilētie.

Ad primū dubiū reſpōdem⁹ ſm veritatē infallibilē ſcripture ſancte ꝙ deus excelſus propter pctā peſtilētias mittit. Nam Leuit. xxvi. cōminat deus tranſgreſſorib⁹ ſuoꝝ preceptoꝝ dicēs: Mittā peſtilētiā in medio veſtri. Et Numeri. xiiij. cōquerebatur de populo iudaico dicēs: Quouſqꝫ non credent mihi? Et infra. Feriam ergo eos peſtilentia. Et Ezech. vij. Ira mea ſup populū. Gladius foris: peſtis ⁊ fames intrinſecus. Et Ezech. xxviij. Hec dicit dñs deus. Ecce ego ad te ſydon: ⁊ glorificabor in medio tui. Et ſciēt ꝙ ego dñs cū fecero mea iudicia: ⁊ ſanctificatus fuero in ea. Et īmittā ei peſtilētiā: ⁊ ſanguinē in plateis ei⁹. Quare iudicio dei attribuēdū eſſe arbitror quicqd in chronicis de peſtilētijs aſſeritur. De ipſis em̄ meminit Hieronymus Oroſi⁹ ⁊ Eutropi⁹: ac reliqui rerū geſtaꝝ ſcriptores. Nā anno ab vrbe cōditā. ccclxxxiij. ingens peſtilentia romā affecit biennio. Suaſerunt pontifices tēpli: vt ludi ſcenici dijs expetentibus ederētur. Eo tpe terra in medio vrbis diſſilijt. Dixerūt auruſpices eam voraginem poſſe tolli: viui hoīs nece ſpontanea inſilientis in eā. In quam marcus curtius eques inſilijt pro liberatione patrie: ſicqꝫ vorago cōcluſa eſt: vt refert Oroſi⁹ lib. iij. ⁊ Aug. lib. v. de ciui. dei. c. xviij. Anno ab vrbe condita ccclxxxj. ingēs peſtilētia vrbē afflictauit ⁊ libri ſibyllini cōſulti: rñderunt eā peſtē ira dei illatā. Recitat Oroſi⁹ libro. v. ꝙ anno ab vrbe cōdita ſexcenteſimoſexto: tāta rome ex orta eſt peſtilētia: vt miniſtri quoqꝫ faciēdoꝝ funerū primū nō ſufficerēt: deinde non eſſent. Iāqꝫ etiā magne domus vacue viuis plene mortuis remāſere: largiſſime introrſum hereditates: ⁊ nulli penitus heredes. Aliud ſtupendum Oroſius narrat: ꝙ poſt locuſtas īnumerabiles: que ī mari a vēto rapte ſuffocate ſunt: tāta corruptio aeris eſt ſubſecuta ⁊ tā grauis peſtilētia vt ī Numidia octingēta milia hoīꝫ morerent. Et circa orā maritimā q̄ carthagineſi atqꝫ vticenſi littori adiacet pl⁹ ꝙ ducēta milia. Que clades tā repētina fuit apud vticā: vt ſub vna die ꝑ vnā portā plus ꝙ̄ mille qngētos mortuos delatos fuiſſe narretur. Tpe Antonij īpatoris q̄ xpianos pſecut⁹ eſt: tāta lues eſt ſecuta vt agricultorib⁹ carerent. Tpe Pelagij pape: romā peſtis cōcuſſit in qua ⁊ pelagius mortuus eſt. Cui ſucceſſit Gregori⁹ magn⁹: q̄ vir mire ſanctitatis letanias ad deū ordinauit agi. Et cū ppl's dei clemētiā imploraſſet: vna dierū vidit pōtifex ille ſanctus angelū ſupra caſtrum qui cruentatū enſem in vaginā reponebat: ſignificās peſtē dei iudicio immiſſam iam ceſſare. Nota hic tamē ſm Oroſiū libro. v. ⁊ Eutropiū ꝙ Adrian⁹ impator q̄ duodecim⁹ ab Auguſto imperauit: caſtrū illō obſtruxerat cū pōte mirabili: ⁊ caſtrū Adriani dictū fuit vſqꝫ ad tps beati Gregorij: exinde ſcti angeli propter viſionē prelibatam.

¶ Quare dauid elegit peſtilentiam.

s Ecūdū dubiū ꝓpoſitum fuit quare dauid elegit poti⁹ peſtilentiā ꝙ̄ famē ⁊ gladium. Nam Gad ꝓpheta dixit ei ex parte dei. Aut ſeptē annis veniet tibi fames in terra tua: aut trib⁹ menſibus fugies aduerſarios tuos ⁊ illi te perſequent aut certe tribus dieb⁹ erit peſtilētia in terra tua? Et rñdit dauid. Coartor nimis vndiqꝫ. Et elegit peſtilen-

nā. Dicit Nico. de lyra ꝙ ſperabat de miſericordia dei. Unde in textu ſubdit: Meli⁹ eſt vt incidam in man⁹ dñi. Multe em̄ miſericordie eius ſunt: ꝙ̄ in manus hoīs. Scđo ſi elegiſſet famē ſeptē annoꝝ: ipe ꝛ alij diuites ꝓuidiſſent ſibi de victu ꝛ paupes fuiſſent nimis afflicti. Itē ſi elegiſſet fugā coram aduerſarijs: ipſe ꝛ alij potētes fuiſſent ꝓtecti auxilio pugnatoꝝ: ꝛ refugio fortaliciorū: ꝛ ceteri fuiſſent occiſi. Ideo elegit penā omnibus equalē: q2 peſtilentia a deo immiſſa equaliter poterat cadere ſuper omnes.

¶ Quare ꝓ pctō dauid punit⁹ eſt ppl's

t Ertiū dubiū vtrū ꝓ pctō dauid debuit ppl's eius puniri? Et qđā dicūt ꝙ ppl's fuit īnocēs. Nā cū vidiſſet dauid angelū cedentē pplm: dixit ad dñm: Ego ſuʒ q̄ peccaui: ego iniq̄ egi. Iſti q̄ oues ſunt qd fecerūt: Vertat obſecro man⁹ tua ꝯtra me: ꝛ ꝯtra domū patris mei. Ergo nō videt ꝙ ppl's debuit puniri. q2 vt dicit glo. ex de his q̄ fiūt a maiori pte capituli. c. q̄ſiuit. Pctā ſuos tenere debēt actores. Idē. C. de penis. l. ſancim⁹. C. ne vxor ꝓ marito. l. ob maritoꝝ. ꝛ. xi. q. iij. c. illud. ꝛ ex de ſen. excom. c. romana. §. vl. lib. vi. ꝛ. lvi. di. c. ſatiſ. ꝛ. i. q. iiij. c. placuit. c. nulli⁹. ꝛ. c. iudei. Sʒ ad hoc poſſet rn̄deri ſm Boñ. in. ij. di. xxxiij. ar. i. q. i. ꝙ licʒ pena eterna vn⁹ nō puniat ꝓ pctō alteri⁹: tn̄ pena tpali ſic. Quare nō eſt incōueniens ſm rigorē diuine iuſticie vt ppl's a dauid ſuperbe numeratus peſtilētia muneret. Nico. xo de lyra dicit ꝙ in lib. de hebraicis q̄ſtionib⁹ habet ꝙ ppl'us peccauit eo ꝙ dauid nō reſtitit vt debuit in facto vrie. Sed hoc non videt verū: q2 pctm̄ dauid vſq3 ad cōplemētū fuit ſecretuʒ. Un̄ Nathan dixit ſibi ij. Regū. xij. Tu feciſti abſcōdite. Dicit ergo Nico. de lyra: ꝙ pctm̄ ppl'i fuit rebellio ei⁹ ꝯtra dauid ſequēdo Sibam filiū Bochri: q̄ erat hō ſeditioſus ꝛ peſſimus. vt ꝑʒ. ij. Reg. xx. Ego xo tenео ꝙ lʒ ꝑncipal'r de⁹ punierit ppl'm ꝓpter pctm̄ dauid: tn̄ credibile eſt ꝙ in populo ſic punito eſſent aliqua ſcelera deo exoſa. Nā ſicut ꝛ nunc plures tunc erant mali ꝙ̄ boni.

¶ Quid intelligit p tps conſtitutum?

q Uartū dubiū quid intelligit per tps conſtitutū. Nā in textu đr: Immiſit de⁹ peſtilētiā de mane vſq3 ad tpus conſtitutū. Et dicūt aliqui vſq3 ad tertium diē incluſiue: q2 ſic erat pena determinata. Sed hoc nō videt verū: q2 ꝯtra dicit. j. Uenit aūt Gad ad dauid die illa. Et videt loq̄ ſcriptura de ꝑma die peſtilētie. Ad hoc em̄ venit Gad vt dauid offerret holocauſtū ꝛ ceſſaret plaga inchoata. Ideo meli⁹ dr ꝙ tps conſtitutū intelligit hora ſacrificij veſpertini. Illud em̄ ſtatutū fuit in lege Exo. xxix. ita ꝙ a mane ꝑmi diei vſq3 ad horā veſptinam mortui ſunt de populo lxx. milia viroꝝ.

¶ Quomodo verificat dictuʒ ꝓphete de peſtilentia trium dierum?

q Uintū dubiū quomō verificatū fuit dictuʒ prophete de peſtilētia triū dierū? Et dicit Nico. de lyra: ꝙ duo dies vltimi fuerunt dicti ꝓpter cōminationem tm̄: ſicut etiā dicit Ionas de. xl. diebꝰ. Prim⁹ xo dies fuit per modū ſentētie diffinitiue. Quare peſtilentia fuit tm̄ illa die. Ideo ſubdit in textu. Cūq3 extendiſſet manū ſuā angel⁹ dñi ſup hieruſalē vt diſperderet eam: miſertus eſt dñs ſup afflictionē: ꝛ ait angelo percutienti populū. Sufficit nunc: contine manū tuā. Tali peſtilentia percuſſus fuit populus ille. Nos xo diebus iſtis magnas clades fieri vidim⁹: ꝛ peſtilētijs pene italiā deuaſtatam. Poſcentibus q̄đē pctīs populoꝝ: frequenter peſtilētie irrūpūt. Ideo timēdus eſt deus: quia ipſe viuificat ꝛ mortificat: qui eſt benedict⁹ in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ De iudicio dei ꝯtra Sēnacherib nomen dñi blaſphemātē. Sermo. xv.

Anctū ⁊ ieffabile nomē dei ſic viluit in ore xp̄ianoꝝ: vt illud blaſphemari ⁊ maledici dicat quaſi ꝓ nihilo. Aperiūt nanqꝫ multi fetidū os in blaſphemias impias creatoris ſui: ⁊ irreuerenter ſacrilegis buccis lacerant altiſſimā maieſtatē regis regū ⁊ dn̄i angeloꝝ ⁊ hoīm ꝓ quibus in hoc ſermōe bene eſſe arbitratus ſum iudiciuꝫ dei depromere ꝯtra Sēnacherib blaſphemātē. In illo ſiqdē ſpeculabunt̄ ꝙ grauis ſit pctm̄ blaſpheme et maledictio dei. De quo tria myſteria proponim⁹ contemplanda.

Pͥmū dicit̄ ſuperbie ⁊ violentie.
Scd̄m maledictiōis ⁊ blaſphemie.
Tertiū punitionis ⁊ vindicte.

¶ De ſupbia ⁊ fraude Sennacherib regis. Caplm̄. j.

Inſatiabilis eſt anim⁹ ambitioſoꝝ: quib⁹ nec ipſe mūdus totus ſufficere poteſt. Patet hoc in Sēnacherib: de quo. iiij. Reg. xviij. dr̄ ꝙ anno. xiiij. regis Ezechie aſcēdit Sennacherib rex aſſyrioꝝ ad vniuerſas ciuitates iuda munitas: ⁊ cepit eas. Tūc miſit ezechias nūcios ad regē aſſyrioꝝ. Nico. de lyra dicit ꝙ ezechias ſciēs populū ſibi ſubiectū. ⁊ Achaz patrē ſuuꝫ deū multiplicit̄ offēdiſſe: merito timuit ne in vindictā dictoꝝ maloꝝ pmitteretur rex aſſyrioꝝ venire ad deſtructionē ciuitatis hierlm̄: vbi vigebat diuinus cultus de quo ipſe erat zelantiſſimus. Quare nūcios miſit dicens: Peccaui reputās pctm̄ pr̄is ſuū: recede a me: ⁊ omne qđ impoſueris mihi feram. Prudenter in hoc egit: q2 vt dicit Aug. lib. xviij. de ciui. dei. c. ij. In oībus fere gētibus quodāmō vox nature iſta perſonuit: vt ſubiugari victoribus mallent quib⁹ cōtingit vinci: ꝙ bellica oīmoda vaſtatione deleri. Induxit itaqꝫ rex aſſyrioꝝ ezechie trecēta talēta argenti ⁊ triginta auri: deditqꝫ ezechias omne argētū qđ repertū fuerat in domo dn̄i ⁊ in theſauris regis: ⁊ cū nō ſufficeret: ꝯfregit valuas tēpli dei: ⁊ laminas aureas quas ipſe affixerat ad decorem: ⁊ dedit eas regi aſſyrioꝝ. Dicit Nicolaus de lyra: ex hoc accipit̄ argumētū ꝙ principes in neceſſitate ꝓ conſeruatione reipublice poſſunt accipe de theſauris eccl'ie. Nā vt dr̄. xij. q. ij. c. aurū. Aurū hꝫ eccl'ia nō vt ſeruet: ſed vt eroget. Fm̄ vo magiſtrū ī hiſtoria accepta pecunia rex aſſyrioꝝ ſub pacto in pace dimittēdi regnum ezechie: infideliter agēs pactū nō ſeruauit: ſed miſit exercitū ⁊ nūcios in hierl'm ad terrēdū ezechiā: vt territ⁹ redderet ciuitatē: ⁊ populus trāſferret̄ in aſſyrios: ⁊ cult⁹ dn̄i de hierl'm auferret̄. Qđ nullo mō ezechias fecit: ſꝫ reſtitit ⁊ cōuocās pplm̄ exhortat⁹ fuit ad defendēdū templum ſanctum ⁊ gentem. Quia vo in hoc capitulo de regno aſſyrioruꝫ fit mentio: ideo de illo conſideremus tria.

Primo originem.
Secundo dilatationem.
Tertio terminationem.

¶ De regno ⁊ monarchia aſſyriorum: ⁊ primo de ortu eius.

Primo ꝯſiderem⁹ regni aſſyrioꝝ originē. Dicit magr̄ ī hiſtoria ſup Geneſim poſt caplꝫ de morte abrae. Exortū eſt regnū aſſyrioꝝ vigeſimoqnto āno Saruch pꝫaui Abrae ſub belo. Qđ qdē ītelligendū eſt quātū ad regni initiū. Nā Bel⁹ prim⁹ ītrauit aſſyriā: ⁊ pax obtinuit in ea. Sed eo mortuo: fili⁹ ei⁹ Nin⁹ vt refert Iuſtin⁹ ⁊ Oroſi⁹: totā aſſyriā occupauit: ⁊ in regiōe aſſyrioꝝ edificauit ciuitatē quā Niniue nomīauit: anno regni ſui. xlix. Quinqginta aūt ānis bella finitimis ītulit. Qui dū deficiētē a ſe oppugnat vrbē: ſagitte ictu īterijt. Et vt dic Oroſi⁹ li. j. regnū aſſyrioꝝ vſqꝫ ad Sardanapalum annis mille. clx. actū eſt. Iſido. li. xiiij. etymol. Aſſyria inqt vocata eſt ab Aſſur filio Sem: q

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſā regionē poſt diluuiū pm⁹ icoluit. h
ab oꝛtu indiā: a meridie mediā tangit:
ab occidēte tigrim: a ſeptentriōe mon
tē caucaſuz vbi poꝛte caſpie ſunt.

¶ De magnificētia regni aſſyrioꝝ.

SEcundo cōſiderem⁹ illi⁹ re⸗
gni dilatationē. Fuit enī re
gnū illud ampliſſimū: de q̄
Augu. lib. xviij. de ciui. dei.
cap. ij. ait: Duo regna cer⸗
nimus longe ceteris pueniſſe clarioꝛa:
aſſyrioꝝ pꝛimū: deīde romanoꝝ: vt tpi
b⁹ ita locis iter ſe oꝛdinata atq̄ diſtin
cta. Nam quō illud pri⁹: hoc poſteri⁹:
eo mō illud in oriēte: hoc in occidente
ſurrexit. Et. j. ſubdit Aug. Quātū atti
net ad pmū imperiū nullū mai⁹ pmis
tēpoꝛibus q̄ȝ aſſyrioꝝ fuit: nec tam lō⸗
ge lateq̄ diffuſū. Quippe vbi Nin⁹ rex
Beli fili⁹ vniuerſam aſiam: que totius
oꝛbis ad numeruz partiū tertia dicit:
ad magnitudinez vo dimidia reperit:
vſq̄ ad libye fines ſubegiſſe traditur.
Solis quippe indis in partibus oꝛien
tis non dn̄abat: quos tn̄ eo defuncto.
Semiramis vxoꝛ eius eſt aggreſſa bel⸗
lādo itaq̄ factū eſt vt q̄cūq̄ȝ in illis
terris ppli ſeu reges erāt aſſyrioꝛū re⸗
gno ditioniq̄ȝ parerēt: ⁊ quicquid im⸗
peraretur efficerent.

¶ De fine ⁊ terminatiōe regni aſſyrioꝝ.

t TErtio ꝯſiderem⁹ regni aſſyrio⸗
rū terminationē. Scd̄m enī ma
giſtrum in hiſtoꝛia ſcholaſtica
ſup. iiij. li. Reg. c. de Ozia. ſub
Ozia rege iuda terminata ē monarchia
aſſyrioꝝ. Nā ſardanapal⁹ vltimus mo⸗
narcha victus ab Arbate medo: ſemet⸗
ipſum cōcremauit. De hoc inquit Ju⸗
ſtinus li. j. Sardanapalus fuit vltim⁹
rex aſſyrioꝝ: oī muliere coꝛruptioꝛ: mol⸗
licie coꝛpis ⁊ laſciuia oculoꝝ omnes fe⸗
minas antecellens. Sed hic dubitat ſi
tpe Ozie defecit monarchia aſſyrioꝛū:
quomodo Sennacherib erat rex aſſy⸗
rioꝛum. Nam poſt Oziam regnauit Jo
athan. vt patz. iiij. Regū. xv. ca. ⁊ poſt
Joathan Achaz. ⁊ poſt Achaz Ezechi⸗
as: cui⁹ tēpoꝛe Sennacherib rex erat
aſſyrioꝛū. Rn̄det magiſter in hiſtoꝛia
ſup. iiij. lib. Reg. q̄ poſt Sardanapalū
fuerunt reges aſſyrioꝛū ſine monarchia
potētes vſq̄ȝ ad ſubuerſionem Niniue.

¶ De blaſphemia Sēnacherib. Cap. ij.

i IN viribus ſuis cōfidēs Se⸗
nacherib deuz blaſphemare
ac maledicere auſu temera⸗
rio pꝛeſumpſit. Qđ quidem
fecit tribus vicibus.

Pꝛima per Rapſacen.
Scđa p eundē.
Tertia p ſuas litteras.

¶ Pꝛima vice blaſphemauit deū p Ra
pſacē Ut enī dꝛ. iiij. Reg. xviij. irritum
faciens iuſiurandū Sēnacherib miſit
ad obſidenduz hieruſalem Thartan et
Rapſacen cum exercitu valido. Voca⸗
uerunt autē regem ad colloquiū ⁊ no⸗
luit exire. Dicit Nico. de lyra: q: fuerat
expertus fraudē poſt ſolutionē pecunie:
ideo timebat de pditione. Nā vt aitve
geti⁹ lib. ij. de re militari. frequētius ꝯ
uentiones paciſq̄ȝ ſimulatio credulis
mag̃ nocuere q̄ȝ arma. Miſit ergo Eze
chias Eliachim pontifice ⁊ Sobnam
ſcribā. ⁊ Joachim a cōmentarijs: et lo⸗
quebat ad eos hebꝛaice: ⁊ dicebat: O
Ezechia in quo cōfidis vt audeas rebel
lare: Si cōfidis in rege egyptio innite
ris baculo arundineo. Si ſpem ponis
in deo tuo: nunq̄d dij gētium: ⁊ iſrael
liberauerunt eos de manu mea. ¶ Se
cundo blaſphemauit deū per pſatum
Rapſacen. Nam cū loqueret audiente
pplo. Eliachim ⁊ ſocij rogabāt eū: vt lo
queret eis ſyriace et nō iudaice audiē
te populo qui erat ſup murū. ne. ſ. po⸗
pulus terreret ex vbis Rapſacē: ⁊ q: in
verbis ſuis intermiſcebat verba blaſ⸗
phemie ſcd̄m Nico. de lyra ex hoc dicunt
hebꝛei: q̄ iſte Rapſaces erat iude⁹ na⸗
tione: ſed derelicta lege conuerſus eſt
ad gentilitatem. Magiſter in hiſtoꝛia
dicit q̄ erat ſamaritᷣes. Et quidā aūt
filium fuiſſe eſaie qui tranſierat ad aſ⸗
ſyrios ⁊ ſuſceperat ritus gentium. Jſte

ergo Rapſaces exclamauit etiaȝ ad po
pulū. Dicit rex magnus aſſyrioꝝ. Faci⸗
te mecū qđ vobis vtile eſt: ne comeda⸗
tis ſtercora veſtra: ꝛ bibatis vrinam ve
ſtrā. Egredimini ad me ꝛ vtimini bōis
veſtris. Nolite audire Ezechiam q̄ vos
decipit dicēs: Dn̄s liberabit nos: nun
q̄d liberauerūt dij gentiū terrā ſuā de
manu regis aſſyrioꝝ? Et multa alia re⸗
ferendo: ponebat in deo falſitatē ꝛ de⸗
ceptionē: ꝛ ſaluādi īpoſſibilitatē. Po⸗
pulus autē tacuit et nihil reſpondit.
¶ Tertio blaſphemauit Sennacherib
deū qn̄ litteras cōminatorias ꝛ terribi
les miſit Ezechie. Ut enim habet. iiij.
Reg. xix. Reuerſus ē Rapſaces ad re⸗
gem aſſyriorum expugnantē ſobnam.
Nā vt dicit magiſter in hiſtoria. Sēna
cherib tranſiuerat ad egyptū expugnā
dū vt triūphās rediret ꝛ euerteret hie⸗
ruſalem. Interim ergo miſit litteras
Ezechie in q̄bus inter cetera dicebat.
Non te ſeducat deus tuus in quo ha⸗
bes fiduciā. Et plura alia ſcripſit in cō
tumeliā dei: ꝛ vtputo ſui oēs ſilia loq̄⸗
bantur ſpernentes ꝛ deridētes magnū
deū et immortalem.

¶ De tremēda plaga Sēnacherib ꝛ ex
ercitus eius. Capl'm. iij.

Soluit deus ferre blaſphe⸗
mias ꝛ contumelias irroga
tas noī ſuo: ſed ꝯtra Sēna⸗
cherib. ſuoſqꝫ effudit irā in⸗
dignatiōis ſue. Ad qđ inue⸗
ſtigandū tria ī iſta parte cōſideremus.
Primo Ezechie zelū ꝛ orationem.
Scđo exercitus occiſionē.
Tertio Sēnacherib perēptionē.

¶ De zelo ꝛ orōne Ezechie.

p Rimo cōſiderem⁹ Ezechie
zelum et orationē. Cuȝ eñ
ad ipſum reuerſi fuiſſent il⸗
li quos miſerat ad Rapſa⸗
cen: nunciaſſentqꝫ v̄ba illi⁹
blaſphemie ſcidit Ezechias veſtimen
ta ſua ꝛ opert⁹ eſt ſacco. Lectis v̄o lr̄is
Sennacherib: aſcendit in domū dn̄i:
ꝛ expandit lr̄as corā dn̄o: ꝛ orauit di⸗
cens: Dn̄e deus iſrael: qui ſedes ſup
cherubin: ideſt p̄ſides omni creature
etiam angelice: tu es deus ſolus oīm
regū terre: tu feciſti celū et terrā incli⸗
na aurē tuā: ꝛ audi: ideſt effectū iuſti⸗
cie tue oſtēde ꝯ Sennacherib: q̄ miſit
vt exprobraret nobis deū viuētē. Sal
ua nos obſecro de manu ipſius. Tunc
deus miſit eſaiā ad Ezechiā cōfortās
eū: ꝛ p̄nunciās q̄ ventura erant ſuper
Sennacherib.

¶ De exercitus Sēnacherib occiſiōe.

s Ecundo conſideremus exer
citus occiſionē. Poſtqꝫ eñ
Sennacherib venit de egy
pto ꝛ hieruſalē obſedit: no⸗
cte angel⁹ dn̄i percuſſit in
caſtris aſſyrioꝝ centuȝ octogintaq̄nqꝫ
milia. ſ. omnes robuſtos bellatores: ꝛ
principales exercitus: vt ſcribitur. ij.
Paral. xxxij. c. Cūqꝫ diluculo ſurrexiſ⸗
ſet Sēnacherib vidit oīa corpora mor
tuoꝝ. Dicit Nico. de lyra ſꝫ hebreos.
ꝙ corpora fuerūt īcinerata: ſub armis
ꝛ veſtib⁹ intactis ita ꝙ pplus Ezechie
potuit de facili ſpolia colligere: ꝛ ſi⸗
ne cadauerum fetore.

¶ De Sennacherib peremptione.

t Ertio conſideremus Senna⸗
cherib perēptionem. Qui ti⸗
mens fugit cuȝ decē viris tm̄
vt dicunt hebrei: et rediit in
niniue. Cūqꝫ adoraret in tem
plo Neſrach deum ſuū Adramelech ꝛ
Sarazar filij eius percuſſerunt eū gla
dio: fugeruntqꝫ in terraȝ armenioꝝ: et
regnauit p̄ eo Aſſaradon filius eius.
Magiſter in hiſtoria dicit ꝙ indigna⸗
ti erāt filij maiores in patre: eo ꝙ illū
minorem natu p̄fecerat eis in regem:
q2 magis diligebat matrem ipſius q̄
illorū. Et in hoc oſtēſus eſt Sennache
rib deterior populo: q2 parricidio filio
rum eſt reſeruatus. Rabbi autē Salo
mon aſſerit ꝙ principes regni cōtur⸗
bati erāt cōtra Sennacherib: eo ꝙ fi⸗
lij eorum et amici erant mortui modo
predicto ꝓpter eius blaſphemiam et

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſuperbiam cõtra deum iſrael. Propter
quod tractabant de morte ipſius. Qđ
cũ ad eius aures perueniſſet: intrauit
tẽplum dei ſui: orans ⁊ ꝓmittens ꝙ ſi
hoc periculum euaderet in eius hono-
rem duos filios predictos ſacrificaret.
Quod cũ illis innotuiſſet eum interfe-
cerũt: ne ab eo interficerent. Neqꝫ fri-
uolaꝫ rem putandus eſt loqui Rabbi
Salomon de voto filios immolandi.
qm̃ dũ pernicies idolatrie totum pene
mundum inuoluebat: hec erat demo-
nũ malicia: vt hoĩes ſacrificari ſibi ſa-
gaciſſime ꝓcurarẽt. Declarat hoc Euſe
bius Pãphili li. iiij. de euangelica pre-
paratiõe. vbi ait: Gentiliũ adhuc voci
bus ad declarandã priſcoꝝ tempoꝝ pe
ſtem vtemur que adeo aĩos hoĩm inua
ſerat: vt quaſi demoniaci ⁊ a pernicio-
ſis ꝑfecto ſpiritibus agitati: liberoꝛuꝫ
ſanguine ſceleſtes placarent virtutes.
Ita pater vnicũ filiuꝫ: dilectam mater
filiã demẽti tanq̃ouẽ ſacrificabant.
Ita genus hominũ qđ humanũ eſſe na
tura cognoſcit ad furiã: immanẽqꝫ cru
delitatem a demonibus impellebatur.
Que ita ſe haberi nõ ſolũ apud barba
ros: verumetiam apud grecos omnis
hiſtoria plena eſt. Naꝫ Rhodij homi-
nẽ ſaturno ſacrificabãt. Quã rem magi
ſtratibus poſtea mitigare volentes mor-
tis ſupplicio aliquem damnatũ ad ſa-
turnia vſqꝫ cõſeruabãt: quẽ in ipſo fe-
ſto vitio grauatũ immolabant. In ſala
mine ṽo iſula quã antiquiſſimis tꝑib⁹
coꝛoneã vocabãt: vſqꝫ ad Diomedis tẽ
poꝛa Agrauale Cecropis filie homo ce-
debat: poſtea ṽo in templo Pallidis
Agrauale ac Diomedis. vnũ ei triũ fuit
Diomedi hõ immolabat: q ab adoleſcẽ
tib⁹ ter circũ arã duct⁹ tãdẽ a ſacerdote
haſta ꝑcuſſus ⁊ ĩ rogo ĩpoſit⁹ cremaba
tur. Quã rem Diphilus rex cypri Se-
leuci tꝑib⁹ abomĩat⁹ nõ hoĩeꝫ: ſed bo-
uẽ Diomedi ſacrificari ſtatuit. Demon
aũt ille quiqꝫ fuerit nõ inuit⁹ bouẽ ꝓ
hoĩe ſuſcipiebat Ita nõ multũītereſſe
inter ĩmolatiõẽ hoĩs atqꝫ beſtie vide-
tur. Maneth⁹ aũt hiſtoricus apud egy
ptios in eliopoli hoĩes imolatos fuiſ-
ſe in libris de pietate teſtat. Queꝫ mo-
rẽ Amoſſis ĩpꝛobauit Sacrificabãtur
ṽo Iunoni tres in die quos iquirebãt
ſi mũdi eſſent queadmodũ poſtea vitu
li. Cereos aũt hoĩes offerri ꝑ illis tres
Amoſſis iuſſit. Dionyſio etiam oma-
dio apud chios appellato homo crude
liter diſcerptus ſacrificabat. Lacede-
monios etiã Apollodoꝛ⁹ ſcribit hoĩes
Marti ſacrificare ſolitos. Et pheni-
ces belloꝝ aut peſtilẽtie calamitatibus
amiciſſimos ſaturno ſolebãt imolare.
Philo etiã q phenicã hiſtoriã ↄſcripſit
his ṽbis in pmo vert libro. Moꝛẽ inq̃
priſcis ĩ magnis calamitatib⁹ atqꝫ peri
culis fuiſſe: vt ciuitatꝫ aut gẽtis prin-
ceps dilectiſſimũ e liberis vltoꝛibus de-
moniũ q̃ſi redẽptiõis p̃ciũ traderet: ⁊
ſic traditũ myſtice iugularet. Dionyſi⁹
etiã Alicarnaſeus vir romane hiſtorie
ac italice peritiſſim⁹ hui⁹ ſceleris teſtis
eſt q in li. de antiq̃tate italica Iouẽ et
Apollinẽ qm̃ decima hoĩm immolata
nõ fuerat magnas italis calamitates
induxiſſe his verbis ſcribit: Nullus in
arboꝛib⁹ fruct⁹ ad maturitatẽ vſqꝫ ꝑma
ſit ſꝫ ĩmaturi oẽs defluebant: nec ſpice
ſemine replebant: nec herbe pecoꝛi ſuf
ficiẽtes germinabãt: fontes quoqꝫ ip-
ſi aliſ bibi nõ poterant: alij eſtatis tꝑe
deficiebant et aut mulieres abortum
paſcebantur aut nati pueri manci ⁊ di
ſcerpti erãt. Cetera quoqꝫ hoĩꝫ multitu
do egrotatiõe ac moꝛte crebꝛius q̃ ſo-
lebãt vexabant. Et plura alia cõmemo
rat Euſebi⁹ q breuitatꝫ cã dimittim⁹.
Quibus apparet ꝙ Rabbi Salomon
rõnalẽ cauſaꝫ adducit: q̃re filij Sena-
cherib in p̃rem man⁹ extẽderũt. Facta
ſunt tñ oĩa ex dei iudicio: q ſic vlciſci vo
luit iniq̃tatẽ regꝫ blaſphemi. Sꝫ ⁊ ho-
die xp̃iani in hͦ grauiter errãt q de deo
turpiť loquunt: illũqꝫ ſuis buccis ma-
ledictis lacerant: cũ tñ oẽs obligentur
deum cũ laude ⁊ reuerentia nomiare.
Nã ſi falſos deos romani ita venerati

ſunt vt nihil turpe de ipis loq̄ liceret: quāto magis nos deū verū ⁊ immortalē honorare debem⁹? Audite diligēter o xpiani lauacro ſacri baptiſmatis regenerati qd Euſebius Pāphili libro ij. de euāgelica preparatiōe ſcribit: Romani inq̄t pbe intelligētes fabularū figmēta ſpreuerūt. Quod ab Alicarnaſeo Dionyſio cognoſcere poteris: q̄ in ſcdo vetuſte romanoꝝ hiſtorie res geſtas Romuli enarrās: ſniam quoqꝫ illius viri de dijs his verbis oñdit. Nō ignorauit: qꝛ diligēter quotidie leges: ⁊ de bonis reb⁹ cōtētio ⁊ militaris exercitatio optimam ciuitatē cōſtituūt. Quarū rerū magnā curā adhibuit: a cultu deoꝝ incipiēs. Tēpla igit̄ locos aras ſimulacra formas ⁊ ſymbola: virtutes bñficia: que a dijs hoībus collata ſunt: cerimonijs ac celeberrimas ſolēnitates q̄bus dij culti gaudēt ⁊ dies feſtos ceteraqꝫ ſic cōſtituit: vt optime grecoꝝ reipublice res romana cōferri poſſit. Fabulas aūt q̄ de dijs tradunt̄ turpes atqꝫ inutiles exiſtimās: nec ſolū dijs: ſed neqꝫ pbis hoībus dignas cūctas eiecit: ac pſuaſit: vt optime de dijs romani ⁊ exiſtimāt ⁊ loquāt̄. Nullus eñ opus īmortali nature indignū illis attribuit. hec ibi. O quāta confuſio igit̄ xpianoꝝ q̄ deū pditorē impiū acceptatorēqꝫ pſonarū improbe accuſant: aliaqꝫ inhoneſta pferūt in cōtumeliā ei⁹. Nō ſic impij nō ſic. Bñdicite ⁊ nolite maledicere: quatinus liberet nos ipe ab oī malo: largiēs ī hoc ſeculo ſuā gratiā: ⁊ in futuro gloriā ſempiternam. Amen.

¶ De iudicio dei cōtra Nabuchodonoſor ſuperbientē. Sermo. xvj.

SUꝑborū colla de⁹ oīps potēti vtute cū calcare ꝯſueuit. Neqꝫ vll⁹ vnq̄ inuēt⁹ eſt tā diues ⁊ magn⁹ qui effugere potuerit manū eius. Eſt de hoc exēplū Nabuchodonoſor regis babylonis: q̄ pro elatione ſua humiliatus fuit a deo ⁊ punit⁹ flagello ſingulari. Idcirco vt cōmoueamur ad timendū ſemp deū: ſtatui in hoc ſermone de iudicio dei cōtra nabuchodonoſor ſuperbientem dicere. De quo tractaturi tria myſteria cōtēplabimur.

Primū dr ſupbe elationis.
Scdm acerbe punitionis.
Tertiū fructuoſe emēdationis.

¶ De ſupbia nabuchodonoſor. Cā. j.

HEc eſt pſperitatis tpalis cōditio: vt ingratos hoīes dei bñfactoris ſui faciat obliuiſci. Siquidē nabuchodonoſor a deo ſublimatus in regnū poſt multas glorioſas victorias ⁊ iudeoꝝ captiuitatē: cōtra deū ceruicē erexit: factuſqꝫ eſt ſupbus: elat⁹: ⁊ preſumptuoſus. Quod maxime monſtratur in tribus.

Primo in ſtatue erectione.
Scdo in pueroꝝ cōdēnatione.
Tertio ī ſuppi⁹ ꝯfidētia ⁊ pſūptiōe

¶ De ſtatua nabuchodonoſor.

PRimo apparet ſupbia nabuchodonoſor in ſtatue fabricatione. Ubi tāto grauius delīq̄t quāto antea magnalia dei ſibi fuerāt pdicata ⁊ reuelata. Nā vt dr Daniel. ij. c. anno regni ei⁹ ſcdo viſionē habuit de ſtatu q̄ttuor regnoꝝ ⁊ monarchiarū in ſtatua mirabili q̄ ſibi ſupnaturaliter fuit oſtēſa. Qd nō ab re factū eſt. Nā vt dicit Hiero. vidit rex impi⁹ ſomniū futuroꝝ vt īterpretāte ſancto qd viderat deus glorificet: ⁊ captiuoꝝ deoqꝫ in captiuitate ſeruiētiū ſit grāde ſolaciū. hec ille. Cū ergo oēs ſapiētes babylonis eēnt req̄ſiti vt dicerēt qd ipſe viderat: eo q̄ a mēte ſua receſſerat: ⁊ qd viſio ſignificaret oēs dei virtutē ſibi nūciabāt dicētes: Sermo quē tu rex q̄ris grauis eſt: nec repit̄ qſq̄ qui indicet illū exceptis dijs quorū cū hoībus nō eſt cōuerſatio. Ubi Hiero. ait: Cōfitent̄ magi: ꝯfitent̄ arioli ⁊ oīs ſcia ſeclaris lrature: pſciētiā futuroꝝ nō eē hoīs ſed dei. Ex quo pbatu-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ꝓphetas dei ſpũ locutos ꝙ futura ce-
cinerũt. hec Hiero. Tandẽ volẽte deo:
Daniel ſomnium ⁊ interpretationem
aperuit. Tũc nabuchodonoſor cecidit
in faciẽ ſuã. ⁊ Danielẽ adorauit: ⁊ ho-
ſtias ⁊ incenſum precepit vt ſacrifica-
rent ei. hic Hiero. dicit: Non tam Da-
nielẽ ꝙ in daniele adorauit dñm ꝙ my
ſteria reuelauit. Ideo dixit danieli:
Uere deus veſter deus deoꝝ eſt: ⁊ dñs
regũ reuelãs myſteria. Uerũtñ vt hie-
ro. refert velox obliuio veritatis: vt ꝙ
dudũ ſeruũ dei quaſi deũ adorauerat:
nũc ſtatuã ſibi fieri iubet vt ipſe ado-
raret in ſtatua. Scribitur nanq̃. iij. c.
Dañ. ꝙ fecit ſtatuã aureã altitudine
cubitorũ ſexaginta: ⁊ latitudine cubi-
toꝝ ſex. Et poſuit eã in campo duran
prouincie babylonis. Dicit Nico. de ly
ra: ꝙ ꝑ ſupbiã ꝓpter monarchie ade
ptionẽ voluit ſibi vſurpare honorẽ di
uinũ: ⁊ ideo fecit ſtatuã in qua adora-
retur. Simile legit̃ de Caio iperatore
qui vt dicit Joſephus. xviij. antiquita
tũ. miſit ſtatuã ſuã per totũ imperium
ſuũ: vt in ea adoraret̃. Addit Nicolaꝰ
de lyra: ꝙ altitudo ſtatue Nabuchodo
noſor cõputat̃ cũ baſe ſup quã erat po
ſita: ⁊ ꝙ ſtatua tm̃ exterius erat deau-
rata: qꝛ nõ eſt credẽdũ ꝙ ſibi fuerit tã-
ta moles auri: vel forte interiꝰ erat cõ
caua. Sed ego nõ reputo impoſſibile
aut ſatis difficile: ſtatuã que erat ſup
baſim: fuiſſe totã de auro compactã:
ſi vera ſunt ꝙ Uincẽtiꝰ tradit in ſpecu
lo hiſtoriali de baſilica regis Pori: quẽ
ſuperauit Alexãder magnꝰ. Hãc vtiq̃
deſcribit cũ columnis aureis ſolidis:
ingẽti groſſitudĩe nũero trigita parie
tes quoq̃ laminis aureis: groſſitudi-
nis digitalis operti erant. Uinea ſoli-
da ex auro cũ folijs ⁊ racemis cryſtalli
nis diſtinctis ſmaragdis. Thalami ⁊
cubicula oĩa margaritis ⁊ carbũculis
ornata erãt. Sic potuit ex auro fabri-
cari ſtatua nabuchodonoſor. Et qꝛ di-
cit textus ꝙ poſuit eã in campo duran
prouincie babylonis. Notãdum hic ꝙ

Hieronymꝰ ſup. xj. c. Eſa. ſic ait: Baby
lon eſt metropolis chaldeoꝝ: cuiꝰ mu
ri ſexdecim miliũ paſſuũ erant ꝑ qua
drũ ab angulo in angulũ: quod [illegible]
mul ſexaginta quattuor milia paſſuũ.
Ibiq̃ erat turris in altitudine [illegible]
miliũ paſſuũ. De hac babylone ſic ſcri
bit Iſidorus li. xv. etymol. Primꝰ poſt
diluuiũ Neroth gigas babylonẽ vrbẽ
meſopotamie fundauit. Hanc ſemira
mis aſſyrioꝝ regina ampliauit. Uerũ
tamẽ vt refert ipſe Iſidorus li. xiiij. ety
mo. babylonie regioni caput babylon
vrbs eſt: a qua ⁊ nuncupata: tantũ no
bilis vt Chaldea ⁊ aſſyria ⁊ meſopota
mia in eius nomẽ aliqñ tranſierint.
Et hoc nõ eſt incõueniens vt tota p̃
uincia babylonia nuncupet̃. Sed hic
dubitat̃ adhuc: q̃re Daniel ꝙ erat factꝰ
regi familiaris nõ ꝓhibuit cũ a tali in
ſania? Et rñdet Nicolaꝰ de lyra: ꝙ for
te erat abſens in aliq̃ parte regni aut
erat infirmꝰ: vel vidit regẽ obſtinatũ.

¶ De pueris miſſis in caminum ignis
ardentis.

SEcundo apparet ſuperbia
nabuchodonoſor in puero-
rũ condemnatione. Nã cũ
edicto publico ſtatuiſſet: vt
omnes cõuenirent ad dedi
cationẽ ſtatue illãq̃ adorarent: ⁊ qui
contrarium faceret mitteretur in for
nacem ignis ardentis. Cum maxima
multitudo regis ꝓcepto pareret. Si
drach: Miſach: ⁊ Abdenago iudei ſo
lus id facere recuſarũt. Quos chaldei
inuidia moti accuſarunt. Tunc nabu
chodonoſor in furore et ira precepit
vt adducerent̃ coram eo. Qui cum ſta
tim fuiſſent adducti: dure arguit eos
Nabuchodonoſor: qui ſuum preceptũ
nõ impleuiſſent: neq̃ penã cõminato
riam timuiſſent: addens. Et quis eſt
deus qs vos eripiat de manu mea? O
fides admirabilis illorum iuuenum.
O inuicta corda: o confidentia [illegible]
ꝑſumptiõe carẽs. Nõ fuerũt territi [illegible]
mo audẽter reſpõderũt. Deniq̃ q̃ſo

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

limus pōt eripere nos de camino ignis ardentis: ⁊ de manibus tuis o rex liberare. Qđ ſi noluerit: notū tibi ſit o rex: quia deos tuos nō colimus: ⁊ auream ſtatuā quā erexiſti nō adoramus. Tunc nabuchodonoſor p̄cepit vt ſuccēderet fornax ī ſeptuplū plus ꝙ ſuccēdi ꝯſueuerat: et viris fortiſſimis de exercitu ſuo iuſſit vt ligatis pedibus Sidrach Miſach et Abdenago: mitterēt eos in fornacē ignis ardētis. Vincti igit̄ ⁊ veſtib⁹ ſuis induti ꝓiecti fuere in fornacē Succēdebatur aūt fornax napta. dicit Nico. de lyra Napta eſt gen⁹ bituminis īuētū circa babylonē: ⁊ maxime nutrit ignē. Scđm alios ſunt oſſa oliuaꝝ areſacta cū amurca. Porro viros illos qui miſerūt Sidrach Miſach ⁊ abdenago in fornacē interfecit flāma ignis. Ipſi ꝟo ſoluti ibāt ī medio flāmaꝝ illeſi: laudātes ⁊ bn̄dicētes deū. Poſt igit̄ flāmarū diminutionē: vidēs nabuchodonoſor ſuos aduſtos: ⁊ pueros ſup prunas gradiētes: ⁊ quartū q̄ erat angelus habētē ſpeciē filij dei ꝓpter irradiationē vult⁹ ī corpe aſſumpto acceſſit ad oſtiū fornacis ⁊ dixit: Sidrach Miſach ⁊ Abdenago ſerui dei excelſi viui egredimini ⁊ venite. Statimq; egreſſi ſunt Sidrach Miſach ⁊ Abdenago de medio ignis. Et obſtupeſcētib⁹ cūctis dixit nabuchodonoſor. Bn̄dict⁹ deus Sidrach Miſach ⁊ Abdenago: q̄ miſit angelum ſuū ⁊ eripuit ſeruos ſuos: q̄ crediderūt in eo. Et īfra. A me ergo poſitū eſt hoc decretū: vt quicūq; locutus fuerit blaſphemiā cōtra deū Sidrach Miſach et Abdenago diſpereat: ⁊ dom⁹ eius vaſtetur. Honorauit autē ipos pueros et promouit in ꝓuinciam babylonis.

¶ De preſumptione nabuchodonoſor regis.

TErtio apparet ſupbia Nabuchodonoſor in ſuꝑſti⁹ ꝯfidētia ⁊ p̄ſumptiōe. Nā cū viſionē habuiſſet de arbore magna. vt dr̄ Dan. iiij. cui⁹ altitudo ptingebat vſq; ad celum: ⁊ aſpectus illius in omnem terram: ⁊ rami eius pulcherrimi: ⁊ fructus eius nimius: ⁊ eſca omnium in ea: et ſubtus eam habitabant beſtie agri: et in ramis eius commorabantur aues celi. Dixiſſetq; Daniel: arbor iſta tu es qui magnificatus es: et inualuiſti: ⁊ magnitudo tua creuit ⁊ ꝑuenit vſq; ad celū: ⁊ poteſtas tua in terminos vniuerſe terre. verūtn̄ vidiſti ſanctū deſcēdere de celo ⁊ dicere: Succidite arborē ⁊ diſſipate illā: attn̄ germē radicū ei⁹ ī terra dimittite: ⁊ alliget̄ vinculo ferreo ⁊ ereo in herb̄ foris ⁊ rore celi cōſpergat̄: ⁊ cū feris ſit pabulū ei⁹ donec ſeptē tpa cōmutent̄ ſup eū. Hec eſt interptatio. Ejciēt te ab hoīb⁹: ⁊ cū beſtijs feriſq; erit habitatio tua et fenum quaſi bos comedes: ⁊ rore celi infunderis. Septē quoq; tēpora mutabūtur ſuper te: donec ſcias ꝙ dn̄etur dn̄s excelſus in regno hoīm: vt cuicūq; voluerit det illud. Qđ aūt precepit vt relinqueretur germē radicū eius. i. arbor regnū tuū tibi manebit poſtꝙ cognoueris poteſtatē eſſe celeſtē. Qͣobrem conſilium meum rex placeat tibi ⁊ peccata tua elemoſynis redime. Poſt omnia iſta deambulando in aula Nabuchodonoſor cepit cogitare de viſione et verbis Danielis: et confidens in ſeipſo dicebat: Nonne hec eſt babylon ciuitas magna: quā ego edificaui in domum regni: in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei: quia ſcilꝫ ipſe babylonem ampliauerat non ꝙ principaliter edificaſſet. Reputabat ergo dictum Danielis quaſi trufaticum ⁊ minime ponderandum. Nota hic quia Hieronymus ſuper iſto paſſu dicit ꝙ Nabuchodonoſor in principio acceptauit verba Danielis: et elemoſynas multas fecit: icc irco ad menſem. xij. dilata eſt in eum ſentētia. Sed quia poſtea ambulans in aula glorianter dicebat: Nonne hec eſt babylon ciuitas magna ⁊c̄. Bonum miſericordie perdidit malo ſuperbie.

¶ De flagello quo punijt deus Nabuchodonoſor. Capm. ij.

Stupēda ſunt q̄ legunt̄ de punitiōe nabuchodonoſor. Nā vt ſequit̄ ī textu daniel̄. Cuʒ adhuc eſſet ſermo de quo ſuperi⁹ narratū eſt ī ore regis: vox de celo ruit. Tibi dr̄ Nabuchodonoſor rex. Regnū trāſibit a te ⁊ ab hoībus te eijciēt: ⁊cū beſtijs feriſqʒ erit habitatio tua. Fenū quaſi bos comedes: ⁊ ſeptē tpa mutabunt̄ ſup te: donec ſcias ꝙ dn̄et̄ excelſus ī regno hoīm. Eadē hora ſermo cōplet⁹ eſt ſup nabuchodonoſor. Hic q̄ri ſolet: Utrū iſta de nabuchodonoſor poſita vera ſint: et circa hoc tres inueniuntur opiniones.

Prima eorꝫ qui dicunt ꝙ iſta myſtice ſunt intelligenda.

Secunda eorum qui dicunt ꝙ fuit mutatus in beſtiam.

Tertia eorum qui aſſerūt ꝙ̄ fuit mutatus quaſi in beſtiam.

¶ Prima eſt opinio eorꝫ qui dicūt ꝙ ea que de Nabuchodonoſor legunt̄ myſtice: nō litteral̄r ſunt intelligēda. Dicūt ergo ſm̄ Nicol̄. de lyra ꝙ hec eſt metaphora de diabolo: q̄ in fine ſeculi cōſequet̄ maiorē glīam ꝙ̄ angeli q̄ nō peccauerūt. Sed hoc falſum eſt: q2 peccatū diaboli eſt irremiſſibile. ¶ Secūda opinio eſt eorꝫ q̄ dicūt ꝙ vera ſunt etiā lr̄aliter que ſcribuntur de nabuchodonoſor: ⁊ ꝙ fuit mutatus in beſtiā. Sic videtur dicere ioſephus: cōtra quem dicit Nico. de lyra ꝙ licʒ veraciter narret hiſtoriā veteris teſtamēti: tn̄ qn̄ vult exponere aliqn̄ turpiter deficit: ſicut de nuditate Ade in ſtatu innocentie dicit q2 nō erubeſcebat. Et rationē aſſignās addit: q2 Adam tunc viuebat ſimplicitate beſtiali: ſicut pueri ante vſum rōnis nō erubeſcūt de ſua nuditate. Sed hoc eſt falſum: quia ſic per pctm̄ melioratus fuiſſet ſtatus primi hoīs: q2 poſt adeptus fuiſſet vſum rationis. Sic in propoſito. Sed cōtra hoc poſſet quis inducere textum Aug. ad Bonifaciū: q̄ ponitur. xvij. q. iiij. c. Miror. Nabuchodonoſor inq̄t regē intēde: q̄ cā ſuperbie de homie in bouē eſt mutat⁹: atqʒ a regno ſuo ꝓfigus recedēs: nō ante regnū prius recepit ꝙ̄ ꝯuerſus deū p̄dicauit. Poſſumus reſpondere ꝙ Aug. loquit̄ ſic: q2 vt bos paſcebat̄ feno: nō ꝙ realiter fuerit in bouē ꝯuerſus. Ideo tertia opinio cōior ⁊ vera eſt ſm̄ Nico. de lyra ꝙ hiſtoria ſcd̄a eſt litteral̄r. Et quia colligitur ꝙ nabuchodonoſor perdidit vſum rōnis ꝑ amētiā: et ſic fact⁹ eſt q̄ſi beſtia: q2 vita hoīs nō differt a beſtiali vita: niſi per vſum rationis, ſm̄ illud Ariſt. j. ethi. Multi quidē oīno beſtiales vident̄ eſſe: pecudū vitā eligentes. Sʒ q̄buſdā durū ac difficile videt̄ quō nabuchodonoſor nutrit⁹ in delitijs potuit tam diu veſci feno ⁊ herbis: ⁊ quō abſqʒ vlla laceratiōe corporis ſui inter beſtias vixerit. Et Hiero. reſpondet ſic. Quid mirū ē ſi ad oñdēdā potētiā dei ⁊ humiliandā regū ſupbiā hoc dei iudicio ſit patratū. Nico. ſcd̄o de lyra dicit ꝙ furia hominē deordinat ⁊ quaſi beſtialē facit. Et ex hoc ſequitur ꝙ aliqua ſunt poſſibilia ⁊ delectabilia q̄ ante nō erant ꝓpter trāſmutationē nature: ſicut mulierib⁹ pregnātib⁹ carbones vel terra ſit cibus delectabilis ꝓpter nature deordinationē: q̄ tn̄ eis al̄s ſunt abominabilia. Furioſi etiā cū beſtijs contrahūt familiaritatē ꝓpter quēdā aſſimilationē ad eas. Et ꝓpter hoc beſtie nō deuorabant nabuchodonoſor: ſicut experimēto habet̄ ꝙ canes ferociſſimi nō nocēt fatuis natural̄r vel amētib⁹. Sed adhuc querit̄: quare nō fuit ligatus ⁊ detētus. Rn̄det Nicol̄. de lyra: q2 infirmitas fuiſſet aggrauata ⁊ homies ſui ſciebāt ꝑ reuelationē danielis ꝙ in cāpis nō moreret̄: ſed ī regnū final̄r reſtitueret̄. Ex quo regnū fuit illo tpe gubernatū ꝑ p̄ncipes ⁊ maxime ꝑ danielē qui diligebat regē. Et q2 ꝑ danielis reuelationē ſciebant regē reſtituendū: iō nullum aliū audiebant interim ſtatuere ne nabuchodonoſor poſtea reſtitut⁹ puniret eos tāq̄ reos criminis leſe maieſtatis. Uel filius eius Euilmorodach

pro illo tempore regnauit ⁊ poſtea ceſ-ſit patri.

¶ De fructuoſa penitentia nabuchodo noſor. Capitulum. iij.

Preſtolatur benignitas dei peccatores quos quādoq̄ flagellat vt ſi tandem ad penitētiā redire velint illoꝝ miſereatur. Idō nabuchodonoſor ad ſe ꝯuerſum humiliatuꝫ nō ſpreuit: imo miīe ſue ſinū dignatus eſt ei aperire. Et licꝫ in textu daniel nō ſint poſita que ſequuntur: tn̄ q2 magiſter in hiſto. illa recitat: nō eſt viſum ſuperfluū in hoc loco inſerere vt ſic meli⁹ intelligamus fructū emēdationis eius. Refert igit̄ magr̄ in hiſto. ꝙ nabuchodonoſor nō corporis mutationē: ſꝫ mētis alienationeꝫ paſſus eſt: ⁊ ablat⁹ eſt ei vſus lingue. ⁊ herba data eſt in cibū ⁊ videbat̄ ſibi ꝙ bos eſſet in anterioribus: ⁊ leo in poſterioribꝰ ſm̄ myſteriuꝫ tyrannoꝝ: q̄ in prima etate voluptatibꝰ dediti: ⁊ ceruicoſi iugo belial ſubdunt̄. in fine ꝟo interficiūt: diripiūt: ⁊ cōculcant. Multi quoqꝫ egrediebātur et videbāt eū. Solus daniel nō egrediebat̄ q2 toto tp̄e alienationis ei⁹ oroni ꝓ eo vacabat: ⁊ ad p̄ces ei⁹ anni ſeptē quos totidē dn̄s dixerat tēpora in ſeptē menſes conuerſi ſunt in q̄bus. xl. dies inſaniā patiebat̄: ⁊ ꝑ alios. xl. reuerſus ad cor hoīs flebat ⁊ ſupplicabat deo: adeo ꝙ ex nimio fletu oculi eius vt caro facti erant: ⁊ iterū ꝑ alios. xl. dies vertebatur in inſaniā donec ſeptē mēſes cōplerentur. Poſt quos reuocatus eſt: nō tn̄ regnauit ſtatim: ſꝫ ſtatuti ſunt ꝓ eo ſeptem iudices ⁊ vſqꝫ ad finem ſeptem annoꝝ penitentiā egit: panē et carnes nō comedit: ⁊ vinū non bibēs: leguminibus vtebatur ⁊ herbis iuxta cōſiliuꝫ danielis. Et hac penitētia completa regnauit iterum et benedixit altiſſimuꝫ. Et ſm̄ Nico. de lyra mortuus eſt in ſtatu ſalutis. Ideo dicit Aug. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonoſor ꝙ penitentia eius fuit fructuoſa. Illius igitur exēplo ſtudeamus et nos peccata noſtra corrigere: vt ſic participes fieri valeamus eterne vite: in qua viuit gl'ioſus deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶ De iudicio dei contra antiochum in iudeos ſeuientem. Sermo. xvij.

Reperiūtur homines q̄ oī clementia diſpoſita ferꝫ ac beluis crudeliores exiſtūt. Quidnā de antiocho dicem⁹ īmaniſſimo rege q̄ iudeos acriter eſt ꝑſecutus. Utiqꝫ vt patebit oēs beſtias crudelitate ſua anteceſſit. Contra queꝫ deus iuſtus vindictā ſuam exercuit: illumqꝫ tandē humiliauit atqꝫ puniuit. Iccirco in hoc ſermone de iudicio dei cōtra antiochum in iudeos ſeuientem dicemus. Contemplabimurqꝫ more noſtro tria myſteria.

Primū d2 feritatis.
Scōm penalitatis.
Tertium gn̄alitatis.

¶ De crudelitate Antiochi. Cap. j.

Quam fer⁹ atqꝫ crudelis ātiochꝰ extiterit in hoc myſterio aperiēdū eſt: et lꝫ Tho. ij. ij. q. clix. ar. ij. dicat: Q2 differētia eſt inter ſeuitiā ⁊ crudelitatē. Qm̄ ꝓprie ſeuitia d2 ſm̄ ꝙ aliquis in penis inferēdis nō ꝯſiderat aliquā culpā eius q̄ punitur: ſed ſolū hoc ꝙ delectatur in hominū cruciatu. Crudelitas ꝟo attendit culpā in eo q̄ punitur: ſed excedit modū in puniēdo. Un̄ crudelitas differt a ſeuitia ſicut malicia humana a beſtialitate. vt patꝫ. vij. ethi. Uerumtn̄ large poteſt crudelitas nominari promptitudo voluntatis ad effundendum ſanguinem humanum. Et ſic fuit crudelis et feralis valde antiochus. Quod patet tripliciter.

Primo in hierl'm captiōe.
Scōo in rabida ordinatiōe.
Tertio in mr̄ ſ ⁊ filioꝝ occiſiōe.

¶ De multitudine interfectoruꝫ ex iuſſu Antiochi.

De timore iudiciorum.

PRio apparet crudelitas an-
tiochi in hieruſalē captione.
Ut em̄ ſcribitur. ij. Machab.
v. c. Profectus antiochus ex
egypto efferatus animo ciuitatē hieru-
ſalē armis cepit. Juſſit autē militibus
interficere nec parcere occurſantibus: et
per domos aſcendentes trucidare. Fie-
bat ergo cedes iuuenū ac ſeniorum: mu
lierū ⁊ natorū exterminia virginumqꝫ
⁊ paruulorum neces. Erāt aūt toto triduo
octoginta milia interfecti: non minus
aūt venūdati. Nota hic ꝓpterea: q2 oīa
Antiochi geſta ex libris Machabeorum
ſumūtur: qđ Hieronymꝰ in argumento
in libris Machabeorum ait: Machabeorum
libri licꝫ nō habeātur in canone hebreo-
rū: tñ ab eccleſia inter diuinorum librorum
annotant hiſtorias. Inſuper aduerten
dū ꝙ deꝰ benedictꝰ permittebat popu-
lum ſic turbari ꝓpter excreſcētes iniqui
tates. Nā vt dr. j. Machab. j. c. In die-
bus antiochi exiere ex iſrael viri iniqui
⁊ edificauerūt gymnaſium in hieroſoly
mis ſc̄m leges nationum: et fecerūt ſibi
prepucia: ⁊ receſſerūt a teſtamento ſan-
cto: ⁊ iuncti ſunt nationibus.

¶ De alijs interfectis.

SEcūdo appꝫ crudelitas An-
tiochi in rabida ordinatione.
Nā expoliauit et prophana-
uit tēplum. Et reuerſus An-
tiochiam miſit quēdā principē Appol-
lonium nomine cū exercitu vigintiduo-
rum miliū: qui diſcurrēs per ciuitatem
ingentē multitudinē peremit ⁊ interfe-
cit. Nō multo poſt miſit quēdā Antio-
chenū: qui cōpelleret iudeos: vt ſe trāſ-
ferrēt a patrijs ⁊ dei legibus: ⁊ eos qui
nollent tranſire ad inſtituta gentilium
interficeret. Due mulieres delate ſunt:
natos ſuos circūcidiſſe. Quas infanti-
bus ad vbera ſuſpēſis: cū publice per ci
uitates illas circūduxiſſent per muros
precipitauerunt. Alij vero ad proximas
coeuntes ſpeluncas: et latenter ſabbati
diem celebrantes: cū indicati eſſent cui-
dam Philippo prepoſito Antiochi flā-
mis ſucceſſi ſunt.

¶ De matre occiſa cum ſeptem filijs.

TErtio apparet crudelitas An
tiochi in matris ⁊ ſeptē filio-
rū occiſione. Erat vtiqꝫ ma-
ter quedā ſeptē filios habēs:
⁊ vt dicitur. ij. Machab. vij. c. dū a cru
deli Antiocho cōpellerētur: vt cōtra pa
trias leges: carnes porcinas comede-
rēt: maior natu dixit: Parati ſumꝰ mori
magis ꝙ̄ patrias ⁊ dei leges preuarica
ri. Iratus rex iuſſit ſartagines et ollas
eneas ſuccēdi: eiqꝫ qui ſic locutus fue-
rat amputari linguam ⁊ cutem capitis
abſtrahi ſummas quoqꝫ manuum ⁊ pe
dum precidi: ceteris eiꝰ fratribꝰ ⁊ matre
inſpiciētibus ſicqꝫ in ſartagine torque-
ri donec moreretur. Interim vero ceteri
vna cū matre ſe hortabātur mori fortī
ter. Poſt ⁊ ſecūdus ſimilia tormēta pa-
tiēs extinctus eſt: qui in vltimo cōſtitu-
tus dixit: Tu quidē ſceleſtiſſime in pre-
ſenti vita nō perdis: ſed rex mūdi defun
ctos nos ꝓ ſuis legibꝰ in eterne vite re-
ſurrectione ſuſcitabit. Poſt iſtū tertius
illuditur: ⁊ linguā poſtulatus cito ꝓtu
lit: ⁊ manus cōſtanter extēdit: ⁊ cū fidu
cia ait: E celo iſtud poſſideo: ſed ꝓpter
dei leges nunc hec ipſa deſpicio: qm̄ ab
ipſo ea me recepturum ſpero. Cūctiſqꝫ
admirātibus adoleſcētis cōſtantiā expi
rauit in tormētis ſartaginis ſicut ⁊ alij.
Vexatur iā quartus ſimilibus cruciati-
bus: deinde quintus: ⁊ tandem ſextus.
Que dū agerent: mater ſapiētia reple-
ta: cogitationi feminee maſculinū ani-
mum inſerēs dicebat ad filios. Neſcio
qualiter i vtero meo apparuiſtis. Neqꝫ
em̄ ego ſpiritū ⁊ aīam donaui vobis et
vitā: ⁊ ſingulorum mēbra nō egoipſa com
pegi: ſed mūdi creator qui formauit ho
minum natiuitatē: quiqꝫ omniū inue-
nit originē: ⁊ ſpiritū vobis iterū in mi-
ſericordia reddet: et vitam ſicut et nunc
voſmetipſos deſpicitis ꝓpter legē eiꝰ.
Remanēte adhuc ſeptimo iuniore: mul
ta pollicebatur Antiochꝰ: vt dei leges
cōtēneret: ſuadebatqꝫ matri: vt ad hoc

illā induceret. Que inclinata ad filium hebraica lingua dicebat: Fili miſerere mei: q̄ te in vtero nouē menſes portaui: ⁊ lac triennio dedi ⁊ alui: ⁊ in etatē iſtā perduxi. Aſpice celū ⁊ terram que oīa fecit deus: Illū honora: ⁊ cū fratrib⁹ mori nō timeas. At adoleſcēs animoſior factus: exclamans dixit: Quē ſuſtinetis? Nō obedio precepto regis: ſed precepto legis: que nobis data eſt per Moyſen. Tu vo qui inuentor oīs malicie factus es: nō effugies manū dei. Quare acrius indignatus tyrannus: et iſtum in dn̄o confidentem: inter dura tormenta compulit mori. Nouiſſime poſt filios ⁊ mater ſupplicijs cōſummata eſt.

¶ De horribili pena et plaga antiochi crudelis. Capm. ij.

NOn eſt abbreuiata manus domini: que tandem iniquos et malos hoīes proſternit fortiter ⁊ humiliat. Ecce Antiochi exemplū veritatē huius rei nobis aperiſſime pandit. De ipſius ergo penalitate in hoc ſecundo capitulo erit differendum de quo tria cōſideremus,

Primo plagam,
Secūdo noticiam.
Tertio penitentiam.

PRimo cōſideremus Antiochi plagaʒ. Ut em̄ ſcribit .ij. Machab. ix. Cum rediret de perſide ⁊ frigia ſpirās aīo cōtēdit hieroſolymā redire: illamq̄ʒ redire funditus; dicēs ſe illā congeriem ſepulcri iudeoruʒ eſſe facturum. Sed qui vniuerſa conſpicit dn̄s percuſſit eum inſanabili plaga. Apprehēditq̄ʒ eū dirus dolor viſcerū: et amara inteſtinorū tormēta. Inſuper contigit illuʒ in impetu euntē de curru cadere: ⁊ in graui colliſione corporis mēbra vexare. Facteq̄ʒ ſunt carnes eius vermibus ſcaturientes: et fetore nimio vulnerum eius exercitus grauabatur. Et qui pauloante ſidera celi cōtingere ſe arbitrabatur: eum nemo poterat propter intolerantiā fetoris portare. ¶ Secundo conſideremus antiochi noticiam. Ut em̄ ait Grego. oculos quos culpa claudit: pena aperit. Ideo ſic percuſſus antiochus: cepit ad ſui agnitionē venire: nō valēs ⁊ ipſe ſuijpſius ferre fetorem pariter ⁊ dolorē. Dicebatq̄ʒ Iuſtū eſt ſubditū eſſe deo et mortalē non paria ſentire de deo. ¶ Tertio cōſideremus antiochi penitentiam. In tot vtiq̄ʒ vexationibus Antiochus penitentiā egit: ſed infructuoſam: q2 vt dicit Bona. in .iiij. diſt. xiiij. parte .ij. ar. j. q. iij. Dolebat de peccatis ſuis: nō propter diuinū amorē: ſed ꝓpter penā quā ſibi propter ſua delicta imminere cōſpiciebat. Ideo dicit textus .ij. Macha. ix. Orabat autē ſceleſtus dn̄m a quo non erat miſericordiā cōſecuturus ⁊ ciuitatem ad quā feſtinans veniebat: vt eā ad ſolū deduceret optabat liberā reddere: ⁊ iudeos equales Athenienſibus facturum pollicebatur: promittēs adhuc tēplum qđ prius expoliauerat ornaturuʒ optimis donis: ⁊ multiplicaturum ſancta vaſa ⁊ iudeum eſſe futurum. Tamē cum a deo acceptaretur oratio eius homicida: ⁊ blaſphem⁹ peſſime percuſſus peregre in montibus miſerabili obitu vita functus eſt.

¶ De generali punitione hominum crudelium: qui qualia fecerunt talia paſſi ſunt: Capm. iij.

CRudeliū hoīm culpā inuentus eſt de⁹ generaliter vt in plurib⁹ adeo moleſte tuliſſe: vt crudeliore pena eos acerbiſſime mactauerit. Nec ſolum antiochus ꝓ crudelitate punitus eſt: ſed etiaʒ quaſi innumeri ſui ſiles exterminati ſunt de terra viuētiū. Iccirco in hoc myſterio adducemus q̄plurium exēpla: vt ſic deprehendamus generaliter crudelitateʒ exoſam deo. Qui cū ſit natura miſericors ⁊ pius: aduerſus crudeles tn̄ efficit durus ⁊ rigidus. Scribitur ergo Iudicū. j. q̄ Adonibezech crudelis captus a iudeis in bello ceſis ſummitatib⁹ manuū eius atq̄ʒ pedū dixit: Septuagita reges amputatis ſummi-

ſatibus manuum at pedum colligebāt
ſub mēſa mea ciboꝝ reliquias. Sicut fe
ci ita reddidit mihi deus. De Cyro rege
crudeli refert Juſtinus ꝙ poſtꝙ adole
ſcentulū filiū Thamaris regine maſſa-
getarū cū tertia pte copiarū decepiſſet:
ſimulato metu quaſi fugiēs: ⁊ inſtructa
caſtra vino epuliſqꝫ deſeruiſſet: interfe-
ciſſetqꝫ a matre thamari ſuperat⁹: ita ꝙ
ducēta milia perſarū ſimul cū rege dele
ta fuere: ⁊ tāte cladis nec nūcius ſuper-
fuit. Ipſius caput amputatū in vtrē hu
mano ſanguine plenū iuſſit regina cōij-
ci dicēs: Satia te hūano ſanguine quē
xxx. annis ſitiſti. Narrat Suetonius de
percuſſoꝛib⁹ ceſaris: ꝙ nullus fere trien
nio ſuperuixit: nulluſqꝫ naturali moꝛte
obijt. Nam pars naufragio: pars prelio
defuncta eſt. Quidaꝫ ſe illo pugiōe quo
ceſarē: vulnerauerat occiderūt: vt aper
te mōſtraretur cedem illam nec deo nec
hoībus placuiſſe. Viginti nāqꝫ ⁊ trib⁹
vulneribus cōfoſſus ceſar occubuit an-
no. lvj. etatis ſue. Nero. vj. romanoꝛum
imperatoꝛ: qui vt ſcribit Plinius li. vij.
de naturali hiſtoꝛia natus eſt premiſſis
pedib⁹: ⁊ crudeliſſimus ac vitioſus val
de fuit. Poſt multa facinoꝛa audiens
Sergium Galbam a militibus in hiſpa
nijs vbi preco erat imperatoꝛē electum:
ſm Suetoniū tribunos et centuriones
de fuge ſocietate tētauit ⁊ nullū habuit
ſibi cōſentiētē. Nocte miſit ꝑ amicis et
nil ſibi renūciabat ab aliquo. Ipſe cum
paucis hoſpitia ſinguloꝝ adijt. Verum
clauſis oīm foꝛib⁹ nullo reſpondente in
cubiculū redijt. Requiſiuit deinde percuſ
ſoꝛem cuius manu ipſe periret: ſed ne-
mine reperto (ego inquit) nec amicum
habeo nec inimicū. Et cucurrit vt ſe pre
cipitaret in tiberim: ſed reuocato impe
tu cū iam nox iret in diem equum aſcen
dit quattuoꝛ ſolis comitātibus. Deinde
cū ad diuerticulū ventū eſſet circa quar
tum miliariū dimiſſis equis per vepres
⁊ arūdines ſemitam agere necnō ſtra-
ta ſub pedibus veſte ad pꝛoximam vil-
lam euaſit diuertitqꝫ in paruulā caſam.

Et cum fames ⁊ ſitis eū inuaderet: ſoꝛ
didū panē ſibi oblatū ſpreuit. Bibit tū
aliquātulum aque tepide. Inter moras
percepit ſe hoſtē a ſenatu iudicatum: et
querit vt puniatur moꝛe maioꝛum. In-
terrogāti quale id pene genus eſſet: cū
diceretur ſm Eutropium nudi hoīs cer
uicē furce inferri: per publicas vias de
ci: ⁊ coꝛpus virgis ad necē cedi: ⁊ de ſa
xo pꝛecipitari: conterritus duos ſecum
pugiones arripuit: oꝛauitqꝫ vt aliquis
ſe ad moꝛtē capeſcendā iuuaret exēplo.
Jam propinquabant equites quos per
clamoꝛē ꝓpinquos ſenſit: quibus pꝛece
ptū erat vt eū viuum traherent. Quod vt
ſenſit ferrū iugulo appoſuit ad quartū
ab vrbe lapidem. Et cū ſemianimis ad-
huc eſſet irrūpenti cēturioni et penula
ad vuln⁹ poſita i auxiliū ſe veniſſe ſimu
lauit: ꝙ ſero dixit Nero et hec eſt fides.
Et in hac voce defecit. xxxij. anno etatis
⁊ anno. xiiij. imperij ſm Oꝛoſiuꝫ ⁊ Eu-
tropiuꝫ. Domitianus imperatoꝛ ꝓpter
ſuā crudelitatē iuſto iudicio dei a cubi-
cularijs ſuis ſeptē vulneribus occiſus
eſt: anno etatis ſue. xlv. vt diximꝰ in ſer
mone de cognitione ſuperbie. Legitur
de Agenſoꝛio rege qui fuit arriana he-
reſi infectus ⁊ per hiſpaniā ⁊ aphꝛicam
perſecutus eſt xpianos: ⁊ multos mar-
tyꝛes fecit: ⁊ cōfeſſoꝛibus linguas abſci
dit qui vt Iſidoꝛus narrat abſciſſis lin
guis perfecte loquebātur vt etiā ponit
C. de officio prefecti pꝛetoꝛis aphꝛice. ꝙ
tandē cūctis effuſis viſcerib⁹ miſerabi-
liter vitā finiuit. Pilat⁹ crudelis i mul-
tas incidēs calamitates ſeipm occidit.
Judas impius deſperat⁹ laqueo ſe ſu
ſpēdit. Herodes aſcalonita qui innocē-
tes occidi fecit poſt tantā cedē paruulo
rum ſuſpectos habēs filios Alexandrū:
ſcꝫ ⁊ Ariſtobolū (vt dicit magiſter in hi
ſtoꝛia ſcholaſtica) quaſi eū interfici pro-
curaſſent vt ipſi regnarēt illos occidi fe
cit. Septuageſimo ſcḋo anno etatis ſue
in grauiſſimā egritudinē cecidit. Nam
febꝛe valida: pꝛurigine coꝛpoꝛis: colli cō
tinuis toꝛmētis: pedū inflatiōe vermiū

ſentibus teſticulis: intolerabili fetoꝛe; crebꝛo anhelitu: ꝛ interruptis ſuſpirijs toꝛquebat. A medicis ỽo in oleo poſitꝰ: inde quaſi moꝛtuus eſt ablatus. Sciẽs aũt iudeos cũ gaudio moꝛtem ſuã expectare: nobilioꝛes viros ex om̃i iudea collectos in carcere poſuit. Dixitq; ſolome ſoꝛoꝛi ſue. Scio iudeos de moꝛte mea gauiſuros: ſed potero hr̃e multos lugẽtes: ſi cũ ſpiritũ emiſero cũctos occidas quos in cuſtodia ſeruo vt ſic oĩs iudea me defleat inuita. Et vt dicit Joſephus in.xvij. antiq̃tatũ. Gladio quo pomum purgabat ſe peremit. Sunt ꝛ alia innumera quaſi exẽpla hmõi q̃ nos breuitatis cã tacemꝰ. Cõmemoꝛauimꝰ aũt que ſupꝛa poſita ſunt: vt ex illis ꝑcipiamus quãtũ deo diſplicet ſeuitia atq; crudelitas. Sed pleriq; falſo in ſemetipſis gloꝛiãtur: ꝛ dicũt hoc vitio ſe foꝛe mũdatos Quibus nos rñdemus ꝙ etiã abſq; humani ſanguinis effuſiõe; crudeles multi in diuinis eloquijs appellant. Et primi ſunt ꝓximos odiẽtes. Pꝛo q̃bꝰ dicit Johãnes.j. Cañ.c.iij. Oĩs q̃ odit fratrẽ ſuũ homicida eſt. Scđi ſunt proximis detrahẽtes. De q̃bus dr̃.vj.q.j.c.ſumma iniq̃tas. Summa iniquitas eſt fratres detrahere ꝛ accuſare. Unde ſcriptuz eſt, Oĩs q̃ detrahit fratri ſuo homicida eſt. Tertij ſunt diuites pauperis nõ paſcentes. Uñ.lxxxvj.diſt.c.in ſingulis.ꝛ.c.paſce. Paſce fame moꝛientez ſi nõ paueris fame occidiſti. Quare ſunt executoꝛes teſtamẽtoꝝ q̃ relicta ad pias cãs cũ poſſunt nolunt eccleſijs et pauperibꝰ dare. Contra quos ſcribit.xiij.q.ij.c. qui oblationes.j. Qui oblationes defunctoꝛum aut negãt eccleſijs: aut difficile reddũt tanq; egentium necatoꝛes excõicentur. Quinti ſunt filij parẽtibus non ſubueniẽtes. Pꝛo quibꝰ dicit apl̃s.j. Timoth.v. Si q̃s ſuoꝝ ꝛ maxime domeſticoꝝ curam nõ hꝫ fidẽ negauit ꝛ eſt infideli deterioꝛ. Et vt breuiter cõcludamus oẽs q̃ ꝓximos iniuſte perſequunt: illiq; ſunt infeſti homicide crudeles nũcupantur; ſicut patet de peni.di.j.c.homicidiũ, et c.homicidioꝝ tria genera. Simus ergo clemẽtes ꝛ pij: quatinus crudelitate reiecta dignos reddamus noſmetipſos ad habendam hic gratiã: ꝛ in futuro ſempiternã gloꝛiã: in qua viuit ꝛ regnat deus per oĩa ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ De cognitione dei ꝛ de debito ſibi exhibẽdo honoꝛe ac cultu. Sermo.xviij.

Quoniaz deus oculis coꝛpoꝛis nõ videtur: q2 remotiſſimus eſt a ſenſu: vt docet Ariſto. ĩ ꝓlogo metaphyſice. in varias noxaſq; opiniones erroꝛum homines dilabuntur: et aut negãt eſſe deũ aut deos plures confingunt: aut ea que de diuinarũ perſonarũ pluralitate ſm̃ dei traditionem dicimur acceptare nolũt. Jnde fit vt diuinus cultus minuat: neq; debita exhibeatur reuerentia ipſi deo. Quare in hoc ſermone de deo glorioſo merito pertractandũ cenſui: vt ſic eũ agnoſcẽtes maieſtatẽ eiꝰ honoꝛe debito ꝓſequamur. Jn ſuperioꝛibꝰ nanq; de timoꝛe ſuoꝛum iudicioꝛum diximus. Amodo ỽo circa honoꝛem qui ſibi debetur a nobis inſudabimus. ¶ De deo igitur tractaturi tria myſteria elucidare conabimur.

Pꝛimũ dr̃ cognitionis generalis.
Scđm vnitatis eſſentialis.
Tertium trinitatis perſonalis.

¶ De generali cognitione dei. Capm̃.j.

Hoꝛtandi ſunt omnes hoĩes mũdi vt deũ cognoſcere ſtudeãt: q2 ſine cognitione dei cetera quoq; que grãdia eſtimari poſſunt: parua ſunt et vilia. Ex quo deus Hieremie.ix. dicit: Non gloꝛietur ſapiens in ſapientia ſua nec diues in diuitijs ſuis: nec gloꝛietur foꝛtis in foꝛtitudine ſua: ſed in hoc gloꝛietur qui gloꝛiatur ſcire et noſſe me: quia ego ſum dñs. Uerũtamẽ quidam deum eſſe minime credunt. De quibus dicit Damaſcenus. Jn tantũ pꝛeualuit pernicioſa hoim malicia: vt dicant non

eſſe deū. De his loquit̃ ſic Tullius in .j. de natura deoꝝ. Quidā dixerunt totaꝫ de diis īmortalib⁹ opinionē eſſe factaꝫ ab hoībus ſapiētib⁹ reipublice cauſa: vt quos rō nō poſſet eos ad officiū religio duceret. Hmōi falſitatis ſectatores quid aliud ꝙ fatuos dixerim? Cogitare nāqꝫ vel dicere deū nō eē: nō niſi ex ſtulticia ꝑuenire pōt. Ideo pš inqt pš. lij. Dixit inſipiēs ī corde ſuo: nō eſt deus. Et Hiere. iiij. dicit de⁹. Stult⁹ popul⁹ me⁹ me nō cognouit: filij īſipiētes ſunt ꝛ vecordes. Quare aūt ſtulticia ſit cogitare ꝙ nō eſt de⁹: apparet ex hoc: ꝙ rationabilr̃ quilibet pōt ſi velit cognoſcere deū eſſe propter quinqꝫ ſpecula que deum eſſe apertiſſime manifeſtant.

Primū dꝫ naturalis legꝫ illumīatio.
Scōm ſcripture teſtificatio.
Tertium mundi productio.
Quartū creaturaꝝ ordinatio.
Quintū omniū deſideratio.

¶ De naturalis legis illuminatione in cognitione dei.

PRimū ſpeculum in quo lucet veritas diuina: eſſe dicitur naturalis legis illuminatio. Ab ipō vtiqꝫ ſummo patre accepim⁹ naturalem legē: qua quilibet rōne vtens cognoſcere pōt ꝙ deus eſt. Nā poſito ꝙ aliquis mox natus exponeret̃ nutrireturqꝫ aut in mari a marinis beluis: aut in ſilua a feris īdomitis: nec videret vnq̄ꝫ aut audiret quicq̄ꝫ de deo dici: q̄ꝫ primū ad annos diſcretionis attingeret: ex lumine rōnis naturalis cognoſceret ꝙ de⁹ eſt: lꝫ in particulari errare poſſet: credens deū eſſe aliquā creaturā. Hec oīa ꝓbantur et roborant̃ dictis ꝛ teſtimonio ſapiētū. Inqt Aug. in lib. de fide ad Petrū. Nihil tātū nouit mens quātū deū eſſe ꝛ ſe. Et Damaſcenus. Cognitio exiſtendi deū nobis naturalr̃ inſerta eſt: ꝛ Hugo de ſctō Victore. Sic de⁹ cognitionē ſuā in hoīe tēperauit: vt ſicut q̄d eſſet non poſſet comprehendi: ita quia ſi eſſet nō poſſet ignorari. Et Cicero li. j. queſtionū tuſculanarū. Nemo hoīm tam immanis: cui⁹ mentē nō imbuerit diuinitatis opinio. Et idē li. j. de legibus. Nulla gens eſt tā immanſueta et tā fera: que nō etiā ſi ignoraret qualem habere deū debebat: nō tñ habendum ſciat. Et hoc idem li. j. de natura deoꝝ ait: Pythagoras iuſſu athenienſiū vrbe ꝛ agro exterminatus eſt: librīqꝫ ei⁹ cōbuſti ſunt: ꝓpter hoc ꝙ hoc commune verū in dubiū reuocauerit. In. ij. lī° de natura deoꝝ dicit: Nā niſi cognitū cōprehēſumqꝫ animis idē haberemus. ſ. ꝙ deus eſt: nō taꝫ ſtabilis eius opinio ꝑmaneret: nec ꝯfirmaret̃ diuturnitate temporis: ſed vna cū ſeculis etatibuſqꝫ hominum inueteraretur.

¶ De teſtificatione ſcripture in cognitione dei.

SEcundū ſpeculū in quo cognoſcere poſſum⁹ ꝙ de⁹ eſt: dicit̃ ſcripture teſtificatio. Oīs q̇ppe ſcͥptura vtriuſqꝫ teſtamēti deū eſſe predicat. De quo ſic incipit principiuꝫ Geñ. In principio creauit deus celū ꝛ terram: ꝛ vſqꝫ ad finem magnalia dei clare ꝓclamat. Neqꝫ opus eſt ſingula recēſere: q̄ de eo continentur in illa cuꝫ vt dixim⁹: tota circa dei viuentis myſteria ſtupenda verſetur. Doctores inſuper ſancti illi⁹ ſcripture īterpretes eruditiſſimi de deo glioſo loquunt̃: quoꝝ aliqua dicta hec interponēda duxi. Inqt Caſſiodorus ſuper pſalmū illū. xlvij. Magnus dñs ꝛ laudabilis nimis. De⁹ eſt virtus inexplicabilis pietas incōprehēſibilis ſapiētia ineffabilis: cui⁹ vere diffinitio eſt: finē in ſuis laudibus nō habere. Et Boetius libro de trinitate. De⁹ eſt eſſe pulcherrimū fortiſſimūqꝫ vere vnuꝫ in quo nullus numerus: nullū in eo aliud preterq̄ꝫ id quod eſt. Et Anſelm⁹ in ꝓſologion. Deus eſt pulchritudo que nō videtur: odor qui olfatu non percipitur: ſapor qui non cognoſcitur: bonitas que non ſentitur. Et Gregorius in moralibus. Deus eſt viuifica-

trix virtus: cauſa cauſarum: vita viuen
tium: ratio rationabiliū creaturarum.
⁊ Augu. libro. j. de libero arbitrio. Deus
eſt quo nihil ſuperius eſſe conſtat eter-
nus incommutabilis. ⁊ Auguſti. xv. de
trinitate. Deus eſt qui eſt omnium po-
tētiſſimus: ſpecioſiſſimus: beatiſſimus:
quem mori: mutari: corrumpi eſt impoſ
ſibile. et Auguſtinus libro de vera reli-
gione. Deus eſt incōmutabilis natura:
prima vita: prima eſſentia: prima ſubſtā
tia. ⁊ Auguſti. v. de trinitate. c. ij. Deus
eſt ſubſtātia vel vt melius dicatur eſſen
tia: cui ipſum eſſe maxime ac veriſſime
competit. Nota hic ꝙ nomē ſubſtantie
ſm cōem hoīm acceptionem a ſubſiſten
do videt̄ dici ſm Ariſt. in predicamētis
Et ſm hoc ſubſtantia grece vſia d̄r quia
ſubſiſtit. Corpus aūt q̄ ſubſiſtit ſubſtā-
tia d̄r: Unde cū forma pura que deus eſt
nulli ſubſiſtat: ꝓprie ſubſtātia dici non
poteſt. Uerū abſolute nomē ſubſtantie
ſumitur ſm qđ dicitur: ꝙ ſubſtantia eſt
qđ non ab alio: ſed ſemper ex hoc eſt qđ
ꝓpria intra ſe virtute cōſiſtit. Et ſic po
teſt dici cauſa prima ſubſtantia. Unde
Auicenna lib. viij. c. iiij. Quis refugia-
mus de deo dicere nomen ſubſtātie: non
tamen intentionē: cuius intētio eſt res
habens quidditatē ſtabilem: cuius eſſe
eſt eſſe: qđ non eſt in ſubiecto corpore
vel anima. Et propter hoc dici pōt ſub-
ſtātia: melius eñ dicitur eſſentia. Sicut
enim ab eo qđ eſt ſcire d̄r ſcia: ita ab eo
quod eſt eſſe dicta eſt eſſentia. Et q̄ ille
maxime eſt qui dicit: ego ſum qui ſum:
iđ proprie d̄r eſſentia ſm Hiero. ad Da-
maſum papā: qm̄ ipſe eſt origo ⁊ princi
piū eſſendi: ⁊ qđ eſt a quo eſt: quicquid
eſt ſm Algazelē. ij. Meta. ⁊ q̄ noſtrum
eſſe comparatiōe illius eſt nō eſſe: ſicut
dicit Plato in thim. Phi etiā qui rectā
in hac parte mentē tenuerūt de deo ma
gnifice multa dixerūt. Auicē. viij. meta.
ſic ait: Deus eſt bonitas pura in deſide-
rio oīm. ⁊ Cicero in. j. de natura deorū.
Deus eſt quo nihil beatius nihilq̄ bo-
nis oībus affluētius excogitari pōt. et
in. ij. de natura deoruꝫ. Deus eſt natura
p̄ſtans quo nihil eſt melius. ⁊ Albuma
ſar in maioribus introductionibus. De
us eſt mouens oīa: immobilis: incorru-
ptibilis: altiſſimus: cuius nomē eſt bñ-
dictum ⁊ exaltatū exaltatione maxima
⁊ Ariſt. in. j. de celo ⁊ mundo. Deus eſt
apud quē eſt vita fixa: ſempiterna in ſe
cula ſeculoꝝ: que nec finitur nec deficit.
⁊. xij. Meta. Deus eſt nobiliſſimus oīm
entium ⁊ nihil eo nobilius.

¶ De mundi productione ad cognitio-
nem dei.

TErtiū ſpeculum quo cogno-
ſcere poterimus deuꝫ eſſe di
citur mundi ꝓductio. Nā ꝓ
ductum hunc mundum cre-
dimus ab aliquo potente ſapiente opti
moq̄ artifice. Hic aūt eſſe nō potuit ni
ſi deus. Nam ſi cuncti reges ⁊ phi quot
quot fuere: quotquot ſunt ⁊ erunt con-
uenerint in vnum: nec minimū florem
ꝓducere poſſent de nouo. Ideo ait ſa-
piens. xiij. c. Sap̄. A magnitudine ſpe-
ciei ⁊ creature poterit creator eorum co-
gnoſci. Et Aug. li. xj. de ci. dei. c. iiij. inq̄t:
Exceptis ꝓpheticis vocibus: mundus
ipſe ordinatiſſima ſui mutabilitate et
mobilitate ⁊ viſibilium oīm pulcherri-
ma ſpecie: quodammodo tacite ⁊ factū
ſe eſſe: ⁊ nō niſi a deo ineffabiliter atq̄
inuiſibiliter fieri ſe potuiſſe proclamat.
⁊ Aug. li. x. confeſ. Interrogaui de deo
meo celum ſoleꝫ ⁊ lunam ⁊ ſtellas: ⁊ re-
ſpondere mihi. Neq̄ nos ſumus quod
queris. Et dixi omnibus q̄ circūſtant fo
res carnis mee. Dicite de deo meo aliq̄d
Et exclamauerunt voce magna. Ipſe fe
cit nos. Interrogatio mea intētio mea:
⁊ reſponſio eoꝝ ſpecies eorū. Et de hoc
Iob. xij. Interroga iumenta ⁊ docebūt
te: volatilia celi ⁊ indicabunt tibi. Loq̄
re terre ⁊ reſpōdebit tibi: ⁊ narrabūt pi
ſces maris. Quis ignorat ꝙ hec omnia
manus domini fecerit? Lactan. ſo li. j.
diui. inſti. Orpheus inquit vetuſtiſſim⁹
poetarum dominum deuꝫ verum ⁊ ma
gnuꝫ primogenitū appellat: eo ꝙ ante

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ipſum nihil ſit genitum et ab ipſo cuncta ſint generata.

¶ De creaturarum ordinatione ad cognoſcendum deum.

QUartuʒ ſpeculũ in quo oẽs poſſunt inueſtigare deũ eſſe dicitur creaturaꝝ ordinatio Omnia enĩ que ſunt in vniuerſo: in tãta rerũ varietate ordinata ſunt: ita ꝙ Ariſto. dicit in .xij. meta. Nihil naturaliũ aut in celeſtib⁹ aut in terreſtribus eſt ſine ordine. Uidemus nãqʒ contrarias naturas ignis ⁊ aque: aeris ⁊ terre: in vnius mũdi conſeruatione adinuicẽ cõuenire: ⁊ indiſſolubiliter ꝑmanere. Uidemus corpoꝝ omniũ ordinatiſſimos mot⁹. Uidemus rerũ inſenſibiliũ regulatiſſimos: ad ſuos effectus innumerabiles modos. Uidemus corpora ſuperiora in hec inferiora influere. Et vnde tãta in omnibus rebus menſura. Certe ab ipſo deo: de quo aplus ad Roma. xiij. c. ait: Que a deo ſunt ordinata ſunt. Ideo ⁊ Ariſto. j. methaurorũ. c. v. ait: Ordinatio eorũ que ſunt in mũdo eſt ex diſpoſitiõe primi principij: qui eſt deus glorioſus.

¶ De deſideratiõe oĩʒ ĩ cognitionẽ dei

QUintũ ſpeculuʒ in quo deũ eſſe deprehẽdimus dicitur omniũ deſideratio. Impoſſibile nanqʒ eſt eſſe aliquid in appetitu: ſiue nature: ſiue rationis quin illud ſit. Impoſſibile eſſet ꝙ grauia tenderent deorſum: niſi eſſet centrum. Impoſſibile eſſet ꝙ flumina mouerẽtur ad mare: niſi eſſet mare. Impoſſibile eſſet ꝙ animalia peterent cibũ: ſi non eſſet cibus. Quia in .ij. de celo ⁊ mundo dicitur: ꝙ natura non facit aliquod factum vanum. Et in .iij. de aĩa. Natura nihil facit fruſtra. Sed homines appetunt cognoſcere veritatem ⁊ habere bonitatem. Ergo oportet ꝙ ſit aliquod verum cognoſcibile: quo cognito mens humana quieſcat: ⁊ aliquod bonuʒ diligibile: quo adepto nil vlterius deſiderare queat. Sed hoc in nulla creatura inueniri põt. Ergo oportet ponere deum eſſe. Sʒ inſultãt quidaʒ nobis aſſerentes non eſſe opus tã prolixa diſceptatione cõtẽdere: vt deũ eſſe monſtretur. Credim⁹ aiũt hoc ⁊ firmiter id tenemus. Sed vtinam nõ ſint de numero illoꝝ: de ꝗbus dicit aplſ ad Titũ. j. c. Cõfitent̃ ſe noſſe deuʒ: factis autẽ negant: cum ſint abominati: ⁊ incredibiles: ⁊ ad oẽ opus bonũ reprobi. Si deuʒ eſſe cognoſcunt dñm oim. vbi eius obedientia: ⁊ ſuoꝝ obſeruãtia mãdatoꝝ? Si deũ credũt oĩpotẽtẽ ⁊ iuſtũ vbi timor eius? Si deũ ſuũ bñfactoreʒ exiſtimant: vbi laus ⁊ glia? Ubi gratiarũ actio? O dãnabilis ⁊ fatua multorũ cecitas qui dicẽdo: dñe dñe: ſaluos fieri ſe putãt. Vis dr̃ Matth. vij. c. Non omnis qui dicit mihi dñe dñe: intrabit in regnũ celoꝝ: ſed qui fecerit voluntatem patris mei qui in celis eſt.

¶ De his qui plures dicũt eſſe deos: ad cõuincendum eos vnum tm̃ eſſe deum.

Capitulum. ij.

COntra eos qui plures eſſe deos dicũt in hoc ſecundo myſterio viriliter inſiſtẽdũ eſt: vt plenaʒ veráqʒ de deo noticiã habeam⁹. Nã parũ eſſet credere ꝙ ſit deus: niſi ꝙ et vnus tm̃ ſit confiteamur. Et licʒ ſimpliciter pureqʒ hoc ſit acceptandũ tñ ad cõuincendos incredulos probare nitemur ꝙ deus eſt vnus quinqʒ modis.

Primus dr̃ contrariorum ſolutio.
Sc̃ds ſcripturarũ teſtificatio.
Tertius theologoꝝ ratio.
Quartus gentiliũ ⁊ pħorum cõfeſſio
Quintus idolatrarũ ſuperſtitio.

¶ De cognitione vnius dei ex cõtrariorum ſolutione.

PRim⁹ modus quo ꝓbamus ꝙ de⁹ eſt vnus dr̃ cõtrariorũ ſolutio. Nã qui deos plures eſſe volũt arguũt tripliciter. Primo ſic: ex .iij. topicoꝝ habet̃ ꝙ plura bona ſunt meliora paucioribus: ſed plures dij ſunt plura bona: ergo melius

eſt eſſe plures ꝙ̄ vnum. Sed ſm̄ Anſel. Omne qđ eſt melius circa deū eſt ponē dum: ergo eſt ponere plures deos. Se cūdo arguūt: qꝛ apl's dicit. j. Coꝛ. viij. c. Siquidem ſunt dij multi et dn̄i multi. Tertio arguūt: qꝛ vnūquodqꝫ perfectū eſt cū pōt ꝓducere ſibi ſimile: ſed diui na eſſentia eſt perfectiſſima: ergo poteſt eſſentiā ſibi ſimilē ꝓducere. Sed eſſe et poſſe in diuinis idē ſunt ſm̄ Dionyſiū. Ergo eſſentia diuina ꝓducit aliā eſſen tiam: ⁊ alia aliā in infinitū. Sed ad pri mū argumentū rn̄det Boñ. in. j. diſt. ij. q. j. ad. ij. ꝙ dictū ꝓbi habet veritatē in bono creato ⁊ finito: qđ rōne ſue finita tis recipit bonitatis augmētū per addi tionē alterius boni. Non autē intelligi pōt de bono infinito qđ augeri nō po teſt. Ad ſcđm dicit Boñ. lib. j. diſt. iiij. q. ij. ꝙ hoc nomē de⁹ ſumitur tripliciter. Pꝛimo nuncupatiue. Scđo adoptiue. Tertio naturaliter. Apl's ergo dicit: ꝙ ſunt dij multi nuncupatiue. Unde ad Phil. iij. c. dixit apoſtolus de guloſis: Quoꝛum deus venter eſt. Et de amicis dei dicit pſ. lxxxj. Ego dixi dij eſtis et fi lij excelſi oēs. Ad tertiū obiectum dicit Richar. in. j. diſtin. ij. ꝙ illud qđ addu citur de productione ſimilis intelligen dum eſt in generabilibus ⁊ coꝛruptibili bus. Necꝫ propterea iudicamus ſolem imperfectum: qꝛ non poteſt alium ſolē generare nec angelum: qꝛ non pōt gene rare alium angelum.

¶ De cognitione vnius dei ex ſcriptura rum teſtificatione.

Secūdus modus quo ꝓbam⁹ ꝙ deus eſt vnus dꝛ ſcriptu rarū teſtificatio. Inſpiciant oēs ſcripture tam veteris ꝙ̄ noui teſtamēti: ⁊ inueniem⁹ ꝙ deus vnus vndiqꝫ ꝓclamat. Unde Exod. xx. Non habebis deos alienos. ⁊ Deut. iij. c. Nō eſt alius deus necꝫ in ce lo necꝫ in terra. ⁊ Deut. iiij. Scito ⁊ co gita in coꝛde tuo ꝙ dn̄s ipſe ſit deus in celo ſurſum: ⁊ in terra deoꝛſum: ⁊ nō ſit alius. ⁊ Deut. vj. Audi iſrl' dn̄s de⁹ tuus deus vnus eſt. ⁊ Deut. xxxij. Uidete ꝙ ego ſum ſolus: ⁊ nō ſit alius deus p̄ter me. ⁊. ij. Regū. vij. c. Magnificatus es dn̄e deus: qꝛ non eſt ſimilis tui necꝫ eſt deus extra te. ⁊. iiij. Reg. xix. c. Tu es de us ſolus oīm regū terre. ⁊. ij. Paral. ij. c. Magnus eſt dn̄s de⁹ noſter ſup̲ oēs deos. alibi celos. ⁊ Judith. ix. c. Tu es de us: ⁊ nō eſt alius preter te. ⁊ Dauid pſ. xvij. Quis deus p̄ter dn̄m: aut q̄s deus p̄ter deū noſtrū. ⁊ pſ. lxxj. Bn̄dictus do minus deus iſrl' qui facit mirabilia ma gna ſolus. ⁊ pſ. lxxxij. Tu ſolus altiſſi mus in oī terra. ⁊ pſ. lxxxv. Magn⁹ es tu: ⁊ faciēs mirabilia: tu es deus ſolus. ⁊ ſapiēs Eccl̄i. j. Un⁹ eſt altiſſim⁹ creatoꝛ oīm oꝑs ⁊ rex potēs ⁊ metuēdus nimis ⁊ Eccl̄i. xxxvj. Nō eſt alius deus niſi tu. ⁊ Eſa. xlj. Ego dn̄s primus ⁊ nouiſſimus. ⁊ Eſa. xlv. Ego dn̄s ⁊ nō eſt dn̄s alius: ⁊ extra me nō eſt deus. Et idē habet ex̄ de ſum. tri. ⁊ fi. ca. c. j. ⁊. xxiij. di. c. qui ep̄s. ⁊. xlv. di. c. de iudeis. ⁊. j. q. j. c. hi qui. ⁊ c. paulianiſte. ⁊. xj. q. iij. c. ad menſam. et xxij. q. iiij. c ſi q̄s. ⁊. xxiiij. q. j. c. loquit. et xxvj. q. vij. c. nō licet. ⁊. xxxij. q. v. c. puto

¶ De cognitione vnius dei ex theologo rum ratione.

Tertius modus quo ꝓbam⁹ ꝙ deus eſt vn⁹ dꝛ theologoꝝ ratio. Sūt apud theologos q̄nqꝫ rōnes ꝓcipue: q̄bus cō cludit ꝙ deus eſt vnus.

Pꝛima dꝛ poteſtatis.
Scđa charitatis.
Tertia intellectus infinitatis.
Quarta bonitatis.
Quinta cauſalitatis.

¶ De pꝛima rōne theologoꝛū. ſ. ꝓtātis dei ad oſtendēdā dei vnitatē.

Pꝛima rō dꝛ poteſtatis quā ponit Bona. di. ij. j. q. j. argu endo pro parte quam tenet dicens: Stat enim iſta ꝙ de us ſit oīpotentiſſimus: ergo poterit facere ꝙ oīs alia potētia a ſua nihil poſſit. Ergo ſi ſunt duo dij diuerſi in natura: hoc pōt vnus facere de alte

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ro ꝙ alter nihil poſſit: ⁊ ecōuerſo. Sed
cui potētia pōt auferri non eſt deus: er-
go nō ſunt duo nec plures dij. Hāc rō-
nē tāgit Lact. in. j. li. diui. inſti. dicens:
Sit igit̄ nr̄i opis q̄ſtio illa ꝯn̄s atq̄ ſe-
cūda. Utrū ꝑtāte vnius dei mūdus re-
gat̄ an ne multoꝝ. Nemo eſt q̄ deū ſapi-
at: rōnēq̄ ſecū putet: q̄ nō vnū eſſe in-
telligat: q̄ ⁊ condiderit oīa: ⁊ eadē qua
condidit v̄tute moderet̄. Quid em̄ mul-
tis opus eſt ad mūdi regimē ſuſtinēdū:
niſi forte arbitremur: ſi plures ſint mi-
nus hr̄e ſingulos neruoꝝ atq̄ virium.
Qd̄ q̄dē faciūt hi q̄ eſſe multos volunt:
q: neceſſe eſt imbecilles eſſe. Si q̄dē ſin-
guli ſine auxilio reliquoꝝ tante mollis
gubernaculū ſuſtinere nō poſſent. De9
aūt q̄ eſt eterna mens ex oī vtiq̄ parte
ꝑfecte cōſummateq̄ virtutis eſt. Qd̄ ſi
verū ſit: vnus ſit neceſſe eſt. Ptās enim
vel virtus abſoluta retinet ſuā ꝓpꝛiam
firmitatē. Id aūt ſolidū eſt exiſtimandū
cui nihil decidere. Id ꝑfectuꝫ: cui nihil
poſſit accedere. hec ille.

¶ De ſecunda ratione theologoꝛum ſci-
lꝫ charitatis ad oſtendēdā dei vnitatē.

SEcūda ratio ad vnitatē dei
oſtēdendā ē̄ charitatis que
ponit̄ ab eodem Boñ. vbi. ſ̄.
Nam ſi ſunt duo dij diuerſi
quoꝝ vterq̄ eſt ſummū bo-
num: aut vnus diligit alterū vt diligē-
dus eſt: aut nō. Si ſic cū vterq̄ ſit ſum-
mū bonum: vterq̄ diligēdus eſt amoꝛe
fruitionis. Ergo vterq̄ fruit̄ altero. Sꝫ
qui fruit̄ a lio bono a ſe indiget illo: er-
go vterq̄ eſt indigēs: ergo neuter deus
Si vn9 nō diligit aliū: ergo nullus de9.

¶ De tertia ratione theologoꝛum ſcilicꝫ
infinitatis intellectus ad oſtendendaꝫ
dei vnitatem.

TErtia rō ē̄ intellectus infi-
nitatis. Hāc ponit Scotus
di. ij. ⁊. j. q. iij. di. Quia intel-
lectus diuinus eſt infinitus
intellectus diuinus cogno-
ſcit quodcūq̄ intelligibile ꝑfectiſſime
quātū eſt itelligibile in ſe. Si ſunt duo
dij ſint A ⁊ B. A ergo cognoſcit B perfe-
ctiſſime quātū B eſt cognoſcibile. Sed
hoc eſt impoſſibile: q: aut cognoſcit B
ꝑ eſſentiā B: aut nō. Si non. ⁊ B eſt co-
gnoſcibile ꝑ eſſentiā: ergo nō cognoſcit
B ꝑfectiſſime quātū B. ſ. eſt cognoſcibi-
le. Nihil em̄ cognoſcibile per eſſentiam
perfectiſſime cognoſcitur niſi cognoſca-
tur per eſſentiā ſuā: vel per aliquid per-
fectius includēs ipſam eſſentiam: ꝙ ſit
ipſa in ſe. Eſſentia aūt B nullo perfecti-
us includitur ꝙ in B: q: tūc B nō eſſet
deus. Si aūt cognoſceretur B ꝑ eſſen-
tiam B: ergo actus ipſius A eſt poſteri-
oꝛ naturali eēntia ipſius B. Et ita A nō
erit deus. Qꝫ actus ipſius A ſit poſteri-
oꝛ ipſo B ꝓbo. Quia oīs actus cogno-
ſcendi: qui nō eſt idē obiecto eſt poſteri-
oꝛ obiecto. Neq̄ em̄ pꝛioꝛ neq̄ ſimul na-
tura erit actus cū obiecto alio ab actu:
q: tunc actus poſſet intelligi ſine obie-
cto ſicut econuerſo.

¶ De quarta rōne theologoꝝ. ſ. bonita-
tis ad oſtendendā dei vnitatem.

QUarta rō ē̄ bonitatis. Hec
eſt Tho. li. j. cōtra gētiles. c.
xlij. vbi ait: Impoſſibile eſt
eſſe duo ſumme bona: q: qd̄
ꝑ ſupabundātiam ē̄ vni ſoli
conuenit: ſed deus eſt ſummum bonuꝫ:
ergo eſt vnus ſolus.

¶ De q̄nta rōne theologoꝝ. ſ. cauſalita-
tis ad oſtendēdā dei vnitatem.

QUinta rō ē̄ cauſalitatis q̄
ponit̄ a Petro de aq̄la di. ij.
pꝛimi. Dicit em̄ ſic. Ponat̄
ꝙ ſint duo dij: ⁊ vnus velit
Petrū ꝓducere: ⁊ alius nō.
Aut Petrus ꝓducet̄ aut non. Si ſic: ḡ
ille q̄ nō vult nō erit deus. Si nō: ergo
ille q̄ vult nō erit deus. Si dicas ꝙ pe-
pigere pacta: ⁊ ita ſunt cōcoꝛdes nō va-
let: q: eiuſdem effectus nō pn̄t eſſe due
cauſe totales in eodē oꝛdine cauſe: ſed
infinita potētia eſt cauſa totalis effect9
in rōne cauſe pꝛime: ergo ⁊c.

¶ De cognitione vnius dei ex gētilium
⁊ philoſophoꝝ confeſſione.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quartus modus quo pbamus ꝙ deus eſt vnus dr̄ gẽtiliũ ꝛ pboꝝ cõfeſſio. Dicit enim Lact. lib. j. diui. inſti. Poete q̄uis deo carminibus ornauerint: ꝛ eoꝝ res geſtas amplificauerint ſummis laudibus: ſepiſſime tñ cõfitent̄ ſpũ vel mẽte vna cõtineri regicꝫ oia. ꝛ Aug. li. viij. de ciui. dei inducit Platonẽ q̄ ait: Deus eſt vnus verus ꝛ optimus q̄ cũcta pcellit. ꝛ Ariſto. viij. phyſ. Vnũ inq̄t mouẽs magis q̄3 multa oportet exiſtere. ꝛ in. xij. meta. Unus inq̄t dñatus ꝛ vnus princeps. ꝛ Lactã. li. j. diui. inſti. poſtq̄3 enumerauit opiniões Thaletꝭ mileſij Pythagore: Anaxagore: Antiſthenis: Cleãtis: Chriſippi ꝛ Zenonis: q̄ de deo varia ſunt locuti: ꝯcludit dicẽs: Hoꝝ tñ ſnia q̄uis ſit inſerta: eodem tamen ſpectat vt prouidẽtiã eſſe vnam conſentiant.

¶ De cognitione vnius dei ꝛ idolatrarum ſuperſtitione.

Quintus modus quo probamus ꝙ deus eſt vnus: dicit̄ idolatrarũ ſupſtitio. Nam idolatre q̄ deos multos ſibi ꝯfecere: ſupſtitioſe quidẽ ad talẽ deuenerũt inſaniã. Nã vt inq̄t Tho. ij. ij. q. xciiij. ar. iiij. Aliq̄ nõ ꝯſiderantes deũ: ſed admirãtes pulchritudinẽ ꝛ virtutẽ creaturarũ ipſas p deo ſunt venerati. De q̄bus Sap. xiij. c. ſic ſcribit̄: Uani ſunt oẽs hoĩes in q̄bus nõ ſubeſt ſciẽtia dei. Et de his q̄ vident̄ bona nõ potuerũt intelligere eũ qui eſt: necꝫ operibus attẽdẽtes agnouerũt q̄s eſſet artifex: ſed aut ignẽ: aut ſpm̃: aut citatum aerem: aut gyrum ſtellarum: aut nimiã aquam: aut ſolem ꝛ lunam rectores orbis terrarum deos putauerunt: ꝛ Euſebius pamphili li. j. de euangelica preparatione inquit: Diodoꝝ de prima hoim theologia ſcribentem audiamus. Egyptos ferunt primos omnium: cum in celum oculos ſuſtuliſſent: motum ordinẽ ꝛ quantitates celeſtium corporum admiratos ſolem ac lunam deos putaſſe, Et ibi Plato ĩ cratillo ſic ſcribit ad verbum. Videntur mihi primi grecoꝝ eos ſolummodo deos putaſſe: quos etiam nunc multi ex barbarris colunt ſolem: videlꝫ atcꝫ lunam tellurẽ ſtellas atcꝫ celum. Nam cum ipſa cernerent thein ſemper: hoc eſt currere atcꝫ reuolui ab hac ipſius thein natura. theos. i. deos appellarunt. Nonnulli vo moti ſunt ppter inordinatam affectionem ad ſuos. Et cum defuncti eſſent: ſtatuas in eoꝝ memoriã dedicauerunt. Quas cum famuli ad complacentiã dñoꝝ ſalutare venerarícꝫ cepiſſent mox demones illas ingreſſi: reſpõſa dare ceperũt. Quare et ſtatuis diuinis honoꝛ eſt conſecratus. Unde Iſid. li. x. etym. refert: ꝙ a Nino orta ſunt idola: modo qui ſequit̄. Mortuo ſiquidẽ Belo patre eius: Ninus in ſolacium doloris fieri fecit imaginẽ patris ſui cui multam exhibebat reuerentiã. Proinde hoĩes regionis ſibi blãdiri volẽtes: diuinos honores imagini exhibere ceperũt. Hoc exemplo plures charis ſuis mortuis imagines ceperũt dedicare. Et ſicut ab idolo Beli cetera traxerunt originem: ſic ab eius noĩe nomina generaliter acceperũt. Sicut eñi Belus dictus eſt ab aſſyrijs: ſic ꝛ alie nationes ſm idiomata ꝛ linguarũ varietates alie beel: alie bel: alie baal: alie beelphegor: alie beelzebub: eoꝝ idola vocauerunt. Quos itacꝫ pagani deos dicebãt hoĩes fuiſſe mõſtrant̄: ꝛ p vniuſcuiuſcꝫ vita vel meritis apud ſuos coli ceperũt Ut apud egyptios iſis: apud cretã iupiter: apud mauros iuba: apud latinos faunus: apud romanos quirinus: apud athenienſes minerua. In quoꝝ laudibus acceſſerunt poete: qui eos in celum compoſitis carminibus extulerũt. Sũt ꝛ alia multa que nos breuitatis cauſa dimittimus. Igitur vt ſcribitur ex̄ de ſumma tri. ꝛ fi. catho. c. j. Firmiter credimus ꝛ ſimpliciter confitemur ꝙ vnꝰ ſolus eſt verus deus: eternus: immenſus: ꝛ incõmutabilis ꝛc.

¶ De trinitate pſonali. Cap. iij.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DE altiſſima trinitate amodo dicendū erit. Qm̄ lȝ vnā veraciter dei ꝯfiteamur naturā vnāq̄ȝ ſubſtātiā: tñ tres in diuinis ꝑſonas fideliter ꝓclamamus. Ad cuius rei plenioꝛē habendā noticiā: q̄nq̄ȝ de ipſa ineffabili trinitate occurrunt conſideranda.

Pꝛimū ḋr naturalis cognitio.
Scđm ſcripture ꝓnūciatio.
Tertiū ſupna reuelatio.
Quartū ꝑſonarū terminatio.
Quintū fideliū obligatio.

¶ De cognitione trinitatis diuinarum perſonarum.

PRimū qđ cōſiderādū occurrit de trinitate ḋr naturalis cognitio. Ubi vidēdum eſt vtrū ꝑ rōnē naturalē poſſit cognoſci trinitas ꝑſonaruȝ diuinarū? Et reſpōdet Alex.in.j.ſum.ꝛ Tho.j.parte.q.xxxij.ar.j. ꝙ impoſſibile eſt ꝑ rōnē naturalē ad cognitionē trinitatis venire: q: hō ꝑ rōnē naturalem in cognitionē dei venire non pōt niſi ex creaturis. Creature aūt ducūt in dei cognitioneȝ ſicut effectus in cauſam. Hoc ergo ſoluȝ rōne naturali pōt de deo cognoſci: qđ cōpetere ei neceſſe ſit ſm qđ eſt oīm entiū pꝛincipiū. Uirtus aūt creatiua dei eſt cōis toti trinitati. Uñ pertinet ad vnitatē eſſentie: nō ad diſtinctionem ꝑſonarū. Per rōnē ergo naturaleȝ cognoſci poſſunt de deo ea q̄ ꝑtinēt ad vnitatē eſſentie: nō aūt ea q̄ ꝑtinēt ad diſtinctionē ꝑſonarum. Qui aūt ꝓbare nitit̄ trinitatē ꝑſonarū naturali rōne: fidei ḋr derogare. Pꝛimo q̄dē quantum ad dignitatē ipſi⁹ fidei que eſt: vt ſit de rebus inuiſibilibus: q̄ rōnē humanam excedūt. Scđo quantū ad vtilitatē trahendi aliquos ad fidē. Cū em̄ aliq̄s ad ꝓbandū fidē inducit rōnes q̄ nō ſunt cogentes: cedit in deriſionē infideliū: q̄ credūt ꝙ hmōi rōnibus innitamur: ꝛ ꝓpter eas credamus. Jō dicit Hilarius li. de trini. Nō putet hō ſua intelligētia ſacramentū generationis ꝛ ꝓceſſionis ſe poſſe conſequi. Et Diony. li. de diui. no. Nō eſt inquit audiēdū dicere aliq̄d nec cogitare de ſupſubſtantiali occulta diuinitate: ꝓter ea q̄ diuinitus nobis ex ſacris eloquijs ſunt expꝛſſa. Notandum tñ ſm Landul. in.j.di.iij.q.vi.ar.iij.concluſ.iij. ꝙ poſſumus ꝑ imagines venire in cognitionē trinitatis in diuinis: non tñ ſuppoſitoꝝ ſed ꝑfectionū: vt arguit̄ ſic. Oīs ꝑfectio q̄ eſt ī nobis eminētius eſt in deo. Jſta ꝓcedit̄ a pħo q: cōcederet ꝙ ſpēs ſuperioꝛ contineret virtualiter oēm perfectioneȝ inferioꝛis remota impꝫfectione. Sed ꝑfectionis eſt in nobis mens: noticia ꝛ amoꝛ: ergo arguit̄ eſſe in deo. Jſtud acceptat̄ a pħo qui in xij. meta. ait: ꝙ ī deo eſt ſummus ītellectus: ꝛ ſummū intelligere: ꝛ ſumma voluntas: ſumme voluptuoſa.i.gaudioſa. Ubi cōmētatoꝛ cōmento.xxxvij.pꝛobat ꝙ in deo eſt intellect⁹ ꝛ volūtas ꝛ actus eoꝝ q̄uis nō ꝑ additā rē vel intentionē. Hoc idē dicit in fine cōmēti.xxxvj. qui in deo eſt trinitas perfecta. Sed dicit ꝙ hanc trinitatē putauerūt xp̄iani eſſe trinitatem ſuppoſitoꝝ: ꝛ illud ipſe negat: ſed male negat. Hoc dicit Aug.vij. cōfeſſionū fuiſſe de mēte Platonis. ꝛ x. de ciui.dei.c.iij. fuiſſe de mēte Poꝛphyrij. Cōcludendū ergo ſm Tho.vbi.ſ.ad j. ꝙ pħi nō cognouerūt myſterium diuinarū ꝑſonarū per ꝓpꝛia q̄ ſunt paternitas filiatio ꝛ ꝓceſſio. iuxta illud apli.j. ad Coꝛ.ij. Loquimur dei ſapiētiā: quaȝ nemo pꝛincipū huius ſeculi cognouit.i. pħoꝝ ſm glo. Cognouerūt tñ quedam attributa que appꝛopꝛiantur perſonis: ſicut potentia appꝛopꝛiatur patri: ſapiētia filio: ꝛ ſpiritui ſctō bonitas. Si ḣo aliquis q̄reret. Ad quid eſt ergo neceſſaria cognitio trinitatis: ſi humana rōne cognoſci nō pōt. Reſpōdet Tho.vbi.ſ. ad.ij. ꝙ talis cognitio neceſſaria eſt nobis dupliciter. Uno modo ad recte ſentiendum de creatione rerū. Per hoc em̄ ꝙ dicimus deū omnia feciſſe verbo ſuo excluditur erroꝛ: ponentium deum pꝛoduxiſſe res ex neceſſitate nature. Per h̄

ſiſt ꝙ ponimus in eo proceſſionē amo=
ris oſtenditur ꝙ deus nō ꝓpter aliquā
indigentiam produxit creaturas: neqꝫ
propter aliquam cauſam extrinſecā: ſed
propter amorem ſue bonitatis. Secun=
do fuit neceſſaria cognitio trinitatꝫ ad
recte ſentiendum de ſalute generis hu=
mani: que perficiꝉ per filiuꝫ incarnatū.
¶ Secundum qd̄ conſiderandū occur=
rit de trinitate dicitur ſcripture prenun
ciatio. In veteri nāqꝫ lege ſepius plura
litas perſonarum eſt preſignata. Nam
ſcribitur Geñ. j. In principio creauit de
us celum ⁊ terram: ſm̄ Nico. de lyra he
braica veritas habet. In principio he=
loim creauit celum ⁊ terraꝫ. Heloim au
tem eſt plurale huius nominis Hel. ſi=
cut patet ſcientibus proprietates idio=
matis hebrei. Per hoc autem ꝙ nomen
plurale diuinum coniungitur cum ver
bo ſingularis numeri: cum dicitur crea
uit heloim: ac ſi diceretꝉ creauit dij: oſtē=
dit ſcriptura ꝙ in deo eſt aliqua plura
litas in vnitate eſſentie. Et talis modus
frequentiſſime in veteri teſtamento in=
uenitur. Sed contra hoc reſpondent iu
dei dicentes: ꝙ hoc nomen heloim quā
do ponitur pro deo improprie dicitur: ⁊
indifferenter accipitur pro ſuo plurali
⁊ ſingulari. Quando auteꝫ de deo vero
dicitur ſemper accipitur ī ſingulari. Et
ſic ſumitur in propoſito: quando dicitꝉ:
In pn̄cipio creauit heloim. i. deus. Ad
quam ſolutionem infringendam argu=
it Nico. de ly. ex tex. ſacre ſcripture. Qꝛ
hoc nomen heloim quando ponitur ꝓ
deo: ⁊ alia nomina diuina dicuntur fre
quenter de deo vero in plurali. Qd̄ ptꝫ
manifeſte: qꝛ coniungitur cum adiecti=
uis pluralis numeri. Unde Ioſue vlti.
dicitur: Non poteſtis ſeruire domino:
qꝛ dn̄s ipſe ſanctus eſt. Hebraica veri=
tas habet ſic. Non poteſtis ſeruire dn̄o:
quia heloim ſancti ipſe eſt. Iteꝫ Hiere.
xxiij. c. Peruertiſtis verba dei viuentis
domini exercituum dei veſtri. Hebraica
veritas ſic habet. Peruertiſtis verba he
loim viuentium domini. Et notandum
ꝙ ibi ponitur nomen dei thetragrāma
ton: cum dicitur in autoritate premiſſa:
domini exercituum. Ubi enim habemꝰ
domini in hebreo ponitur nomē domi=
ni thetragrāmatō: quod ſignificat diui
nam naturam ſm̄ ſuas proprietates: in
trinſecas: abſqꝫ reſpectu a dextra. Et ſic
patet ꝙ intrinſecis diuinitatis eſt ali=
qua pluralitas per pluralitatem imme
diate precedentem: cum dico in autori=
tate. Peruertiſtis verba heloim. i. deoꝝ
viuentium. Et coniungitur iſta plura=
litas nomini dei thetragrāmaton cum
immediate ſubditur: Dn̄i exercituū ⁊c.
Et ſic patet per hec ꝙ in vnitate diuine
eſſentie eſt aliqua pluralitas cum ſum=
ma ſimplicitate. Qd̄ nō eſt in alijs: quia
ſemper vbi ſcriptura ponit aliquid de=
notans pluralitatē perſonaruꝫ: ibidem
oſtendit eſſentie vnitatē. Itē Eſa. liiij.
ſcribitur ſic. Dn̄abitur tui qui fecit te.
Dn̄s deus exercituum nomen eius. Ue
ritas hebraica ſic habet. Dominatores
tui: factores tui: dn̄s exercituuꝫ nomen
eius. In hac autoritate vbi poniꝉ deus
exercituū nomen eius: poniꝉ nomē dei
thetragrāmaton. Et ideo pōt argui ſi=
cut ex precedenti. Similiter hoc nomen
heloim frequenter ꝯiungitur cū verbo
pluralis numeri. Uerbi gratia. ij. Reg.
vij. c. dr̄: Que eſt gens vt ppl̄s iſrl̄ in ter
ra ꝓpter quā iuit dn̄s vt redimeret eaꝫ
ſibi in ppl̄m. Hebraica veritas habet.
Iuerunt heloim. Fuit adhuc a prophe=
tis alio modo prenunciata trinitas per
ſonaruꝫ. Unde pſ̄. xliiij. dicitur: Sedes
tua deus in ſeculum ſeculi: virga dire=
ctionis virga regni tui. Propterea vn=
xit te deus deus tuus. ſm̄ Nicolaum de
lyra ſuper primo capitulo ad Hebreos.
in hac autoritate exprimitur chriſtus
tanqꝫ deus vnctus: quia in humani=
tate vnctus eſt plenitudine gratie. Ex=
primitur per hoc deus vngens tanqꝫ
perſona diſtincta ab ipſo vncto: quia
ſcriptura de ipſo vngendo loquitur tā=
qꝫ de alia perſona. Inſuper ex par=
te dei vnguentis duplicatur hoc nomē

deus: cũ dicitur: Unxit te deus de9 tu9: ad denotandũ perſonã patris et ſpiritusſancti. Sed moderni iudei exponũt hunc pſ̃ de Aſuero: ⁊ dicũt ꝙ iſte pſ̃ factus eſt a Mardocheo. Sed hoc patꝫ falſum. Primo quia non intitulatur a Mardocheo ſicut aliqui pſalmi intitulantur ab Aſaph qui eos fecit: vt patet in titulo pſalmi. xlix. ⁊ in pluribus alijs locis. Iſte aũt pſalmus intitulaꝛ a David: vt pꝫ in hebraico. Hoc etiam pꝫ per litteraꝫ pſalmi ſequentis: quia iſte rex de quo eſt pſalmus habetur tanꝙ̃ deus adorãdus. ſm ꝙ ibidem dicitur: Cõcupiſcet rex decorẽ tuũ: quia ipe eſt dñs deus tu9: ⁊ adorabũt eũ. Si auteꝫ iſta verba dicantur de Aſuero rege: ſequitur ꝙ Mardocheus ĩduceret totũ populum: ⁊ ipam Heſter: ad quam dirigunꝛ verba premiſſa ſm expoſitionem eorum: ad adorandũ Aſuerũ ſicut deũ. Quod manifeſte patet falſuꝫ: qꝛ in eodem libro dicitur ꝙ noluit flectere genu coram Aman: ne honorẽ dei trãſferret in hominẽ. Hoc etiam pꝫ per trãſlationem chaldaicam ſuper pſalmũ iſtuꝫ que autẽtica eſt apud hebreos. Ubi em̃ in hoc pſalmo. xliiij. habem9 ſic. Speciosus forma pre filijs hominũ diffuſa eſt gratia in labijs tuis: chaldaicum ſic habet. Pulchritudo tua meſſia maior ꝙ̃ filiorꝫ hominuꝫ: datus eſt ſpũs prophetie in labijs tuis. Sic ergo patꝫ ex predictis ꝙ autoritas que hic inducitꝛ de illo pſalmo ad litteraꝫ intelligiꝛ de xp̃o. Item oſtenditur pluralitas perſonaruꝫ in pſ̃. cix. Dixit dñs dño meo ⁊c. qui ad litterã de xp̃o eſt intelligendus. Sed iudei aliqui dicũt ip̃m debere intelligi de Abraam: ⁊ ꝙ Eliezer eius diſpenſator fecit illum ad reddendũ gratias deo de victoria quã habuit Abraã cõtra illos reges q̃ captiuauerãt Loth nepotem ſuũ. ſm ꝙ habetur Geñ. xiiij. c. Sed hoc patet falſum ex titulo pſalmi: quia nõ intitulatur ab ip̃o Eliezer ſed a David. Ideo dicunt alij ꝙ eſt factus a David: non tñ loquitur de xp̃o: ſed de angelo ſuo. Ut ſit ſenſus. Dixit dñs domino meo: id eſt angelo me cuſtodienti. Sed hoc patet falſum: qꝛ infra dicitur: Tu es ſacerdos in eternum. Sacerdotium vͦ non cõpetit angelis. Ideo ſm Nico. de lyra ſuper epiſtolam ad Hebreos dicendum ꝙ ad litterã eſt pſalmus fact9 a David loquẽs de xp̃o. Et hoc per tranſlationem chaldaicam: quia vbi nos habemus. Dixit dominus dño meo: chaldaicum ſic habet. Dixit dñs verbo ſuo. Item ex illo quod ſequitur. Ex vtero ante luciferũ genui te: qͦd nõ poteſt alicui cõpetere niſi filio dei. Et per has conditiones ꝙ dicitur hoc verbũ dei: ⁊ ex vtero ⁊ dei ſubſtãtia: oſtẽditur vnitas eſſentie: qꝛ diuinitas plurificari non poteſt. Per hoc enim ꝙ dicitur genitus de ſubſtantia dei: oſtẽditur diſtinctio pſone: quia nulla res gignit ſeipſam. Similiter per hoc ꝙ dicitur ſede ad dexteram dei. Una em̃ pſona non poteſt ſedere ad dexteram ſuipſius. Inſuper oſtenditur pluralitas pſonarũ Eſaie. xlviij. vbi dicitur: Non a principio in abſcondito locutus ſuꝫ: ex tempore anteꝙ̃ fierent ibi erã. Et nũc dominus meus miſit me et ſpũs eius. Iſta ſunt verba dei loquentis. Qͦd pꝫ ex textu precedenti et ſilr ex hoc qͦd immediate ſubditur. hec dicit dñs de9 redẽptor tuus ſanctus iſrael. In hac autoritate loquitur de datione legis: que data fuit in manifeſtato: ⁊ de die ⁊ audiente omni populo vocem dei loquentis: vt habetur Exodi. xix. ⁊ xx. c. Et hoc eſt quod dicit: Non a principio locut9 ſum in abſcõdito. i. ip̃a lex fuit data. Et immediate ſubdit. Et nunc dñs me miſit me ⁊ ſpũs ei9. Hic de9 dicit ſe miſſuꝫ a deo ⁊ a ſpiritu eius. Nunc autẽ eſt ita ꝙ inter mittenteꝫ ⁊ miſſum debet eſſe ſemidiſtinctio pſonalis: quia trinitas perſonarum eſt in diuinis ſcꝫ miſſi dei mittentis: et ſpiritus eius. Deum autẽ miſſum dicimus filium incarnatũ: deũ mittentem patrẽ: ⁊ ſpiritum eius ſpiritũſanctũ. Adhuc prenunciata fuit trini

tas perſonarum diuinarũ. Eſa.vi. vbi dr: In anno quo mortu⁹ eſt rex Ozias vidi dñz ſedentẽ ſup ſoliũ excelſuz ⁊ eleuatũ: ⁊ ea q̄ ſub ipo erãt replebãt templũ. Seraphin ſtabãt ſup illud. ſex ale vni: ⁊ ſex ale alteri. Et infra. Clamabãt alter ad alterũ. Sanctus: ſctũs: ſanct⁹ dñs deus exercituũ. Plena eſt oĩs terra gloria ei⁹. Et in pš.lxvi. dr: Bñdicat nos deus deus noſter: benedicat nos deus. Ubi ter hoc nomen de⁹ replicat. ¶ Tertiũ quod occurrit conſiderandũ circa trinitatẽ dr: ſupna reuelatio. Nã in noua lege vt dixit Alex.in.i.ſumme. manifeſtata eſt trinitas perſonarũ: nõ ſolũ ſm nũerũ ⁊ diſtinctionẽ: ſed etiã ſm originẽ ⁊ ꝓprietatẽ: que pſona prima a nullo eſt pater: ⁊ ſecũda genita filius: ⁊ tertia ſpũſſanctus. Uñ Johã.i. cano.c.v. Tres ſunt qui teſtimoniũ dãt in celo: pater verbum ⁊ ſpũſſanct⁹: ⁊ hi tres vnũ ſunt. Itẽ xps dixit Mat.vlti. Euntes docete oẽs gentes baptizãtes eos in noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſcti. Iterũ ĩ baptiſmo xps apparuit ĩ aſſumpta carne: pater in voce: ſpũſſanctus in colũbe ſpecie: vt pz Luce.iij. Et Mat. xvij. pater apparuit ĩ voce: fili⁹ ĩ aſſumpta humanitate: ⁊ ſpũſſanct⁹ in nube. Sciendũ aũt hic ſm Alex.in.i. ſum.q. lxxiiij.mẽ.iiij. ꝙ apparitio aliqñ dr manifeſtatio in aliquo effectu intelligibili oblato intellectui. Et ſic ſumit Sap.i. vbi dr: Apparet aũt his qui fidẽ habẽt in illũ. Aliqñ vo dr manifeſtatio in aliqua ſimilitudine corporali oblata imaginationi. Et hoc modo dr angelus apparere in ſomnis Mat.ij. ⁊ etiam ipſe dñs danieli Dañ.vij. Aſpiciebam in viſiõe noct̃. Et Salomoni.iij. Regũ.iij. Tertio modo dr apparitio manifeſtatio in aliquo ſigno ſenſibili repſentato ſenſui ſiue illud ſignũ ſit viſibile ſiue ſit audibile. Et hoc modo apparuit pater in nouo teſtamento. vt pz Mat.xvij. et Johan.xij. Quarto modo dr apparitio manifeſtatio facta in aliqua ſilitudine corporali ſenſibili oblata viſui. Et ſic viſitatio: i modo dicitur apparitio: et ſic dicitur ꝙ apparitio non ſolum dicitur manifeſtatio in ſigno viſibili: ſed etiam audibili. Si autẽ queratur: quare non apparuit ſpũſſanctus in aliqua voce ſiue ſigno audibili vl' etiã fili⁹ dicit Alex. vbi.s. ꝙ ↄgruitas fuit: vt ſicut erat diſtinctio in pſonis ita eſſet diſtinctio in ſignis exprimẽtib⁹ perſonas. Uñ filius apparuit in rationali creatura ſibi vnita vnitate perſone. Spũſſanctus in irrationali creatura non vnita ſibi vnitate perſone. Pater vo in voce tanꝙ in ſigno diſtincto ab vtroqꝫ. Sed quãdo ſpiritusſanctus ſol⁹ apparuit: tunc apparuit vtroqꝫ modo. ſ. in ſono tanꝙ in ſigno audibili ⁊ in linguis igneis tãꝙ in ſigno viſibili. ¶ Quartũ conſiderandũ dicitur perſonarũ terminatio. Sũt eñi in diuinis tres tñ pſone. Sz q̃daz arguũt ↄtra ſic. Quicquid eſt in deo eſt infinitũ: ſed numerus perſonarũ eſt in deo ergo infinitus: ergo infinite perſone. Ad hoc reſpondet Bonauentura in i.diſt.ij.q.iij. ꝙ cũ duplex eſt infinitas: ſcilꝫ numeralis ⁊ immenſitatis de⁹ eſt infinitus infinitate virtutis ⁊ immenſitatis: que eſt infinitas perfectionis: ⁊ ideo ponenda in deo. Infinitas autẽ numeralis: quia repugnat perfectioni a deo eſt amouẽda. Naz cũ deo ſit attribuẽdũ quod nobilius eſt: neceſſe eſt ponere perſonarũ finitatem. Primo rõne diſtinctiõis: quia in perſonis eſt diſtinctio: ergo non confuſio: ſed vbi eſt infinitas ſcilꝫ numeralis ibi confuſio. Secundo ratione ordinis: quia vbi eſt ordo ibi eſt terminatio. Nam vbi deficit terminatio: ibi deficit ⁊ mediatio: et ꝑ conſequens ordo. Sed vbi eſt terminatio nõ eſt infinitas: ergo ſi in perſonis diuinis eſt ordo non erit ibi infinitas. Dicim⁹ ergo ⁊ confitemur tres tñ perſonas in diuinis neqꝫ confundẽtes pſonas neqꝫ ſubſtantiam ſeparãtes: qꝫ vt dicit Athanaſi⁹. Alia eſt enim perſona patris: alia filij: alia ſpiritusſcti. Sz patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti vna eſt di-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

uinitas: equalis gloria: coeterna maieſtas. Qualis pater: talis filiꝰ: talis ſpirituſſanctus. ¶ Quintũ quod erat conſiderandũ circa trinitatem diuinarum perſonarũ dicitur fidelium obligatio. Ubi videre debemus vtrũ credere explicite myſteriũ trinitatis ſit de neceſſitate ſalutis? Et reſpondet Tho. ij. ij. q. ij. ar. viij. ꝙ myſterium xp̄i explicite credi nõ poteſt ſine fide trinitatis: q: in myſterio xp̄i hoc continet ꝙ filius dei carnẽ aſſumpſerit ꝙ ꝑ grãm ſpũſctĩ mundũ renouauerit: ꝛiterũ ꝙ de ſpũſancto conceptus fuerit. Et ideo eo modo quo myſteriũ xp̄i ante xp̄m fuit quidẽ explicite creditũ a maioribus. implicite aũt ꝛ quaſi obumbrate a minoribꝰ ita etiã ꝛ myſteriũ trinitatis. Poſt tp̄s autem gratie reuelate tã maiores ꝙ̃ minores tenẽtur habere fidẽ explicitã de myſterijs xp̄i: precipue quantũ ad ea que cõmuniter in eccleſia ſolennizantur ꝛ publice. Ita etiam poſt tp̄s gratie diuulgate tenentur oẽs ad explicite credendũ myſteriũ trinitatis. Quare erigamꝰ oculos mentis noſtre: ꝛ deũ benedictũ colamꝰ honore debito: vt ſic digni efficiamur grã eius: ꝑ quã tandẽ adipiſcamur eternam gloriam eius. Amen.

¶ De honore et reuerentia deo exhibẽdis et debitis. Sermo. xix.

ORant grauiter circa cultũ dei xp̄iani qui tanto ſunt reprehenſibiliores: quãto veritas eis eſt magis nota. Omnis vtiqꝫ natio magis reuerẽter deos falſos colit: ꝙ̃ xp̄ianus populus deum regem celi. Iccirco vt deus nobis propitiꝰ ꝛ miſericors fiat: de honore ſibi debito in hoc ſermone dicemus. In quo triplex honor diſtinguendus eſt.

Primus conſiſtit in ſacrorum locoꝝ veneratione.

Scḋs ĩ ſacraꝝ ꝑſonaꝝ exiſtimatiõe.

Tertius in ſacrarum cerimoniarum perſolutione.

¶ De p̄mo honore deo debito: q̈ ↄſiſtit in ſacroꝝ locoꝝ veneratione. Cap. i.

PRimus honor qui deo debetur conſiſtit in ſacroꝝ locorũ veneratiõe. Debẽt vtiqꝫ oẽs venerari loca ſacra deo dicata ita vt in eccleſijs vnuſq̈ſqꝫ ingrediatur: commoretur et exeat cum deuotione humilitate timore et reuerentia. Et hoc propter tria.

Primo ꝑpter dei maieſtatẽ.

Scḋo propter vtilitatem.

Tertio ꝑpter exemplaritatẽ.

¶ Primo debet vnuſquiſqꝫ venerari tẽpla dei propter eiꝰ maieſtatẽ. Nã vt dr̄ in pſ̄. x. Dñs in tẽplo ſctõ ſuo. Et Apoc. xxj. Ecce tabernaculũ dei cũ hominibꝰ. ¶ Sed poſſet aliquis obijcere ꝙ nõ ſit aliquis locus deputatus ad cultuz dei quia vt dr̄ Act. xvij. Deus qui fecit mũdũ ꝛ omnia que in eo ſunt: hic celi ꝛ terre cũ ſit dñs nõ in manu factis tẽplis habitat: nec in manibus humanis colitur indigens aliquo. Et. iij. Reg. viij. Salomon dixit: Si celum ꝛ celi celorũ te capere non poſſunt: quanto magis domus hec quã edificaui tibi? Ad hoc reſpondet Tho. i. ij. q. ciij. ar. i. ad. ij. et ij. ij. q. lxxxiiij. art. iij. ad. ij. arg. ꝙ ĩ adoratione dei ꝛ orationibus fiẽdis duo cõſiderari poſſunt. Aut deus qui colitur adoratur et oratur. Et ſic nõ eſſet aliq̇s locus ad adorandum neceſſarius. Aut cõſiderantur ip̄i homines colẽtes deũ. Et ſic determinatus locus eligitur ad adorãdũ nõ ꝑpter deũ q̈ adorat̃ quaſi loco concludatur: ſed ꝑpter ip̄os adorantes. Et hoc triplici ratione. Primo quidẽ ꝑpter loci cõſecrationem ex qua ſpiritualẽ deuotionẽ concipiũt orãtes vt magis exaudiant̃. Scḋo ꝑpter ſacra myſteria et alia ſanctitatis ſigna q̃ ibi continẽtur. Tertio propter concurſum multoꝝ adorantiũ: ex quo fit oratio magis exaudibilis. Sm̃ illud Mat. xviij. Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo: ibi ſum in medio eorũ. Ideo eccleſia ad diuinũ cultum deputatur,

Ecquo multipliciter nominaꝛ.ſ.baſili-
ca:templū:tabernaculū:eccleſia:et do-
mus dei. ¶ Primo dꝛ baſilica:vt habeꝛ
diſt.xlij.c.non opꝫ. Ubi dicit archidia-
conus ꝙ baſilica dꝛ palatiū regis. Ba-
ſileos eīn grece: latine rex interpretaꝛ.
Uñ baſilica dꝛ quelibet eccleſia: qꝛ pa-
latiū eſt ſummi regis: ⁊ regi regū in ea
miniſtratur. Quidā tñ dixerūt eccl'ias
epales tm̄ dici baſilicas qꝛ hmōi reges
conſueuerūt fundare ⁊ dotare ſm̄ Hu-
guitionē: Uel baſilica dꝛ a baſileo rege
grecoꝝ q̄ primo ſe fecit ſepeliri apud ec
cleſiā ſm̄ Iſidoꝝ. ¶ Scdo eccleſia dꝛ tē
plum. Et ſm̄ archidiaconū tēplū diciꝛ
quaſi tectū amplum: qꝛ popul⁹ ibi ſub
vnius tecti amplitudine cōtineꝛ: et ꝓ-
prie tēpla ſunt maiores eccl'ie. Uel tem
plū dꝛ a cōtēplando: qꝛ hoc ibi fieri dꝫ.
¶ Tertio diciꝛ eccl'ia. vt de ꝯſe. diſt. j. c.
eccleſia. Que interpretaꝛ collectio ſeu
conuocatio. Ubi dicit archidiacon⁹ ꝙ
ideo dicitur conuocatio: quia continet
populum conuocatū a deo. Ubi autē
conueniebat populus iudeoꝝ dicebaꝛ
⁊ adhuc dicitur ſynagoga q̄ interp̄taꝛ
congregatio: qꝛ ad verba legis q̄ aſpe-
ra erant ⁊ dura populus ille velut grex
pecoꝝ congregabatur. Sed in catholi-
cis adunatio dicitur eccleſia. i. conuo-
catio; vbi conuenit: qꝛ amore ſpiritus-
ſancti ad vnā fidē ⁊ premiū futuri ſecu
li vocatur. ¶ Quarto eccleſia diciꝛ ta-
bernaculum: quod eſt militare habita-
culum. Uñ Dauid in pſ̄. xlj. Tranſibo
in locum tabernaculi admirabilis vſqꝫ
ad domū dei. i. ab eccleſia militāte vſqꝫ
ad triūphantem. Quia eīn militia eſt
vita hominis ſuper terram: ideo eccl'ia
vbi adunatur populus militās non ha
bēs hic ciuitatē manentē: dꝛ etiā apte
tabernaculū. ¶ Quinto eccleſia dicitur
domus dei. vt pꝫ Iob. ij. ⁊ Mat. xxj. c.
⁊ de immu. eccle. c. decet domū dñi. lib.
vj. Unde. ij. Paral'. vij. poſt ꝯſtructionē
templi apparuit dñs Salomoni nocte
in tēplo ⁊ ait: Audiui orationē tuam: ⁊
elegi locum iſtū mihi in locū ſacrificij.

Si clauſero celū ⁊ pluuia nō fluxerit: ⁊
mādauero, ⁊ precepero locuſte vt deuo
ret terram: et miſero peſtilentiā in po-
pulū meū: conuerſus autem ppl's me⁹
ſuper quo inuocatū eſt nomen meum:
deprecatus me fuerit et exquiſierit fa-
ciem meā ⁊ egerit penitētiā a vijs ſuis
peſſimis: ⁊ ego exaudiā de celo ⁊ propi
tius ero peccatis eoꝝ: ⁊ ſanabo terram
eoꝝ. Oculi quoqꝫ mei erunt aperti: et
aures mee erecte ad orationē eius qui
in loco iſto orauerit. Elegi eīn ⁊ ſancti-
ficaui locū iſtū vt ſit nomen meū ibi in
ſempiternū: ⁊ permaneant oculi mei et
cor meū ibi cunctis diebus. Igitur cuꝫ
ſumma reuerentia quilibet in eccleſijs
adeſſe debet. Unde in prefato. c. decet
domū dñi. dicitur: Decet domū dñi ſan
ctitudo. Decet: vt cuius in pace factus
eſt locus: eius cultus etiā ſit cū debita
veneratione pacificus. Sit itaqꝫ ad ec
cleſias humilis et deuotus ingreſſus.
Sit in eis quieta conuerſatio: deo gra
ta: inſpicientibus placida. ⁊ Aug. xlij.
d. c. in oratorio. inquit: In oratorio p̄-
ter orandi ⁊ pſallendi cultum penitus
nihil agatur: vt nomini huic et opera
iugiter impenſa concordent. Sed vbe
mundo a ſcādalis: quia hodie in dei tē
plis nulla ſeruatur modeſtia: nulla ho
neſtas: nulla religio. Quinimo ibi abū
dant riſus: ioci: ſpectacula vana: ⁊ alia
ꝙplura nefanda. O pernicioſa conſue
tudo: o deteſtabiles mores chriſtianoꝝ
maloꝝ qui templa dei ita inhabitāt:
quaſi eſſent viliſſima lupanaria. ¶ Se
cūda ratio quare dei tēpla ſunt merito
veneranda eſt ꝓpter vtilitatē. In illis
nanqꝫ ſuſcipimus ſpiritualia beneficia
Ibi recipimus ſacramenta. Ibi ſepe-
limur poſt mortem reſeruantes corpo-
ra vſqꝫ ad generalem reſurrectionem.
Propterea inq̄t pſalmiſta. pſ̄. xlvij. Su
ſcepimus deus miſericordiam tuam:
in medio templi tui. Hinc eſt ꝙ eccle-
ſia fundatur cum preeminentia: quia
nullus eam edificare poteſt: niſi auto-
ritate dioceſani: qui debet ponere pri-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mariū lapidē: figere crucē: deſignare cymiteriū: ⁊ etiā petere dotē ſufficiētē aſſignari: ſine qua cōſecrari nō debet: vt pꝫ de cōſe. di. j. c. nemo. ⁊ c. placuit. Inſup eccl'ia cōſecrata nō debet reuerti ad ſecularē habitationē: et ꝓphanos vſus. xix. q. iij. c. que ſemel. ⁊ c. quoniā. ⁊ xvij. q. vlti. c. queſti. ⁊ ex̄ de religioſis domibus. c. ad hec. ¶ Tertia rō quare venerāda ſunt dominica templa: dr̄ exēplaritatis. Nō ſolū em̄ a ſanctis docemur exemplo vt veneremur dominica tēpla: ſed offerūt ſe gentiliū exēpla qui ſuoꝝ idolorum tēpla diligētiſſime honorare ſtuduerūt. Vn̄ Valerius li. j. rubrica de religione recitat qualiter Fabius qr queſtiones audiuit in tēplo dictaturā amiſit. Nam nulla melodia ⁊ nullus ſonus in tēplo eſſe debebat niſi ꝓ laude deorum. Iterū in rubrica de neglecta religione eodē libro. j. narrat: ꝙ quidā nomine Flaccus cēſor exiſtēs: a quodā tēplo qđ erat in ciuitate calabrie: tegulas marmoreas fecit remoueri: ⁊ romam in ꝓpria domo fecit portari. Propter quā cauſam demens fuit effectus. Inſuper duos filios perdidit. Qđ factū poſtmodum ſenatus retexuit ⁊ emēdauit: tegulas ad templū reportari iubēdo. Inſup ibidē ponit ꝙ quidā poſthumus noīe: a Scipione dū eſſet in aſia: romani pro militū erario ſiue ſtipēdio fuit miſſus. Qui dum in aſiā reuerteretur: proſerpine templū expoliauit theſauro. Qđ vt ſenatui fuit intimatū: ſtatim per ſenatum reuocatꝰ et in carcere clauſus fuit. In quo detentus anteꝗ̄ examinaretur ſua cauſa: crudeli morbo valde vtpote demēs ⁊ furioſus obijt: deaqꝫ proſerpina ſenatus edicto poſthumi ſibi confiſcatū theſaurū ſuū rehabuit. Iſti itaqꝫ ſuo mō mirā exhibere cōtēdebāt reuerētiā tēplis falſorū deorū. Quāto magis ⁊ nos reuerēter tractare debemꝰ tēpla dei. Nā ⁊ dn̄s ieſus xp̄s in nullo ita ſeuerus apparuit ſicut dū in tēplo inuenit vendētes et emētes: quorum mēſas euertit: proiecitqꝫ pecunias et flagello facto de funiculis eos eiecit a tēplo dicēs Eſa. lvj. Domus mea domus orationis vocabitur: vos aūt feciſtis eam ſpeluncam latronum.

¶ De ſecūdo honore deo debito in ſacrarū perſonarū exiſtimatione. Capl'm. ij.

Secūdus honor qui deo debetur cōſiſtit in ſacroꝝ perſonarū: ſcꝫ ſacerdotū exiſtimatione. Eſt em̄ ſacerdotalis dignitas excellētior quacūqꝫ dignitate tēporali. Qđ ꝓbare poſſumus tripliciter.

Primo ratione.
Scđo autoritate.
Tertio exēplo.

¶ Primo oſtēdimus ꝙ dignitas ſacerdotalis excellit oēm dignitatē tēporalē ratione que triplex eſſe poteſt.

Prima rō dr̄ ſignificationis.
Scđa inſtitutionis.
Tertia cōditionis.

¶ Prima rō dr̄ ſignificationis. Nā ſacerdos ſm̄ Iſidoꝝ lib. vij. etymol'. dr̄ quaſi ſacer dux: vel ſacra dās. Ratio aūt iſtiꝰ duplicis interpretationis ſm̄ Thom̄. in iiij. diſt. xxiiij. q. j. ar. iij. q. iij. ad. j. eſt: qꝛ per miniſteriū ſpūale ſacerdos eſt medius inter deū ⁊ populū. Nā ipſe diuina nūciat ⁊ miniſtrat populo: ⁊ vota populi offert deo. Dicit etiam ſacerdos quaſi ſacra dās. Sacra autē dare pōt aliquis duobus modis. Vel auxiliando: vel ſacramēta diſpēſando. Primo modo quilibet iuſtus inquantū ſacra ſua merita dat vel cōicat alijs auxiliādo interpretatur ſacerdos. Scđo modo nomen ſacerdotis eſt inſtitutū: ad ſignificandū eum qui ſacra dat in ſacramētorū diſpēſatione. Et ſic ille qui eſt in gradu ordinis conſtitutus dicitur ſacerdos. Ob id in ſcripturis ſacerdotes nominātur aliquando dij: aliquādo angeli: vt dicitur xj. q. j. c. ſacerdotibus. Unde ⁊ ad Moyſen de eo qui ad iuramentū deducēdus eſt dicitur: Applica illū ad deos: ideſt ſacerdotes. Et rurſus ſcriptū eſt: Dijs nō detrahes: ideſt ſacerdotibus, ⁊ prohera

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ait Malach.ij. Labia ſacerdotis cuſto-
diũt ſcientiã: ideſt iuſticiã: ⁊ legẽ requi-
rũt ex ore ei⁹: qꝛ angelus dñi exercituũ
eſt. ❡ Scḋa ratio oſtendẽs ſacerdotalẽ
dignitatẽ: ḋr inſtitutionis. Nã ſacerdo-
tiũ preceſſit legẽ ſcriptã: qꝛ in veteri
teſtamẽto primus ſacerdos qui iubẽte
dño victimas obtulit Melchiſedech: ſi
cut pꝫ Gen.xiiij. Demũ per ſacerdotẽ iu
bente dño regia poteſtas eſt ordinata.
Vñ.j. Regũ.viij. dixit de⁹ ad Samuelẽ
ſacerdotem. Audi vocẽ eoꝝ ſcꝫ filiorum
iſrael petentiũ regẽ ⁊ conſtitue ſup eos
reges. Hinc eſt ꝙ ſpiritualis autoritas
terrenã poteſtatem habet inſtituere vt
ſit: ⁊ iudicare ſi bona nõ ſit. Qḋ proba-
tur per aplm̃ dicẽtem.j. ad Coꝝ.vj. Ne-
ſcitis qm̃ angelos iudicabimus: quãto-
magis ſecularia? Et idem in.c. per vene-
rabilem. ex͞ qui filij ſint legitimi. ⁊.ix.q.
iij.c.nemo. ⁊.c.aliorum. ❡ Tertia ratio
oſtendẽs dignitatẽ ſacerdotalẽ dicitur
cõditionis. Eſt em̃ ſacerdotalis digni-
tas ſpiritualis: ⁊ ideo quanta ſpiritus
nobilior eſt corpore: tãto ſacerdotalis di
gnitas nobilior eſt quacunqꝫ dignitate
temporali. Sicut pꝫ ex͞ de tranſlatione
epi ⁊ electi. c. inter corporalia. ❡ Scḋo
oſtẽditur dignitas ſacerdotalis que ex-
cedit oẽm dignitatẽ tẽporalẽ autorita-
te. De ſacerdotibus em̃ ḋr Eſa.lxj. Vos
ſacerdotes dñi vocabimini. Miniſtri
dñi dei noſtri dicetur vobis. ⁊.j. Petri
ij. Vos eſtis genus electũ: regale ſacer-
dotiũ: gens ſancta: populus acquiſitio-
nis. ⁊.xcvj.di.c.duo. ſcribitur. Aurũ non
tam precioſius eſt plũbo: q͞ regia pote
ſtate ſit altior ordo ſacerdotalis. Et ea-
dem.di.c.quis dubitet. Quis dubitet ſa
cerdotes xp̄i: regũ ⁊ principuꝫ omniũqꝫ
fideliũ patres ⁊ magiſtros cẽſeri? Pro-
pterea.vj.q.j.in.c.ſacerdotes. dicitur:
Sacerdotes qui proprio ore corpus do
mini conficiunt: ab omnibus ſunt obe-
diendi ⁊ timendi.⁊.iij.q.j.c.nulli. Dñm
crucifigunt qui eum in ſuis ſacerdoti-
bus perſequuntur.⁊.xj.q.iij.c.abſit. An
therius papa ait: Abſit vt quicq͞ ſini-
ſtrum de his arbitremur: qui apoſtoli-
co gradui ſuccedẽtes chriſti corpus ſa-
cro ore conficiunt: per quos nos xp̄iani
ſumus: qui claues regni celoꝝ habẽtes
ante iudicij diẽ iudicãt. In veteri quoqꝫ
lege habetur: Quicunqꝫ ſacerdotibus
nõ obtemperaſſet: aut extra caſtra poſi-
tus lapidabatur a populo: aut gladio
ceruice ſubiecta contemptum expiabat
cruore. ⁊.xvj. q.j.c. ſi clericatus. Hiero.
ait: Non eſt humilitatis mee neqꝫ men
ſure iudicare de ceteris: et de miniſtris
eccleſie ſiniſtrũ quippiã dicere. ❡ Tertio
oſtẽditur dignitas ſacerdotalis exẽplo.
Chriſtianiſſimi em̃ imperatores ſacer-
dotes honorare ſemper ſtuduerunt. Si
cut pꝫ de Theodoſio imperatore: de q̃
legitur in hiſtoria tripartita: ꝙ cũ apud
Theſſalonicã ciuitatẽ quidam iudices
fuiſſent lapidati.xj.q.iij.c.cũ apud theſ
ſalonicam. indignatus Theodoſius: om
nes pariter iuſſit interemi. Ubi ſeptem
milia ſunt occiſi: nullo precedente iudi-
cio. Huiuſmodi autẽ cladem plenam ge
mitibus audiens beatus Ambroſius cũ
princeps veniſſet Mediolanũ: ⁊ ſolẽni-
ter in ſacruꝫ voluiſſet intrare templum:
occurrit ſanctiſſim⁹ epiſcopus foris ad
ianuas: ⁊ ingredientẽ his ſermonibus
a ſacri liminis inceſſu ꝓhibuit. Neſcis
miſer imperator perpetrate a te neſcis
quanta ſit magnitudo: neqꝫ poſt cauſaꝫ
tanti furoris mens tua molam preſum-
ptionis agnoſcit? Sed forte recognitio
nem peccati prohibet poteſtas imperij.
Decet tamen vt vincat ratio poteſtatẽ.
Quibus igitur oculis aſpicies commu-
nis dñi templum? Quibus calcabis pe-
dibus ſanctũ illius pauimentuꝫ? Quo-
modo manus extẽdes: de quib⁹ adhuc
ſanguis ſtillat innoxius. Recede recede
igitur: ne ſecũdo peccato prioreꝫ nequi-
ciaꝫ augere contendas. His ſermonib⁹
imperator obediẽs: erat em̃ diuinis eru
ditionib⁹ enutrit⁹ ⁊ aperte. ſciẽs q̃ ſunt
ꝓpria ſacerdotis: que regũ gemẽs ⁊ de-
flens ad regalia remeauit. Cunqꝫ octo
menſiũ trãſiſſent tẽpora: appropinqua-

uit natiuitatis ſaluatoris noſtri feſtiuitas. Imperator aũt lamẽtationib⁹ aſſiduis in palatio reſidẽs: cõtinuas lachrymas inceſſabiliter expandebat. Ingreſſus aũt Rufinus tũc magiſter militum ⁊ ſingularẽ apud principẽ fiduciam habens: et vidẽs principẽ in lamẽtationibus proſtratũ: acceſſit vt lachrymarum cauſas inquireret. At ille vehementius ingemiſcens: et amariſſime lachrymas fundens: tu inquit Rufine ludis ⁊ mea mala nõ ſentis. Ego aũt lamẽtor et gemo calamitatẽ meã: q2 ſeruis quidẽ dei ⁊ mẽdicantibus aperta ſunt tẽpla dei. At Rufinus ad Ambroſiũ perrexit. Cui Ambroſius ait: Impudẽtiã canũ imitatus es Rufine: tante videlʒ necis autor exiſtẽs. Ego dico tibi: qm̃ imperatorem ingredi ſacra limina prohibebo. Hec et plurima Rufinus audiens imperatori nũciauit votuʒ antiſtitis. At imperator in media iã platea pergo inqt: vt iuſtas in facie ſuſcipiã cõtumelias. Cũqʒ ad ſacra limina perueniſſet: in ſacrã quidem baſilicã non preſumpſit intrare: ſed veniẽs ad antiſtẽ ſupplicabat vt eius vincula reſolueret. Cui Ambroſius. Quam penitentiã oſtẽdiſti poſt tãtas iniquitates? Cui Theodoſius. Tuum eſt docere: meũ ṽo ſuſcipere. Cui Ambroſius iniũxit: vt legẽ cõderet ne ſententia mortis ferri poſſet animo irato: ſed trãſacto triginta dierũ numero. Qḋ ⁊ fecit. Sicqʒ cũ lachrymis ⁊ deuotione templũ tãdẽ ingreſſus eſt: in cũctis reuerenter ſe habẽs erga ſacerdotẽ Ambroſiũ. Quid fecit Conſtãtinus: de quo ex tex. xcvj. di. c. in ſcripturis. ⁊ c. cõſtantinus. Quid reliqui oẽs xp̃iani reges vel imperatores. Omittamus oĩa que repetere longũ foret. Inſpiciam⁹ dñm ieſum xp̃m de quo dicit Cyprianus. xciij. diſt. c. dñs. Dñs noſter ieſus chriſtus rex ⁊ iudex: ⁊ deus noſter vſqʒ ad paſſionis horaʒ ſeruauit honorẽ pontificib⁹ ⁊ ſacerdotib⁹. Nã cũ leproſuʒ mũdaſſet dixit eidẽ. Uade oſtẽde te ſacerdoti. Sacerdotẽ adhuc appellãs quẽ ſciebat ſacrilegũ. Itẽ cũ ſubditus paſſioni alapã accepiſſet nihil cõtumelioſe locutus eſt in perſonã põtificis: ſed ſic magis innocentiã ſuã tutatus eſt dicẽs Iohã. xviij. Si male locutus ſum teſtimoniũ perhibe de malo: ſi aũt bene cur me cedis? Hec igit̃ ab eo humiliter ⁊ patiẽter facta ſunt: vt nos humilitatis ⁊ patiẽtie exẽplũ haberem⁹. Sed hodie pleriqʒ de illis ſunt: de quib⁹ dī. ſ. q. ſ. c. multi. Multi ſeculariũ hoim cũ plus ſacerdotũ vitã ꝙ ſuã diſcutiũt: in magnũ cõtemptionis diuinoꝝ ſacramentorum crimẽ incurrunt. Magna enĩ trabe vulneratos oculos habẽtes eãqʒ negligentes: feſtucã tenuẽ in alioꝝ cõſpiciũt oculis. Quã dum in aute euellere feſtinant in erroris foueã dilabũtur.

¶ De tertio honore deo debito in ſacrarũ cerimoniarũ obſeruatiõe. Capm. iij.

TErtius honor q̃ deo debetur cõſiſtit in ſacrarũ cerimoniarum obſeruatione. Nã vt dicit Thom. ij. ij. q. lxxxviij. Deũ etſi nõ rõne ſui: rõne noſtri etiã corporaliter revereri debemus. Tũ vt per corporales motus excitemus mentẽ noſtram tum vt deũ ſm̃ vtrãqʒ naturã noſtram honoremus. Unde Iohãnes Damaſce. inquit: Qr ex duplici natura compoſiti ſumus. ſ. corporali et ſpũali: duplicem deo honorẽ referre debemus. Conſiſtit autẽ hic honor in tribus.

Primo in capitis inclinatione.
Scḋo in incuruatione.
Tertio in genuflexione.

¶ Primo cõſiſtit honor in capitis inclinatione. Et ſic ſtatuit eccleſia: vt cũ nominatur nomẽ ieſus ĩ eccleſia in miſſis: ⁊ diuinis officijs: oẽs reuerenter inclinent caput. Unde de immu. eccle. lib. vj. in c. decet. dicitur: Cõuenientes in eccliã nomen illud qḋ eſt ſup omne nomẽ: nomẽ videlʒ dñi noſtri ieſu xp̃i: exhibitiõe reuerẽtie ſpecialis attollãt ⁊ ita flectãt genua mentis qḋ vel capitis inclinatione proteſtẽtur. ¶ Secundo conſiſtit honor dei in incuruatione. Habet hunc vſum eccleſia vt in diuinis officijs cum Glo

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ria patri et filio et ſpũiſancto: decantat in fine pſalmorũ oēs corpus incuruant ſimul cũ capite. ¶ Tertio cōſiſtit hic honor in genuflexione. Genuflectim⁹ nãqꝫ cũ adoramus corpus xpi: in omnib⁹ moribus huiuſcemodi profitētes nos ſubditos deo: qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Explicitus eſt tractatus de timore iudiciorum dei.

¶ Tabula in ſequentē tractatum.

De diuina charitate	Sermo. j.
De diuina charitate	Sermo. ij.
De diuina charitate	Sermo. iij.
De diuina charitate	Sermo. iiij.
De diuina charitate	Sermo. v.
De diuina charitate	Sermo. vj.
De diuina charitate	Sermo. vij.

¶ Incipit tractatus de diuina charitate: cōpilatus per reuerēdũ ſacre theologie doctorē magiſtrũ Robertũ de Licio ordinis minorũ. In quo oſtēdit cũ omi veritate ſacroſancte ſcripture: qualiter de⁹ benedictus quãtum in ſe eſt oibus peccatorib⁹ offert indulgētiã ⁊ remiſſionem peccatoꝝ: neminē excludens a ſalutis via cuius ſunt ſermonis ſeptē.

VEnite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati eſtis: et ego reficiam vos. Verba ſunt redēptoris noſtri ieſu xpi originaliter Mat. xj. Ineſtimabilē charitatem dei qua hoies diligit impugnãt ſepenumero hi qui a pctis deſiſtere volũt. Ipſi nãqꝫ impio ac ſacrilego ore ſuo aſſerunt optimũ deũ fore cãm dãnationis eoꝛuꝫ: quaſi nec hois merita in aliquo proſint nec ipſis iniqs ſua malicia valeat imputari. Hoc errore illuſi pleriqꝫ audaciam in malo perſeuerãdi ſuſcipiũt: pniãmqꝫ negligũt delictoꝝ ſuoꝝ. Nihil inquiũt intereſt qualis qſqꝫ ſit ſiue bonus ſiue malus: cũ de⁹ quoſdam ſic habeat odio vt etiã poſt diuturnã in vtutibus pmanentiã reprobet: quoſdaꝫ aũt diligat vt frequentata impietas ſua antiquataqꝫ malicia ipſos nō ꝓhibeat ſaluos fieri. Cōtra hmōi genus hoim acriter inſiſtēdum eſſe cēſui. Ad quoꝝ cōfuſionez decreui in preſenti tractatu de charitate dei ad hoies tã bonos qꝫ malos copioſius differere. Oſtēdã equidē ꝙ quãtuꝫ eſt ex parte diuine clemētie nullus quãtũcunqꝫ ſit ſceleſtiſſimus ac flagitioſus expellit a ſalute: immo vt ſic dicam oēs pctōres mũdi dulciſſime blãde ⁊ amoroſiſſime inuitãtur vt ſalui fiant: vt ptꝫ in verbis propoſitis in themate nr̃o. Que verba et ſi a chriſto clamante in templo dicta ſint tñ extedũtur ad quoſlibet peccatores: qui ſunt vel erunt vſqꝫ ad conſummationem ſeculi. Clamat itaqꝫ dominus ieſus chriſtus ex abũdantia charitatis ſue: ⁊ dicit Venite ad me ⁊c. Ubi pro inſtructione noſtra notare poſſumus ſeptem ignitas flammas de diuina charitate erga miſeros igrotatoſqꝫ peccatores.

Prima dr̃ facilitas: cũ dicit: Venite.

Scd̃a dr̃ ſuauitas: cum dicit: ad me.

Tertia dr̃ generalitas: cũ dicit: oēs.

Quarta dr̃ multiplicitas: cum dicit: qui laboratis.

Quinta dicitur grauitas: cũ ſubiungit: ⁊ onerati eſtis.

Sexta dr̃ ꝑcioſitas: cũ ſubdit: ⁊ ego.

Septima dicitur gratioſitas: cũ concludit: reficiã vos.

Et cũ ſingulas has flammas difficile ſit in vno ſermone explicare dicem⁹ de ipſis in ſeptē ſermonibus bene diſtinctis. In hoc ſ̃o primo primam ſuſcipiamus elucidare flammã que dr̃ facilitas. Cuius ſenſus eſt: ꝙ deus omps neminem violētat neqꝫ cogit vt ſalu⁹ aut reprob⁹ fiat ⁊ cũ omnes ſint liberi faciliime poſſunt ſaluari. Que veritas ſub triplici cōcluſione declaratur.

Prima dicitur volũtatis.

Scd̃a dicitur gratioſitatis.

Tertia dicitur exēplaritatis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN